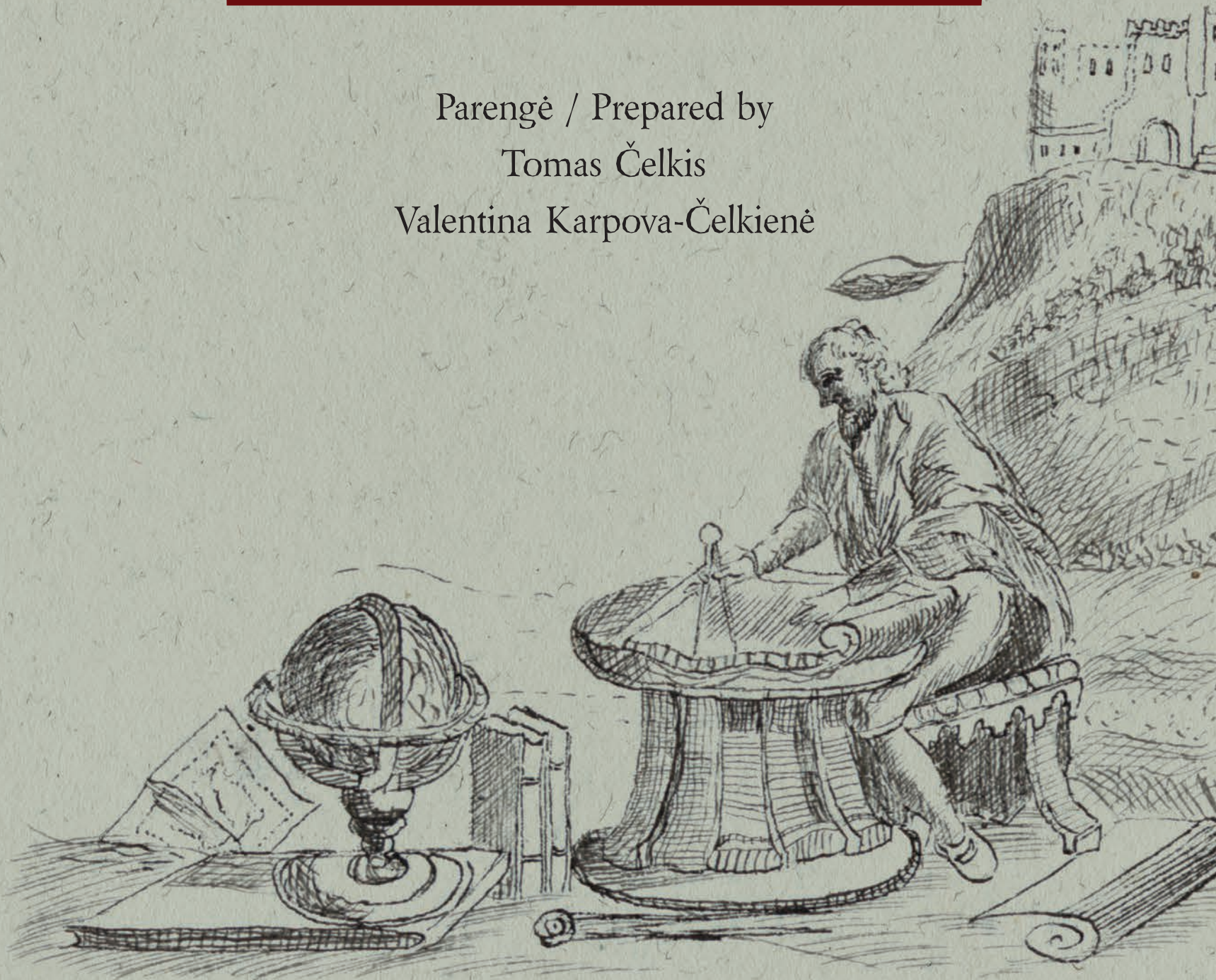

ŽVILGSNIS Į LIETUVOS DIDŽIAJĄ
KUNIGAIKŠTYSTĘ IŠ PAUKŠČIO SKRYDŽIO:
XVI–XIX a. rankraštiniai
kartografijos šaltiniai

BIRD'S-EYE VIEW
OF THE GRAND DUCHY OF LITHUANIA:
Manuscript Cartography Sources
of the 16th–19th Century

Parengė / Prepared by
Tomas Čelkis
Valentina Karpova-Čelkienė

Vilniaus
universiteto
biblioteka

ŽVILGSNIS Į LIETUVOS DIDŽIAJĄ
KUNIGAIKŠTYSTĘ IŠ PAUKŠČIO SKRYDŽIO:
XVI–XIX amžiaus rankraštiniai kartografijos šaltiniai
(Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyriaus fondai)

BIRD'S-EYE VIEW
OF THE GRAND DUCHY OF LITHUANIA:
Manuscript Cartography Sources of the 16th–19th Century
(Funds of the Manuscript Department of Vilnius University Library)

Parengė / Prepared by
Tomas Čelkis
Valentina Karpova-Čelkienė

UDK 912.43(474.5)(093)
Žv-11

Tyrimą ir knygos leidybą finansavo

Nacionalinė lituanistikos plėtros 2009–2015 metų programa
Projekto finansavimo sutartis Nr. LIT-9-4

Mokslinę kartografijos šaltinių publikaciją apsvarstė ir rekomendavo
spausdinti Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto taryba
(2015 m. lapkričio 18 d., protokolas Nr. 2)

Recenzentai:

dr. **Darius Vilimas** (Lietuvos istorijos institutas)
dr. **Vykintas Vaitkevičius** (Klaipėdos universitetas)

Leidinyje publikuotus kartografinius dokumentus
skaitmenino ir jų vaizdus redagavo
Gediminas Bernotas

ISBN 978-609-459-622-3 (spausdintinė versija)
ISBN 978-609-459-623-0 (elektroninė versija)

© Tomas Čelkis, 2015
© Valentina Karpova-Čelkienė, 2015
© Vilniaus universitetas, 2015

Turinys / Content

Įvadas / 7

RANKRAŠTINIAI ŽEMĖLAPIAI IR PLANAI –
LDK ISTORIJOS ŠALTINIAI / 11

ŽENKLŲ IR SIMBOLIŲ SISTEMOS
RAIDA XVI–XIX A. RANKRAŠTINIUOSE
ŽEMĖLAPIUOSE / 16

Techninės žemėlapiu braižymo ypatybės / 16

Gamtinių ir geografinių objektų žymėjimas
XVI–XIX a. žemėlapiuose ir planuose / 22

Apgyvendintų ir sukultūrintų teritorijų vaizdavimas
XVI–XIX a. žemėlapiuose ir planuose / 27

Išvados / 40

Kartografinių šaltinių publikavimo principai / 42

Publikuojamų kartografinių šaltinių sąrašas / List of Published Cartographic Sources / 85

Kartografiniai šaltiniai / Cartographic Sources / 93

Šaltiniai / Documents / 308

Literatūra / Literature / 309

Preface / 46

MANUSCRIPT MAPS AND PLANS –
SOURCES OF THE GDL HISTORY / 50

THE EVOLUTION OF THE SYSTEM OF SIGNS
AND SYMBOLS ON THE MANUSCRIPT MAPS
OF THE 16TH–19TH CENTURY / 56

The technical side of mapping / 56

Marking of natural and geographical objects
on the maps and plans of the 16th–19th century / 62

Representation of settled and cultivated territories
on the maps and plans of the 16th–19th century / 67

Conclusions / 81

Principles of Cartographic Source Publication / 83

Ivadas

Istoriografijoje, ypač pastaruoju dešimtmečiu, plačiau susidomėta Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės (toliau – LDK) istorinės geografijos problemomis. Pasirodė darbų apie LDK sienų istoriją, valstybės kelių sistemą ir susisiekimą¹. Kur kas ilgesnį laiką ir nuosekliau nagrinėta LDK gyvenviečių ir urbanistikos istorija². Tačiau iš visų šių darbų mažai kuo išsiskiria LDK senosios kartografijos tyrimai. Omenyje turimos ne istorinės kartografijos rekonstrukcijos, kai, remdamiesi šaltiniais, istorikai ir kartografai braižo žemėlapius, atspindinčius LDK teritorijos kaitą arba gyvenviečių sklaidos pokyčius³. Šiuo atveju dėmesį atkreipia būtent senieji rankraštiniai XVI–XIX a. žemėlapiai, kuriuose to meto geometrai – pirmieji kartografai – vaizdavo lokalias LDK žemes, braižė privačių valdų žemėlapius ir urbanistinius miestelių bei miestų planus⁴. Šie dokumentai tyrinėti mažai, tai liudija ir negausi temos istoriografija.

1 Pavyzdžiui, žr.: *Bucevičiūtė L.* Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės erdvė: geopolitinė perspektyva XVI a. naratyviniuose tekstuose // Lietuvos istorijos metraštis 2008/2. Vilnius, 2009, p. 5–32; *Čelkis T.* Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės teritorija: sienų samprata ir delimitaciniai procesai (toliau – *Čelkis T.* Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės teritorija). Vilnius, 2014; *Błaszczak G.* Geografia historyczna Wielkiego Księstwa Litewskiego. Stan i perspektywy badań. Poznań, 2007.

2 Pavyzdžiui, žr.: *Miškinis A.* Lietuvos urbanistikos paveldas ir jo vertybės. Vakarų Lietuvos miestai ir miesteliai, t. 3, knyga 1–2. Vilnius, 2004, 2007; *Alexandrowicz S.* Studia z dziejów miasteczek Wielkiego Księstwa Litewskiego. Toruń, 2011.

3 Pavyzdžiui, žr.: *Вялікі гістарычны Атлас Беларусі, том 1–2.* Мінск, 2009, 2013; Lietuvos nacionalinis atlasas, t. 2. Vilnius, 2015.

4 „Žemėlapis“: sumažintas ir apibendrintas žemės teritorijos arba kitokios erdvės srities vaizdas plokštumoje. Perteikia informaciją apie pasirinktus erdvės objektus, jų savybes ir sąsajas, teritorija vaizduojama sumažinta pasirinktu masteliu. Plačiau žr. Visuotinė lietuvių enciklopedija, t. 25. Vilnius, 2014, p. 699. „Planas“: nedidelės teritorijos brėžinys – ortogonalioji projekcija į horizontalią plokštumą. Jame pagal mastelį sutartiniais ženklais vaizduojami įvairių žemės paviršiaus objektų kontūrai arba dar ir reljefas. Žr. Visuotinė lietuvių enciklopedija, t. 18. Vilnius, 2010, p. 356.

Sistemingas istoriografijos pažinimas rodo, kad yra kelios LDK ir Lietuvos kartografijos tyrimų kryptys. Viena jų – mokslininkų siekis tirti smulkaus mastelio žemėlapius, kuriuose dažniausiai atsispindi visa LDK teritorija (net menamos gentinės Lietuvos žemės), Abiejų Tautų Respublika (toliau – ATR) arba bendrai Rytų Europos regionas. Tokių žemėlapių aptarimuose, o kartu ir jų publikacijose vyrauja aprašomasis metodas, kai konstatuojami duomenys: išvardijami žemėlapiuose matomi miestai, gyvenvietės, geografiniai objektai, aprašomos valstybių sienos, jei jos pažymėtos, stengiamasi nustatyti, kiek tiksliai tai pavaizduota⁵. Neretai keliami žemėlapių datavimo ir autorystės klausimai arba kokia parankine medžiaga rėmėsi kartografai. Tačiau mažai dėmesio skiriama žemėlapių sukūrimo priežastims, jų braižymo stiliui, vartotų sutartinių ženklų – simbolių kaitos analizei, o tai yra svarbu, nes senojoje kartografijoje jie išreiškė to laiko žmonių erdvių sampratą. Be to, tarp tyrinėtojų vis dar populiariau sudaryti seniai mokslo pasaulyje žinomų žemėlapių katalogus ir juos, kaip šaltinių publikacijas, pakartotinai leisti. Tokia informacija mažai teikia mokslinio naujumo. Klasikinis to pavyzdys – Mikalojaus Kristupo Radvilos Našlaitėlio pastangomis 1613 m. parengto LDK žemėlapių publikacijos

5 Keli pavyzdžiai: Katalog dawnych map Rzeczypospolitej Polskiej w kolekcji Emeryka Hutten Czapskiego i w innych zbiorach (XV–XVI wieku), t. 1. Oprac. W. Kret. Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk, 1978; Dargužas V. P. Račius. Kartografijos kolekcija. Sud. P. Račius. Vilnius, 1992; Беларусь у працах Польскіх картографіў XVI–XX ст. Падрыхтаваў Л. П. Казлоў. Мінск, 2004; Cartographica Poloniae 1570–1930: katalog źródeł rękopiśmiennych do historii ziem polskich w zbiorach szwedzkich. Oprac. U. Ehrensward, M. Wawrzyńczak. Warszawa–Sztokholm, 2008; Lietuva žemėlapiuose. Sud. A. Bieliūnienė, B. Kulnytė, R. Subatniekienė. Vilnius, 2011; Lithuania on the map. Compiled by A. Bieliūnienė, B. Kulnytė, R. Subatniekienė. Vilnius, 2011 (ed. 2); *Gložaitis A. A.* Mažosios Lietuvos žemė: XVIII–XX amžių dokumentuose ir žemėlapiuose. Vilnius, 2013; ir panašūs leidiniai.

ir tyrinėjimai⁶. Istorinei kartografijai naujumo teikia kiek kitokio pobūdžio šaltiniai. Ypač mažai nagrinėti LDK rankraštiniai žemėlapiai ir planai, kurie reprezentuoja lokalių teritorijų istorinį kraštovaizdį ir urbanistiką, o drauge geodezijos mokslo istoriją. Todėl čia išimtinai apsiribota istoriografija, kurioje tirti minėti dokumentai. Šie šaltiniai laikomi atskiru istorinės kartografijos, kurios pradininkai buvo Lenkijos istorikai Karolis Buczekas⁷ ir Stanisławas Alexandrowiczius, tyrimų objektu⁸. Abu mokslininkai parašė plačias studijas apie Lenkijos ir LDK kartografiją, ją klasifikavo į grupes pagal informacijos pobūdį ir į atskirą grupę išskyrė lokalių teritorijų bei privačių valdų žemėlapius. Plačiausiai apie tai rašė S. Alexandrowiczius, nagrinėdamas seniausius XVI–XVII a. Palenkės žemių ir Juzefo Naronovičiaus-Naronskio parengtus Biržų kunigaikštystės žemėlapius⁹. Istorikas kėlė jų sukūrimo aplinkybių ir panaudos klausimus. Be to, šis istorikas rašė apie LDK karinius žemėlapius, kurie turi nemažai panašumų su lokalių teritorijų brėžiniais¹⁰.

6 Pavyzdžiui: *Buczek K. Dzieje kartografii Polskiej od XV do XVIII wieku. Zarys analityczno-syntetyczny* (toliau – *Buczek K. Dzieje kartografii Polskiej*). Wrocław–Warszawa–Kraków, 1963, s. 47–51; *Chomskis V. 1613 m. Lietuvos žemėlapis. Jo analizė ir vertinimas Lietuvos kartografinio vaizdo raidoje*. Vilnius, 2004; *Woodward D. The History of Cartography*, vol. 3, *Cartography in the European Renaissance. Part 2*. Chicago, 2007, p. 1840–1842.

7 *Buczek K. Dzieje kartografii Polskiej; Buczek K. The History of Polish Cartography. From the 15th to the 18th century*. Transl. A. *Potocki*. Wrocław–Warszawa–Kraków, 1966.

8 *Alexandrowicz S. Kartografia Wielkiego Księstwa Litewskiego od XV do połowy XVIII wieku* (toliau – *Alexandrowicz S. Kartografia Wielkiego Księstwa Litewskiego*). Warszawa, 2012 (3 leidimas).

9 *Ibid.*, s. 135–154, 318–344; taip pat: *Alexandrowicz S. Mapy majątkowe północnego Podlasia z XVI wieku* (toliau – *Alexandrowicz S. Mapy majątkowe północnego Podlasia*) // *Kwartalnik Historii Kultury Materialnej*, nr 2 (R. 14). Warszawa, 1966, s. 279–305; *Alexandrowicz S. Źródła kartograficzne do wyprawy Połockiej Stefana Batorego roku 1579* // *Od armii komputowej do narodowej (XVI–XX w.)*. Red. Z. *Karpus*, W. *Rezmer*. Toruń, 1998, s. 17–43; *Alexandrowicz S. Polskie mapy majątkowe z XVI–XVIII wieku jako źródła historyczne* (toliau – *Alexandrowicz S. Polskie mapy majątkowe*) // *Problemy nauk pomocniczych historii, III: materiały na III Konferencję poświęconą naukom pomocniczym historii*, Katowice–Wiśła, 29–31. 1974, s. 129–141.

10 *Alexandrowicz S. Kartografia wojskowa Wielkiego Księstwa Litewskiego do połowy XVII wieku* // *Kartografia wojskowa krajów strefy bałtyckiej XVI–XX w.* Red. S. *Alexandrowicz*, Z. *Karpus*, W. *Rezmer*. Toruń, 1996, s. 11–22; *Alexandrowicz S. Dziedzictwo kartografii wojskowej ziem Wielkiego Księstwa Litewskiego. Jej funkcje źródłowe i polityczne na tle kartografii krajów Europy Wschodniej XVI i XVII wieków* // *Środowiska kulturotwórcze i kontakty kulturalne Wielkiego Księstwa Litewskiego od XV do XIX wieku. Materiały z XVII spotkania Komisji Lituanistycznej zorganizowanego przez Instytut Historii PAN, Instytut Historyczny UW i Instytut Historii Prawa UW w Warszawie 23–24 września 2008*. Pod red. U. *Augustyniak*. Warszawa, 2009, s. 191–204. Istorikė Marija Vavryčina rašė apie karo reikmėms XVII a. karo inžinieriaus Guillaume'o Le Vasseur de Beauplano sukurtus žemėlapius, kuriuose kartografa tuota dalis dabartinės Ukrainos teritorijos. Remiantis jais retrospektyviai galima

Specialią studiją apie 1645 m. Juzefo Naronovičiaus-Naronskio Biržų kunigaikštystės žemėlapi 1997 m. paskelbė Raimonda Ragauskienė ir Deimantas Karvelis¹¹. Joje gana išsamiai apžvelgtos žemėlapio sukūrimo aplinkybės, aptarti geografiniai, urbanistiniai ir susisiekiimo sistemos objektai.

Lokalių žemių planų ir žemėlapių tyrimo objektas plačiaja prasme istorikų darbuose dažniausiai aptariamas tiek, kiek to reikalauja bendras kontekstas. Neretai apie tai rašyta siekiant paskleisti informaciją apie atrastus žemėlapius, šiek tiek detalizuojant turinį. Pavyzdžiui, 1914 m. A. F. Zenkovičius paskelbė straipsnį apie Frydricho Getkanto 1648 m. Vilniaus miesto planą, aktualindamas šį atradimą¹². Józefas Kazimierskis, skelbdamas 1682 m. Brančicų dvaro (į pietus nuo Slucko) inventorių, publikavo kelis į jį įterptus žemių brėžinius¹³. Kur kas vėliau LDK urbanistikos raidos tyrėjai Algirdas Baliulis ir Algimantas Miškinis paskelbė vertingą informaciją apie XVI–XVIII a. gyvenviečių planus ir kadastrinius brėžinius, sudarė jų registrą, nurodydami šių dokumentų saugojimo vietas¹⁴. Panašiai buvo atrasti ir Stanislovo Pamerneckio bei Robertos Sakalauskaitės publikuoti XVIII a. pabaigos Senkonių palivarko Upytės paviete planai¹⁵. Istorikai Tomas Čelkis ir Valentina Karpova parengė ir paskelbė tris XVII–XIX a. kartografinius šaltinius – žemių

pasisemti informacijos ir apie XVI a. LDK priklausiusių teritorijų istorinį kraštovaizdį prie Juodosios jūros. Žr. *Ваврычына М. Карта України Гійома Боплана як історичне джерело* // *Kartografia wojskowa krajów strefy bałtyckiej XVI–XX w.* Red. S. *Alexandrowicz*, Z. *Karpus*, W. *Rezmer*. Toruń, 1996, s. 51–61.

11 *Ragauskienė R., Karvelis D. 1645 m. Juzefo Naronovičiaus-Naronskio Biržų kunigaikštystės žemėlapis: Radvilų valdos istorija ir kartografija*. Vilnius, 1997.

12 *Зенкович А. Ф. План г. Вильны 1648 года* // *Записки Северо-Западного отдела Императорского Русского Географического Общества, книга 4. Вильна, 1914, с. 190–194.*

13 *Kazimierski J. Inwentarz pomiarowy dóbr klucza Brańczyckiego na Białorusi z 1682 roku* (toliau – *Kazimierski J. Inwentarz pomiarowy*) // *Kwartalnik historii kultury materialnej*, nr 2 (R. 3). Warszawa, 1955, s. 403–434.

14 *Miškinis A., Baliulis A. Lietuvos miestų planai iki 1800 m.* (toliau – *Miškinis A., Baliulis A. Lietuvos miestų planai*) // *Lietuvos TSR aukštųjų mokyklų mokslo darbai. Urbanistika ir rajoninis planavimas*, t. 13. 1986, p. 98–141; taip pat: *Miškinis A. Klaipėdos genėzė ir urbanistinė raida iki XVII a. pabaigos* // *Architektūros paminklai*, Nr. 5. Vilnius, 1979, p. 19–36. A. Miškinis, tyrinėdamas LDK, vėliau Lietuvos miestų ir miestelių raidą XVII–XX a. pirmoje pusėje, panaudojo nemažai rankraštinų archyvinių žemėlapių ir planų. Žr. *Miškinis A. Lietuvos urbanistikos paveldas ir jo vertybės. Užnemunės miestai ir miesteliai*, t. 1. Vilnius, 1999; *Miškinis A. Lietuvos urbanistikos paveldas ir jo vertybės. Rytų Lietuvos miestai ir miesteliai*, t. 2, knyga 1–2. Vilnius, 2002, 2005; *Miškinis A. Lietuvos urbanistikos paveldas ir jo vertybės. Vakarų Lietuvos miestai ir miesteliai*, t. 3, knyga 1–2. Vilnius, 2004, 2007; *Miškinis A. Lietuvos urbanistikos paveldas ir jo vertybės. Vidurio Lietuvos miestai ir miesteliai*, t. 4. Vilnius, 2009.

15 *Pamerneckis S., Sakalauskaitė R. Senkonių palivarko inventorių* // *Lietuvos istorijos studijos*, t. 16. 2005, p. 31–40 (leidinio priedas).

atribojimo Vilniaus apylinkėse žemėlapius – ir kelis Vinicos srities (Podolė) kartografinius šaltinius¹⁶.

Analogiškų LDK šaltinių rasta užsienio archyvuose. Inga Ilarienė Vokietijos archyvuose rado tris neskelbtus XVI–XVIII a. Polocko ir Vilniaus planus ir juos publikavo¹⁷. Latvijos istorikė Marite Jakovļeva paskelbė XVII a. LDK ir Livonijos sienos atkarpos žemėlapi¹⁸. Daug kartografinių šaltinių, susijusių su LDK istorija, saugoma Švedijos archyvuose. Antai, Karolis Łopateckis ir Wojciechas Walczak 2011 m. publikavo pluoštą įvairių XVII a. LDK teritorijų planų ir lokalių teritorijų brėžinių, kurių daugumą parengė Švedijos kariuomenės inžinieriai karų su ATR metu¹⁹. Po kelerių metų archeologai Ernestas Vasiliauskas ir Gintautas Zabiela taip pat publikavo nemažai XVII–XIX a. kartografinių ir ikonografinių šaltinių iš Švedijos archyvų, aktualių LDK istorijos tyrimuose²⁰.

Išvardytos svarbiausios istoriografijos pozicijos – šaltinių publikacijos ir tekstai apie LDK lokalių teritorijų žemėlapius ir planus. Matyti, kad dauguma jų rasti užsienyje. Analogiška medžiaga, saugoma Lietuvos archyvų saugyklose, kaip matyti, nagrinėta ir viešinta labai mažai. Tikriausiai dėl to, jog ilgą laiką buvo apleista istorinės geografijos disciplina, o kartu ir LDK senųjų žemėlapių bei planų tyrimai. Tai neturėtų kelti didelės nuostabos, nes kurį laiką Vakarų Europoje ir Amerikoje į senuosius žemėlapius žvelgta atsainiai, jie laikyti ne tiek šaltiniais, kiek iliustracijomis, kuriomis daugiausia domėjosi bibliotekininkai ir archyvų darbuotojai²¹. Ir tik XX a.

antroje pusėje senoji kartografija tapo istorikams aktualiu tyrimų objektu. Veikiausiai panaši situacija susiklostė ir Lietuvoje, nes lokalūs žemėlapiai ir planai vis dar neįvertinti kaip informatyvūs istorijos šaltiniai, nors analogiška kitų šalių istorikų patirtis rodo tokių tyrimų perspektyvumą²². Todėl šiuo atveju kaip tik koncentruojamasi į XVI–XIX a. pradžios buvusių LDK žemių valdų rankraštinius žemėlapius ir planus. Tai ir yra šio leidinio tyrimo objektas, kuris nagrinėjamas dviem aspektais. Pirmiausia atskiroje įvadinėje studijoje analizuojami LDK lokalių teritorijų ir privačių žemių valdų žemėlapiai bei planai. Joje įgyvendinami du uždaviniai: pristatomi kartografiniai dokumentai kaip istorijos šaltiniai, išryškinant jų panaudą LDK istorijos tyrimuose; aptariama kartografinių šaltinių simbolių ir ženklų, išreiškusių erdves, kaita XVI–XIX a. Jų analizė iš dalies leidžia kalbėti apie atskirų epochų žmonių kognityviają – mentalinę žemėlapių sampratą.

Antrą leidinio dalį sudaro XVI–XIX a. LDK ir, 1795 m. panaikinus ATR, jos teritorijų Rusijos imperijos sudėtyje privačių žemių valdų ir gyvenviečių, administracinių vienetų žemėlapių bei planų publikacijos. Skelbiama šimtas kartografinių šaltinių, atrinktų iš Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyriaus (toliau – VUB RS) saugyklos. Šių dokumentų visuma rodo, kad LDK gyvavimo metais jų daugiausia parengta XVIII a. antroje pusėje. Nemažai jų buvo sukurta XIX a. pradžioje Rusijos carų valdymo metais. Kai kuriuose XIX a. pradžios žemėlapiuose perbraižyta ankstesnių amžių kartografinių dokumentų informacija, atsispindi mažai pakitusi ATR teritorinė struktūra. Dėl to šiame rinkinyje neatsisakyta paskelbti XIX a. pradžios buvusių LDK žemių žemėlapių. Publikuojamų šaltinių geografinis arealas yra gana platus. Pirmiausia tai žemėlapiai, aprėpę LDK teritorijas, bet sykiu į rinkinį įtraukti keli XVII–XVIII a. žemėlapiai, vaizduojantys ATR – dabartinės Ukrainos teritorijos žemes²³. Tai gana ankstyvi ir artimi LDK istorinei tradicijai žemėlapiai, dokumentavę teritorijas, kurios praeityje buvo jos sudėtyje.

16 Čelkis T., Karpova V. Lietuvos Didžiąjai Kunigaikštystei priklausiusių žemių „veidrodžiai“: du neskelbti XVII a. pirmos pusės žemėvaldos žemėlapiai (toliau – Čelkis T., Karpova V. Lietuvos Didžiąjai Kunigaikštystei) // Istorija, t. 86. 2012, p. 53–65; Čelkis T., Karpova V. Bažnytinės žemėvaldos pavyzdys: trys vienos teritorijos XVII–XIX a. planai (toliau – Čelkis T., Karpova V. Bažnytinės žemėvaldos pavyzdys) // Lietuvos istorijos studijos, t. 32. 2013, p. 159–172.

17 Ilarienė I. Trys žemėlapiai, reprezentuojantys Lietuvos Didžiąją Kunigaikštystę: iš kartografinės ir ikonografinės medžiagos paieškų Drezdene ir Berlyne // Vilniaus Žemutinė pilis XIV–XIX a. pradžioje: 2005–2006 metų tyrimai. Sud. L. Glemža. Vilnius, 2007, p. 351–379.

18 Jakovļeva M. Granice Księstwa Kurlandzkiego w epoce nowożytniej. Wybrane zagadnienia // Klio. Czasopismo poświęcone dziejom Polski i powszechnym, t. 11. Toruń, 2008, s. 29–40.

19 Łopatecki K., Walczak W. Mapy i plany Rzeczypospolitej XVII w. znajdujące się w archiwach w Sztokholmie, t. 1–2. Warszawa, 2011.

20 Lietuvos XVII–XIX a. pradžios ikonografijos ir kartografijos šaltiniai Švedijoje. Parengė E. Vasiliauskas, G. Zabiela. Klaipėda, 2013. Kai kurie planai publikuoti: Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istorinės vėliavos ir žemėlapiai. Sud. R. Černius. Vilnius, 2006, p. 56–73.

21 Žr. Wood D. Review: The History of Topographical Maps: Symbols, Pictures and Surveys. P. D. A. Harvey. Thames and Hudson, New York, 1980 // Cartographica, vol. 17, no. 3, 1980, p. 130–133.

22 Kain J. P. R., Baigent E. The Cadastral Map in the Service of the State: A History of Property Mapping. Chicago, 1992.

23 Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyrius (toliau – VUB RS). F23-125, 126, 128, 133.

Šia kartografinių šaltinių publikacija siekiama į mokslo apyvartą įtraukti mažai žinomas ir kuo įvairesnius LDK istorijos pažinimo ir paveldo šaltinius. Kiekvienas skelbiamas žemėlapis arba planas turi išsamų aprašą, jame nurodytos dokumento diplomatikos ypatybės, išaiškinti ir lokalizuoti žemėlapių toponimai, hidronimai, komentuoti įvairūs įrašai ir legendos. Taip siekiama palengvinti darbą šių šaltinių tyrėjams, o drauge ir jų turinio perskaitymą plačiai visuomenei. Studija ir kartografinių šaltinių korpuso publikacija sudaro bendrą leidinio visumą. Abi dalys integraliai susietos. Juolab kad studijoje, nagrinėjant išsikeltus uždavinius, tikslingai remiamasi leidinyje publikuojamais kartografiniais šaltiniais, nes, kalbant apie žemėlapių simboliką, yra būtina pateikti vizualius jų pavyzdžius.

Rankraštiniai žemėlapiai ir planai– LDK istorijos šaltiniai

Šioje dalyje, remiantis VUB RS saugomais rankraštinais kartografiniais ir papildomais rašytiniais dokumentais, nagrinėjama žemėlapių, kaip istorijos šaltinių, samprata. Jie klasifikuojami į grupes, kiekviena jų aptariama šaltiniotyros požiūriu.

Įprastai skiriamos dvi pagrindinės kartografinių šaltinių kategorijos – spausdintiniai ir rankraštiniai. Ankstyvieji spausdintiniai, žinia, dažniausiai rengti siekiant vizualizuoti smulkaus mastelio teritorijas: regionus, valstybių plotus, masyvias geografines erdves. Anot Patricko Gautier-Dalché, XIII–XIV a. Europoje, kuriantis teritorinėms valstybėms, formavosi linijinių sienų samprata, darėsi svarbu žemėlapiuose pavaizduoti politinių darinių sienas²⁴. Žemėlapiai buvo valstybės administracinės sistemos brandos palydovai, vizualiai dokumentavę ir įprasminę politinę teritoriją²⁵. Šio tipo dokumentų sklaida daug prisidėjo prie žemėvaldos apskaitos ir jos valdymo racionalizavimo. Juos rengė išsilavinimą ar bent specialių įgūdžių turėję asmenys. Kad atitinkamas teritorijas būtų galima tiksliau nubraižyti arba, kitaip tariant, – kartografuoti, apie jas reikėjo išsamų žinių. Pasakytina, jog LDK teritorija pirmiausia buvo pavaizduota europiniuose žemėlapiuose, kuriuos sukūrė kitų šalių kartografijos specialistai, bet ne vietiniai²⁶.

Tradiciškai ir galbūt nevisiškai tiksliai mokslininkai yra linkę LDK kartografijos pradžia laikyti Mikalojaus Kristupo Radvilos Našlaitėlio pastangomis 1613 m. parengtą

LDK žemėlapi²⁷. Rašytiniuose šaltiniuose kalbama apie buvusius ankstyvesnius brėžinius ir žemėlapius. XV a. pirmos pusės Vokiečių ordino derybose su LDK ir Lenkija dėl teritorijų sienų, kaip liudija šaltiniai, naudotasi kažkokiais žemėlapiais (*glechnsse einer mappae mundi*)²⁸. LDK delimitaciniuose procesuose buvus nubraižytą žemėlapi patvirtina 1541 m. Lietuvos Metrikos – LDK valstybės archyvo dokumentas: *Wymaliowanie granicz Wielkiego Xięstwa Litewskiego i Inflianth*²⁹. Apie kitus XVI a. LDK sienų žemėlapius leidžia sužinoti Maskvos valstybės kanceliarijos dokumentų archyvo aprašas, parengtas XVII a. pradžioje. Jame išskirta dokumentų grupė – *книги, и списки, и грамоты при великом князе Иване Васильевиче всеа Русии з Жигимантом королем; tarp jų buvo: чертеж Себежской и Туменской*³⁰; *чертеж Лукам Великим и Псковским пригородком с литовским городом с Полотцком*³¹. Vieną žemėlapi net galima datuoti 1570 m.: *Чертежь межеванья государевых бояр Михаила Яковлевича Морозова с товарищи с литовскими послы*³²,

27 Žr. Buczek K. Dzieje kartografii Polskiej, s. 47–51; Alexandrowicz S. Kartografia Wielkiego Księstwa Litewskiego, s. 71–122.

28 Codex epistolaris saeculi decimi quinti, t. 2. Wyd. A. Lewicki. Kraków, 1891, nr 95, s. 119 (1421 m.), s. 120–125. Žr. Buczek K. Dzieje kartografii Polskiej, s. 15–16.

29 Lietuvos Metrika. Knyga Nr. 1 (1380–1584). Užrašymų knyga 1 (toliau – Lietuvos Metrika. Knyga Nr. 1). Parengė A. Baliulis, R. Firkovičius. Vilnius, 1998, Nr. 9, p. 24.

30 Описи царского архива XVI века и архива Посольского приказа 1614 года. Ред. С. О. Шмидт. Москва, 1960, с. 19.

31 Ibid., с. 24. Be to, apraše minimi ir kiti žemėlapiai: *чертеж Полотцкой и Озерницкой*. [...] *Чертежь, наклеен на холст, ветх добре, свейских и лифлянских немец с Литовскою землею и з государевою со Псковскою землею*. [...] *Чертежь по рубежу от Литовские земли и Велижской волости, ветх*. [...] *Чертежь Торонетцкого рубежа с Литовскою землею*: *ibid.*, с. 136.

32 Ibid., с. 136

24 Gautier-Dalché P. De la liste a la carte: limites et frontière dans la géographie et la cartographie de l'occident Médiéval // Frontière et peuplement dans le monde méditerranéen au Moyan Âge. Castrum 4. Ed. J. M. Poisson. Roma, 1992, p. 19, 23.

25 Kivelson V. Cartographies of Tsardom. The Land and its Meanings in Seventeenth Century Russia (toliau – Kivelson V. Cartographies of Tsardom). London, 2006, p. 6, 10–32.

26 Žr. Čelkis T., Karpova V. Lietuvos Didžiąjai Kunigaikštystei, p. 53–55.

nes žinomas konkretus tų metų LDK ir Maskvos delimitacijos procesas prie Polocko³³. Jie braižyti dokumentuojant valstybės sienas ir pridėti prie kitų rašytinių aktų. Rankraštiniai žemėlapiai naudoti ne tik valstybės, bet ir privačios žemėvaldos srityje. XVI a. LDK žemėvaldos procesuose įsibėgėjo vidinė kolonizacija³⁴. Gyventojams tapo ypač svarbu nustatyti kuo tikslesnes valdų ribas ir jas gerai paženklinti, kad jos teisiškai ir praktiškai saugotų žemės nuosavybę³⁵. Ribos būdavo nuosekliai aprašomos, o kartais, kaip matyti, braižyti jų žemėlapiai³⁶. Apie tai vėl informuoja XVI a. Lietuvos Metrikos duomenys, minimi ribų brėžiniai: *Opisanie albo wymalowanie granic pinskich od granic dubrowickich przed Iwana staroste uzcynionych* (1529 m.)³⁷; *Opisanie y wymalowanie dobr wszystkich tak krolewskich, iako y szlacheckich nad rzeką Niemnem liezące* (1541–1542 m.)³⁸. Žemėlapiai, kaip ir kiti žemėvaldos dokumentai, turėjo juridinę galią³⁹.

Peržvelgus didesnę XVI–XIX a. rankraštinųjų žemėlapių ir planų kiekį matyti, jog bėgant amžiams plėtėsi jų panauda, o kartu ir kito aplinkybės, dėl kurių jie būdavo sukuriami. Tai rodo gana didelis kiekis įvairaus pobūdžio rankraštinųjų žemėlapių. Juos galima skirstyti pagal paskirtį

33 Метрики Великого Княжства Литовского (1545–1572). Книга посольская. Собр. М. Оболенси, И. Данилович. Москва, 1843, № 189–190, с. 293–301; Čelkis T., Karpova V. Lietuvos Didžiąjai Kunigaikštystei, p. 54–55.

34 Źr. Kamieniecki W. Rozwój własności na Litwie w dobie przed I. Statutem (Studia historyczno-gospodarcze). Kraków, 1914; Dubonis A. Žemėvalda // Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos kultūra. Tyrinėjimai ir vaizdai. Vilnius, 2001, p. 785–895.

35 Plačiau: Čelkis T. Privačios žemėvaldos ribų nustatymas ir žymėjimas XV–XVI a. Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje // Istorijos šaltinių tyrimai, t. 3 (toliau – Čelkis T. Privačios žemėvaldos). Sud. D. Antanavičius. Vilnius, 2011, p. 31–58.

36 Źr. Alexandrowicz S. Kartografia Wielkiego Księstwa Litewskiego, s. 135–138. Stanisławas Śreniowski, aptardamas XVI–XVIII a. žemių matavimą lanais Lenkijoje, mini matininkų naudotus matavimo įrankius ir žemėlapių braižymo priemones. Źr. Śreniowski S. Uwagi o lanach w ustroju folwarczno-pańszczyźnianym wsi Polskiej // Kwartalnik historii kultury materialnej, nr 2 (R. 3). Warszawa, 1955, s. 301–337.

37 Lietuvos Metrika. Knyga Nr. 1, Nr. 559, p. 115.

38 Ibid., Nr. 282, p. 68. Žemėlapiai minimi 1559 m. LDK girių revizijos apraše: Ревизия пущ и переходов звериных в бывшем Великом Княжестве Литовском, с присовокуплением грамот и привилегий на входы в пущи и на земли, составленная Григорием Богдановичем Воловичем в 1559 году, с прибавлением другой актовоей книги, содержащей в себе привилегий, данные дворянам и священникам Пинского повета, составленной в 1554 году. Виленская археографическая комиссия. Вильна, 1867, с. III.

39 Źr. Gołaski J. Technika inwentaryzacji i podziału gruntów w XVI i XVII wieku w świetle poznańskich ksiąg grodzkich i ziemskich (część I) // Przegląd geodezyjny, nr 6 (R. 34). Warszawa, 1962, s. 267–271; Gołaski J. Technika inwentaryzacji i podziału gruntów w XVI i XVII wieku w świetle poznańskich ksiąg grodzkich i ziemskich (część II) // Przegląd geodezyjny, nr 9 (R. 34). Warszawa, 1962, s. 389–393.

ir turinio informaciją. Taip juos klasifikuoti mėgino S. Alexandrowiczius⁴⁰, bet gana aptakiai, nes jį domino tik žemėvaldos procesų metu sukurti žemėlapiai. Istorikas išskyrė tik dvi jų grupes: pirma – žemių valdų (dvarų) žemėlapiai, kai kartografuoti žemių plotai, ir antra – žemių atribojimų žemėlapiai, kurie būdavo parengiami po valdų dalybų arba teismo metu nustatius ribas. Taigi, kokios tos grupės ir kokias dar kitas galima išvėgti bendrame kartografinių šaltinių masyve?

Pradėti reikia nuo dvarų arba tiesiog žemių valdų rankraštinųjų žemėlapių, kurie atsirado XVII a. ir ypač paplito XVIII a. antrojoje pusėje. Jie buvo įvairaus formato ir braižyti ant popieriaus. Kai kurie XVIII ir XIX a. žemėlapiai yra ypač didelio formato – jų popieriniai lakštai klijuoti ant drobės ir vynioti į ritinius, pavyzdžiui, 1809 m. Sapiegų valdos – Užpalių grafystės žemėlapis⁴¹. Taip jie saugoti nuo susidėvėjimo. Beveik visais atvejais šių dokumentų popierius turi vandenženklis, kurie dažnai padeda nustatyti apytiksles kartografinių šaltinių datas, jei jos nenurodytos. Šiuose žemėlapuose vaizduojami privačių asmenų, giminių, bažnyčios ar valstybinių dvarų žemių plotai, apibrėžti ribomis su pažymėtais riboženkliais. Iš kai kurių tokių dokumentų galima matyti, kaip keitėsi žemės plotas, nes juose pasitaiko disponavimo valda įrašų, kurie fiksuoja jos pardavimo, įkeitimo, dalybų, išplėtimo ir kitus faktus. Neretai nurodomos gretimos valdos, o kartais net užrašomi tų žemių ir sklypų savininkų vardai. Dėl to šie šaltiniai yra ypač vertingi tiriant žemėvaldos procesus, o svarbiausia – aiškiai parodo žemės ploto struktūrą ir sandarą.

Absolوتي dauguma tokių žemėlapių braižyti vaizdžiai ir realistiškai, tik XIX a. geografiniai objektai vis dažniau atkartoti geometriniais simboliais arba tam tikromis spalvomis. Juose žymėtas žemės reljefas: upės, ežerai, pelkės, miškų masyvai, kartais piešti išsiskiriantys medžiai, akmenys, parodoma naudotos žemės paskirtis. Ūkio istorijos požiūriu vertingi žemėlapuose pavaizduoti sėjomainos laukai, jų išsidėstymas, sykais net piešti augalai ir augintos kultūros. Dalyje žemėlapių vaizduoti kaimai, bažnytkaimiai su priklausomomis žemėmis, juos jungę keliai, kryžkelės su kelių ženklais – kryžiais, tiltai, vaizdžiai piešti pastatai. Šių šaltinių informacija gana išsamiai atskleidžia lokalią erdvės urbanistinę ir kraštovaizdžio panoramą, kuri atspindi buities istorijos detales,

40 Alexandrowicz S. Polskie mapy majątkowe, s. 129–141.

41 VUB RS. F23-232.

dvarų struktūros sampratą atskirais amžiais. XVIII–XIX a. žemėlapių legendose neretai pateikti gyvenviečių, kaimų sąrašai, dirbamos žemės plotų dydžiai ir skaičiai bei kiti su ūkio istorija susiję statistiniai duomenys. Viena svarbiausių šių šaltinių vertybių yra juose fiksuoti hidronimai ir toponimai, didelė jų dalis, bėgant laikui, išnyko, ir juos keitė naujai atsiradę. Tyrinėtojai neretai susiduria su problema, kai rašytiniuose dokumentuose minimus toponimus šiandien sunku lokalizuoti, todėl čia labai gelbsti būtent senieji lokalūs žemėlapiai, kuriuose galima mėginti juos rasti.

Kas rengdavo šiuos žemių valdų ir dvarų žemėlapius? XVI–XVII a. jų autoriai būdavo matininkai arba išimtiniais atvejais specialiai samdyti kartografs, dažniausiai svetimšaliai⁴². Gretimų šalių analogijos tai taip pat patvirtina. Pasak Valerie Kivelson, XVII a. Rusijoje žemėlapius braižė būtent savamoksliai matininkai, nes kitų specialistų nelabai buvo⁴³. Žinoma, kad XVII a. LDK tokių darbų imdavosi samdyti karo inžinieriai, kaip antai Juzefas Naronovičius-Naronskis⁴⁴. Apie žemėlapių braižytojus XVIII a. informacijos daugiau, nes tuo metu kamarninkai ir geometrai buvo skiriami į kiekvieną pavietai ir vaivadiją. Anot A. Miškinio ir A. Baliulio, XVIII a. matininkų žinios buvo tikrinamos LDK Vyriausiosios mokyklos (Vilniaus universiteto) Fizikos mokslų kolegijoje ir išduodami pažymėjimai, liudijantys, kad matininkas išlaikė egzaminus, moka matavimų teoriją ir praktiką, sugeba piešti⁴⁵. Ištis XVIII a. antroje pusėje ATR matininkų paklausa buvo didelė. Nuo 1781 m. įsigaliojo karaliaus patvirtintas potvarkis, pagal kurį prisiekusiaisiais matininkais galėjo būti tik tie, kurie buvo baigę Edukacinės komisijos mokyklas ir po studijų gavę komisijos pažymėjimą, leidžiantį verstis šia profesija⁴⁶. Reikia pažymėti, kad yra nemažai išlikusių žemėlapių ir įvairių brėžinių, kuriuos sukūrė būtent minėtų mokyklų praktikantai, tobulindami įgūdžius užsiėmimuose⁴⁷.

42 Apie matininkus XVI a. žr. Drozd Z. Miernicyw po pomiarze włócznie w Wielkim Księstwie Litewskim w Drugiej połowie XVI wieku // Lituanos-slavica posnaniensia, t. 13. Poznań, 2008, s. 37–68.

43 Kivelson V. Cartographies of Tsardom, p. 22, 37–46.

44 Žr. Sawicki K. Inżynier Józef Naronowicz-Naronski (1610–1678) // Przegląd geodezyjny, nr 8 (R. 38). 1960, s. 301–306.

45 Žr. Miškinis A., Baliulis A. Lietuvos miestų planai, p. 113; Kiaupa Z. Lietuvos istorija. Trumpasis XVIII amžius (1733–1795 m.), t. 7, dalis 1 (toliau – Kiaupa Z. Lietuvos istorija). Vilnius, 2012, p. 102–103.

46 Žr. Butvilaitė R. Architektūros studijos Vilniaus universitete 1773–1832 metais (toliau – Butvilaitė R. Architektūros studijos). Vilnius, 2009, p. 158–159.

47 Tai liudija išlikę 1807–1809 mokslo metų Zabielių gimnazijos moksleivių praktikos darbai (rankraščiai): VUB RS F23-112_1-7 (7 vienetai); F23-113_1-14 (14 vienetų); F23-114_1-12 (12 vienetų).

Šios mokyklos veikė ir po ATR padalijimų, todėl kai kurie žinomi XIX a. pradžios žemėlapiai ir planai taip pat yra sudaryti praktikantų⁴⁸. Be to, dalį žemėlapių nubraižė išsilavinę vienuoliai arba dvasininkai, nes jie dėstydamo šį mokslą kolegijose, o 1773 m. panaikinus jėzuitų ordiną, kai kurie jų toliau liko dėstyti mokyklose. Sunku pasakyti, kas tokius žemėlapius braižė XIX a. pirmais dešimtmečiais, panaikinus ATR. Žinoma, kad išsyk buvo palikta dalis ATR institucijų, kurios tęsė ligtolinę veiklą⁴⁹. Todėl XIX a. pirmaisiais dešimtmečiais sukurtų žemių valdų žemėlapių autoriai veikiausiai buvo tie patys geometrai ir kartografs. Tai patvirtina atvejis, kai 1825 m. Atikonų valdos atribojimo nuo Milašiūnų palivarko žemėlapii sukūrė *planik sporządziwszy podpisuię Wilkomirski Koronny geometra Piotr Florkowski* (paryškinta – aut.)⁵⁰.

Antra rankraštinė žemėlapių grupė, kurią išskyrė S. Alexandrowiczius, yra žemių atribojimų ir ribų žemėlapiai. Dažniausiai teismuose besibylinėjančios šalys nustatydavo valdų ribas, jas pažymėdavo, aprašydavo ir kartais papildomai dokumentuodavo nubraižytais žemėlapiiais. Keturi XVI a. Palenkėje pažymėtų ribų žemėlapiai yra seniausi tokio tipo LDK rankraštiniai dokumentai⁵¹. Suprantama, kad jų sukūrimo galimybės priklausė nuo to, ar turėta pinigų ir, galiausiai, ar buvo tai galėjęs padaryti specialistas. Šio tipo dokumentų daugiausia atsiranda XVIII a. Analogiškai pirmos grupės žemėlapiams, šie taip pat pasižymi panašia turinio informacija. Braižyti ant popieriaus, aiškiai žymėti valdų riboženkliai, realistiškai vaizduotas kraštovaizdis. Šalia pažymėtų ribų dažnai rašytos bendraribių pavardės, pažymimos „naujos“ ribos šalia „senų“. Kartais matyti, kad nustatytos naujos ribos būdavo paprasčiausiai pažymimos tame pačiame, seniau parengtame žemėlapyje⁵². Pasitaiko, kai prie pažymėtų ribų užrašomi teisėjų, kamarninkų ir geometrų vardai,

48 Žr. Butvilaitė R. Architektūros studijos, p. 169.

49 Žr. Petrauskas Z. Lietuvos valdymo reorganizavimas 1794–1797 metais // Teisinių institutų raida Lietuvoje XIV–XIX (Teisės istorijos studijos 2). Vilnius, 1981, p. 58–64.

50 VUB RS. F23-14_1.

51 Žr. Alexandrowicz S. Mapy majątkowe północnego Podlasia, s. 279–305. S. Alexandrowiczius seniausią žemėlapii datuoja 1527–1528 m., jame pavaizduota riba, skyrusi Lenkijos karalienei Bonai Sforcai priklausiusią Rospudos girią nuo LDK didikų valdų, ir, pasak istoriko, atribojimu rūpinosi Vilniaus kaštelionas ir Gardino seniūnas Jurgis Radvila. Su šiuo datavimu sutikti sunku, nes XVI a., kolonizuojant LDK ir Lenkijos pasienio dykras, delimitaciniai procesai vykdavo nuolatos, dėl to tikslus datavimas neabejotinai per kategoriškas. Žr. Čelkis T. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės teritorija, p. 275–298.

52 VUB RS. F23-39.

parodant, kas jas matavo⁵³. Šie šaltiniai aktualūs LDK teismų sistemos ir jų pareigūnų tyrimuose, juolab nagrinėjant Pakamario teismo institucijos kompetencijas. Taip pat fiksuota daug informacijos apie vykusius žemėvaldos procesus.

Atribojimų žemėlapius, pasak Stanisłowo Januszo Tymowskio, XVII a. pabaigoje ir XVIII a. braižė ATR Pakamario teismų pareigūnai (matininkai, kamarninkai)⁵⁴. Ramunės Šmigelskytės-Stukienės teigimu, 1792 m. LDK veikė Ribų komisijos institucija, privalėjusi atriboti žemių valdas ir parengti žemėvaldos planus, kuriuos ketinta vėliau panaudoti kuriant visos ATR atlasą⁵⁵. Šiame kontekste taikli S. Alexandrowicziaus pastaba, jog būtent ATR karaliaus Stanislovo Augusto Poniatovskio valdymo metais (1764–1795 m.) atsirado gausybė žemių valdų ir jų atribojimų žemėlapių⁵⁶.

Aptariant pirmą šaltinių grupę buvo minėta, jog panaikinus ATR ir XIX a. pirmais dešimtmečiais, dalis buvusių biurokratinių institucijų, kiek pakitusios, išliko ir tęsė veiklą Rusijos imperijoje (pavyzdžiui, tik 1840 m. buvo panaikintas Trečiasis Lietuvos Statutas)⁵⁷. Valstybinių dvarų ir žemės ginčų byloms nagrinėti Rusijos valdžia įkūrė Rūmų teismą, bet 1801 m. pabaigoje jį panaikino, o jo funkcijas perėmė Vyriausiasis Lietuvos teismas. Tačiau Lietuvos guberniją sukskirsčius į Lietuvos Vilniaus ir Lietuvos Gardino gubernijas, kiekvienoje jų, vietoj Lietuvos Vyriausiojo teismo, 1801 m. buvo sukurti du tokio pobūdžio teismai: Lietuvos Vilniaus gubernijos vyriausiasis teismas ir Lietuvos Gardino gubernijos vyriausiasis teismas⁵⁸. Kaip rašyta, žemių ribų nustatymo klausimai, kaip ir žemių planų bei dokumentacijos rengimas, liko tų pačių kamarninkų rankose.

53 VUB RS. F23-33, 60, 100.

54 Tymowski S. J. Zmiany w strukturze zawodu mierniczego w Polsce w wieku XVIII w. (część I) // Przegląd geodezyjny, nr 10 (R. 12). 1956, s. 430–433. Taip pat žr. Gołaski J. Technika rozgraniczania dóbr ziemskich w końcu XVI i XVII wieku w świetle poznańskich ksiąg podkamorskich (Z badań nad staropolską praktyką mierniczą) // Przegląd geodezyjny, nr 11–12 (R. 31). 1959, s. 453.

55 Šmigelskytė-Stukienė R. Išmatuoti erdves: „Ribų komisijų“ įkūrimas ir veikla 1791–1792 m. (toliau – Šmigelskytė-Stukienė R. Išmatuoti erdves) // Viešosios ir privačiosios erdvės XVIII amžiaus Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje. Sud. R. Šmigelskytė-Stukienė. Vilnius, 2008, p. 223–251.

56 Alexandrowicz S. Polskie mapy majątkowe z XVI–XVIII wieku jako źródła, s. 137; taip pat žr. Sawicki K. Stanisław August – protektor geodezji i kartografii // Przegląd geodezyjny, nr 9 (R. 34). 1962, s. 27–31.

57 Žr. Godek S. III Statut Litewski w dobie porozbiorowej. Warszawa, 2012, s. 404–693.

58 Žr. Šenavičius A., Smalskys V. Administracinės reformos Rusijos valdomoje Lietuvos teritorijoje XVIII a. pabaigoje – XIX a. pradžioje // Viešoji politika ir administravimas, 2009, Nr. 27, p. 104–105; taip pat žr. Żytkowicz L. Rządy Repnina na Litwie w Latach 1794–7. Wilno, 1938, s. 104–115.

Be minėtų, reikia išskirti dar kitas rankraštinių kartografinių šaltinių grupes pagal jų paskirtį ir turinio informaciją, kurios sudaro bendrą šių dokumentų visumą.

Trečiai grupei reikia priskirti urbanistinius žemėlapius ir planus. Vienais atvejais jie atspindi miesto arba jo dalies, o kitais atvejais – miestelio ir jo apylinkių kraštovaizdžio struktūrą. Šie dokumentai atsirado XVII a., o ilgainiui jų daugėjo⁵⁹. Jais remiantis galima rekonstruoti miestų ir miestelių plėtros dinamiką, urbanistinį suplanavimą ir užstatymą, pastatų ir gatvių išsidėstymą, vedančius kelius. Būtent šie elementai būna vaizdžiai pažymėti. Miestelių žemėlapiuose neretai fiksuotos juos supusios apylinkės ir kaimai. Tokie šaltiniai aktualūs istorijos, architektūros⁶⁰ ir archeologijos tyrimuose, kartu atspindi žemėvaldos reiškinius. Išties, jie teikia daug panašios informacijos kaip ir prieš tai minėtų žemėlapių kategorijos. Tokius kūrinius rengė architektai, karo inžinieriai, kartografai, pavyzdžiui, vienas jų buvo iš Prūsijos kilęs Frydrichas Getkantas⁶¹. Be to, įrašai žemėlapiuose rodo, kad daugelį šių kūrinių nubraižė vienuoliai⁶².

Nemažai išlikę vienuolynų kompleksų brėžinių – planų, neretai su pavaizduotomis apylinkėmis⁶³. Todėl juos galima skirti į ketvirtą kartografinių šaltinių grupę. Informatyvumu jie artimi urbanistiniams žemėlapiams. Juose labiausiai stengtasi nubraižyti vienuolyno pastatų ir viso jo komplekso išsidėstymo planą, kuriame kartais buvo pavaizduotos valdytos žemės ir apylinkės. Visų jų autoriai buvo vienuoliai. Šaltiniai yra naudingi ne tik lokaliai istorijos, bet ir architektūros istorijos studijose, ypač jei būna nubraižyti parkai.

Paskutinę – penktą – grupę sudaro valstybės iniciatyva parengti administracinių vienetų žemėlapiai arba žemėlapiai, kurie fikso valstybės teritorijos sienas ir pasienius, braižyti sausumos kelių žemėlapiai. Pirmieji atsiranda XVIII a. antroje pusėje, juos, veikiausiai, reikėtų sieti su ATR biurokratėjimu, nes, kaip žinoma, 1792 m. įkūrus Ribų komisijos instituciją, buvo planuota paruošti visos ATR žemėlapius⁶⁴. XIX a. pradžioje panašių planų Rusijos imperijoje parengta

59 Žr. Miškinis A., Baliulis A. Lietuvos miestų planai, p. 98–141.

60 Žr. Puodžiukienė D. Istoriniai šaltiniai XVI a. – XX a. pradžios medinės dvarų sodybų architektūros tyrimuose // Acta academiae artium Vilmensis, t. 55. 2009, Vilnius, p. 83–93.

61 Žr. Miškinis A., Baliulis A. Lietuvos miestų planai, p. 103.

62 Pavyzdžiui, VUB RS. F23-50.

63 Pavyzdžiui, Vilniaus bernardinų vienuolyno: 1799 m. (VUB RS. F23-58_1-7) ir 1800 m. (VUB RS. F23-57_1-8).

64 Žr. Šmigelskytė-Stukienė R. Išmatuoti erdves, p. 223–251.

daugiau, nes imperijos administracijoje vyravo suvokimas, kad būtina detalai dokumentuoti teritorijas, registruoti visokių statistinius duomenis, kurie parodytų galimas pajamas iš teritorijų, infrastruktūros resursus. Tai buvo ypač reikalinga karo tikslais. Ši logika, veikiausiai, prisidėjo prie to, jog buvo parengta įvairių krašto topografinių žemėlapių⁶⁵. Jie pasižymi gana detaliu ir realistiniu teritorijų vaizdavimu⁶⁶. Parodomi administracinių vienetų plotai ir ribos, dažnai smulkiai pa-vaizduojamas kraštovaizdis (upės, ežerai, girios, dirbamos žemės), urbanistinis tinklas, kelių sistemos išsidėstymas. Juose pateiktos labai išsamios legendos, kuriose aprašytos gyvenvietės⁶⁷. Visi šie elementai labai praverčia retrospektyviai tiriant LDK istorinę geografiją, įvairiais rakursais rekonstruojant senąją teritorinę struktūrą, o lyginamuoju metodu padeda tirti jos sandaros kaitą.

Kalbant apie visų grupių žemėlapius, pažymėtini keli jiems bendri bruožai. Pirmiausia tai, kad juose fiksuotas istorinis kraštovaizdis, kuris šiandienoje, su kai kuriomis išlygomis, labai pakitęs. Todėl šių žemėlapių visuma leidžia nesunkiai įsivaizduoti praeityje buvusias geografines erdves, kuriose klostėsi žmonių gyvenimas. Geografinės aplinkos pažinimas leidžia kiek kitaip interpretuoti ir rašytinius šaltinius⁶⁸.

Kaip matyti, nemažai žemėlapių ir planų buvo įtraukta į įvairius inventorius, kurie būdavo sudaromi ekonominiiais tikslais, aprašant – inventorinant žemes⁶⁹. Todėl šie šaltiniai gali būti sėkmingai naudojami tiriant ekonomikos istoriją. Visi žemėlapiai ir planai yra geodezijos istorijos tyrimo objektai. Jie rodo, kaip evoliucionavo šis mokslas, kaip keitėsi žemėlapių braižymo metodika ir stilistika. Trečias akcentas, į kurį reikia atkreipti dėmesį, yra tas, kad dalis žemėlapių nusi-pelno meno istorikų dėmesio. Absoliuti jų dauguma braižyti realistiškai, išsamiai vaizduojant geografinių objektų detales, dekoruoti įvairia ornamentika, plačiai naudota spalvų paletė. Dalis jų savo puošnumu prilygsta meno kūriniais.

Pristatytos penkios LDK rankraštinųjų kartografinių šaltinių grupės, kurios išskirtos peržvelgus didelį jų kiekį. Regis, pirmą kartą pamėginta sisteminti šiuos šaltinius, grupuojant pagal paskirtį ir turinio informaciją. Aptarus kiekvieną grupę, siekta parodyti dokumentų vertę ir galimybę juos panaudoti moksliniuose tyrimuose. Visa tai atlikta remiantis vienos archyvinės saugyklos – VUB RS dokumentais, tai nesutrukdė gauti pagrįstas išvadas. Tikimasi, kad tai atkreips šaltiniotyros specialistų dėmesį į šiuos LDK istorijos paminklus ir kels naujas mokslines diskusijas.

⁶⁵ Žr. *Jegelevičius S.* Aneksuotos Lietuvos valdymas Rusijos imperijoje // Lietuvos vidaus reikalų istorija. Red. N. Šepetys. Vilnius, 2008, p. 124–141; *Посм-ников А. В.* Развитие картографии и вопросы использования старых карт. Москва, 1985, с. 166–176.

⁶⁶ Galima rasti pavyzdžių – VUB RS. F23-38.

⁶⁷ Pavyzdžiui, dalies Trakų pavieto žemėlapyje nurodytos 304 gyvenvietės, VUB RS. F23-48.

⁶⁸ Apie kartografinių šaltinių panaudojimą archeologiniuose tyrimuose žr.: *Vaitkevičius V., Žikulinas J.* Atrandant žemėlapius, arba kartografija – archeologijai // Lietuvos archeologija, t. 36. 2010, p. 9–28.

⁶⁹ Žr. *Kazimiński J.* Inwentarz pomiarowy, s. 403–434.

Ženklių ir simbolių sistemos raida XVI–XIX a. rankraštiniuose žemėlapiuose

Techninės žemėlapių braižymo ypatybės

Žemių valdų žemėlapius arba planus braižė maitininkai, mokyklų mokytojai ir mokiniai, viešniekai, samdyti išsilavinę specialistai, kuriuos visus nebūtų klaidinga vadinti to meto kartografais. Nagrinėjant žemėlapių sukūrimo aplinkybes, svarbu atsižvelgti į atitinkamos epochos žmogaus ir jį supusios geografinės erdvės suvokimą. Kiekvienas braižytojas privalėjo turėti atitinkamą erdvės išreiškimo viziją, kitaip tariant, iš anksto mintyse sumodeliuoti kūrinio turinį, kurį paskui perteikdavo ant popieriaus. Taip pat jis turėjo gerai mokėti skaityti kitų žemėlapių simboliką, nes taip būdavo perimama tam tikra braižymo metodika, simboliai. Kopijavimas ir žemėlapių duomenų kompiliavimas buvo neatsiejama to meto kartografavimo dalis⁷⁰. Taip formavosi žemėlapių braižymo tradicijos. Kartografas privalėjo mąstyti ne tik apie kūrinio išreiškimą, bet ir apie tai, kad žemėlapiu turinio informaciją pajęgtų perskaityti ir suprasti mažiau išsilavinę žmonės – užsakovai.

Žemėlapiai rodė atskiro laikotarpio individo geografinės erdvės sampratą. Aplinkos pažinimo mastą daugiausia formavo praktika – žmonių mobilumas ir keitimasis žiniomis apie tolimesnius kraštus. Įprasta manyti, kad didelis LDK gyventojų nuosimtis XVI–XVII a., o gal ir XVIII a. buvo mažai mobilus, gyveno sėsliai, o geografinės platumos žinotos tiek, kiek buvo galima jas pažinti praktiškai. Egzistavo ribota „kasdienio“ gyvenimo aplinka. Sąlyginę geografinių plotmių pažinimą liudija XIV a. pabaigos Vokiečių ordino karo žygių

maršrutų į Žemaitiją ir Lietuvą aprašymai⁷¹. Juose minimi specialūs žygių vedliai, kurie žinojo neilgas atskiras kelių atkarpas. Kitaip tariant, jiems pažini buvo nedidelė teritorija. Apie vedlius kalbama XVI–XVII a. svetimšalių keliautojų atsiminimuose, vedliai kelionių per LDK metu rodydavo kelio maršruto atkarpas⁷². Lokalių gyvenviečių žmonės turėjo glaustą juos supusios geografinės aplinkos sampratą, kuri, žinoma, galėdavo keistis pagal laiką ir aplinkybes. Kiekvieno asmens, kaip ir žemėlapių braižytojų, sąmonėje egzistavo individualus kognityvusis – mentalinis ribotos aplinkos žemėlapis⁷³. Tokių elementų galima išvelgti XVI–XVII a. žemėlapių ženklų ir simbolių „kalboje“, nes neretai gyvenvietės vaizduotos apibrėžtos skrituliu arba „aptvaru“, kuris žymėjo apgyvendintos teritorijos ir jos apylinkių visumą (1, 2 ILLUSTRACIJOS).

„Uždarų“ erdvių vaizdavimas būdingas Maskvos valstybės XVI–XVII a. kartografijai⁷⁴. Braižytojas išskirdavo „mikroteritorijas“ iš bendro erdvės fono ir tikslingai fragmentuodavo žemėlapiu plotą.

Išsamiau peržvelgus didesnę LDK kartografinių šaltinių kiekį matyti, jog XVI–XVII a., pasitaikydavo ir XVIII a., braižytojai visą žemėlapiu lakštą laikė kartografuojamos erdvės atitikmeniu, jame padiriki simboliai žymėti visur, net lakšto

70 Žr. Čelkis T., Karpova V. Lietuvos Didžiąjai Kunigaikštystei, p. 54–55.

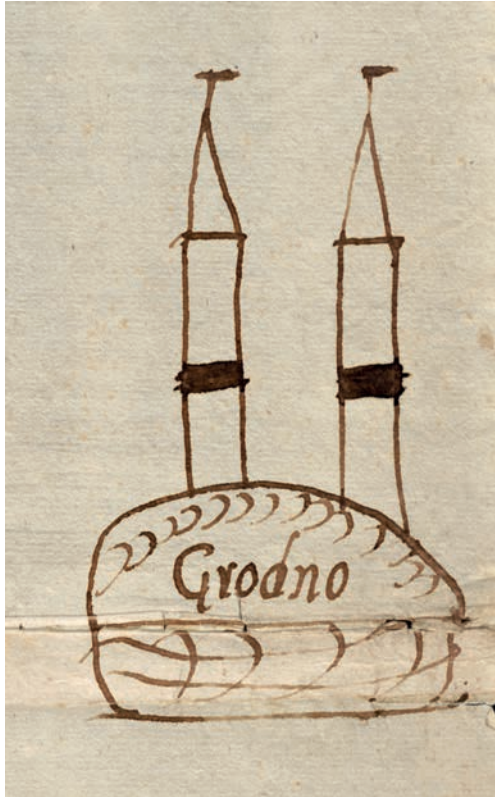
71 Čelkis T. Keliais po viduramžių Lietuvą. II: XIII–XV a. pradžios karo žygių sąlygos // *Lituanistica*, t. 59, Nr. 3 (93). 2013, p. 125–137.

72 Žr. Čelkis T. Kaip keliauta Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje XV–XVII a.? // *Liaudies kultūra*, Nr. 4. 2015, p. 6–14; Nedzinskaitė Ž. LDK jėzuitų retorikos ir poetikos paskaitų rankraščiai: teorijos ir praktikos dermė // *Istorijos šaltinių tyrimai*, t. 3. Sud. D. Antanavičius. Vilnius, 2011, p. 139–141.

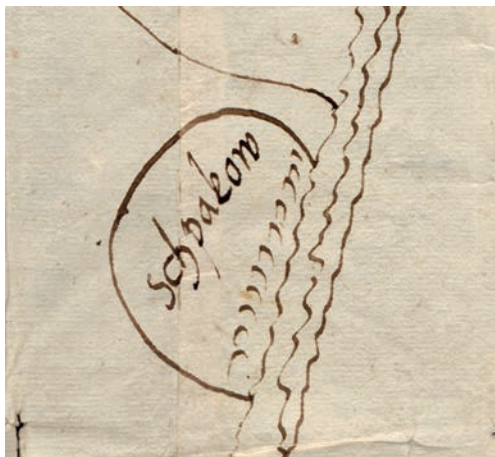
73 Plačiau apie kognityvius žemėlapius ir jų kūrimą žr.: Downs R. M., Stea D. *Image and Environment: Cognitive Mapping and Spatial Behavior*. Chicago, 1973; Tversky B. *Cognitive Maps, Cognitive Collages and Spatial Mental Models* // *Spatial Information Theory: A Theoretical Basis for GIS*. Ed. A. U. Frank, I. Campari. Berlin, 1993, p. 14–24.

74 Žr. Kivelson V. *Cartographies of Tsardom*, p. 48–49, 88–89.

1 Gardinas, XVI a. Palenkės žemėlapis, VUB RS. F23-132.

2 Špakovas, XVI a. Palenkės žemėlapis, VUB RS. F23-132.

kampeliuose⁷⁵. Toks žemėlapis primena abstraktų piešinį, kai galima sakyti, viskas vaizduota improvizuotai. XVIII a. pabaigos ir XIX a. žemėlapių lakštuose kartografs pradėjo vaizduoti griežtai ir tikslingai išskirtą vieną ar kelis teritorinius vienetus, kurie plačiame žemėlapiu lakšte būdavo tarsi „salos“. Kitaip tariant, kartografs pradėjo koncentruotis tik į aiškias ribas apibrėžto teritorinio objekto vizualizavimą, atsisakydami jį supusios geografinės aplinkos fono (3, 4 ILLUSTRACIJOS).

⁷⁵ Pavyzdžiui, XVI a. Palenkės dykrų atribojimas: VUB RS. F23-129; XVIII a. pabaiga, Geranainių apylinkės: VUB RS. F5-F118-31300_4.

3 1787 m. žemių valdos Pamusėje, Širvintų r., VUB RS. F23-28.

4 1820 m. žemių plotai Pociūnuose, Vilniaus r., VUB RS. F23-23.

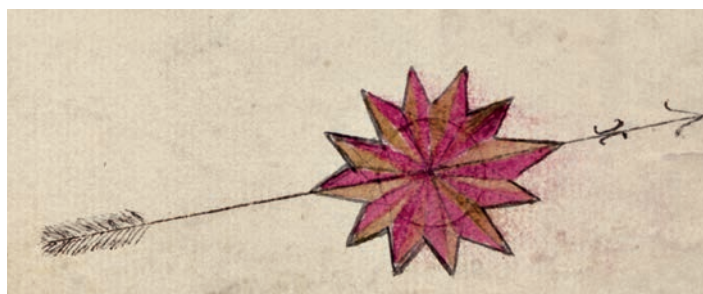
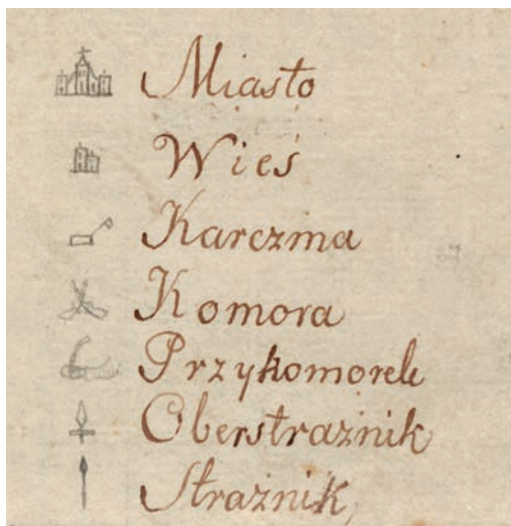
5 1628 m. Medilo apylinkės, VUB RS. F5-F124-31413_1.

Kodėl taip nutiko? Reikia atsižvelgti į tai, kad jau tuomet žemėlapius kūrė dažniausiai reikiamą išsilavinimą turėję specialistai. Plito moksliniai žemėlapių braižymo standartai ir žemėlapių, kaip gryną praktinę reikšmę turėjusių dokumentų, samprata. Regis, panašiai išryškėjo ir kitos naujovės. XVIII a. žemėlapuose atsiranda kartografo popieriaus lakštų pakraščiuose apvesti rėmeliai – apvadai. Galima tai laikyti estetiniu sprendimu, o drauge tai galėjo būti papildomas žemėlapio lakšto fragmentavimas. XVII a. pradeda rasti, o

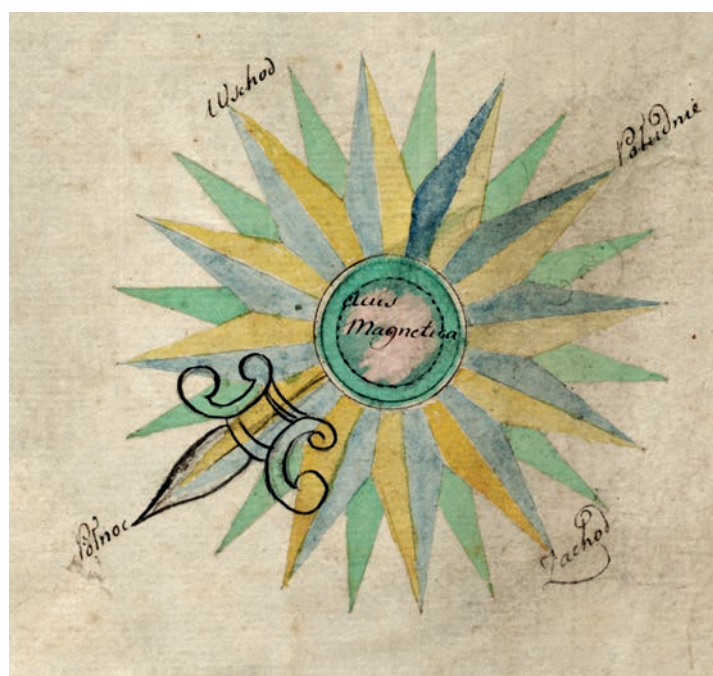
XVIII a. išplinta žemėlapių legendos, matavimų lentelės ir įvairūs paaiškinimai⁷⁶. Taip kartografo siekdavo sistemingai ir aiškiai pateikti gausnę ir įvairesnę informaciją. Iki tol paaiškinimai būdavo įterpiami žemėlapių „pustuštėse“ vietose, paraštėse. Neretai pernelyg dideli ir gausūs aiškinamieji įrašai persidengdavo su brėžiniu, o tai apsunkindavo žemėlapio turinio perskaitymą ir supratimą (5 ILIUSTRACIJA).

76 Pavyzdžiui: VUB RS. F23-3, 18, 39.

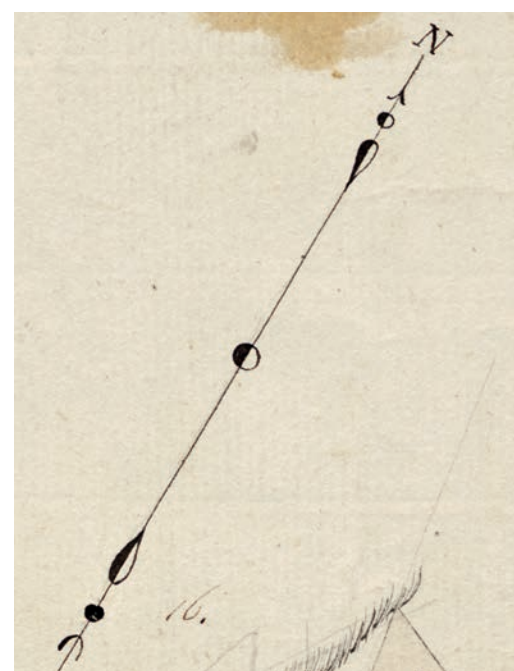
6 1788 m. LDK ir Prūsijos sienos muitinių žemėlapiu legendos sutartiniai ženklai, VUB RS. F23-203.

8 1818 m. Aukštadvario dominikonų valdų žemėlapiu vėjų rožė, VUB RS. F23-35.

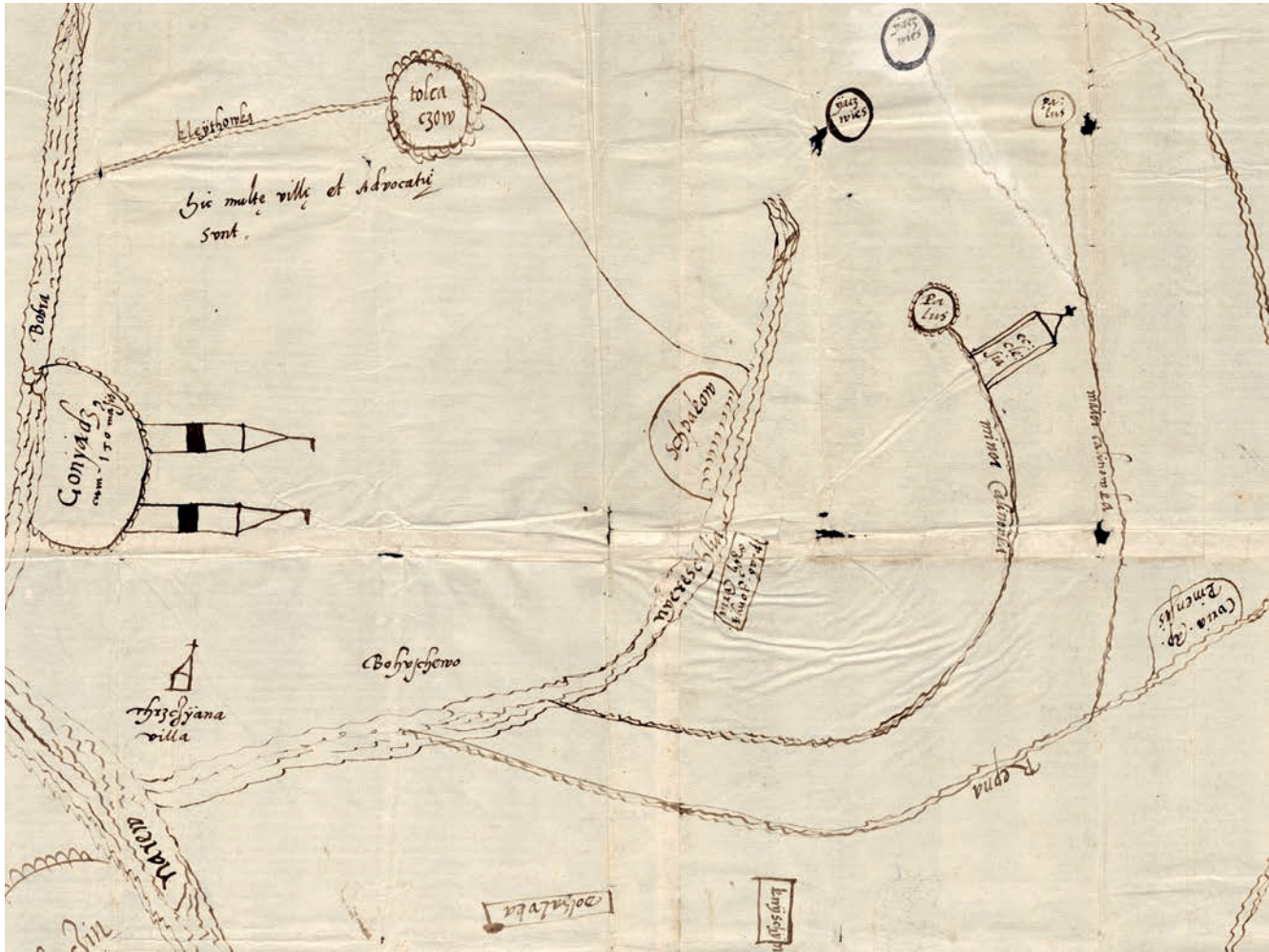
7 1785 m. Neravų kaimo žemėlapiu vėjų rožė, Kaišiadorių r., VUB RS. F23-18.

9 1789 m. (1809 m. kopija) Jokūbonių kaimo žemėlapiu šiaurės kryptį rodanti strėlė, Vilniaus r., VUB RS. F23-25.

Tobulėjo sutartinių ženklų sistema, objektai žymėti skaičiais ir raidėmis, o kiekvienas jų atskirai paaiškintas legendose. Specialūs standartiniai simboliai reiškė miestus, kaimus, smukles ir kita (6 ILIUSTRACIJA). Kartografavimas darėsi tvarkingesnis, labiau užbaigtas ir profesionalumo požiūriu tikslesnis.

Žemėlapiuose beveik visada būdavo nurodomas pasaulio šalių išsidėstymas. XVI–XVII a. tai būdavo užrašoma paprasčiausiai lakštų pakraščiuose. XVIII–XIX a. jau piešiamos stilizuotos vėjų rožės, o kartais vaizduota tik šiaurės kryptį rodžiusi strėlė (7–9 ILIUSTRACIJOS). Į šiuos orientyrus atsižvelgta perteikiant geografines erdves.

10 XVI a. Palenkės žemėlapių fragmentas, VUB RS. F23-132.

Tačiau pasitaiko išimčių. Kai kuriais atvejais XVI a. didesnio formato žemėlapiuose kraštovaizdį ir gyvenvietes vaizdavę ženklai arba užrašai būdavo tikslingai orientuoti į lakšto centrą (10 ILIUSTRACIJA).

Taip nutikdavo todėl, kad dėl patogumo kartografas piešdavo simbolius eidamas ratu aplink didelio formato žemėlapių lakštą, pernelyg nesirūpindamas jų išsidėstymo tvarka⁷⁷. Šis stilistinis bruožas būdingas ankstyviausiems žemėlapiams. XVII a. tai pasitaiko rečiau, nes plito vienos krypties ženklų išdėstymo sistema, neretai primenanti panoraminį vaizdą. Vėlesniais amžiais žemėlapiuose pasitaiko bene tik pavienių „netvarkingai“ pateiktų ženklų, išskyrus įvairius įrašus turinyje, įterptus „tuščiose“ vietose.

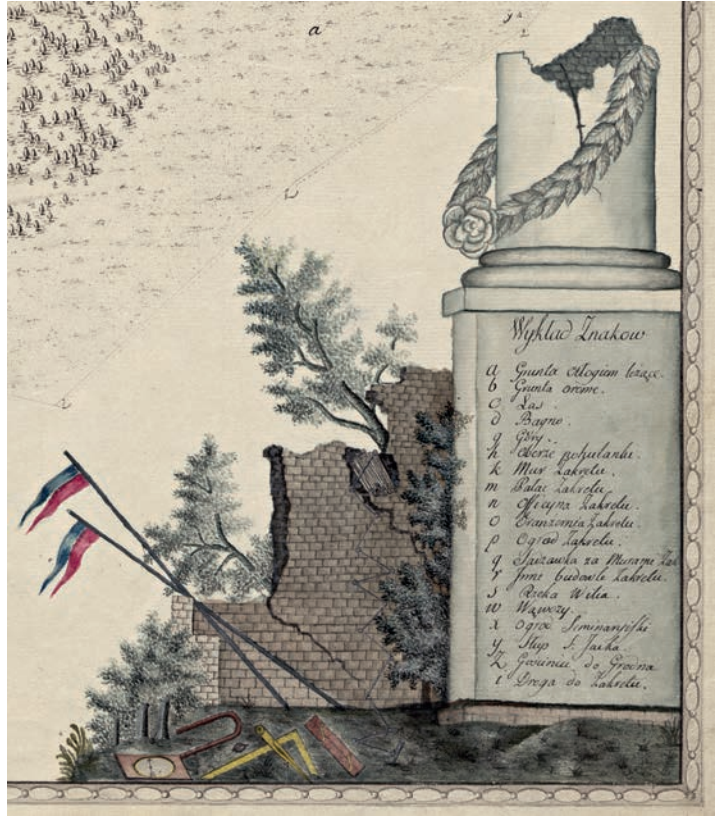
Kalbant apie žemėlapių braižymo technines savybes, būtina bendrais bruožais paminėti jų puošybą ir meninį

apipavidalinimą, kuris, kaip matyti, autoriams buvo aktualus. XVI–XVII a. žemėlapiai puošnumu pernelyg nepasižymėjo. Jie buvo gana kuklūs, dažniausiai nespalvinti, piešti tušu. XVIII a. žemėlapiuose puošybos elementai buvo labai ryškūs, prie to prisidėjo ir baroko įtakos atgarsiai. Suprantama, puošnumas priklausė ir nuo to, kiek buvo geri žemėlapių braižytojų meniniai gebėjimai. Daugelio braižytojų naudota plataus spektro spalvų gama, kuri derinta su vaizduotų objektų realiomis spalvomis. Žemėlapių rėmeliai ir jų pavadinimų apvadaai gausiai puošti. Naudota ornamentika, gamtos motyvai – augalija, žvėrys ir paukščiai. Kartais XIX a. žemėlapių lakštų pakraščiuose vaizduoti menamų senų pastatų griuvėsiai, kaip romantizmo dvasios atspindžiai (11–13 ILIUSTRACIJOS). Ypač daug naudota barokinės stilistikos puošybos elementų: audinio klostės, gėlių ir augalų girliandos, heraldinės kompozicijos.

77 Žr. Kivelson V. Cartographies of Tsardom, p. 3.

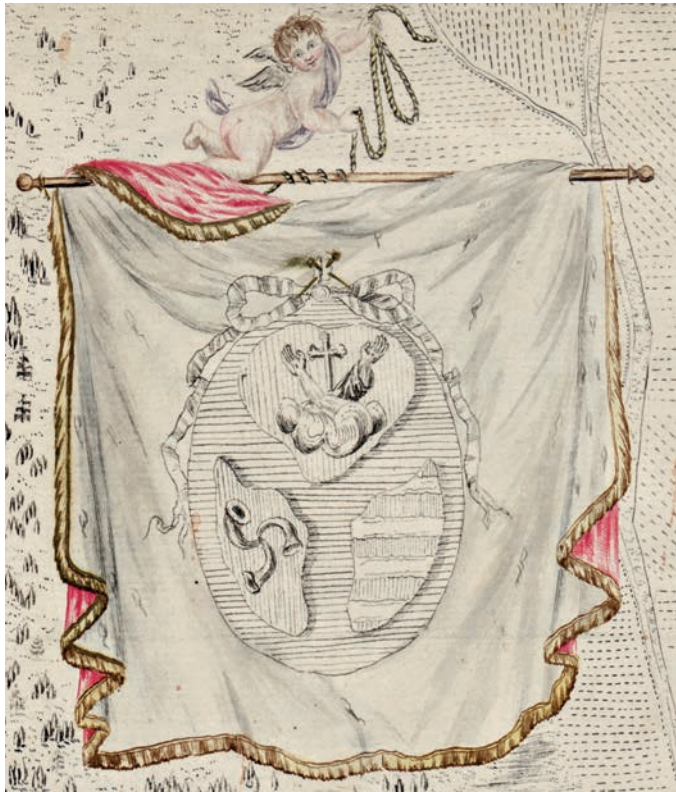
11 1799 m. Rudnios palivarko (prie Belovežo girios) žemėlapio pavadinimas, Svisločiaus r., VUB RS. F23-66.

12 1799 m. Vingio plano (Vilnius) puošyba, VUB RS. F23-154.

13 1809 m. Užpalių grafystės žemėlapis, Utenos–Zarasų r., VUB RS. F23-232.

14 1800 m. Troškūnų miestelio plane pateikta heraldinė simbolika, Anykščių r., VUB RS. F23-50.

15 1809 m. Užpalių grafystės žemėlapyje pavaizduotas žemių savininkų Sapiegų giminės herbas, Utenos–Zarasų r., VUB RS. F23-232

Kai kuriuose žemėlapiuose šalia puošybos elementų piešti heraldiniai simboliai, kurie buvo tarsi „antspaudas“, liudijęs, kas buvo žemėlapio užsakovas ir žemės valdos savininkas (14, 15 ILLUSTRACIJOS)⁷⁸.

78 Apie heraldikos naudojimą žemėlapiuose žr. *Bucevičiūtė L. Heraldiniai simboliai XVI–XVIII a. kartografijoje: Lietuvos valstybingumo trajektorijos // Ministri historiae: pagalbina istorijos mokslai Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės tyrimuose. Mokslinių straipsnių rinkinys, skirtas Edmundo Antano Rimšos 65-mečio sukakčiai. Sud. Z. Kiaupa, J. Sarcevičienė. Vilnius, 2013, p. 363–377.*

XVI–XVII a. žemėlapių braižymo stilistika buvo panaši į XVIII a. ir nuo jos skyrėsi. Pokyčius suponavo tai, kad vėlesnius žemėlapius dažniausiai braižydavo labiau išsilavinę autoriai. Taip klostėsi žemėlapių braižymo tradicija, pamažu standartizavosi vartoti simboliai.

Gamtinių ir geografinių objektų žymėjimas XVI–XIX a. žemėlapiuose ir planuose

Aptariamuose žemėlapiuose daug dėmesio skirta negyvenamų teritorijų – dykrų vizualizavimui. Viduramžiais žmonės griežtai skyrė gyvenvietes nuo miškų bei dykrų, ši priešprieša būdavo dažnai pabrėžiama⁷⁹. Gyventojai geografinę aplinką suvokė ne vien per tai, kaip gerai pažino apgyvendintas teritorijas ir galėjo nusakyti jas jungusius kelius, bet ir pagal tai, kur buvo neįžengiamos girios, pelkės, ežerai arba upės⁸⁰. Reikėjo žinoti tiltus, perkėlas, brastas, per kurias buvo galima persikelti⁸¹. Tai buvo orientyrai, leidę individui susivokti ir nepasimesti aplinkoje. Įvairūs geografiniai ir gamtiniai objektai taip pat turėjo pavadinimus, dariusius šią aplinką žmonėms labiau pažinią. Antai, pradedant Lietuvos didžiojo kunigaikščio Vytauto laikais (1392–1430 m.) ir vėlesnių valdovų suteiktos žemių valdos bajorams beveik visada būdavo lokalizuojamos nusakant, prie kokios girios, pelkės, ežero ar upės jos plytėjo⁸². Tai buvo galimybė suprantamai paaiškinti, kur buvo tam tikra vietovė, nes tokie masyvūs gamtiniai objektai turėjo pavadinimus ir buvo neblogai žinomi gyventojams. Orientuotis aplinkoje padėdavo žinomi smulkesni objektai, išskirtiniais bruožais pasižymėję akmenys, medžiai, architektūros statiniai, kurie neretai būdavo apipinti istoriniais pasakojimais ir legendomis⁸³.

79 Žr. *Čelkis T. Privacios žemėvaldos, p. 33–39; Simiński R. Od „solitudo“ do „terra culta“. Przestrzeń jako przedmiot wyobrażeń w Inflantach i Prusach od XIII do początku XV wieku. Toruń, 2008, s. 32–63, 178–196.*

80 Kitų šalių analogijos: *Guizard-Duchamp F. Les espaces du sauvage dans le monde franc: réaliés et représentations // Construction de l'espace au Moyen Âge: pratiques et représentations. Paris, 2007, p. 117–122.*

81 Žr. *Čelkis T. Keliais po viduramžių Lietuvą. I: XIII–XV amžiaus pirmosios pusės sausumos kelių samprata // Lituanistica, t. 59, Nr. 2 (92). 2013, p. 61–76.*

82 *Čelkis T. Privacios žemėvaldos, p. 33–34; Čelkis T. Žemių ribų ženklimas Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje XV–XVI amžiuje (toliau – Čelkis T. Žemių ribų ženklimas) // Liaudies kultūra, Nr. 4. 2013, p. 16–18.*

83 Pavyzdžiui, žr.: *Vaitkevičius V. Alkai. Baltų šventviečių studija. Vilnius, 2003, p. 28–188; Покровский Ф. В. Археологическая карта Ковенской губернии. Вильна, 1899.*

16 Miškas prie Raigardo, XVI a. Palenkės žemėlapis, VUB RS. F23-135.

Suprantama, gyventojų aplinkos pažinimas priklausė ir nuo to, kiek žmogus buvo išsilavinęs, kaip dažnai kontaktavo su svetimšaliais ir sužinodavo naujos informacijos⁸⁴. Analogiški duomenys apie lokalius gamtinius ir geografinius objektus gana išsamiai fiksuoti žemėlapiuose. Kadangi miškai buvo vertingas turtas, braižyti jų plotų ir ribų žemėlapiai. Juose miškai vaizduoti įvairiai. Kartais nurodytos tik gyvenvietės, nupiešiant pastatus arba žemių valdą, pažymint jos ribas ir riboženklius, o specialiais ženklais girios nevaizduotos visai – tarsi jų nebūtų. Pavyzdžiui, taip jos pažymėtos XVI a. Palenkės dykrų atribojime⁸⁵. Tokiu atveju kartografiui, veikiausiai, miškų egzistavimas buvo savaime suprantamas ir net nevertas žymėti simboliais. Reikia pridurti, kad ankstyvieji LDK žemių žemėlapiai braižyti gana supaprastinti. Tačiau, nepaisant to, viename XVI a. Palenkės žemių

84 Kitų šalių analogijos: Demotz F. L'homme des IXe-XIe siècles face aux plus hautes montagnes d'Europe. Espace connu, espace imaginé et espace vécu // Géographes et voyageurs au Moyen Âge. Dir. H. Bresc, E. Tixier Du Mesnil. Paris, 2010, p. 91-115.

85 VUB RS. F23-129.

17 Miškas prie Gūdžių kaimo 1641 m. žemėlapyje (1787 m. kopija), Vilniaus r., VUB RS. F23-39.

žemėlapyje miškas pavaizduotas ypač kruopščiai ir realistiškai (16 ILIUSTRACIJA).

Žemėlapyje pažymėta gyvūnija – nupieštas briedis, medyje iškeltas bičių avilys. Specialiais simboliais kartografas parodė miško teikiamą naudą. Žemėlapiuose šis sprendimas nebuvo retenybė. Pavyzdžiui, 1682 m. Brančicų dvaro (į pietus nuo Slucko) žemių inventoriuje nubraižyti keturi žemėlapiai, juose taip pat vartota „simbolių kalba“ vaizduojant ežerą – pieštos žuvys ir žvejys, o dirbamą lauką arė valstietis⁸⁶. Vartoti realistiniai simboliai, kaip tam tikri sutartiniai ženklai, kad neraštingi žmonės galėtų kuo lengviau perskaityti ir suprasti kartografinius dokumentus⁸⁷. XVII a. žemėlapiuose plito itin realistiškas ir spalvų gamomis puoštas miškų vaizdavimas. Kartais nepasivarginta parodyti augaliją: lapuotį, spygliuotą ar mišrų mišką (17 ILIUSTRACIJA).

86 Žr. Kazimierski J. Inwentarz pomiarowy, s. 403-434.

87 Žr. Golaski J. Kształtowanie się mapy wsi w Polsce do końca XVIII w. Wrocław-Warszawa-Kraków, 1969, s. 31-35.

18 Miškas prie Pociūnų kaimo 1789 m. žemėlapyje (1828 m. kopija), Vilniaus r., VUB RS. F23-24.

20 1832 m. Paberžės palivarko apylinkių miškas, Vilniaus r., VUB RS. F23-22.

19 Miško masyvas Vingyje 1799 m., Vilnius, VUB RS. F23-154.

21 1825 m. miškas Milašiūnų palivarko apylinkėje, Ukmergės r., VUB RS. F23-14_1.

XVIII a. žemėlapiuose pradėta vaizduoti miškus apibrėžtais masyvais, vartojant labiau standartizuotą simboliką (18, 19 ILIUSTRACIJOS).

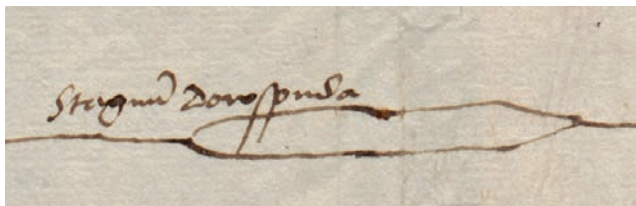
Šis stilistinis bruožas išliko ir XIX a. Be to, pradėta skirti daugiau dėmesio žemės reljefo ir miško santykiui, imta pabrėžti kraštovaizdžio nelygumus, o kartais mėginta kurti trimačio vaizdo išpūdį⁸⁸. Veikiausiai tai sąlygojo geografijos mokslo pažanga (20, 21 ILIUSTRACIJOS).

Prie neapgyvendintų teritorijų kategorijos priklauso ir pelkės, jos žemėlapiuose taip pat labai dažnai žymėtos.

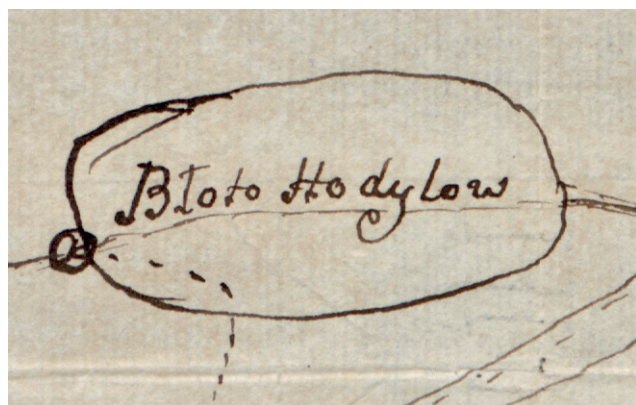
Veikiausiai dėl to, kad tai būdavo žmogui beveik neįžengiamos gamtinės kliūtys. Plytėdavo ištisi jų masyvai. XVI a. Šventosios Romos imperijos pasiuntinys Zigmantas Herberšteinas, vykęs per LDK į Maskvą, kelionės aprašyme nurodė, jog kelyje tarp Vilniaus ir Polocko buvo plačios, retai gyvenamos teritorijos ir labai daug pelkių, kurių visų pavadinimų, kaip jis teigia, net vietiniai žmonės nežinojo⁸⁹. Ypač didelės buvo Polesės pelkės, jos aiškiai pažymėtos spausdintame

⁸⁸ Žr. *ibid.*, s. 132–140.

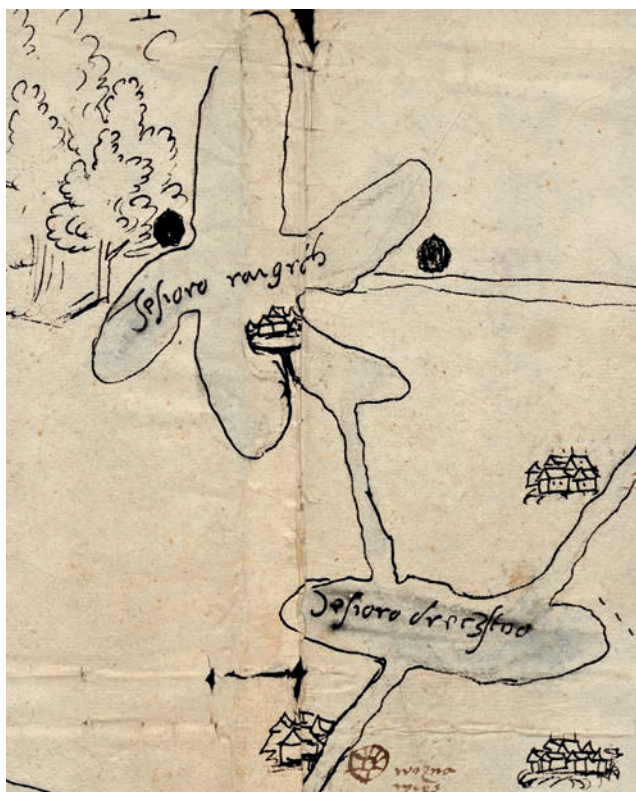
⁸⁹ Сигизмунд Герберштейн. Записки о Московии. Перевод И. А. Малеина, В. А. Назаренко. Москва, 1988, с. 236–267; taip pat: Hedemann O. Dawne puszcze i wody. Wilno, 1934, s. 1–35.

22 Rospudos pelkė Palenkėje XVI a., VUB RS. F23-129.

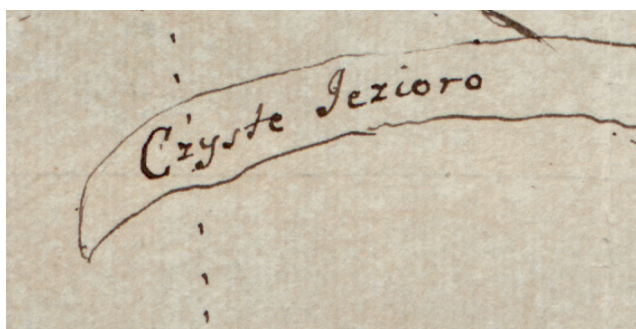
23 Godylevo pelkė 1604 m. žemėlapyje, Mogiliavo sritis, VUB RS. F23-103.

25 Raigardo ežeras, XVI a. Palenkė, VUB RS. F23-135.

24 Haleco pelkė, 1789–1790 m. Minsko sritis, VUB RS. F23-100.

26 Čistų ežeras, 1604 m. Mogiliavo sritis, VUB RS. F23-103.

1775 m. LDK rusėniškų teritorijų žemėlapyje⁹⁰. Ankstesniuose XVI–XVII a. žemėlapiuose pelkės būdavo dažnai apibrėžiamos „rėmeliu“, taip jas išskiriant iš bendros kraštovaizdžio panoramos (22, 23 ILIUSTRACIJOS).

XVIII ir XIX a. pelkės vaizduotos masyvais, jas dažniausiai žymėjo smulkūs horizontalūs brūkšneliai ir šalia

užrašytas pelkės pavadinimas (24 ILIUSTRACIJA). Įdomu, kad analogiški simboliai vartojami ir šiandien.

Panašiai klostėsi ežerų vaizdavimas. Jie taip pat išskirti iš bendro vaizduojamos erdvės konteksto – užrašomas jų pavadinimas arba jie išskiriami spalva (25, 26 ILIUSTRACIJOS).

90 Latvijas Valsts Vēstures Archīvs, F6828, 4 aprašas, 288 byla.

27 Užpelkėjimas
prie Kalnėnų kaimo,
1801 m. Skuodo r.,
VUB RS. F23-11.

29 Piliakalniai 1800 m. Trakų pavietio žemėlapyje,
VUB RS. F23-48.

28 1768 m. Luknės upė Skuodo r., VUB RS. F23-9

30 Kalvos 1809 m. Užpalių grafystės žemėlapyje, Utenos–Zarasų r.,
VUB RS. F23-232.

Ežerų vaizdavimas XVI–XVIII a. žemėlapiuose kito labai mažai ir turėjo panašių bruožų, išskyrus atvejus, kai spalvotuose žemėlapiuose vandens telkiniai žymėti melsva arba mėlyna spalvomis. XIX a. pokyčiai nedideli, kartais būdavo paryškintos ežerų pakrantės arba parodomi užpelkėjimai (27 ILIUSTRACIJA).

Upės vaizduotos panašiai kaip ežerai. XVI–XVIII a. žemėlapiuose, juolab braižytuose supaprastintai, upės atitikdavo viena arba dvi išsitiesęs lygiagrečios linijos, užrašomas pavadinimas, o šalia dažniausiai strėlėmis nurodyta srovės

kryptis (28 ILIUSTRACIJA⁹¹). Spalvotuose žemėlapiuose upės paryškintos mėlynu arba pilku atspalviu. Kartais būdavo pažymimos upės ar upelio ištakos, dažniausiai iš pelkių.

Iki XVIII a., žemėlapiuose vaizduojant kraštovaizdį, žemės reljefas beveik nežymėtas. Į šį elementą dėmesys atkreiptas XVIII a. pabaigoje ir XIX a. Vaizduoti kalnai, jų šlaitai arba į panoramą patekę piliakalniai, užrašyti jų pavadinimai (29, 30 ILIUSTRACIJOS). Tokios detalės buvo akivaizdus

91 Dėl žemėlapių datavimo žr. Čelkis T. Žemių ribų ženklėjimas, p. 25.

geografijos mokslo sklaidos rodiklis, tam reikėjo tikslumo ir specialių įgūdžių vaizduoti landsaftą.

Nagrinėjant žemėlapius, nustatyti pagrindiniai gamtiniai ir geografiniai objektai, kuriuos kartografs laikė neatsiejamais elementais. Jie žymėti specialiais simboliais ir sutartiniais ženklais, kurių raiška kito. Tarp XVI–XVII a. ir vėlesnių ženklų matyti skirtumas. Iki XVIII a. daugelyje žemėlapių gamtiniai objektai žymėti supaprastintai ir realistiškai, dėmesį skiriant kraštovaizdžio peizažo išraiškai. Nuo XVIII a. antros pusės kraštovaizdis vaizduotas labiau schemiškai, daugiau vartoti ne tokie realistiniai simboliai, atkreipiamas dėmesys į landsaftą. Visa tai reikia sieti su geografijos ir kartografijos mokslo pažanga, nes mokymo įstaigose jau rengti kartografijos ir žemių planų braižytojai – specialistai. Drauge per mokymo sistemą klostėsi tam tikri žemėlapių braižymo standartai.

Apgyvendintų ir sukultūrintų teritorijų vaizdavimas XVI–XIX a. žemėlapiuose ir planuose

Įsisavintas ir sukultūrintas žemių valdas – nuosavybę žemėlapiuose žymėjo įvairios gyvenvietės, urbanistiniai elementai, parodytos dirbamos ir kitaip naudotos žemės. XVI–XVII a. žemėlapiuose dirbami laukai arba pievos ypatingais simboliais beveik neišskirti, dažniausiai būdavo tik užrašoma, kad tai privati valda, pažymimos ploto ribos ir riboženkliai. Kartais iš abstrakčių žemėlapių būna visai neaišku, kiek pavaizduotų ribų išsidėstymas panašus į realybėje egzistavusių⁹². Kitaip tariant, toks brėžinys fiksavo labiau patį faktą, kad ribos pažymėtos, nei jų lokalizaciją. Šaltinių duomenys rodo, kad tik nuo XVIII a. galima išvelgti ryškesnį nubraižytų ribų tikslumą – tikrovės atitikimą. Stambaus mastelio žemėlapiuose plačiai vartoti realistiniai simboliai, kurie leido lengviau atpažinti vaizduotą kraštovaizdį. Žymėti ariami laukai, pūdymai, pievos ir kitos paskirties plotai, jų ribos (31, 32 ILLUSTRACIJOS). Tai ypač gerai atsispindi žemėlapiuose, kuriuose žemė išskaidyta rėžiais, pradedant 1557 m. Valakų reforma⁹³.

92 Pavyzdžiui, XVI a. dykrų atribojimas Palenkėje: VUB RS. F23-134.

93 *Жг. Пичета В. И.* Аграрная реформа Сигизмунда-Августа в Литовско-Русском государстве (toliau – *Пичета В. И.* Аграрная реформа). Москва, 1958, с. 183–483.

31 1787 m. laukai prie Pamusės kaimo, Širvintų r., VUB RS. F23-28.

32 1800 m. naudojamos žemės prie Gricaičių kaimo, Skuodo r., VUB RS. F23-7.

Rašytiniuose šaltiniuose gausu žemių valdų ribų ir riboženklių aprašymų, bet kaip jie atrodė, apibūdinta tik bendrais bruožais, nesileidžiant į detales. XVIII ir XIX a. žemėlapiuose riboženkliai vaizdžiai nupiešti. Ilgą laiką, pradedant XV a., pagrindiniai valdų riboženkliai buvo tik masyvūs gamtiniai objektai: upės, ežerai, pelkės, girios, kurie pasitaikydavo ribų žymėjimo trasoje ir tarp kurių „įsisprausdavo“ valda⁹⁴. Iki XVI a. LDK buvo retai apgyvendinta, dirbamų žemių nedaug, dėl to atriboti valdas buvo galima gana abstrakčiai, jas „įskliaudžiant“ tarp pasitaikiusių gamtinių objektų. Nuo XVI a. LDK suklestėjo vidinė kolonizacija, kertant miškus buvo smarkiai plečiami dirbamų žemių plotai, kildavo kaimynų ginčų dėl ribų pažeidimų ir neteisėto svetimos žemės užvaldymo. Reikėjo kuo tiksliau valdas atriboti ir detalai paženklinti, taip apsaugant nuosavybę. Todėl riboms žymėti pradėta naudoti smulkesnius gamtinius objektus, plito specialūs dirbtiniai ženklai, pavyzdžiui, išrėžtais kryžiais žymėti išskirtiniai – seni medžiai (33, 34 ILIUSTRACIJOS)⁹⁵.

Nuo XVI a. riboms žymėti plačiai naudoti supilti žemių kaupai, kitaip dar vadinti „kapčiais“, o šlapiose vietose sukrautos smulkesnių akmenų krūvos – krūsnys. Taip pat riboženkliais pasirinkti dideli akmenys, kuriuose imta iškalti specialius ženklus, kartais heraldinius, rodančius valdos priklausomybę (35, 36 ILIUSTRACIJOS). Būta konkrečių atvejų, kai riboženkliai atitikdavo iškasti grioviai⁹⁶.

33 Riboženkliu pasirinkta pušis. 1604 m. Mogiljavo sritis, VUB RS. F23-103.

34 Riboženkliai atitikę medžiai. 1824 m. Paaliosė, Elektrėnų sav., VUB RS. F23-27.

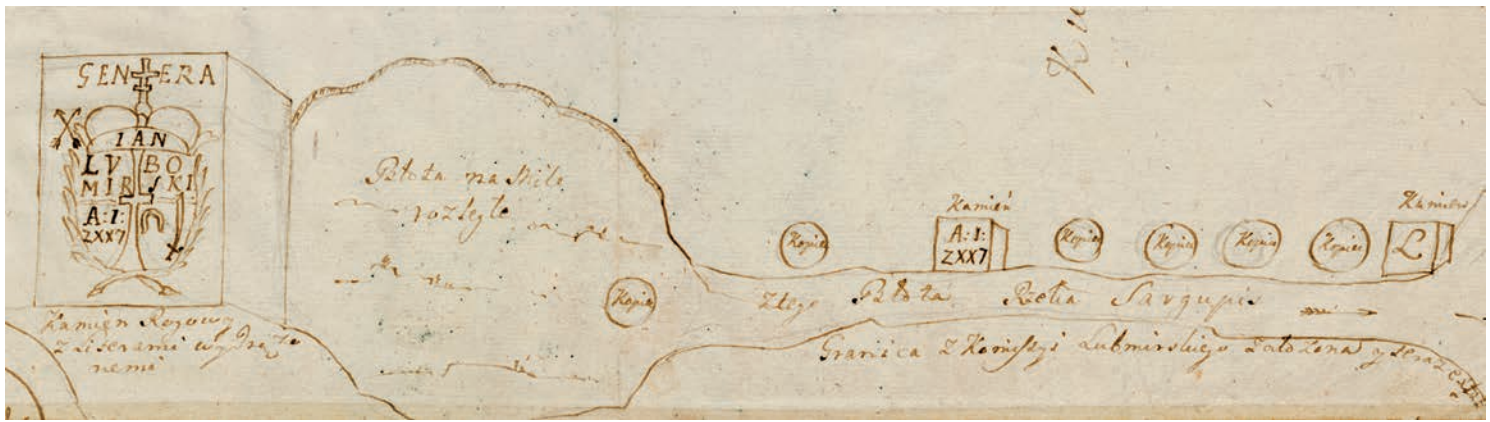

35 Riboženkliai – du žemių kaupai. XVI a. Palenkė, VUB RS. F23-131.

⁹⁴ Žr. Čelkis T. Žemių ribų ženklėjimas, p. 16–17.

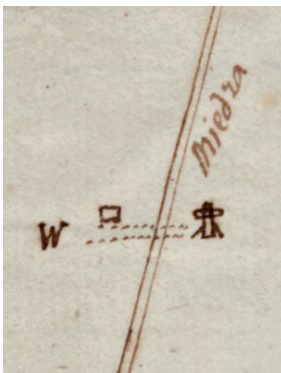
⁹⁵ Žr. ibid., p. 17–23.

⁹⁶ VUB RS. F23-9.

36 1768 m. LDK ir Kuršo pasienio gyventojų Liubomirskių giminės valdų prie Skuodo riboženkliai: žemių kaupai ir akmeniniai kubo formos riboženkliai su heraldine simbolika, VUB RS. F23-9.

37 Ištinė linija žymi ribą, o šalia jos riboženklis – kryžius. 1792 m. Baltupiai, Vilnius, VUB RS. F23-3.

38 XIX a. valdų ribų fragmentas Pružanų apylinkėse, VUB RS. F23-67.

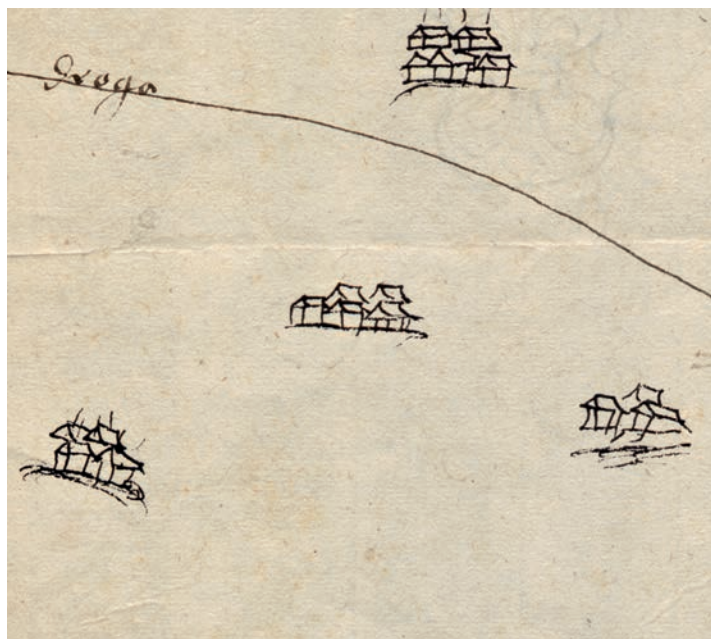
Kartais, žymint ribas, statyti specialūs kryžiai (37 ILLUSTRACIJA). Ribų ženklinimo sistema, kuri iš esmės susiformavo XVI a., ilgainiui mažai kuo kito ir gyvavo iki XIX a., tai liudija ir kartografiniai dokumentai⁹⁷.

XVI a. LDK žemėvaldoje, žymint ribas, ypač plito matų naudojimas – matuoti atstumai tarp riboženklių. Dėl to valdų ribos darėsi nebeumanomos ir pritaikytos, pavyzdžiui, prie upių vagų vingių, jos jau buvo geometriškos ir tiesios. Ši žymėjimo metodika atsiskleidžia XVI–XVIII a. žemėlapiuose, analogiška samprata būdinga XIX a. Pavyzdžiui, XIX a. Pružanų apylinkių žemių ribų žemėlapyje atsispindi šios abi sampratos (38, 39 ILLUSTRACIJOS).

39 XIX a. valdų ribų žymėjimas. Pružanų apylinkės, VUB RS. F23-67.

97 Žr. Čelkis T. Žemių ribų ženklinimas, p. 16–26; Kiaupa Z. Lietuvos istorija, p. 231–232.

40 Kaimų išsidėstymas XVI a. Palenkėje, VUB RS. F23-135.

Ivairaus pobūdžio žemėlapių autoriai daug dėmesio skyrė gyvenviečių vaizdavimui. Žymėti vienkiemiai, kaimai, dvarai, palivarkai, vienuolynų kompleksai, miesteliai, miestai ir kiti su urbanistine struktūra susiję objektai. Visa tai glaudžiai siejosi su žemėlapiuose fiksuotais žemėvaldos procesais arba LDK valstybės infrastruktūra. Pavyzdžiui, aiškiai skiriasi kaimų išsidėstymo vaizdavimas iki 1557 m. Valakų reformos ir jai įsigalėjus⁹⁸. Iki valakų reformos kaimai vaizduoti pasklidę gana padrikai ir neplaningai. Tai matoma XVI a. pirmos pusės Palenkės žemėlapiuose (40 ILIUSTRACIJA).

Kaimai vaizduoti realistiškai – piešiama netvarkingai išsidėsčiusių pastatų grupė arba keli panašūs namai, šalia užrašomi jų pavadinimai (41 ILIUSTRACIJA).

Po Valakų reformos kaimai pertvarkyti į gatvinius, šis užstatymas akivaizdžiai matomas žemėlapiuose (42, 43 ILIUSTRACIJOS).

41 Długolenkos kaimas XVI a. Palenkėje, VUB RS. F23-131.

42 1641 m. (1787 m. kopija) Kuosinės gatvinis kaimas, Vilniaus r., VUB RS. F23-39.

43 XVIII a. pabaiga, Guostagalio gatvinis kaimas, Pakruojo r., VUB RS. F8-381.

⁹⁸ Žr. Пичета В. И. Аграрная реформа, с. 285–423.

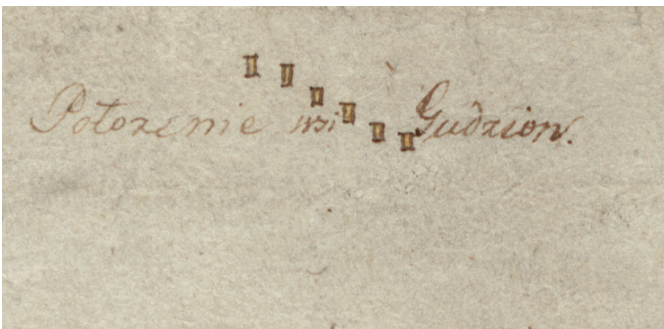
44 1822 m. Kurmėlių palivarkas ir kaimas, Ukmergės r., VUB RS. F23-13.

47 1641 m. (1787 m. kopija) Kuosinės dvaras, Vilniaus r., VUB RS. F23-39.

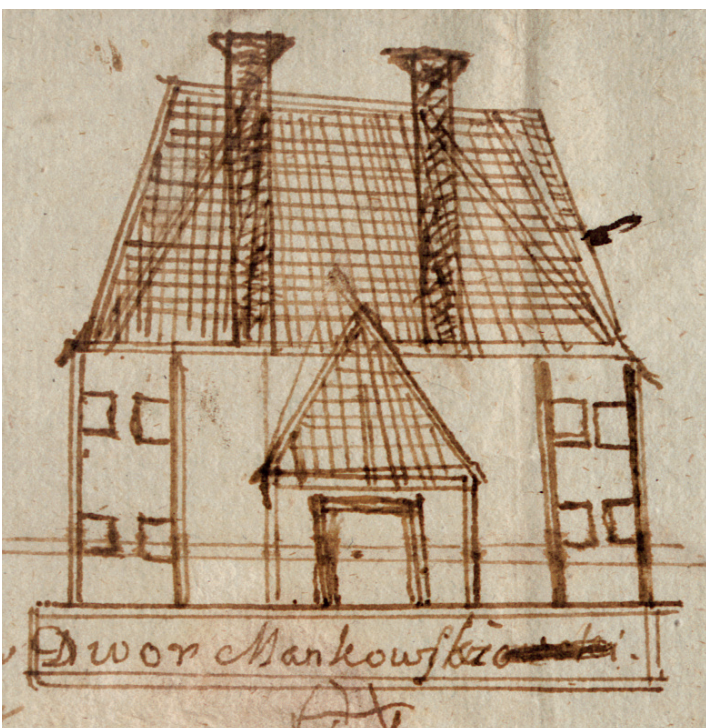
48 XVIII a. antra pusė, Kuosinės dvaras, Vilniaus r., VUB RS. F23-40.

45 1823 m. Gudžių kaimas, Vilniaus r., VUB RS. F23-41.

49 XVIII a. pabaiga, Paparčių palivarko pastatas, Kaišiadorių r., VUB RS. F23-32.

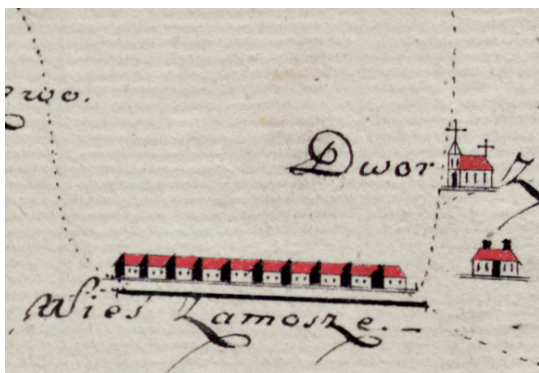
46 1628 m. Mankovičių dvaras Vitebsko srityje, VUB RS. F5-F124-31413_1.

Gatvinius kaimus vaizdavo į ištiesines linijas surikiuoti namai – sodybos prie kelio, kartais buvo nurodoma, kur jis veda. Čia kaimai taip pat vaizduoti realistiškai – namai piešiami su langais ir durimis, virš stogų kyšančiomis medžių viršūnėmis ir panašiai. Nuo XVIII a. pabaigos ir XIX a. plito scheminis gyvenviečių ir kaimų vaizdavimas, kai sodybas ir gatvinius kaimus žymėjo tiesiog kvadrateliai arba pailgi stačiakampiai, tiesa – neretai paryškinti įvairiomis spalvomis (44, 45 ILIUSTRACIJOS). Plito abstraktesni sutartiniai ženklai.

Kaimo gyvenvietės priklausydavo lokaliems ūkiniams centrams – dvarams ir palivarkams. Ši urbanistinė struktūra atsispindi įvairių amžių žemėlapiuose, nes dažnai šalia kaimų vaizduoti dvarai, kuriuos autoriai mėgo piešti vaizdžiai (46–51 ILIUSTRACIJOS).

50 1760 m. Pavliuškių palivarkas su Pavliuškių gatviniu kaimu, Gardino sritis, VUB RS. F23-77.

51 1810 m. Zamošės dvaras su bažnyčia, Bresto sritis, VUB RS. F23-68.

52 XVI a. vandens malūnas ant Narevo upės Palenkėje, VUB RS. F23-131.

Realistinis pastatų vaizdavimas žemėlapiuose parodo pagrindinio rezidencinio dvaro pastato architektūros bruožus, bet, deja, ši informacija yra pernelyg fragmentiška, kad atskleistų statinio išvaizdos kaitą bėgant amžiams⁹⁹. Tačiau iš to, kas žinoma, galima spręsti, jog vyravo gana standartinis dvaro vizualizavimas: didelis namas beveik visada su veranda, gana dideliais langais ir kyšančiu vienu ar keliais kaminais. Galima interpretuoti, kad kaminus žemėlapių kūrėjai laikė tam tikru pasiturinčio dvaro šeimininko akcentu, nes tai rodė, jog pastate yra ne dūminė krosnis. Piešiant kaimų sodybas, kaminų beveik nėra. Veikiausiai dėl to, kad trobose

⁹⁹ Apie dvarų pastatus žr.: *Puodžiukienė D.* Medinė dvarų sodybų architektūra // *Medinė architektūra Lietuvoje*. Sud. A. Jomantas. Vilnius, 2002, p. 36–49; *Dambrauskaitė N.* Ką sutiktume pravėrę bajoro sodybos vartus? Tarnai ir šeimininkščiai Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės bajorų namų ūkyje XVI amžiuje ir XVII amžiaus pirmoje pusėje // *Lietuvos istorijos studijos*, t. 34. Vilnius, 2014, p. 9–22; *Dambrauskaitė N.* Bajorų namų ūkis Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje XVI a. Magistro darbas, Vilnius, 2012, p. 23–67 (saugomas Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto Senovės ir viduramžių istorijos katedroje).

vyravo dūminės krosnys. Tas pat pasakytina apie vaizduotus dvarų langus, nes dideliems langams reikėjo daug brangaus, kurio dar buvo ir mažai, stiklo.

Dvarai ir kaimai žemėlapyje sudarydavo urbanistinę visumą, į kurios panoramą buvo įtraukti ir kiti ūkiniai pastatai. Ypač dažnai vaizduoti malūnai, kurie priklausydavo dvarams arba vienuolynams. Tai buvo svarbus ekonominio gyvenimo atributas, nes juose ne tik malti miltai, bet ir varyta degtinė, gamintas popierius ir parakas¹⁰⁰.

Dažniausiai žemėlapiuose matomi vandens malūnai. XVI a. jie vaizduoti realistiškai, būdavo piešiamas pastatas ant upės kranto ir vandens srovės sukamas ratas (52 ILLUSTRACIJA).

¹⁰⁰ Apie malūnus žr.: *Milius V.* Žemaitijos vandens malūnai // *Milius V., Morkūnienė J., Šidiškienė I.* Lietuvos etnologija 2. Amatas ir kūryba. Vilnius, 1997, p. 15–98; *Baranowski B.* Polskie młynarstwo. Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk, 1977, s. 17–67.

53 Malūnas
Venzaveco
grios ribų
brėžinyje,
XVIII a.
pabaiga,
Gardino sritis,
VUB RS.
F23-85_3.

55 Vandens malūnas prie Kurkliškių 1800 m. Trakų pavieto
žemėlapyje, Elektrėnų sav., VUB RS. F23-48.

54 Vandens
malūnas,
XIX a. Siličių ir
Lyskovo žemių
ribų žemėlapis,
Bresto sritis,
VUB RS. F23-67.

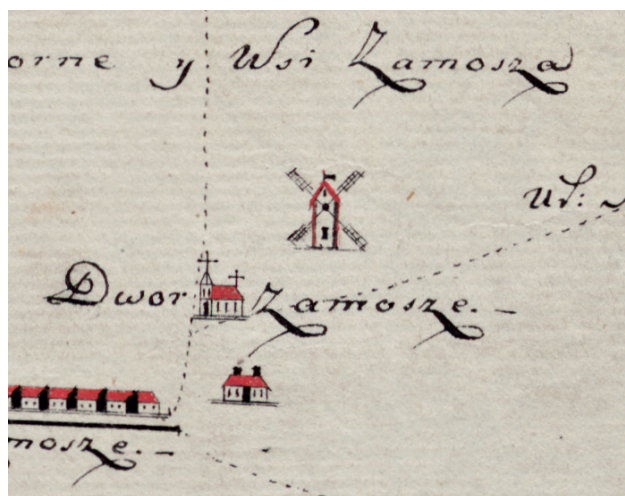
56 Vandens
malūnas
ant Aliosos
upės, 1824 m.
Elektrėnų
sav., VUB RS.
F23-27.

Analogiškai vandens malūnas vaizduojamas ir XVIII a. žemėlapiuose. Tačiau pasitaiko atvejų, kai jis būna nupieštas be vandens sukamo rato, o tiesiog statinys prie upės su užrašu „malūnas“ (53, 54 ILIUSTRACIJOS).

XIX a. žemėlapiuose plintant specialių abstrakčių su-
tartinų ženklų vartojimui, vandens malūnus žymėdavo prie
upės arba tvenkinio pavaizduotas ratas, kurių sukdamo van-
dens srovė (55, 56 ILIUSTRACIJOS).

XIX a. pradžios žemėlapiuose retai, bet pasitaiko rea-
listiškai pavaizduotų vėjo malūnų¹⁰¹ (57 ILIUSTRACIJA).

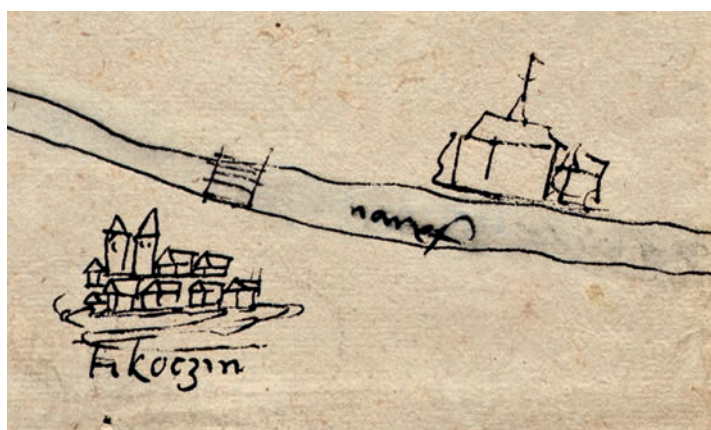
57 Vėjo malūnas prie Zamošės dvaro, 1810 m. Bresto sritis,
VUB RS. F23-68.

101 Apie vėjo malūnus žr. Andrejevas A., Morkūnas E. Vėjo malūnai // Tech-
nikos paminklai Lietuvoje. Vilnius, 1982, p. 6–24.

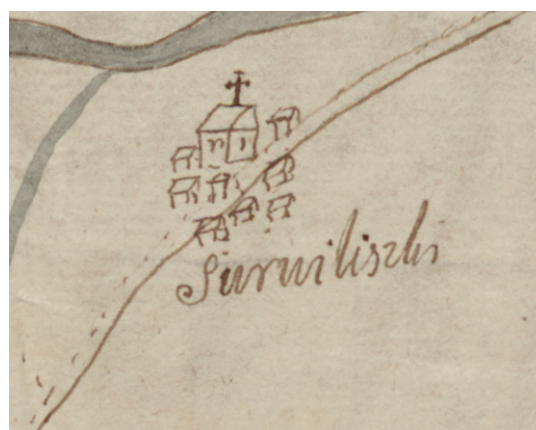

58 XVI a. Goniondzo dvaras Palenkėje, VUB RS. F23-131.

Žemėlapių autoriai vizualizuodavo ne tik dvarų ir pavilarkų ūkių kompleksus, bet ir miestelius, kurie, kaip matyti, glaudžiai siejosi su lokale urbanistine sistema. Daugumoje žemėlapių miesteliai vaizduoti realistiškai, o jų išskirtinumą išreikšdavo kartografo nupiešti keli didesni statiniai su vienu ar keliais bokštais, liudiję apie buvusią rotušės arba bažnyčios bokštą. Ši simbolika vartota tiek XVI, tiek XVIII a. (58–62 ILIUSTRACIJOS).

59 XVI a. Tykocino miestelis Palenkėje, VUB RS. F23-135.

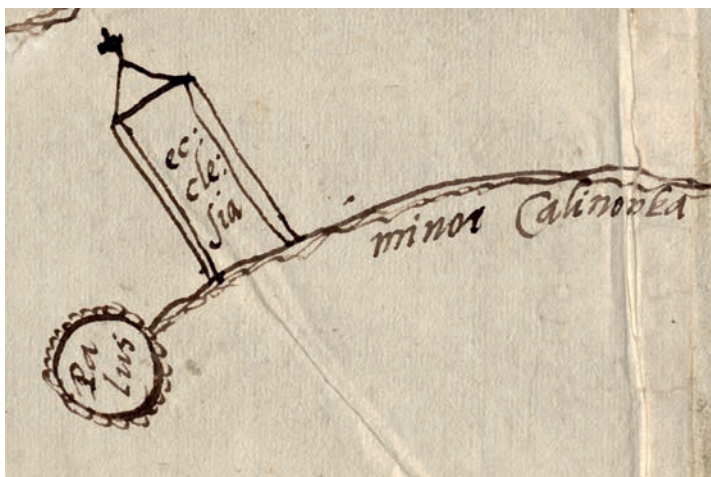
61 1753 m. Surviliškio miestelis Kėdainių r., VUB RS. F23-2.

60 1759 m. Mankovičių cerkvė, Vitebsko sritis, VUB RS. F5-F124-314138_8.

62 1768 m. Skuodas, VUB RS. F23-9.

63 XVI a. bažnyčia Palenkėje, VUB RS. F23-132.

64 1641 m. (1787 m. kopija) Medininkų bažnyčia, pavaizduota be jokios gyvenvietės, Vilniaus r., VUB RS. F23-39.

Tai buvo architektūriniai statiniai, kuriuos kartografai išskirdavo. Tačiau bažnyčios vaizduotos ne tik miesteliuose. Kartais jos būdavo nupieštos visiškai atskirai – nutolusios nuo dvaro arba gyvenvietės (63, 64 ILLUSTRACIJOS). Suprantama, tikrovėje jos negalėjo būti be gyvenvietės. Tai veikiausiai liudija kartografų pasirinkimą žemėlapyje stengtis parodyti dokumentuojamą objektą ir nevaizduoti bendresnės panoramos. Tačiau tokiais atvejais tarsi atsitiktinai nupieštos bažnyčios patvirtina, kad neparodyti lokalių „įžymybių“ nesiryžta, be jų perteikiama erdvė darėsi tarsi neatpažįstama.

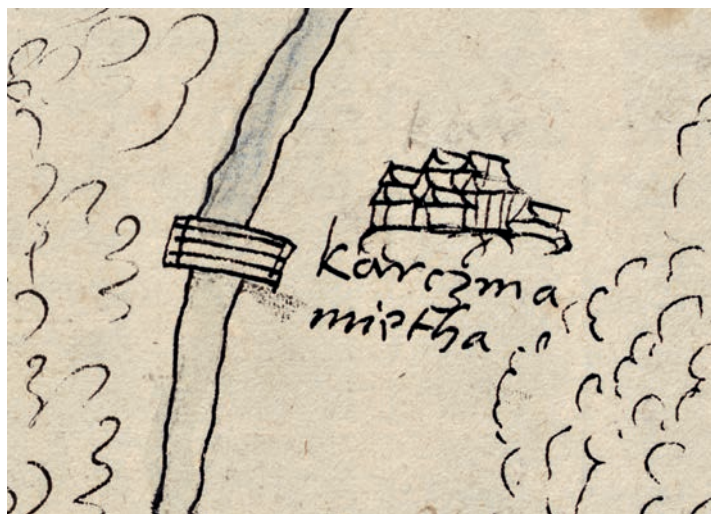
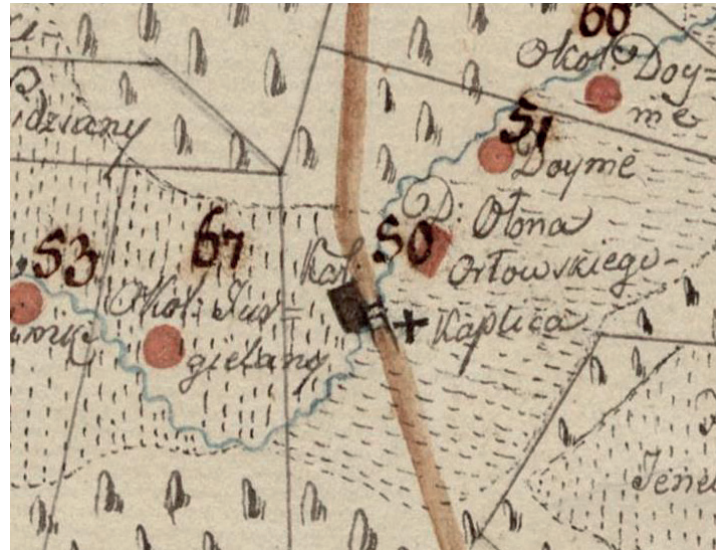
Kaip matyti, sakraliniai pastatai vaizduoti ypač realistiškai. Kartais, kartografuojant bažnyčių žemes, nupiešiami jas administravę vienuolynų kompleksai (65 ILLUSTRACIJA).

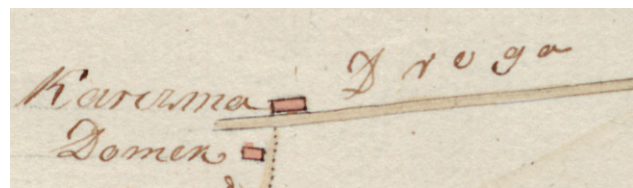
65 XVIII a. pabaiga, Paparčių dominikonų vienuolynas, Kaišiadorių r., VUB RS. F23-32.

66 1800 m. Trakų pavieto žemėlapyje bažnyčias ir koplyčias ženklinę kryžiai, VUB RS. F23-48.

67 XVI a. Mėtos smuklė prie Mėtos upės Palenkėje, VUB RS. F23-135.

69 1822 m. smuklė netoli Milašiūnų palivarko, Ukmergės r., VUB RS. F23-13.

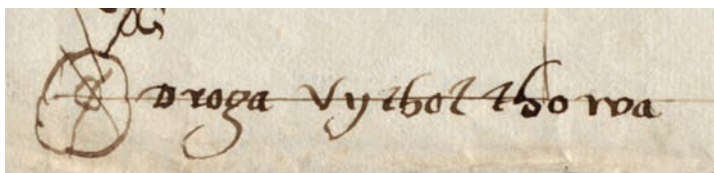
68 1799 m. pakelės smuklė Javoro girioje, Gardino sritis, VUB RS. F23-69.

XIX a. pradžios žemėlapiuose bažnyčias ir apskritai maldos namus neretai žymėjo tiesiog kryžiaus simbolis. 1800 m. Trakų pavieto žemėlapyje jas žymėjo raudoni kryžiai, o vienuolynus ir koplyčias – mažesni juodi kryželiai (66 ILIUSTRACIJA).

Dar vienas kartografuotojų labai mėgtas kraštovaizdžio ir urbanistinis elementas buvo smuklės. Jos žymėtos jau ankstyviausiuose XVI a. žemėlapiuose, o vėlesniuose taip pat buvo dažnas objektas (67–69 ILIUSTRACIJOS).

Tai buvo ne tik gyventojų pasilinksminimų vieta, bet ir užuovėja bei poilsis keliautojams¹⁰². Absoliuti dauguma smuklių pavaizduotos prie kelių, mažiau jų – gyvenvietėse. Taip pat smuklės neretai vaizduotos dykrose, per kurias vesdavo keliai. Todėl logiškas braižytojo sprendimas, pavyzdžiui, kartografuojant girios ploto ribas, žemėlapyje pažymėti smuklę, buvusią viduryje miškų, kuri tam tikra prasme turėjo orientyro – „riboženklis“ prasmę.

102 Žr. Čelkis T. Kaip keliauta Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje XV–XVII a.? // Liaudies kultūra, Nr. 4. 2015, p. 6–14.

70 XVI a. Palenkės žemėlapyje pažymėtas „Vytauto kelias“ (lenkų k. *Droga Wytholthowa*), VUB RS. F23-134.

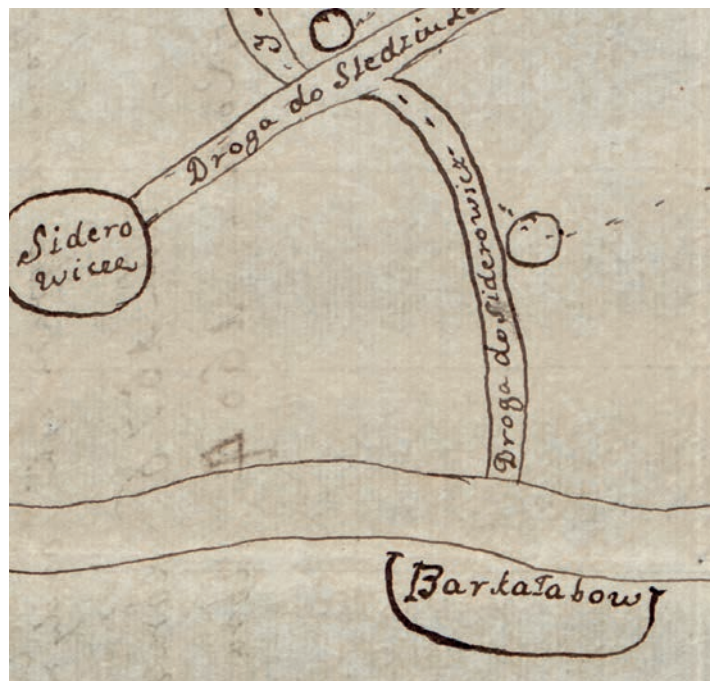

71 XVI a. Palenkė, kelias nuo Knišino iki Gardino, VUB RS. F23-131.

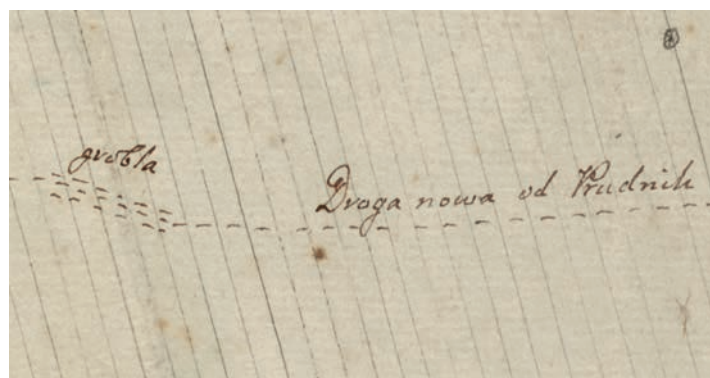
Išties, įvairios paskirties žemėlapiuose keliai vaizduoti ypač dažnai. Tai buvo teritorijų arterijos, kuriomis vyko komunikacija tarp gyvenviečių. Jau XVI a. LDK buvo susiklosčiusi kelių sistema¹⁰³. Ją sudarė mažieji keliai, jungę nedideles gyvenvietes ir vienkiemius; didesni keliai, besidriekę tolimesniais atstumais, kurie jau buvo miestelių komunikavimo arterijos; privatus keliai dažniausiai vingiuodavo bajorų žemėse, juos nusitiesdavo ir prižiūrėdavo patys bajorai; svarbiausi buvo vieškeliai, kurie dar kitaip vadinti didžiaisiais keliais, karaliaus keliais, amžiniaisiais keliais, jie turėjo strateginį valstybės kelių statusą ir jungė didžiuosius miestus. Visos gyvenvietės pakliuvo į šią komunikacijos sistemą. Todėl braižant žemėlapius juos žymėti buvo tiesiog būtina (70–72 ILLUSTRACIJOS). Be to, keliai buvo ypač tinkamas ir „nepajudinamas“ riboženkliis, todėl, jei žemių ribos atsiremndavo į kelią, jis būdavo išsyk pritaikomas kaip tiksliai riba¹⁰⁴.

¹⁰³ Žr. Čelkis T. Stan drog lądowych i struktura systemu połączeń w Wielkim Księstwie Litewskim w końcu XV–XVII wieku (toliau – Čelkis T. Stan drog lądowych) // *Zapiski Historyczne*, t. 79, zeszyt 3. 2014, s. 39–61; Čelkis T. „Valdovo keliai“ Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės teritorinės struktūros sandaroje XV–XVI amžiuje // *Lietuvos Statutas ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės bajoriškoji visuomenė. Straipsnių rinkinys. Sud. I. Valikonytė, L. Steponavičienė*. Vilnius, 2015, p. 247–259.

¹⁰⁴ Žr. Čelkis T. Žemių ribų ženklėjimas, p. 22.

72 1604 m. kelių išsidėstymas Mogiliavo apylinkėse, VUB RS. F23-103.

73 Kelyje iš Prūdnikų pažymėta žemgrinda, 1785 m. Kaišiadorių r., VUB RS. F23-10.

Įdomu, kad žemėlapiuose, žymint kelius, būdavo gana detaliam parodoma kelio architektūra. Pavyzdžiui, kelio atkarpoje per užpelkėjusias vietas gyventojai įrengdavo žemgrindas (lenk. *grobla*). Tai būdavo žemėmis, medžių rąstais, šakomis ir žvyru užlygintas bei užpiltas ruožas, per kurį vesdavo kelias¹⁰⁵. Apie tokius objektus kalbama rašytiniuose šaltiniuose, o XVIII a. žemėlapiuose, braižant kelius, jie pažymėti (73 ILLUSTRACIJA).

¹⁰⁵ Žr. Karalius L. Tiltai, pervažiuojamieji perkolai, kamšos, pagrandos, mediniai grindiniai, pylimai Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės sausumos keliuose XVI amžiuje // *Lietuvos istorijos metraštis*, 2008/1. Vilnius, 2009, p. 19–24.

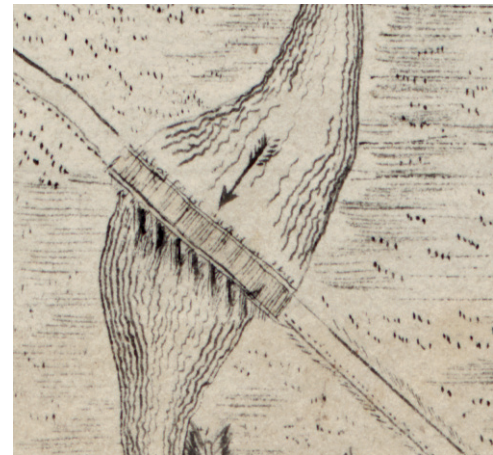
74 1753 m. medgrinda prie Skomaičių kaimo, Radviliškio r., VUB RS. F23-2.

77 Tiltas per Vilnelę, 1799 m. Vilnius, VUB RS. F23-58_7.

75 XVI a. Palenkė, tiltas per Mėtos upę, VUB RS. F23-135.

78 1800 m. Troškūnų miestelio plane pavaizduotas tiltas per Juostos upę, Anykščių r., VUB RS. F23-50.

76 1789–1790 m. Vilniaus dominikonų vienuolyno ir kunigaikščių Oginskių dvaro žemių ribų planas, kuriame pavaizduotas tiltas per pelkę ir upę, Minsko sritis, VUB RS. F23-60.

Gerinant susisiekimą, keliuose per ypač užpelkėjusias ir vandeningas vietas tiestos medgrindos – iš rąstų pakloti tokio pločio grindiniai, kad prasilenktų vežimai. Grindiniai kartais tęsdavosi net kelias dešimtis kilometrų¹⁰⁶. XVIII a. žemėlapiuose šie objektai taip pat vizualizuoti (74 ILIUSTRACIJA).

¹⁰⁶ Žr. *ibid.*, p. 14–19; Čelkis T. Stan drog ładowych, s. 41–61.

Ne ką mažiau svarbus susisiekimo infrastruktūros elementas buvo tiltai per upes ir pelkes. Rašytiniuose šaltiniuose apie juos užsimenama gana dažnai, bet apie tai, kaip jie atrodė, žinių ne tiek ir daug. Žemėlapiuose šių duomenų yra nemažai (75–78 ILIUSTRACIJOS).

Kalbant bendrai apie žemėlapių simbolius, kuriais kartografs perteikdavo realybėje buvusių teritorijų ypatybes, galima pasakyti, kad juose neretai susipina keli erdvės supratimai. Pirmiausia tai yra žemėlapiai, kuriuose kraštovaizdis ir dokumentuotos žemės valdos vaizdas pieštas kaip peizažas. Tuo jau buvo galima įsitikinti peržvelgus nagrinėtus žemėlapių simbolių pavyzdžius. Tačiau įdėmesnė akis galėjo pamatyti, jog sykiams kartografs kai kuriuos simbolius vaizdavo taip, kad jie įgydavo trimačio vaizdo iliuziją. Pavyzdžiui, panaudojant šešėlių motyvą. Čia tiktų pasiremti įdomia semiotikos

79 1800 m. Troškūnų miestelio ir jo apylinkių plano fragmentas, Anykščių r., VUB RS. F23-50.

80 1809 m. Užpalių miestelis, Utenos r., VUB RS. F23-232.

specialisto Felixo Thürlemano įžvalga¹⁰⁷. Jis, nagrinėdamas ekstraestetinio vizualiojo konteksto temą, aptarė erdvės vaizdavimo kartografiniuose šaltiniuose sampratą, kuriai pritaikė vaizdo „iš paukščio skrydžio“ metaforą ir semiotinę analizę. Tyrėjas aptiko, kad dauguma objektų (miestai, pastatai, gatvių ir kelių tinklai) senuosiuose žemėlapiuose vaizduoti būtent „iš paukščio skrydžio“ perspektyvos. Juose pirmiausia suponuojamas ortogonalus, t. y. vertikalus, žvilgsnis į vaizduojamą

107 Thürlemann F. Paukščių akimis: sakymo struktūra tam tikros rūšies geografiniuose žemėlapiuose // Baltos lankos, t. 30. Vilnius, 2009, p. 49–65.

fragmentą, o paskui jau žvelgiama įstrižai¹⁰⁸. Šio reiškimo paradoksas yra tas, kad viduramžių ir vėlesnių laikų (iki XVIII a. pabaigos) individas neturėjo techninių galimybių regėti geografinės erdvės ortogonalų vaizdą iki tol, kol 1783 m. žmogus pirmą kartą pakilo į aukštį oro balionu. Tai buvo nauja patirtis ir žvilgsnis į geografines platumas. LDK žemių žemėlapiuose taip pat dalis simbolių, išreiškusių erdvę, vaizduoti ortogonaliai, o kita dalis – įstrižai, t. y. realistiniais simboliais, kartais sudarant trimačio vaizdo iliuziją. Akivaizdžiausias to pavyzdys – 1800 m. Troškūnų miestelio žemėlapis. Jame bene tik miestelio statiniai pavaizduoti ortogonaliai. Apylinkių kraštovaizdis, gamtos elementai vaizduoti realistiškai – įstrižai – „vaizdas iš paukščio skrydžio“, o medžiai ir parkas prie bažnyčios kelia net trimačio vaizdo pojūtį (79 ILIUSTRACIJA).

Lygiai toks pat erdvės perteikimo momentas fiksuotas 1809 m. žemėlapiu Užpalių miestelio vaizde, kai visas vaizdinys ortogonalus, išskyrus bažnyčią (80 ILIUSTRACIJA).

Visa tai atskleidžia žemėlapių „simbolių kalbos“ sampratos susiklojimą, įterptas panoraminis objektų vaizdas, kuris realistiškai pabrėžia vietovės ypatybes, o drauge žemėlapiui suteikia puošnumo.

Aptarti XVI–XIX a. žemėlapiuose kartografų vartoti simboliai, kuriais brėžiniuose pažymėtos įvairios paskirties žemės, pavaizduoti jų plotai, ribos ir riboženkliai. Pradedant XVI a., kartografams buvo aktualu realistiškai parodyti ne tik dokumentuojamas žemes, bet ir bendresnį kraštovaizdį. Specialiais simboliais žymėti kaimai, dvarai, miesteliai, bažnyčios, keliai, kurie bendrai sudarė urbanistinę ir teritorinės infrastruktūros visumą¹⁰⁹. Be to, analizės metu, kiek lei-

do šaltiniai, žemėlapiuose atsiskleidė erdvės ir jų ypatybes išreiškusių simbolių pastovumas bei kaita. Kaip matyti, jie labiausiai pasikeitė XIX a. – tapo labiau scheminiai ir standartizuoti, nes, kaip minėta, tam įtaką darė geografijos ir kartografijos mokslų pažanga. XVI–XIX a. pradžios žemėlapiuose fiksuoti duomenys leidžia išsamiau pažinti istorinį kraštovaizdį, urbanistinės sistemos panoramą ir įžvelgti geografinės aplinkos kaitą.

108 Ibid., p. 54.

109 Apie urbanistinę kaimo gyvenviečių struktūrą LDK žr.: Голубеў В. Ф. Сельская абшчына ў Беларусі XVI–XVIII стст. Мінск, 2008; Kiaupa Z. Lietuvos istorija, p. 147–182.

Išvados

1. XVI–XIX a. rankraščiniai LDK teritorijų kartografiniai dokumentai skirstytini į penkias kategorijas: 1) dvarų ir žemių valdų žemėlapiai; 2) žemių atribojimų ir ribų žemėlapiai; 3) urbanistiniai žemėlapiai ir planai; 4) vienuolynų kompleksų brėžiniai ir planai; 5) valstybės pareigūnų iniciatyva parengti administracinių vienetų žemėlapiai, fiksuojant valstybės teritorijos sienas. Šiuose šaltiniuose fiksuotas LDK istorinis kraštovaizdis, atspindėta lokalių teritorijų urbanistinė ir infrastruktūros sistema. Gausu duomenų apie žemėvaldos procesų raidą, teismų institucijų pareigūnų, kurių dėka dalis žemėlapių ir nubraižyta, veiklą. Kai kurie dokumentai parengti ekonominės apskaitos tikslais, inventorinant žemes, fiksuoja LDK ekonomikos istorijos realijas.

2. XVI–XVII a. šiuos žemėlapius braižė matininkai, kartais kartografai arba karo inžinieriai, XVIII a. – kamarininkai ir geometrai. Pastarųjų žinios tikrintos LDK Vyriausiosios mokyklos (Vilniaus universiteto) Fizikos mokslų kolegijoje, išduoti pažymėjimai, kad išmokta matavimų teorija ir praktika. Žemėlapių taip pat nubraižė vienuoliai ir dvasininkai, kurie dėstė šį dalyką mokyklose, o po 1773 m., panaikinus jėzuitų ordiną, nemažai jų toliau dėstė reformuotose mokyklose. Panaikinus ATR dalis ankstesnių institucijų išliko ir tęsė ligtolinę veiklą Rusijos imperijoje. XIX a. pirmaisiais dešimtmečiais sukurtų žemių valdų žemėlapių autoriai buvo tie patys ATR kartografai.

3. XVI–XVII a. ir kai kurie vėlesni žemėlapių autoriai, kartografuodami teritorijas, stengdavosi išnaudoti visą

žemėlapio lakštą, jį laikydami perteikiamos erdvės atitikmeniu, padiriki simboliai žymėti visur. XVIII a. pabaigos ir XIX a. žemėlapių lakštuose kartografai pradėjo vaizduoti tikslingai išskirtą vieną ar kelis teritorinius vienetus, kurie plačiame žemėlapio lakšte būdavo tarsi „salos“. Koncentruotasi tik į ribomis apibrėžto teritorinio objekto vizualizavimą, atsisakant jį supusio geografinės aplinkos fono. XVII a. atsirado, o XVIII a. išplito žemėlapių legendos, matų lentelės ir paaiškinimai, ryškėjo moksliniai žemėlapių braižymo standartai. Kartografavimas darėsi tvarkingesnis, labiau užbaigtas ir tikslesnis.

4. Daugumoje žemėlapių plačiai ir realistiškai vaizduoti miškai ir dykros. Kartais būdavo pažymimos tik gyvenvietės, o girios ženklais neparodytos, tarsi jos būtų savaime žinomos. XVII–XVIII a. miškai vaizduoti realistiškai, paryškinti spalvomis. Žemėlapuose dažnai žymėtos pelkės, XVIII a. ir XIX a. jos vaizduotos masyvais. Iš bendro erdvės konteksto išskirti vandens telkiniai. Jų vaizdavimas XVI–XVIII a. žemėlapuose kito mažai, išskyrus atvejus, kai naudota spalvų gama. Gamtinių objektų vaizdavimas XVI–XVII a. išsiskiria, jie žymėti supaprastintai ir realistiškai, dėmesį telkiant į kraštovaizdžio peizažą. Nuo XVIII a. antros pusės kraštovaizdis vaizduotas labiau schemiškai, atkreiptas dėmesys į landšaftą – vaizduoti kalnai, piliakalniai, jų šlaitai.

5. Žemėlapuose vaizduotos gyvenvietės, įvairūs urbanistiniai elementai, įsisavintos ir sukultūrintos žemės. XVI–XVII a. žemėlapuose laukai ir pievos realistiniais simboliais

beveik neiškirti, dažniausiai žymėtos jų ploto ribos. Kartais visiškai nebuvo aišku, kiek pavaizduotas ribų išsidėstymas atitinka jas tikrovėje, nes brėžinys fiksavo labiau tik patį faktą. Tik nuo XVIII a. įžvelgiamas nubraižytų ribų tikslumas – tikrovės atitikimu, tam plačiai naudoti realistiniai simboliai, kurie leido perteikti kraštovaizdį. LDK žemių ribų žymėjimo ženklų sistema susiformavo XVI a., ilgainiui ji beveik nekito ir gyvavo iki XIX a. Rašytiniuose šaltiniuose fiksuoti ribų ir riboženklių lokalizacijos aprašai, o jų išvaizda apibūdinta tik bendrais bruožais. XVII–XIX a. žemėlapiuose jie piešti vaizdžiai: ribas atitikusios upių vagos ir pelkių pakraščiai, ženklinanti medžiai, akmenys, sukasti žemių kaupai ir kita.

6. Įvairių amžių žemėlapiuose daug dėmesio skirta gyvenviečių vaizdavimui. Žymėti vienkiemiai, kaimai, dvarai, palivarkai, vienuolynų kompleksai, miesteliai, miestai ir kiti objektai. Žemėlapiuose dažniausiai realistiškai piešti dvarų ir palivarkų ūkių kompleksai su kaimais, greta jų vaizduoti miesteliai, visi kartu sudarė lokalinės urbanistinės struktūros visumą. Miestelių išskirtinumą žymėjo kartografo nupiešti keli didesni pastatai su vienu ar keliais bokštais, kurie jau rodė ten buvus rotušę arba bažnyčią su bokštu. Gyvenvietes jungdavo kartografo pažymėti keliai ir susisiekimą gerinę įrenginiai: medgrindos, žemgrindos, tiltai. XVI–XIX a. žemėlapiuose vartotų simbolių analizė ir lyginimas atskleidė jų ilgalaikiškumą ir kaitos dinamiką. Jie labiausiai pasikeitė XIX a. – tapo labiau scheminiai ir standartizuoti, nes tam darė įtaką geografijos ir kartografijos mokslų pažanga. Šiuose kartografiniuose šaltiniuose šiandien galime regėti LDK istorinio kraštovaizdžio panoramos kaitą.

Kartografinių šaltinių publikavimo principai

Leidinyje skelbiama šimtas XVI–XIX a. pradžios rankraštinųjų kartografinių šaltinių, atrinktų iš VUB RS fondų. Dalis jų sukurti LDK gyvavimo amžiais, kita dalis – panaikinus ATR, Rusijos imperijos sudėtyje, XIX a. pradžioje. Pastarieji skelbiami todėl, kad juose ryškiai matoma LDK laikais susiklosčiusi teritorinė – urbanistinė sistema ir žemėvaldos procesų raiška. Šio ledinio įvade-studijoje buvo minėta, kad publikuojamuose šaltiniuose vaizduojamos įvairios lokaliai LDK žemės, sudariusios valstybės teritoriją arba bent kurį laiką buvusios jos sudėtyje. Skelbiami kuo įvairesni žemėlapiai ir planai. Taip norima atkreipti dėmesį į jų turinio informacijos unikalumą ir daugiasluoksniškumą, kuris gali būti naudingas moksliniuose tyrimuose.

Publikuojamųjų kartografinių šaltinių formatai yra sumažinti, nes šiuo atveju nėra techninių galimybių juos skelbti natūralaus dydžio – kai kurie jų yra kelių metrų pločio ir ilgio. Tačiau šis trūkumas kompensuojamas parengtais išsamiais kiekvieno dokumento fiziniiais ir turinio aprašais.

Sukurtų universalių taisyklių, kuriomis remiantis būtų aprašomi tokie šaltiniai, regis, nėra. Matyt, panašių publikacijų rengėjai, aprašydami tokius šaltinius, daugiau ar mažiau kliojęsi praktika. Lietuvos atminties saugojimo institucijose (archyvuose, bibliotekose, muziejuose), kurioms aktualiausi senųjų kartografinių šaltinių aprašymo standartai, vis dar nėra sukurtos bendros metodikos. Dažniausiai jie rengiami atsižvelgiant į Tarptautinės bibliotekų asociacijų ir institucijų federacijos metodinius nurodymus ir kitų Europos atminties saugojimo institucijų patirtį. Tačiau iš esmės aprašų rengimas daugiausia priklauso nuo kiekvienoje jų susiklosčiusios tradicijos. Su tokiu iššūkiu susidūrė ir šios publikacijos autoriai. Iki šiol daugiausia būdavo skelbiami spausdinti, o ne

rankraštiniai kartografiniai dokumentai. Išleistų žemėlapių katalogų aprašai dažniausiai apsiriboja trumpa bazine informacija: pavadinimas, bendri fiziniai duomenys, kartais – trumpa anotacija. Toks aprašas yra pernelyg glaustas. Todėl, remiantis Lietuvos atminties saugojimo institucijų patirtimi, autoritetingos Didžiosios Britanijos Britų bibliotekos (angl. *British Library*) ir Nacionalinio archyvo (angl. *The National Archyve*) rankraštiniais kartografijos šaltinių aprašymų pavyzdžiais, sukurtas naujas šiame leidinyje skelbiamų dokumentų aprašas.

Pirmiausia prie kiekvieno kartografinio dokumento pateikta pagrindinė informacija: trumpas pavadinimas, sukūrimo vieta ir data. Kiekvieno šaltinio aprašą sudaro dvi dalys. Pirmoje dalyje užrašomas visas originalus šaltinio pavadinimas, jei jis yra, ir kita informacija (brėžinio autorius, sukūrimo aplinkybės ir t. t.). Kai kurie kartografiniai šaltiniai neturi pavadinimų. Tokiais atvejais mėginama ieškoti kitų įrašų, remtis anksčiau dokumentą tvarkiusio ir aprašiusio archyvaro pastabomis. Šie dokumentų įrašai yra lenkų, lotynų ir rusų kalbomis. Visus įrašus transkribuojant, tekstas pateikiamas originalo kalba, rašomos didžiosios raidės, kur galima, laužtiniuose skliaustuose paaiškinamos santrumpos, sudedami skyrybos ženklai.

Dalyje publikuojamųjų šaltinių, kurių originalūs pavadinimai neįrašyti, neretai matininkų pateikti išsamūs inventoriai duomenys apie vaizduojamas valdas, jų dydį, savininkus, valdytą turtą, mokesčius ir panašiai. Tai neabejotinai svarbūs duomenys konkrečiai individualiai žemėvaldai pažinti. Tačiau šioje šaltinių publikacijoje nėra galimybės smulkiai aptarti visą labai gausią inventorinę informaciją, todėl ji trumpai anotuojama.

Apraše nurodytas kartografinio šaltinio formatas, išmatuotas centimetrais, ir mastelis. Mastelis parodo, kokio ploto teritorijos projekcija perteikta popieriaus lakšte. Jis nustatomas išmatuojant apytikslį atstumą tarp dviejų dokumente pavaizduotų gyvenviečių ir palyginamas su analogu realybėje. Be to, šaltiniuose dažnai pateikiamos matavimų lentelės, kurių duomenys taip pat padeda nustatyti mastelį. Tačiau būtina pažymėti, kad mastelį pavyksta nustatyti ne visada. Kartais pavaizduota teritorija būna negrįžtamai pasikeitusi ir nebegalima atkurti orientyrų, padedančių nustatyti mastelį. Apraše taip pat nurodomas kartografiniame šaltinyje vaizduotų teritorijų išsidėstymas pasaulio šalių atžvilgiu, nes neretai brėžinių autoriai jų nepažymėdavo. Pateikiama trumpa dokumento turinio anotacija, kurioje įvardyti geografiniai objektai, reljefas, gyvenviečių ir kelių išsidėstymas, valdų ribženkliai ir kiti objektai.

Aprašant dokumentus nurodyta, ar jie buvo restauruoti, kokie yra papildomi įrašai, antspaudai, legendos. Aptariami šaltinių popieriaus vandenženkliai, jeigu jie yra. Dalis žemėlapių tiksliai nedatuoti, todėl vandenženklių analizė padeda nustatyti preliminarią šių žemėlapių datą.

Antrą dokumento aprašo dalį sudaro lentelė, kurioje pirmiausia originalo kalba pateikti kartografiniame šaltinyje aptikti reljefo, hidrologinių objektų, svarbiausių toponimų, susisiekimo objektų pavadinimai; atskirai surašyti kiekvieno jų atitikmenys lietuvių kalba; šalia nurodytas kiekvieno objekto tipas žemėlapiu braižymo metu; nustatyta vietovės arba objekto dabartinė lokalizacija pagal šiuolaikinę teritorijų suskirstymą.

Tikimasi, kad išsamus kiekvieno šaltinio fizinis ir turinio duomenų aprašas, įrašų transkripcijos padės skaitytojams ir tyrinėtojams lengviau perskaityti ir suprasti skelbiamus kartografinius dokumentus, ypač nustatant senųjų toponimų ir hidronimų šiandienius atitikmenis.

TOMAS ČELKIS

VALENTINA KARPOVA-ČELKIENĖ

Bird's-Eye View
of the Grand Duchy of Lithuania:
Manuscript Cartography Sources
of the 16th–19th Century

(Funds of the Manuscript Department
of Vilnius University Library)

Preface

Historiography, especially that of the last decade, has manifested a wider interest in the historical geography related topics of the Grand Duchy of Lithuania (hereafter referred to as the GDL). Quite a few studies on the GDL frontier history, road network and communication¹ have been published. The history of the GDL settlements and urban developments has been subjected to a more extensive and thorough analysis². However, among the aforementioned studies, researches of the old GDL cartography can hardly be distinguished. The latter should not be understood as the reconstruction of historic cartography where, on the basis of sources, historians and cartographers draw maps reflecting the changes in the territory of the GDL or alterations of settlement dispersion³. In this case the attention is drawn by the ancient manuscript maps of the 16th–19th century where contemporary geometers, i.e. the first cartographers, represented local territories of the GDL, drew maps of

private landholdings and urban plans of towns and cities⁴. As suggested by the sparse historiography on the topic, such documents have been shown limited consideration.

Scientific inquiry into historiography indicates there being several trends in the research of the GDL and Lithuanian cartography. Among them is the aspiration of scholars to investigate small scale maps usually reflecting all of the GDL territory (including notional tribal lands of Lithuania), the Polish–Lithuanian Commonwealth (hereafter referred to as the PLC) or the whole of Eastern Europe. The descriptive method based on data statement, e.g. enumeration of towns, settlements and geographical objects visible on the map, description of state frontiers, where such are indicated, and attempts to establish to what extent their representation is accurate⁵, prevails in the considerations

¹ For example see *Bucevičiūtė L. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės erdvė: geopolitinė perspektyva XVI a. naratyviniuose tekstuose* (The Space of the Grand Duchy of Lithuania: the Geopolitical Perspective in the Narrative Texts of the 16th Century) // *Lietuvos istorijos metraštis 2008/2*. Vilnius, 2009, p. 5–32; *Čelkis T. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės teritorija: sienų samprata ir delimitaciniai procesai* (The Territory of the Grand Duchy of Lithuania: Conception of the Frontier and Delimitation Processes) (hereafter referred to as *Čelkis T. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės teritorija*). Vilnius, 2014; *Błaszczak G. Geografia historyczna Wielkiego Księstwa Litewskiego. Stan i perspektywę badań*. Poznań, 2007.

² For example see *Miškinis A. Lietuvos urbanistikos paveldas ir jo vertybės. Vakarų Lietuvos miestai ir miesteliai* (Lithuanian Urban Heritage and its Values. Cities and Towns of Western Lithuania), vol. 3, book 1–2. Vilnius, 2004, 2007; *Alexandrowicz S. Studia z dziejów miasteczek Wielkiego Księstwa Litewskiego*. Toruń, 2011.

³ For example see: *Вялікі гістарычны Атлас Беларусі, том 1–2*. Мінск, 2009, 2013; *Lietuvos nacionalinis atlasas* (Lithuanian National Atlas), vol. 2. Vilnius, 2015.

⁴ “A map” is a reduced and generalized representation of an area of the earth on a flat surface. It renders information on the selected objects in space, their properties and interrelations. The area is represented reduced according to the selected scale. For further information see *Visuotinė lietuvių enciklopedija* (Universal Lithuanian Encyclopedia), vol. 25. Vilnius, 2014, p. 699. “A plan” is a scheme of a small territory – orthogonal projection on a horizontal plane. It is a drawing made to scale which, with the help of symbols, represents the shapes of various objects on the surface of the earth and at times also the relief. See *Visuotinė lietuvių enciklopedija* (Universal Lithuanian Encyclopedia), vol. 18. Vilnius, 2010, p. 356.

⁵ A few examples: *Katalog dawnych map Rzeczypospolitej Polskiej w kolekcji Emeryka Hutten Czapskiego i w innych zbiorach (XV–XVI wieku)*, vol. 1. Oprac. W. Kret. Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk, 1978; *Dargužas Vaclovas. Kartografijos kolekcija* (Cartography Collection). Compiled by P. Račius. Vilnius, 1992; *Белорусь у працах Польскіх картографуў XVI–XX ст. Падрыхтаваў Л. П. Казлоў*. Мінск, 2004; *Cartographica Poloniae 1570–1930: katalog źródeł rękopiśmiennych do historii ziem polskich w zbiorach szwedzkich*. Oprac. U. Ehrensward, M. Wawrzyńczak. Warszawa–Sztokholm, 2008; *Lietuva žemėlapiuose. Sud. A. Bieliūnienė, B. Kulnytė, R. Subatniekienė*. Vilnius, 2011; *Lithuania on the Map*. Compiled by A. Bieliūnienė, B. Kulnytė, R. Subatniekienė. Vilnius, 2011 (ed. 2); *Gliožaitis A. A. Mažosios Lietuvos žemė: XVIII–XX amžių dokumentuose ir žemėlapiuose* (The Land of Lithuania Minor: in the Documents and on the Maps of the 18th–20th Century). Vilnius, 2013 and similar publications.

and publications of such maps. Oftentimes researchers pose questions related to the dating and authorship of maps as well as the instrumental materials that cartographers would base their work on. However, the reasons behind the drawing of maps, style of their drawing and analysis of the evolution of symbols are often left aside, even though they are important, as in the ancient cartography these elements expressed the spatial perceptions typical of people of those times. Moreover, it is still rather popular among the researchers to compile catalogues of maps, which have long been known in the scientific world, and reissue them as source publications. Such information contributes little to the novelty of research. A classic example of the above-described situation is the publications and analyses of the GDL map drawn up in 1613 through the effort of Nicholas Christopher Radziwiłł the Orphan⁶. In the field of historical cartography novelty is obtained from sources of a slightly different character. Manuscript maps and plans of the GDL which represent the historical landscape and townscape of local territories as well as the history of the science of geodesy have hitherto been bestowed little attention. Therefore, here only the historiography dealing with the aforementioned documents is taken into consideration. The said sources are regarded as a separate research object of historical cartography, whose founding fathers were Polish historians Karol Buczek⁷ and Stanisław Alexandrowicz⁸. Both scholars have published extensive studies on the cartography of Poland and the GDL which they grouped on the basis of the type of information, distinguishing maps of local territories and private landholdings as a separate group. The most extensive is S. Alexandrowicz's analysis of the oldest maps of Podlachia lands and those of the Duchy of Biržai drawn up by Józef Naronowicz-Narowski which date back to the 16th–

17th centuries⁹. The historian posed questions related to their production and utilization. In addition, the scholar under consideration dwelled on the military maps of the GDL which manifest similarities with the schemes of local territories¹⁰.

In 1997 Raimonda Ragauskienė and Deimantas Karvelis published a dedicated study on Józef Naronowicz-Narowski map of the Duchy of Biržai of 1645¹¹. Here the authors rather extensively dwell on the circumstances surrounding the drawing of the map and describe geographic, urbanistic and communication related objects.

In historians' works the research object of plans and maps of local lands in its broad sense is usually considered to the extent to which such consideration is required by the general context of the study. At times, authors would choose the subject with a view to disseminating information about the newly discovered maps, offering a few details about the content. For example, in 1914 A. F. Zenkovičius' article on Friedrich Getkant's Vilnius City plan of 1648 was published, thus rendering relevance to the discovery¹². When publishing

⁹ Ibid., s. 135–154, 318–344; also see *Alexandrowicz S. Mapy majątkowe północnego Podlasia z XVI wieku* (hereafter referred to as *Alexandrowicz S. Mapy majątkowe północnego Podlasia*) // *Kwartalnik Historii Kultury Materialnej*, no. 2 (R. 14). Warszawa, 1966, s. 279–305; *Alexandrowicz S. Źródła kartograficzne do wyprawy Połockiej Stefana Batorego roku 1579* // *Od armii komputerowej do narodowej (XVI–XX w.)*. Red. Z. Karpus, W. Rezmer. Toruń, 1998, s. 17–43; *Alexandrowicz S. Polskie mapy majątkowe z XVI–XVIII wieku jako źródła historyczne* (hereafter referred to as *Alexandrowicz S. Polskie mapy majątkowe*) // *Problemy nauk pomocniczych historii, III: materiały na III Konferencję poświęconą naukom pomocniczym historii*, Katowice–Wiśła, 29–31. 1974, s. 129–141.

¹⁰ *Alexandrowicz S. Kartografia wojskowa Wielkiego Księstwa Litewskiego do połowy XVII wieku* // *Kartografia wojskowa krajów strefy bałtyckiej XVI–XX w.* Red. S. Alexandrowicz, Z. Karpus, W. Rezmer. Toruń, 1996, s. 11–22; *Alexandrowicz S. Dziedzictwo kartografii wojskowej ziem Wielkiego Księstwa Litewskiego. Jej funkcje źródłowe i polityczne na tle kartografii krajów Europy Wschodniej XVI i XVII wieków* // *Środowiska kulturotwórcze i kontakty kulturalne Wielkiego Księstwa Litewskiego od XV do XIX wieku. Materiały z XVII spotkania Komisji Lituanistycznej zorganizowanego przez Instytut Historii PAN, Instytut Historyczny UW i Instytut Historii Prawa UW w Warszawie 23–24 września 2008*. Pod red. U. Augustyniak. Warszawa, 2009, s. 191–204. Historian Maria Vavrychyna wrote about the 17th century maps produced for military purposes by military engineer Guillaume Le Vasseur de Beauplan which covered part of the territory of the present-day Ukraine. Based on these maps, we can in retrospective draw information on the historical landscape of the territories by the Black Sea which in the 16th century were part of the GDL. See *Ваврычына М. Карта України Гійома Боплана як історичне джерело* // *Kartografia wojskowa krajów strefy bałtyckiej XVI–XX w.* Red. S. Alexandrowicz, Z. Karpus, W. Rezmer. Toruń, 1996, s. 51–61.

¹¹ *Ragauskienė R., Karvelis D. 1645 m. Juzefo Naronovičiaus–Naronskio Biržų kunigaikštystės žemėlapis: Radvilų valdos istorija ir kartografija (Juzefas Naronovičius–Naronskis' Map of the Duchy of Biržai of 1645: History and Cartography of the Radvila Lands)*. Vilnius, 1997.

¹² *Зенкович А. Ф. План г. Вильны 1648 года* // *Записки Северо-Западного отдела Императорского Русского Географического Общества, книга 4. Вильна, 1914, с. 190–194.*

⁶ For example, *Buczek K. Dzieje kartografii Polskiej od XV do XVIII wieku. Zarys analityczno-syntetyczny* (hereafter referred to as *Buczek K. Dzieje kartografii Polskiej*). Wrocław–Warszawa–Kraków, 1963, s. 47–51; *Chomskis V. 1613 m. Lietuvos žemėlapis. Jo analizė ir vertinimas Lietuvos kartografinio vaizdo raidoje* (The Map of Lithuania of 1613. Its Analysis and Assessment in the Light of the Development of the Cartographic Image of Lithuania). Vilnius, 2004; *Woodward D. The History of Cartography*, vol. 3, *Cartography in the European Renaissance. Part 2*. Chicago, 2007, p. 1840–1842.

⁷ *Buczek K. Dzieje kartografii Polskiej; Buczek K. The History of Polish Cartography. From the 15th to the 18th Century*. Transl. A. Potocki. Wrocław–Warszawa–Kraków, 1966.

⁸ *Alexandrowicz S. Kartografia Wielkiego Księstwa Litewskiego od XV do połowy XVIII wieku* (hereafter referred to as *Alexandrowicz S. Kartografia Wielkiego Księstwa Litewskiego*). Warszawa, 2012 (3rd edition).

the inventory of Branczycz manor (to the south of Sluck) of 1682, Józef Kazimierski included several land schemes found therein¹³. Much later researchers of the development of urban planning in the GDL Algirdas Baliulis and Algimantas Miškinis published valuable information concerning the settlement plans of the 16th–18th century and their cadastral schemes, and drew up their register indicating the storage locations of these documents¹⁴. Similarly the plans of Senkoniai folwark of Upytė powiat of the late 18th century published by Stanislovas Pamerneckis and Roberta Sakalauskaitė were discovered¹⁵. Historians Tomas Čelkis and Valentina Karpova compiled and published three cartographic sources of the 17th–19th century, including maps of land delimitation in Vilnius region and several cartographic sources referring to Vinnytsia area in Podolia¹⁶.

Analogous sources pertaining to the GDL have been discovered in archives abroad. In the archives of Germany Inga Ilarienė detected three unpublished plans of the cities

13 Kazimierski J. Inwentarz pomiarowy dóbr klucza Brańczyckiego na Białorusi z 1682 roku (hereafter referred to as *Kazimierski J. Inwentarz pomiarowy*) // *Kwartalnik historii kultury materialnej*, no. 2 (R. 3). Warszawa, 1955, s. 403–434.

14 Miškinis A., Baliulis A. Lietuvos miestų planai iki 1800 m. (Plans of Lithuanian Cities up to 1800) (hereafter referred to as *Miškinis A., Baliulis A. Lietuvos miestų planai*) // Lietuvos TSR aukštųjų mokyklų mokslo darbai. Urbanistika ir rajoninis planavimas, vol. 13. 1986, p. 98–141; also see *Miškinis A. Klaipėdos genėzė ir urbanistinė raida iki XVII a. pabaigos* (The Genesis and Urban Development of Klaipėda until the late 17th Century) // *Architektūros paminklai*, No. 5. Vilnius, 1979, p. 19–36. In his research of the GDL and later the development of Lithuanian cities and towns in the 17th–early 20th century A. Miškinis utilized a number of manuscript archival maps and plans. See *Miškinis A. Lietuvos urbanistikos paveldas ir jo vertybės. Užnemunės miestai ir miesteliai* (Lithuanian Urban Heritage and Values. Cities and Towns of Užnemunė Region), vol. 1. Vilnius, 1999; *Miškinis A. Lietuvos urbanistikos paveldas ir jo vertybės. Rytų Lietuvos miestai ir miesteliai* (Lithuanian Urban Heritage and Values. Cities and Towns of Eastern Lithuania), vol. 2, book 1–2. Vilnius, 2002, 2005; *Miškinis A. Lietuvos urbanistikos paveldas ir jo vertybės. Vakarų Lietuvos miestai ir miesteliai* (Lithuanian Urban Heritage and Values. Cities and Towns of Western Lithuania), vol. 3, book 1–2. Vilnius, 2004, 2007; *Miškinis A. Lietuvos urbanistikos paveldas ir jo vertybės. Vidurio Lietuvos miestai ir miesteliai* (Lithuanian Urban Heritage and Values. Cities and Towns of Central Lithuania), vol. 4. Vilnius, 2009.

15 Pamerneckis S., Sakalauskaite R. Senkonių palivarko inventoriųs (The Inventory of Senkoniai Folwark) // Lietuvos istorijos studijos, vol. 16. 2005, p. 31–40 (annex to the publication).

16 Čelkis T., Karpova V. Lietuvos Didžiąjai Kunigaikštystei priklausiusių žemių „veidrodžiai“: du neskelbti XVII a. pirmos pusės žemėvaldos žemėlapiai (“Mirrors” of the Territories of the Grand Duchy of Lithuania: Two Unpublished Landownership Maps of the First Half of the 17th Century) (hereafter referred to as *Čelkis T., Karpova V. Lietuvos Didžiąjai Kunigaikštystei*) // *Istorija*, vol. 86. 2012, p. 53–65; *Čelkis T., Karpova V. Bažnytinės žemėvaldos pavyzdys: trys vienos teritorijos XVII–XIX a. planai* (An Example of Church Landownership: Three Plans of a Territory of the 17th–19th Century) (hereafter referred to as *Čelkis T., Karpova V. Bažnytinės žemėvaldos pavyzdys*) // Lietuvos istorijos studijos, vol. 32. 2013, p. 159–172.

of Polotsk and Vilnius of the 16th–18th century and issued them¹⁷. Latvian historian Marite Jakovļeva published the 17th century map of a segment of the GDL–Livonia border¹⁸. Numerous cartographic sources pertaining to the history of the GDL are kept in the archives of Sweden. For instance, in 2011 Karol Łopatecki and Wojciech Walczak published a bundle of various territorial plans and local territory schemes of the GDL most of which were drawn up by Swedish army engineers in the 17th century in the course of the military campaigns against the PLC¹⁹. A few years later archaeologists Ernestas Vasiliauskas and Gintautas Zabiela also issued a number of cartographic and iconographic sources from Swedish archives relevant in the researches of the GDL history²⁰.

Hence, the most important historiographic items, i.e. source publications and texts on the maps and plans of the local territories of the GDL have been listed. It is obvious that most of these sources have been detected abroad, whereas analogous materials kept in the depositories of Lithuanian archives have hardly been analysed and published. The reason behind it might be the fact that the subject of historical geography, including investigations of the old maps and plans of the GDL, has been bestowed little attention for quite a long period of time. It is little wonder as for quite some time the old maps both in America and Western Europe were viewed depreciatingly and regarded more as illustrations rather than sources which might be of interest to anyone but the librarians and archive staff²¹. It was not until the second half of the 20th century that the ancient cartography became the

17 Ilarienė I. Trys žemėlapiai, reprezentuojantys Lietuvos Didžiąją Kunigaikštystę: iš kartografinės ir ikonografinės medžiagos paieškų Drezdene ir Berlyne (Three Maps Representing the Grand Duchy of Lithuania: from the Search of Cartographic and Iconographic Materials in Dresden and Berlin) // *Vilniaus Žemutinė pilis XIV–XIX a. pradžioje: 2005–2006 metų tyrimai*. Compiled by L. Glemža. Vilnius, 2007, p. 351–379.

18 Jakovļeva M. Granice Księstwa Kurlandzkiego w epoce nowożytnej. Wybrane zagadnienia // *Klio. Czasopismo poświęcone dziejom Polski i powszechnym*, vol. 11. Toruń, 2008, s. 29–40.

19 Łopatecki K., Walczak W. Mapy i plany Rzeczypospolitej XVII w. znajdujące się w archiwach w Sztokholmie, vol. 1–2. Warszawa, 2011.

20 Lietuvos XVII–XIX a. pradžios ikonografijos ir kartografijos šaltiniai Švedijoje (Cartography and Iconography Sources of 17th–early 19th Century Lithuania in Sweden). Prepared by E. Vasiliauskas, G. Zabiela. Klaipėda, 2013. Some of the plans were published in Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istorinės vėliavos ir žemėlapiai (Historical Flags and Maps of the Grand Duchy of Lithuania). Comp. R. Černius. Vilnius, 2006, p. 56–73.

21 See Wood D. Review: The History of Topographical Maps: Symbols, Pictures and Surveys. P. D. A. Harvey. Thames and Hudson, New York, 1980 // *Cartographica*, 17 (3), 1980, p. 130–133.

subject of research appealing to historians. Obviously similar situation has developed in Lithuania because local maps and plans are still underrated as informative historical sources, though analogous experience of foreign historians suggests that such research is fully viable²². Hence, in this case the focus is on the manuscript maps and plans of former territories of the GDL of the 16th–early 19th century. This is the research object of this publication subjected to dual analysis. Firstly, a separate introductory study is dedicated to the inquiry into the maps and plans of local territories and private landholdings of the GDL. Two objectives are tackled in this part, namely cartographic documents are introduced as historical sources emphasizing their utilization in the research of the GDL history; and the evolution of symbols and signs of cartographic sources used to represent space in the 16th–19th century is discussed. Their analysis partially enables us to speak about the cognitive-mental perception of maps, characteristic of people representing different periods of history.

The second part of the study comprises publications of 16th–19th century maps and plans representing private land possessions and settlements as well as administrative units of the GDL and its former territories which became part of the Russian Empire following the dissolution of the PLC in 1795. The publication includes a hundred cartographic sources selected from the depository of the Manuscript Department of Vilnius University Library (hereafter referred to as MD VUL). These documents indicate that in the period of the GDL most of them were drawn up in the second half of the 18th century. Quite a few were produced in the early 19th century under the rule of the Russian tsars. Some maps of the early 19th century contain redrawn information from cartographic documents referring to earlier centuries and reflect the little changed territorial structure of the GDL. Therefore authors of this publication found it viable to include the early 19th century maps of former lands of the GDL. The geographical area of the published sources is rather broad. Firstly, it includes maps covering the territories of the GDL, however, the collection also contains several maps of the 17th–18th century representing the PLC lands of the present-day Ukraine²³. These are rather early maps

akin to the historical tradition of the GDL and documenting territories which once were part of the Duchy.

This publication of cartographic sources is aimed at the introduction of little-known and maximum diverse sources of knowledge and heritage of the GDL history into the scientific circulation. Each published map or plan is accompanied by an exhaustive description, indicating the peculiarities of the document's diplomatics, explaining and localizing toponyms and hydronyms indicated on the map, and commenting on various inscriptions and legends, thus seeking to facilitate the work of source researchers and helping the wide public read their content. The study and the publication of the corps of the cartographic sources constitute the whole of the publication and are its integral parts. All the more so as the analysis of questions posed in the study is based on the cartographic sources included in the publication, because any discussion on map symbols should necessarily be accompanied by visual examples.

²² Kain J. P. R., Baigent E. *The Cadastral Map in the Service of the State: A History of Property Mapping*. Chicago, 1992.

²³ The Manuscript Department of Vilnius University Library (hereafter referred to as MD VUL). F23-125, 126, 128, 133.

Manuscript Maps and Plans – Sources of the GDL History

This part, based on the manuscript cartographic and additional written documents stored in the MD VUL, analyses the conception of maps as historical sources. They are grouped and examined separately from the point of view of source analysis.

Traditionally, two main categories of cartographic sources are distinguished, i.e. printed and manuscript sources. Most often the early printed sources were produced with the view of visualizing small scale territories, including regions, state areas, massive geographic spaces. According to Patrick Gautier-Dalché, with the evolvement of territorial states in 13th–14th century Europe the conception of the linear frontier was developed, thus making it important to mark the boundaries of the political formations on the maps²⁴. Maps were the satellites of the mature administrative system of a state which visually documented and rendered sense to a political territory²⁵. Dissemination of this type of documents significantly contributed to the accounting of landownership and rationalization of its management. They were prepared by educated or at least specially skilled people. Comprehensive knowledge of certain territories was required in order to accurately represent or, in other words, map them. It should be noted that the territory of the GDL was first represented on the maps of Europe drawn by foreign specialists of cartography, rather than local ones²⁶.

24 Gautier-Dalché P. De la liste a la carte: limites et frontière dans la géographie et la cartographie de l'occident Médiéval // *Frontière et peuplement dans le monde méditerranéen au Moyen Âge*. Castrum 4. Ed. J. M. Poisson. Roma, 1992, p. 19, 23.

25 Kivelson V. *Cartographies of Tsardom. The Land and its Meanings in Seventeenth Century Russia* (hereafter referred to as *Kivelson V. Cartographies of Tsardom*). London, 2006, p. 6, 10–32.

26 See Čelkis T., Karpova V. *Lietuvos Didžiajai Kunigaikštystei*, p. 53–55.

Traditionally, though not exactly accurately, scholars tend to associate the origin of the GDL cartography with the GDL map produced in 1613 through the effort of Mikalojus Kristupas Radvila Našlaitėlis²⁷. However, written sources suggest there having been earlier schemes and maps. They indicate that in the early 15th century negotiations between the German Order and the GDL and Poland with regard to territorial boundaries, the parties utilized some type of maps (*glechnsse einer mappae mundi*)²⁸. Document of the GDL state archives *Wymaliowanie granicz Wielkiego Xięstwa Litewskiego i Inflianth* contained in the Lithuanian Metrica of 1541 bespeaks of the map drawn up within the framework of the GDL delimitation processes²⁹. The inventory of the document archives of Muscovy drawn up in the early 17th century sheds light on other maps of the GDL frontier of the 16th century. A group of documents *книги, и списки, и грамоты при великом князе Иване Васильевиче всеа Русии з Жигимантом королем; including чертеж Себежской и Туменской*³⁰; *чертеж Лукам Великим и Псковским пригородком с литовским городом с Пололицком*³¹ stand

27 See Buczek K. *Dzieje kartografii Polskiej*, s. 47–51; Alexandrowicz S. *Kartografia Wielkiego Księstwa Litewskiego*, s. 71–122.

28 *Codex epistolaris saeculi decimi quinti*, vol. 2. Wyd. A. Lewicki. Kraków, 1891, no. 95, s. 119 (1421 m.), s. 120–125. See Buczek K. *Dzieje kartografii Polskiej*, s. 15–16.

29 *Lietuvos Metrika. Knyga Nr. 1 (1380–1584). Užrašymų knyga 1 (The Lithuanian Metrica Book No. 1 (1380–1584). The Book of Inscriptions No. 1)* (hereafter referred to as *Lietuvos Metrika. Knyga Nr. 1*). Prepared by A. Baliulis, R. Firkovičius. Vilnius, 1998, no. 9, p. 24.

30 *Описи царского архива XVI века и архива Посольского приказа 1614 года*. Ред. С. О. Шмидт. Москва, 1960, с. 19.

31 *Ibid.*, с. 24. In addition, other maps are also mentioned in the inventory, including *чертеж Пололицкой и Озерницкой [...] Чертежь, наклеен на холст, ветх добре, свейских и лифлянских немец с Литовскою землею и з государевою со Псковскою землею [...] Чертежь по рубежу от Литовские*

out in the inventory. It can even be established that one of the contained maps *Чертежь межеванья государевых бояр Михаила Яковлевича Морозова с товарищи с литовскими послы*³² dates back to 1570, as there is knowledge of a particular delimitation process of the GDL and Muscovy concluded in the aforementioned year near Polotsk³³. They were drawn when documenting the state borders and enclosed with the rest of the written acts. Manuscript maps, however, were used not only to represent the state borders, but also in the field of private landownership. The 16th century saw the acceleration of internal colonization in the landownership processes of the GDL³⁴. People found it particularly important to establish maximum accurate and well-marked boundaries of their possessions which would both legally and in practice guard their lands³⁵. The boundaries were thoroughly described and at times, as we can see, represented on maps³⁶. This is again suggested by the data of the Lithuanian Metrica of the 16th century which refer to schemes of land boundaries: *Opisanie albo wymalowanie granic pinskich od granic dubrowickich przed Iwana staroste uczynionych* (1529)³⁷; *Opisanie y wymalowanie dobr wszystkich tak krolewskich, iako y szlacheckich nad rzeką Niemnem liezące* (1541–1542)³⁸.

земли и Велижской волости, ветх [...] Чертежь Торонетцкого рубежа с Литовскою землею: *ibid.*, с. 136.

32 *Ibid.*, с. 136

33 Метрики Великаго Княжства Литовскаго (1545–1572). Книга по-солская. Собр. М. Оболенси, И. Данилович. Москва, 1843, № 189–190, с. 293–301; *Čelkis T., Karpova V.* Lietuvos Didžiai Kunigaikštystei, p. 54–55.

34 See *Kamieniecki W.* Rozwój własności na Litwie w dobie przed I. Statutem (Studia historyczno-gospodarcze). Kraków, 1914; *Dubonis A.* Žemėvalda (Landownership) // Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos kultūra. Tyrinėjamai ir vaizdai. Vilnius, 2001, p. 785–895.

35 For further information see *Čelkis T.* Privačios žemėvaldos ribų nustatymas ir žymėjimas XV–XVI a. Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje (Establishment and Marking of Private Landownership Boundaries in the Grand Duchy of Lithuania in the 15th–16th Century) // *Istorijos šaltinių tyrimai*, vol. 3 (hereafter referred to as *Čelkis T.* Privačios žemėvaldos). Compiled by *D. Antanavičius*. Vilnius, 2011, p. 31–58.

36 See *Alexandrowicz S.* Kartografia Wielkiego Księstwa Litewskiego, s. 135–138. When dwelling on the land measurement in lans in 16th–18th century Poland, Stanisław Śreniowski mentions measurement tools and mapping instruments. See *Śreniowski S.* Uwagi o lanach w ustroju folwarczno-pańszczyźnianym wsi Polskiej // *Kwartalnik historii kultury materialnej*, no. 2 (R. 3). Warszawa, 1955, s. 301–337.

37 Lietuvos Metrika. Knyga Nr. 1, no. 559, p. 115.

38 *Ibid.*, no. 282, p. 68. Maps are mentioned in the GDL forest inspection inventory of 1559: Ревизия пущ и переходов звериных в бывшем Великом Княжестве Литовском, с присовокуплением грамот и привилегий на входы в пущи и на земли, составленная Григорием Богдановичем Воловичем в 1559 году, с прибавлением другой актовой книги, содержащей в себе при-

Alongside other landownership related documents, maps also had legal power³⁹.

Review of a larger quantity of the 16th–19th century manuscript maps and plans revealed the increasing scope of their utilization over the centuries and reasons behind their drawing. This is suggested by a rather large quantity of various types of manuscript maps which can be grouped based on their goal and content information. S. Alexandrowicz attempted to apply such classification⁴⁰, however, in a rather streamlined manner, as he was only interested in maps produced in the course of landownership processes. The said historian distinguished two groups of maps: first – maps of landholdings (estates) where plots of land were mapped, and second – maps of land delimitations which were drawn following land sharing or when the boundaries were established by a court ruling. So what are these groups and what other groups can be distinguished in the whole of the cartography sources?

Let us start with the manuscript maps of manors or landholdings which were first introduced in the 17th century and became particularly wide-spread in the second half of the 18th century. They were different in size and drawn on paper. Some of the maps of the 18th and 19th century were particularly large; such maps, or rather separate sheets of paper, were pasted on canvas and scrolled, for example the map of Užpaliai county, which was a dominion of the Sapieha (Sapieha) family, drawn in 1809⁴¹. This was a way to protect them from wear and tear. Almost in all cases the paper of such documents is decorated with watermarks which help establish approximate dates of the cartographic sources when such are not indicated. These maps represent plots of land privately owned by individuals, families or state-owned manors, defined by boundaries featuring well-marked landmarks. Part of such documents also provide information on the changes that a particular plot of land had undergone, as they contain inscriptions pertaining to the possession

вилегий, данные дворянам и священникам Пинского повета, составленной в 1554 году. Виленская археографическая комиссия. Вильна, 1867, с. III.

39 See *Golaski J.* Technika inwentaryzacji i podziału gruntów w XVI i XVII wieku w świetle poznańskich ksiąg grodzkich i ziemskich (część I) // *Przegląd geodezyjny*, no. 6 (R. 34). Warszawa, 1962, s. 267–271; *Golaski J.* Technika inwentaryzacji i podziału gruntów w XVI i XVII wieku w świetle poznańskich ksiąg grodzkich i ziemskich (część II) // *Przegląd geodezyjny*, no. 9 (R. 34). Warszawa, 1962, s. 389–393.

40 *Alexandrowicz S.* Polskie mapy majątkowe, s. 129–141.

41 MD VUL. F23-232.

of the landholding, reflecting facts of its selling, mortgage, subdivision, expansion, etc. Oftentimes neighbouring landholdings are represented, at times even indicating the names of their owners. Hence, these sources are of great value in the investigation of landownership processes and – most importantly – they offer a clear-cut representation of the structure and composition of a plot of land.

The absolute majority of such maps were drawn graphically and in a presentative manner, as it was not until the 19th century that geographical objects were started to increasingly be represented with the help of geometric symbols or certain colours. The relief of the earth, including rivers, lakes, marshes and forests, was marked there, at times outstanding trees or rocks were drawn and the purpose of the represented land was indicated. From the point of view of the economic history, crop rotation fields and their distribution indicated on the maps are of considerable value; some of such maps even had plants and crops, which were cultivated in these fields, represented. Part of the maps featured villages, small towns with surrounding lands, roads connecting them, junctions with wayside marks (crosses), and bridges; buildings were graphically represented. Information derived from such sources offers a detailed urbanistic and landscape panorama of a local space which reflects details of lifestyle history and conception of the manor structure in different epochs. Legends of the 18th–19th century maps often contain lists of towns and villages, sizes of the plots of cultivated land and related figures as well as other statistical data related to economic history. Among the primary values of such sources are hydronyms and toponyms featured therein, as with time the majority of them disappeared or were substituted with new ones. Researchers frequently face the challenge of localizing place names found in written sources in the present-day situation, therefore here the old local maps where these toponyms can be detected may be of great assistance.

Who were those people who drew the maps of landholdings and estates? In the 16th–17th centuries their authors were land-surveyors or – in exceptional cases – specially hired usually foreign cartographers⁴². Analogous situation in the neighbouring countries corroborates the proposition. According to Valerie Kivelson, in the 17th

42 On land-surveyors of the 16th century see *Drozd Z.* Miernicy w powiatzie wólczyński w Wielkim Księstwie Litewskim w Drugiej połowie XVI wieku // *Lituano-slavica posnaniensia*, vol. 13. Poznań, 2008, s. 37–68.

century maps of Russia were drawn by self-taught land-surveyors as there were few other specialists⁴³. It is known that in the 17th century GDL such tasks were taken up by hired military engineers, such as Józef Naronowicz-Naroński⁴⁴. Information on map drawers of the 18th century is more generous as at that time *kamarninkai* (officials responsible for the establishment of land boundaries) and geometers were assigned to each powiat and voivodeship. A. Miškinis and A. Baliulis claim that in the 18th century land-surveyors' knowledge was assessed in the College of Physical Sciences of the Principal School of the GDL (Vilnius University) and they were issued with certificates certifying that the land-surveyor had passed the examinations, has the knowledge of the theory and practice of land-surveying and is a skilled drawer⁴⁵. Obviously the demand for land-surveyors in the second half of the 18th century in the PLC was great. As of 1781 the decree approved by the King came into effect setting forth that only those who graduated from schools of the Commission of National Education and were granted the Commission's certificate, which allowed practicing land-surveying, could become sworn land-surveyors⁴⁶. It should be noted that a number of maps and various schemes drawn by trainees of the aforesaid schools when perfecting their skills have been preserved⁴⁷. These schools continued operating after the partitions of the PLC, therefore some of the known maps and plans of the early 19th century were also drawn by the trainees⁴⁸. Moreover, part of the maps were produced by educated monks and clergymen as they taught the science in colleges and, after the Jesuit Order was dissolved in 1773, quite a few of them continued working in the said institutions. It is difficult to say who was drawing these maps in the first decades of the 19th century after the liquidation of the PLC. The available information suggests

43 *Kivelson V.* Cartographies of Tsardom, p. 22, 37–46.

44 See *Sawicki K.* Inżynier Józef Naronowicz-Naroński (1610–1678) // *Przegląd geodezyjny*, no. 8 (R. 38). 1960, s. 301–306.

45 See *Miškinis A., Baliulis A.* Lietuvos miestų planai, p. 113; *Kiaupa Z.* Lietuvos istorija. Trumpasis XVIII amžius (1733–1795 m.) (The History of Lithuania. The Short 18th Century (1733–1795)), vol. 7, part 1 (hereafter referred to as *Kiaupa Z.* Lietuvos istorija). Vilnius, 2012, p. 102–103.

46 See *Butvilaitė R.* Architektūros studijos Vilniaus universitete 1773–1832 metais (Architectural Studies at Vilnius University in 1773–1832) (hereafter referred to as *Butvilaitė R.* Architektūros studijos). Vilnius, 2009, p. 158–159.

47 This is suggested by practicals (manuscripts) produced by students of the Zabiela gymnasium during 1807–1809 academic year: MD VUL F23-112_1-7 (7 pieces); F23-113_1-14 (14 pieces); F23-114_1-12 (12 pieces).

48 See *Butvilaitė R.* Architektūros studijos, p. 169.

that part of the PLC institutions avoided shutdown and were allowed to continue their activities⁴⁹. Hence, the authors of the landholding maps drawn in the first decades of the 19th century most probably were the same geometers and cartographers. This is once again proved by the case of 1825 where the map of the delimitation of Atikonys lands from Milašiūnai folwark was produced by *planik sporządziwszy podpisuię Wilkomirski Koronny geometra Piotr Florkowski* (bolded by authors)⁵⁰.

The second group of manuscript maps distinguished by S. Alexandrowicz encompasses maps of land delimitations and boundaries. Usually the litigating parties would establish the boundaries of their landholdings, would mark them, describe and, at times, even additionally document by drawing up maps. Four 16th century maps of boundaries marked in Podlachia are the oldest GDL manuscript documents of this type⁵¹. Naturally, the possibilities for their production were subject to the available funds and, of course, the presence of a specialist able to do the job. Documents of this type were mostly produced in the 18th century. Similarly to the maps of the first group, the ones under consideration are also characterized by comparable content of information. The maps were drawn on paper, landholding landmarks were clearly indicated and landscape was conveyed in a graphic manner. Oftentimes names of neighbours were indicated alongside the marked borders and “new” boundaries were marked beside the “old” ones. At times it is obvious that the newly established borders were simply marked on the same map which had been drawn earlier⁵². There are cases when names of judges, *kamarininkai* and geometers appear beside the marked boundaries, thus indicating the surveyor⁵³.

⁴⁹ See *Petrauskas Z. Lietuvos valdymo reorganizavimas 1794–1797 metais (Reorganization of the Government of Lithuania in 1794–1797) // Teisinių institutų raida Lietuvoje XIV–XIX (Teisės istorijos studijos 2). Vilnius, 1981, p. 58–64.*

⁵⁰ MD VUL. F23-14_1.

⁵¹ See *Alexandrowicz S. Mapy majątkowe północnego Podlasia, s. 279–305.* S. Alexandrowicz claims that the oldest map dates back to 1527–1528 and represents the boundary separating the forest of Rospuda owned by Queen Bona Sforza from the dominions of the GDL noblemen. According to the historian, Jurgis Radvila (Jerzy Radziwiłł), the Castellan of Vilnius and the Elder of Grodno, was in charge of the delimitation. The date is hardly probable as in the 16th century, during the colonization of the wasteland along the border of the GDL and Poland, delimitation processes were common practice, therefore the exact dating is by far too categorical. See *Čelkis T. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės teritorija, p. 275–298.*

⁵² MD VUL. F23-39.

⁵³ MD VUL. F23-33, 60, 100.

These sources are relevant in the investigations of the GDL judicial system and related officials and especially in the inquiry into the competences of the institution of *Pakamaris'* (Chamberlain) Court. In addition, ample information on landownership related processes was recorded.

According to Stanisław Janusz Tymowski, delimitation maps in the late 17th–18th century were produced by officials (land-surveyors, *kamarninkai*) of the GDL *Pakamaris'* courts⁵⁴. Ramunė Šmigelskytė-Stukienė claims that in 1792 the institution of Boundary Commission, tasked with the delimitation of landholdings and drawing up of landownership plans, which later were intended to constitute the atlas of the PLC, was in operation in the GDL⁵⁵. In this context S. Alexandrowicz has made a spot-on remark that the period of the PLC King Stanisław August Poniatowski rule (1764–1795) saw the production of numerous landholdings and their delimitation related maps⁵⁶.

When dwelling on the first group of sources it was mentioned that after the dissolution of the PLC and in the first decades of the 19th century, part of the former bureaucratic institutions though underwent certain changes yet were preserved and continued their activities in the Russian Empire (for example, the Third Statute of Lithuania was not repealed until 1840)⁵⁷. The Russian authorities established the Chamber Court for the hearing of cases related to disputes over manors and land, however, in late 1801 it was eliminated and its functions assigned to the Supreme Court of Lithuania. Though following the reorganization of the Governorate of Lithuania into the Lithuanian Governorate of Vilnius and the Lithuanian Governorate of Grodno, in 1801 two courts of this type were founded, namely the Supreme Court of the Lithuanian Governorate of Vilnius and the Supreme Court

⁵⁴ *Tymowski S. J. Zmiany w strukturze zawodu mierniczego w Polsce w wieku XVIII w. (część I) // Przegląd geodezyjny, no. 10 (R. 12). 1956, s. 430–433.* Also see *Golaski J. Technika rozgraniczania dóbr ziemskich w końcu XVI i XVII wieku w świetle poznańskich ksiąg podkamorskich (Z badań nad staropolską praktyką mierniczą) // Przegląd geodezyjny, no. 11–12 (R. 31). 1959, s. 453.*

⁵⁵ *Šmigelskytė-Stukienė R. Išmatuoti erdves: „Ribų komisijų“ įkūrimas ir veikla 1791–1792 m. (To Measure the Spaces: the Establishment and Activities of the “Boundary Commissions” in 1791–1792) (hereafter referred to as Šmigelskytė-Stukienė R. Išmatuoti erdves) // Viešosios ir privačiosios erdves XVIII amžiaus Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje. Compiled by R. Šmigelskytė-Stukienė. Vilnius, 2008, p. 223–251.*

⁵⁶ *Alexandrowicz S. Polskie mapy majątkowe z XVI–XVIII wieku jako źródła, s. 137; also see Sawicki K. Stanisław August – protektor geodezji i kartografii // Przegląd geodezyjny, no. 9 (R. 34). 1962, s. 27–31.*

⁵⁷ See *Godek S. III Statut Litewski w dobie porozbiorowej. Warszawa, 2012, s. 404–693.*

of the Lithuanian Governorate of Grodno⁵⁸. As it has already been mentioned, issues related to the establishment of land boundaries as well as the drawing up of territory plans and related documents were retained in the hands of *kamarninkai*.

Alongside the two above-described groups of manuscript cartography sources, a few more can be distinguished based on their purpose and content information, thus constituting the whole of these documents.

The third group comprises urban maps and plans. In some cases they represent the structure of a town or a part of it, whereas in other cases their object is a town and the landscape of its surroundings. These documents originated in the 17th century and with time increased in number⁵⁹. They can be taken as a basis for the reconstruction of the dynamics of city and town development, urban planning and development, layout of buildings and streets as well as roads leading towards the town. As a rule, the above-listed elements were graphically indicated. Town maps oftentimes featured surrounding areas and neighbouring villages. Such sources are important in historical, architectural⁶⁰ and archaeological research as well as they reflect landownership related phenomena. In addition, they provide plenty of information similar to that rendered by maps attributable to the above-described categories. Maps of this type were produced by architects, military engineers and cartographers, among them, for example, Friedrich Getkant from Prussia⁶¹. Moreover, inscriptions on these maps indicate that the majority of them were drawn by monks⁶².

A number of monastery schemes and plans at times also featuring the areas around them have been preserved⁶³. Therefore, these can be attributed to the fourth group of cartography sources. From the point of view of information

rendering, they are akin to urban maps. Here the focus is on drawing the layout plan of the monastery and surrounding structures which at times also included owned lands and surrounding territories. Authors of such maps were exceptionally monks. These sources are helpful in the studies of both local history and the history of architecture, especially when the drawings include parks.

The last – fifth – group consists of maps of administrative units produced on the initiative of the state and maps representing the state frontiers and borderlands, also maps of overland routes. The former originated in the second half of the 18th century and most probably could be coupled with the bureaucratization of the PLC, as the institution of the Borderline Commission established in 1792 was intended for the production of maps of the whole of the PLC⁶⁴. Quite a few plans of this type were produced in the Russian Empire in the early 19th century, as the administration of the Empire believed that it was necessary to thoroughly document territories and record various statistical data which would indicate possible income from such territories or infrastructure related resources. This was particularly important for military purposes. Such logics most probably contributed to the production of various topographic maps of the region⁶⁵. They are characterized by rather detailed and graphic representation of territories⁶⁶. Such maps indicate the areas and boundaries of administrative units, frequently in detail represent the landscape (rivers, lakes, forests and cultivated land), the urban network and the layout of the road system. They also feature comprehensive legends describing the settlements⁶⁷. All the above-listed elements facilitate the retrospective investigations of the historical geography of the GDL and reconstruction of the old territorial structure from various angles, and enable the inquiry into the development of its composition detectable applying the comparative method.

When speaking generally on all the map categories, several common features can be distinguished. Firstly, all

⁵⁸ See Šenavičius A., Smalskys V. Administracinės reformos Rusijos valdomoje Lietuvos teritorijoje XVIII a. pabaigoje – XIX a. pradžioje (Administrative Reforms in the Territory of Lithuania under the Rule of Russia in the Late 18th–Early 19th Century) // *Viešoji politika ir administravimas*, 2009, no. 27, p. 104–105; also see Żytkowicz L. *Rządy Repnina na Litwie w Latach 1794–7*. Wilno, 1938, s. 104–115.

⁵⁹ See Miškinis A., Baliulis A. Lietuvos miestų planai, p. 98–141.

⁶⁰ See Puodžiukienė D. Istoriniai šaltiniai XVI a. – XX a. pradžios medinės dvarų sodybų architektūros tyrimuose (Historical Sources in the Research of the Wooden Manor-house Architecture of the 16th–early 20th Century) // *Acta academiae artium Vilmensis*, vol. 55. 2009, Vilnius, p. 83–93.

⁶¹ See Miškinis A., Baliulis A. Lietuvos miestų planai, p. 103.

⁶² For example. MD VUL. F23-50.

⁶³ For example, those of Vilnius Bernardine Monastery of 1799 (MD VUL. F23-58_1-7) and 1800 (MD VUL. F23-57_1-8).

⁶⁴ See Šmigelskytė-Stukienė R. *Išmatuoti erdves*, p. 223–251.

⁶⁵ See Jegelevičius S. *Aneksuotos Lietuvos valdymas Rusijos imperijoje (Governance of Annexed Lithuania in the Russian Empire)* // Lietuvos vidaus reikalų istorija. Ed. N. Šepetys. Vilnius, 2008, p. 124–141; Постников А. В. Развитие картографии и вопросы использования старых карт. Москва, 1985, с. 166–176.

⁶⁶ Examples can be found in MD VUL RS. F23-38.

⁶⁷ For example, 340 settlements are indicated on the map of a part of Trakai powiat, MD VUL. F23-48.

of the maps feature historical landscape which to date, though with a few exceptions, has changed almost beyond recognition. Therefore, these maps help imagine former geographical spaces where people were living their lives. Hence, the knowledge of the geographical environment allows a slightly different interpretation of written sources⁶⁸.

It is obvious that quite a few maps and plans were listed in various inventories compiled for economic purposes, namely when auditing lands⁶⁹. Therefore, these sources may successfully serve in researches related to the economic history. All maps and plans are the research object of geodesy. They are witnesses of the evolution of this branch of science and changes in mapping methods and styles. The third aspect worth mentioning is the fact that part of these maps are worthy of the attention of art historians. The absolute majority of them were drawn graphically, accurately representing every detail of geographic objects, are decorated with various ornaments and characterized by the use of broad colour palette. Part of them are a match to any piece of art.

Five groups of the GDL manuscript cartography sources distinguished following the review of a large quantity of maps and plans have been defined. It seems that this has been the first attempt to structure these sources, grouping them on the basis of their purpose and content information. Each group was described with a view to exhibiting the value of the documents and their possible utilization in academic research. The whole study has been performed making use of documents kept in a single archival depository, namely the MD VUL, which did not prevent from drawing valid conclusions. It is expected to draw the attention of source research specialists towards these objects of the GDL history and thus escalate new academic discussions.

⁶⁸ On the utilization of cartographic sources in archaeological research see *Vaitkevičius V., Žikulinas J. Atrandant žemėlapius, arba kartografija – archeologijai (Discovering Maps, or Cartography for Archaeology) // Lietuvos archeologija, vol. 36. 2010, p. 9–28.*

⁶⁹ See *Kazimierski J. Inwentarz pomiarowy, s. 403–434.*

The Evolution of the System of Signs and Symbols on the Manuscript Maps of the 16th–19th Century

The technical side of mapping

Maps and plans of landholdings were drawn by land-surveyors, school teachers and students, monks, hired educated specialists, and there would be no mistake in referring to them as cartographers of that time. When analysing the circumstances of map production, it is important to take into consideration the perception of the individual and the geographical space surrounding them, characteristic of that particular period. Each drawer was required to have a certain vision of space conveyance, in other words, pre-model the content of their creation in their mind and only then translate it onto paper. Moreover, they had to be skilled in reading symbols of other maps, as certain drawing methodology and symbols were adopted. Copying and compilation of map data was an integral part of mapping at that time⁷⁰. Thus mapping traditions were being formed. Cartographers were supposed to think not only about the conveyance of their creation, but also consider how to make the content information of their maps readable and understandable to less educated customers.

Maps bespeak of the perception of the geographical space characteristic of individuals of a certain period in history. For the most part the scope of environmental awareness was framed by people's mobility and exchange of information on more remote territories. It is commonly believed that in the 16th–17th and even the 18th century a large percentage of the inhabitants of the GDL were rather immobile, opted for sedentary lifestyle, and the knowledge of geographical areas was available to the extent to which it was practically obtainable. They existed in the limited environment of “everyday” life. Qualified knowledge of geographical planes is reflected

70 See Čelkis T., Karpova V. Lietuvos Didžiąjai Kunigaikštystei, p. 54–55.

in the descriptions of the German Order's military campaign routes to Samogitia and Lithuania of the late 14th century⁷¹. They speak of special pathfinders who knew short segments of the routes. In other words, these people had knowledge of a rather small area. Pathfinders who would lead along certain short routes, were also mentioned in the 16th–17th century memoirs of foreign travellers in the GDL⁷². Inhabitants of local settlements had a narrow perception of the surrounding geographical environment which obviously could change subject to time and circumstances. An individual cognitive-mental map of a limited environment was present in the consciousness of each person, including map drawers⁷³. Such elements are detectable in the “language” of signs and symbols of the 16th–17th century maps where settlements were oftentimes indicated as circumscribed with a circle or an “enclosure” which marked the whole of the inhabited territory and its surroundings (FIGURES 1, 2).

Representation of “enclosed” spaces is typical of the cartography of Muscovy of the 16th–17th century⁷⁴. From the general background of the environment the drawer would

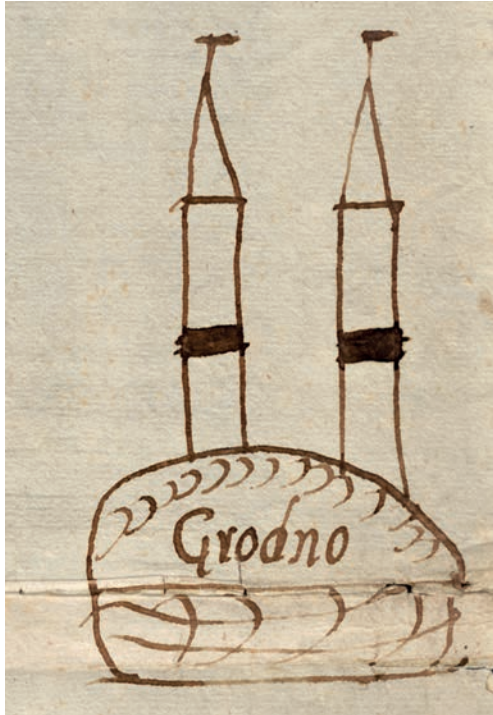
71 Čelkis T. Kelias po viduramžių Lietuvą. II: XIII–XV a. pradžios karo žygių sąlygos (Traveling around Medieval Lithuania by Road. II: Conditions for Military Campaigns in the 13th–15th Century // *Lituanistica*, vol. 59, no. 3 (93). 2013, p. 125–137.

72 See Čelkis T. Kaip keliauta Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje XV–XVII a.? (What were the Ways of Travelling in the Grand Duchy of Lithuania in the 15th–17th Century? // *Liaudies kultūra*, no. 4, 2015, p. 6–14; *Nedzinskaitė Ž.* LDK jėzuitų retorikos ir poetikos paskaitų rankraščiai: teorijos ir praktikos dermė (Manuscripts of the GDL Jesuits' Lectures on Rhetoric and Poetics: Harmony between Theory and Practice) // *Istorijos šaltinių tyrimai*, vol. 3. Compiled by D. Antanavičius. Vilnius, 2011, p. 139–141.

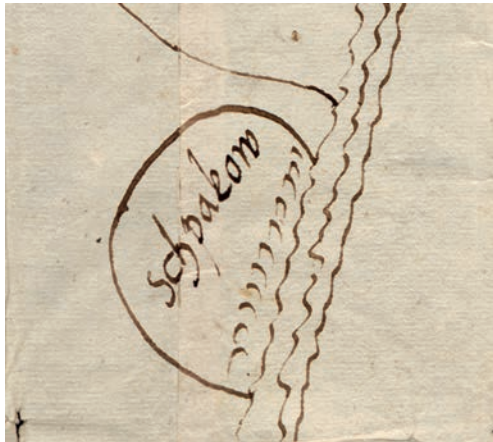
73 For more information on cognitive maps and their production see Downs R. M., Stea D. *Image and Environment: Cognitive Mapping and Spatial Behavior*. Chicago, 1973; Tversky B. *Cognitive Maps, Cognitive Collages and Spatial Mental Models // Spatial Information Theory: A Theoretical Basis for GIS*. Ed A. U. Frank, I. Campari. Berlin, 1993, p. 14–24.

74 See Kivelson V. *Cartographies of Tsardom*, p. 48–49, 88–89.

1 Grodno, 16th century map of Podlachia, MD VUL. F23-132.

2 Szpakowo, 16th century map of Podlachia, MD VUL. F23-132.

single out “micro-territories” and purposefully fragment the area of the map.

A more thorough review of a wider scope of the GDL cartography sources revealed that in the 16th–17th and at times even the 18th century map drawers would consider the sheet of paper representing the map an equivalent of the mapped space and would in erratic manner mark the symbols all around the sheet, including its corners⁷⁵. Such map was reminiscent of an abstract painting where all objects were represented in an improvised manner. On the map sheets attributable to the late 18th–19th century, however, cartographers started

⁷⁵ For example, The Delimitation of Podlachia Wastelands in the 16th Century: MD VUL. F23-129; Geranainiai Area in the Late 18th Century: MD VUL. F5-F118-31300_4.

3 Landholdings in Pamusė, Širvintos district, in 1787, MD VUL. F23-28.

4 Plots of land in Pociūnai, Vilnius district, in 1820, MD VUL. F23-23.

representing strictly and purposefully chosen one or several territorial units which on the broad map sheet looked like isolated “islands”. In other words, cartographers started focusing their attention on the visualization of a strictly defined territorial object, leaving aside the background of the surrounding geographical environment (FIGURES 3, 4).

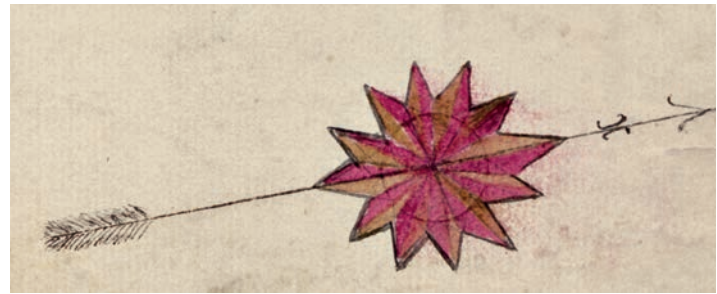
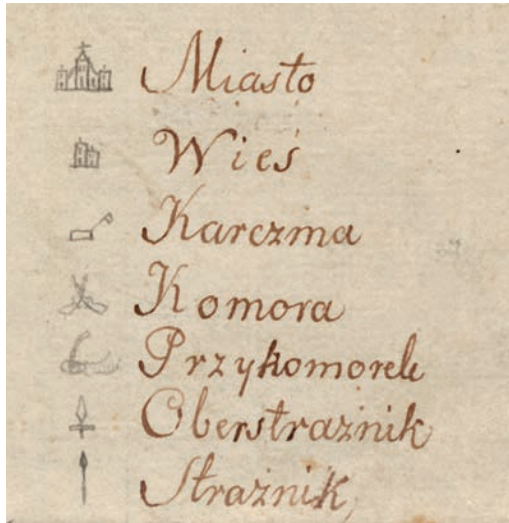
5 Myadzyel area in 1628, MD VUL. F5-F124-31413_1.

Why did this happen? We should take into consideration the fact that at that time maps were already produced by specialists with relevant education. Scientific mapping standards and the conception of maps as documents of pure practical significance were increasingly proliferating. It seems that other novelties also showed up in a similar manner. Maps of the 18th century already feature frames (rims) drawn by the cartographers around the sheets of paper. This can be considered an aesthetic detail, however, it could have also served as an additional fragmentation of the map sheet. Map legends and various explanations were first introduced in the

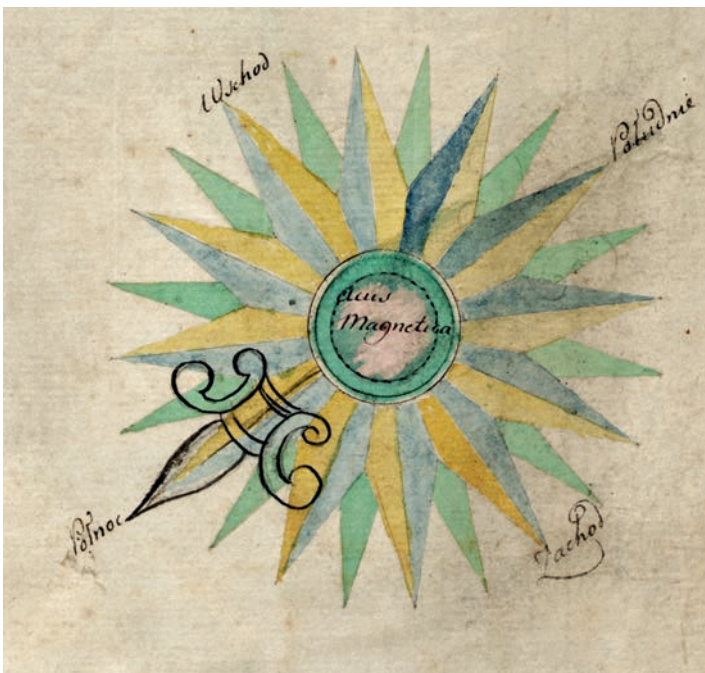
17th century and had gained popularity by the 18th century⁷⁶. Thus, cartographers sought to coherently and explicitly provide as plentiful and as diverse information as possible. Earlier explanations were inserted on the “half-empty” parts of the maps or on their margins. At times too extensive and space-consuming explanatory inscriptions would overlap with the scheme which hindered the reading and understanding of the map content (FIGURE 5).

76 For example, MD VUL. F23-3, 18, 39.

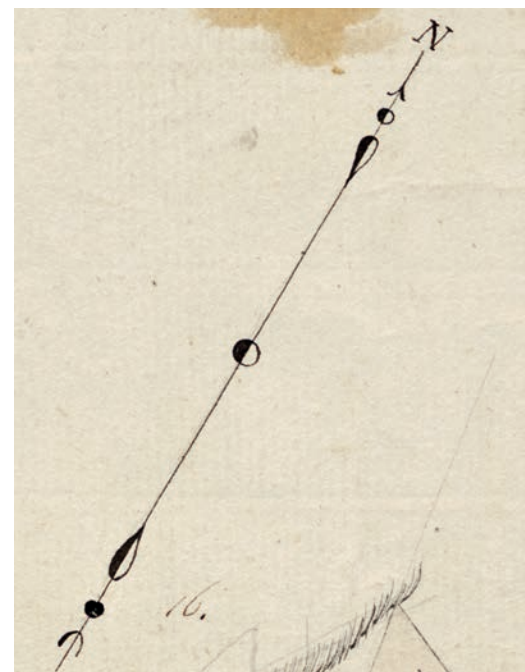
6 Arbitrary signs featured in the legend of the map of the GDL and Prussia border customs of 1788, MD VUL. F23-203.

8 The Rose of Winds on the map of the landholdings of Aukštadvaris Dominicans of 1818, MD VUL. F23-35.

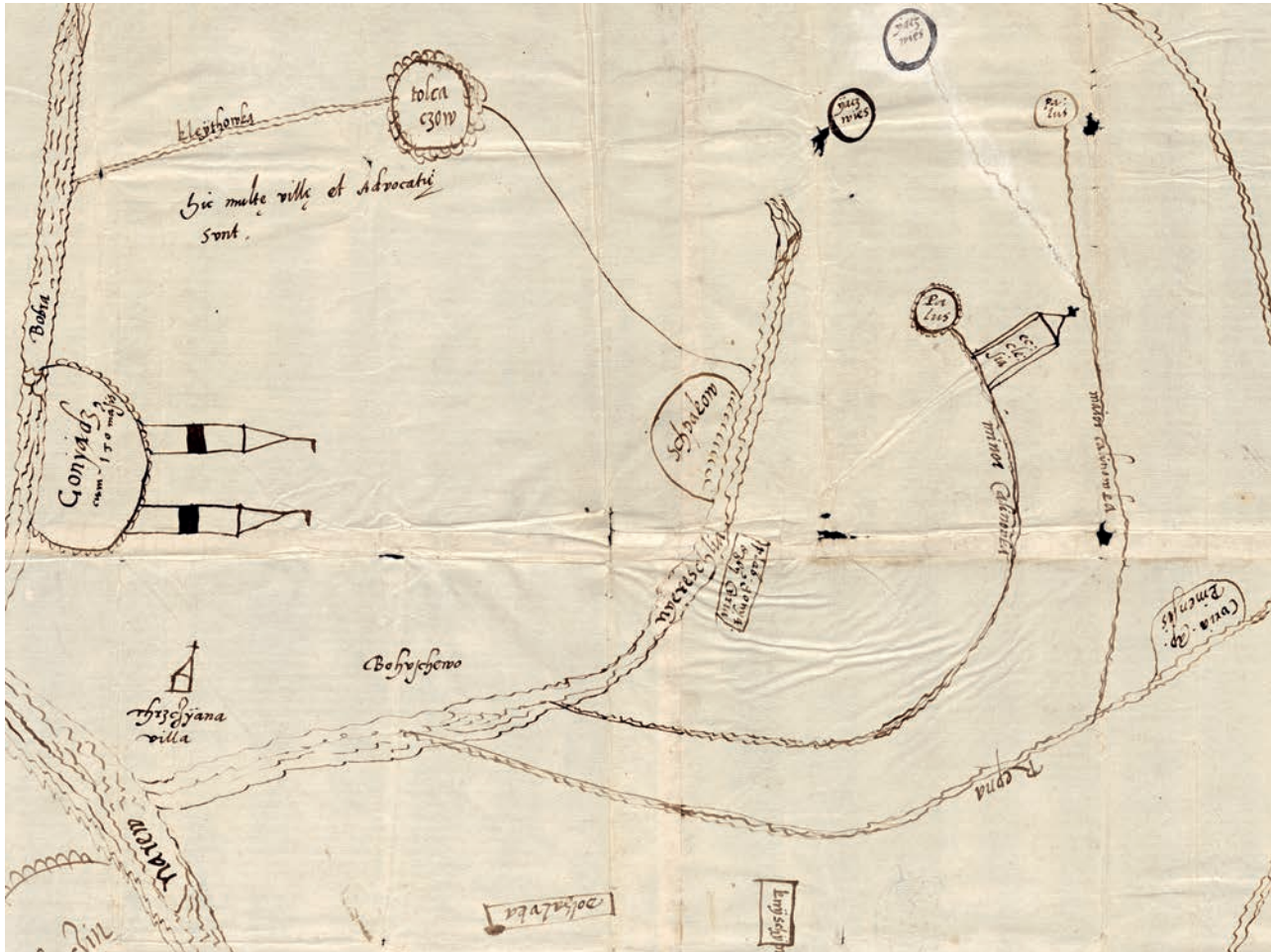
7 The Rose of Winds on Neravai village, Kaišiadorys district, map of 1785, MD VUL. F23-18.

9 The arrow indicating the North direction on the map of Jokūbonys village, Vilnius district, of 1789 (copy of 1809), MD VUL. F23-25.

The system of symbols was being refined; objects were marked with the help of numbers and letters each of which was explained in the legend. Special arbitrary symbols were used to denote towns, villages, inns, etc. (FIGURE 6). Mapping was becoming more orderly, refined and accurate from the point of view of professionalism.

Maps normally contained the display of the orientation of the cardinal directions. In the 16th–17th century they were presented as an inscription in a corner of the map sheet, however, in the 18th–19th century Roses of Winds started prevailing, at times, however, only the North direction was indicated by means of an arrow (FIGURES 7–9). These guides were taken into consideration when representing geographical spaces.

10 A fragment of Podlachia map of the 16th century, MD VUL. F23-132.

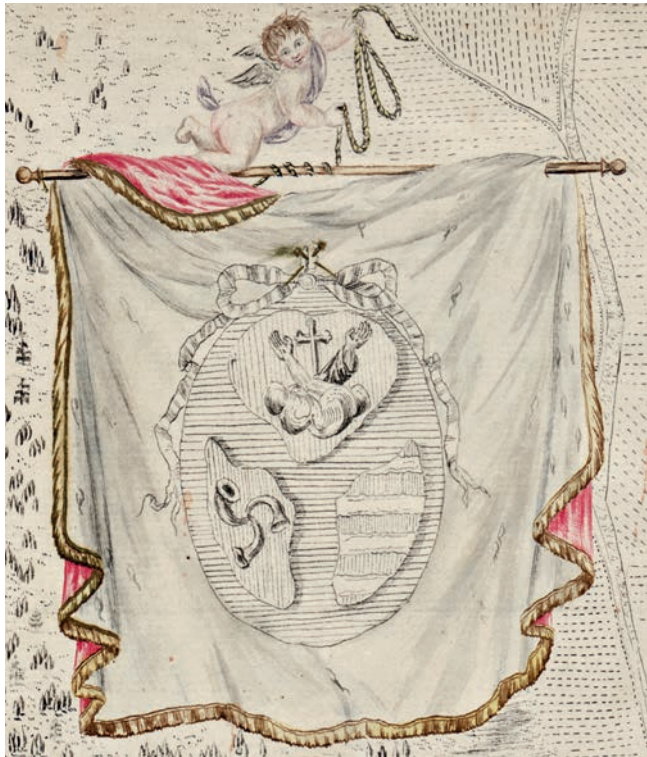
However, there are exceptions to the rule. At times on large-size maps of the 16th century signs or inscriptions representing the landscape or settlements were oriented towards the centre of the map sheet (FIGURE 10).

The fact that the cartographer would draw such symbols by moving around the rim of a large-size map, paying little attention to the order of their arrangement, is accountable for such orientation of the explanatory signs⁷⁷. This stylistic feature is characteristic of the earliest maps. In the 17th century it was becoming less frequent as the one-direction sign arrangement system, at times reminiscent of the panoramic view, was increasingly gaining popularity. In subsequent centuries the cases of “erratically” arranged map symbols became more of an exception than a rule, with the exception of various inscriptions in the content, presented on the “empty” spaces.

When speaking about the technical peculiarities

of mapping, map decoration and artistic design, which obviously were important to cartographers, are worth at least a sketchy mentioning. Maps of the 16th–17th century were not characterized by elaborate ornateness. They were rather modest, usually achromatic, drawn in ink. Decorative elements on the maps of the 18th century, however, were particularly vivid, partially due to the influence of the Baroque epoch. Naturally, the ornateness was subject to the artistic skills of the cartographer. A broad spectrum of shades matching the natural colours of the represented objects was used when producing most of such maps. Map frames and rims of their headings were elaborately decorated. The prevailing ornaments are nature motifs, including plants, animals and birds. At times margins of the 19th century maps featured ruins of imaginary ancient buildings, thus serving as the reflections of the spirit of Romanticism (FIGURES 11–13). Baroque-style decorative elements, such as fabric folds, flower and plant garlands and heraldic compositions, prevailed.

77 See Kivelson V. Cartographies of Tsardom, p. 3.

14 Heraldic symbols on the plan of Troškūnai town, Anykščiai district, of 1800, MD VUL. F23-50.

15 Coat of arms of the owners of the land, the Sapiega family, inserted on the map of Užpaliai county, Utena–Zarasai districts, of 1809, MD VUL. F23-232.

Some of the maps featured heraldic symbols alongside decorative elements. The former were as though representing the “stamp” indicating who ordered the production of the map and who owned the lands (FIGURES 14, 15)⁷⁸.

78 On the use of heraldry on maps see *Bucevičiūtė L. Heraldiniai simboliai XVI–XVIII a. kartografijoje: Lietuvos valstybingumo trajektorijos (Heraldic Symbols in the Cartography of the 16th–18th Century: Trajectories of the Statehood of Lithuania) // Ministri historiae: pagalbiniai istorijos mokslai Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės tyrimuose. Mokslinių straipsnių rinkinys, skirtas Edmundo Antano Rimšos 65-mečio sukakčiai. Compilers Z. Kiaupa, J. Sarcevičienė. Vilnius, 2013, p. 363–377.*

Stylistics of mapping in the 16th–17th century was alike; differences became observable as of the 18th century. Changes were introduced by better educated cartographers involved in mapping in the 18th century. Hence, the mapping tradition was developed and the utilized symbols standardized.

Marking of natural and geographical objects on the maps and plans of the 16th–19th century

Most of the maps under consideration focus on the representation of uninhabited territories, the so-called wastelands. In the Middle Ages there was a strict divide between settlements and forests and wasteland, and this contraposition was oftentimes emphasized⁷⁹. People perceived the geographical environment not only through their knowledge of the inhabited territories and roads connecting them, but also through knowing where impenetrable forests, marshes, lakes and rivers were located⁸⁰. It was vital to know bridges, passings, and wades in order to cross rivers⁸¹. These were the landmarks that helped individuals orient and avoid getting lost in the surroundings. Names were allocated to various geographic and natural objects which facilitated better knowledge of the environment. For example, from the period of Grand Duke of Lithuania Vytautas’ rule (1392–1430) on, lands allocated to noblemen by subsequent rulers were localized by indicating the name of the neighbouring forest, swamp, lake or river⁸². This opened up the possibility to explain where a certain place was located, as large natural objects were usually quite well known to the people by their names. Prominent smaller

79 See *Čelkis T. Privačios žemėvaldos, p. 33–39; Simiński R. Od „solitudo“ do „terra culta“. Przestrzeń jako przedmiot wyobrażeń w Inflantach i Prusach od XIII do początku XV wieku. Toruń, 2008, s. 32–63, 178–196.*

80 For analogies with other countries see *Guizard-Duchamp F. Les espaces du sauvage dans le monde franc: réaliés et représentations // Construction de l’espace au Moyen Âge: pratiques et représentations. Paris, 2007, p. 117–122.*

81 See *Čelkis T. Keliais po viduramžių Lietuvą. I: XIII–XV amžiaus pirmosios pusės sausumos kelių samprata (Traveling around Medieval Lithuania by Road. I: the Conception of Overland Routes in the 13th–First Half of the 15th Century) // Lituania, vol. 59, no. 2 (92). 2013, p. 61–76.*

82 *Čelkis T. Privačios žemėvaldos, p. 33–34; Čelkis T. Žemių ribų ženklėjimas Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje XV–XVI amžiuje (Marking of Land Boundaries in the Grand Duchy of Lithuania in the 15th–16th Century) (hereafter referred to as *Čelkis T. Žemių ribų ženklėjimas*) // Liaudies kultūra, no. 4. 2013, p. 16–18.*

16 Forest near Rajgród, map of Podlachia of the 16th century, MD VUL. F23-135.

objects, including rocks and trees characterized by outstanding features or architectural structures featured in historical stories and legends also facilitated orientation in the surroundings⁸³. Naturally, knowledge of the environment was also subject to the education of people, frequency of their contacts with foreigners and acquisition of new information⁸⁴. Analogous data on local natural and geographical objects were in detail represented on the maps. Moreover, as the forests were viewed as an asset, separate maps of their areas and boundaries were drawn. Forests on the maps, however, were represented in various manners. At times only settlements were indicated representing their buildings, or landholdings were drawn marking their boundaries and landmarks, and no designated signs were used to indicate forests – as if they were not there at all. For example,

⁸³ For example see *Vaitkevičius V. Alkai. Baltų šventviečių studija (A Study of the Places of Worship of the Balts)*. Vilnius, 2003, p. 28–188; *Покровский Ф. В. Археологическая карта Ковенской губернии*. Вильна, 1899.

⁸⁴ For analogies with other countries see *Demotz F. L'homme des IXe–XIe siècles face aux plus hautes montagnes d'Europe. Espace connu, espace imaginé et espace vécu // Géographes et voyageurs au Moyen Âge*. Dir. H. Bresc, E. Tixier Du Mesnil. Paris, 2010, p. 91–115.

17 Forest near Gudžiai village, Vilnius district, on the map of 1641 (copy of 1787), MD VUL. F23-39.

such representation of forests is utilized in the delimitation of Podlachia wastelands of the 16th century⁸⁵. In such cases the cartographer most probably was taking the forests for granted and found it unnecessary to additionally mark them on the map. It should also be noted that the early maps of the GDL lands were produced in a rather simplified manner. This notwithstanding, a forest on one of the maps of Podlachia lands of the 16th century is represented in a particularly accurate and graphic manner (FIGURE 16).

Forest fauna is indicated on the map by inserting a picture of an elk or a hive on a tree. Designated symbols are used to represent the benefits that can be derived from woods. Such solutions were rather common in mapping. For example, the inventory of Branczycz estate (to the south of Slutsk) of 1682 contains four maps produced using certain symbols, for instance, fish and a fisherman were drawn to represent the lake, and the cultivated land was indicated by drawing a ploughman⁸⁶. Realistic symbols were used as certain arbitrary signs so that cartographic documents were easily read and understood by illiterate people⁸⁷. Maps of the 17th century are characterized by particularly graphic representation of forests utilizing wide spectra of colours and shades. At times cartographers even took the trouble to indicate the vegetation – deciduous, coniferous or mixed forests (FIGURE 17).

⁸⁵ MD VUL. F23-129.

⁸⁶ See *Kazimierski J. Inwentarz pomiarowy*, s. 403–434.

⁸⁷ See *Gołaski J. Kształtowanie się mapy wsi w Polsce do końca XVIII w.* Wrocław–Warszawa–Kraków, 1969, s. 31–35.

18 Forest near Pociūnai village, Vilnius district, on the map of 1789 (copy of 1828), MD VUL. F23-24.

20 Forest in the area of Paberžė folwark, Vilnius district, in 1832, MD VUL. F23-22.

19 Forest area in Vingis, Vilnius, in 1799, MD VUL. F23-154.

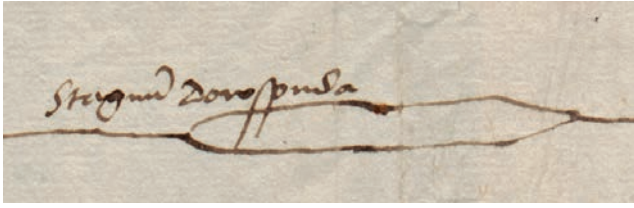
21 Forest in the area of Milašiūnai folwark, Ukmergė district, in 1825, MD VUL. F23-14_1.

On the maps of the 18th century, however, cartographers started representing forests in defined areas, utilizing more standardized symbols (FIGURES 18, 19).

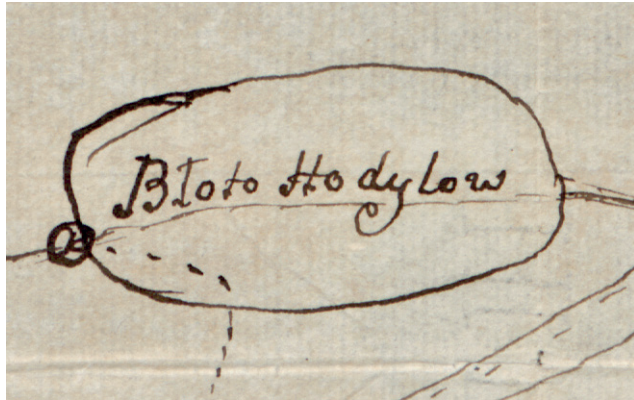
This stylistic feature was sustained throughout the 19th century. Moreover, additional focus was being laid on the correlation between the terrain and forests, landscape irregularities were started to be highlighted and at times even attempts to recreate the effect of the 3D view were made⁸⁸. Most likely this was the consequence of the advance of geography science (FIGURES 20, 21).

Marshes, which were rather frequently marked on the maps, are also attributable to uninhabited territories. The fact that they were natural obstacles almost unassailable to people most probably is accountable for them being featured on the maps. There were huge areas of marshes. Sigismund von Herberstein, the ambassador of the Holy Roman Empire, who in the 16th century travelled via the GDL to Moscow, indicated in the record of his trip that along the Vilnius–Polotsk route there were vast sparsely populated territories and numerous marshes whose names, as he noticed, were

⁸⁸ See *ibid.*, s. 132–140.

22 Rospuda marsh in Podlachia, the 16th century, MD VUL. F23-129.

23 Hodylew marsh, Mogilev region, on the map of 1604, MD VUL. F23-103.

25 Lake Rajgród, Podlachia, the 16th century, MD VUL. F23-135

24 Halec marsh, Minsk region, in 1789-1790, MD VUL. F23-100.

26 Lake Czyste, Mogilev region, 1604, MD VUL. F23-103.

unknown even to the locals⁸⁹. Polesia marshes covered a particularly large territory; they were clearly marked on the printed map of the Ruthenian territories of the GDL of 1775⁹⁰. On the maps of the 16th-17th century marshes were mostly “framed”, thus highlighting them in the general panorama of the landscape (FIGURES: 22, 23).

⁸⁹ Сигизмунд Герберштейн. Записки о Московии. Перевод И. А. Малеина, В. А. Назаренко. Москва, 1988, с. 236-267; also see Hedemann O. Dawne puszcze i wody. Wilno, 1934, s. 1-35.

⁹⁰ Latvijas Valsts Vēstures Arhīvs, F6828, inventory 4, file 288.

On the maps of the 18th and 19th century, however, marshes were represented in blocks and marked using fine horizontal dashes as well as indicating their name nearby (FIGURE 24). It should be noted that similar signs are still in use today.

Similar situation is observable with the representation of lakes. They were also highlighted in the general context of the represented space by indicating their names or marking them in a different colour (FIGURES 25, 26).

27 Waterlogged area near Kalnėnai village, Skuodas district, 1801, MB VUL. F23-15.

29 Hill-forts on the map of Trakai powiat of 1800, MD VUL. F23-48.

28 The Luknė River, Skuodas district, 1768, MD VUL. F23-9.

30 Hills on the map of Użpaliai county, Utena-Zarasai districts, of 1809, MD VUL. F23-232.

Their representation on the maps of the 16th–18th century underwent only minor changes and had common features, with the exception of cases where on coloured maps blueish or blue colour was used to mark water bodies. In the 19th century, changes in lake marking were also insignificant, at times their coastlines were highlighted or waterlogged areas indicated (FIGURE 27).

Representation of rivers has similar features with that of lakes. On the maps of the 16th–18th century, especially those drawn in a simplified manner, rivers were represented by one or two continuous parallel lines, name was indicated and often-times also the direction of its flow was marked with the help of

arrows (FIGURE 28⁹¹). On coloured maps rivers were highlighted in blue or grey colour. Sometimes the headwaters of a river or a rivulet, most often located in marshes, were indicated.

The terrain was hardly ever marked when representing landscape on pre-18th century maps. Prior to the late 18th and the 19th century, this element had been bestowed little attention, though later hills and their slopes as well as hill-forts featured in the panorama were represented and their names were indicated (FIGURE 29, 30). These details are an obvious indicator of the spread of geography science, as their

91 For more information on map date see Čelkis T. Žemių ribų ženklimas, p. 25.

marking required accuracy and special landscape representation skills.

Map analysis revealed the key natural and geographical objects which cartographers viewed as indispensable elements. They were marked with the help of designated symbols and arbitrary signs whose expression was subject to change. There is an apparent difference between signs used in the 16th–17th century and later. Prior to the 18th century, natural objects on most maps were indicated in a simplified and graphic manner, focusing on landscape representation. In the second half of the 18th century, however, there was a shift towards a more schematic representation of landscape, utilizing less realistic signs and taking into consideration the landscape. All the above should be coupled with the advance of geography and cartography sciences, as cartography specialists and drawers of land plans could already acquire training at education institutions. The system of education also facilitated the development of certain mapping standards.

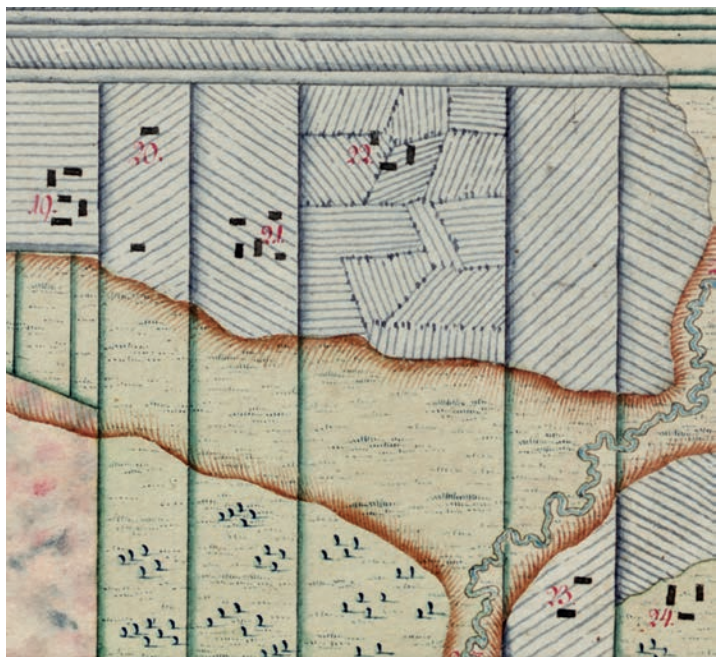
Representation of settled and cultivated territories on the maps and plans of the 16th–19th century

Reclaimed and cultivated lands and their possessions were represented on the maps by means of various settlements, urban elements as well as indication of cultivated and in other ways used land. On the maps of the 16th–17th century farmlands and fields were hardly ever marked with designated symbols, usually such maps only featured inscriptions indicating that such lands were private property, marking their boundaries and landmarks. At times abstract maps make it rather difficult to understand to what extent the layout of the represented boundaries is akin to that which existed in reality⁹². In other words, such schemes for the most part represented the fact that the boundaries were marked, rather than indicating their actual localization. Data derived from the sources suggest that more accurate and true-to-life representation of boundaries can only be observed on the maps dating back to the 18th century. Graphic symbols were widely used on large scale maps to facilitate the recognition of the represented landscape. Ploughlands,

⁹² For example, delimitations of wastelands in Podlachia in the 16th century, MD VUL. F23-134.

31 Fields near Pamusė village, Širvintos district, 1787, MD VUL. F23-28.

32 Cultivated land near Gricaičiai village, Skuodas district, 1800, MD VUL. F23-7.

fallows, fields and plots of land of other designation as well as their boundaries were represented on the maps (FIGURES 31, 32). This is best observable on the maps where the land is divided into strips, starting with the Volok Reform of 1557⁹³.

⁹³ See Пичета В. И. Аграрная реформа Сигизмунда-Августа в Литовско-Русском государстве (hereafter referred to as Пичета В. И. Аграрная реформа). Москва, 1958, с. 183–483.

Written sources feature ample descriptions of landholding boundaries and landmarks, however, their actual appearance is presented in a sketchy manner without going into detail. On the maps of the 18th–19th century, however, they are depicted in a rather presentative manner. Starting from the 15th century, for a lengthy period of time exceptionally massive natural objects, such as rivers, lakes, marshes, forests, which occurred along the track of boundary marking or into which the landholding was “wedged”, were used as the principal landmarks of land possessions⁹⁴. Prior to the 16th century, the GDL was sparsely populated with little farmland, therefore, delimitation of possessions was rather abstract, “inserting” them among the available natural objects. The 16th century saw the heyday of internal colonization in the GDL, forests were cleared to significantly increase the amount of farmland, and quarrels between neighbours with regard to the trespass of land and unlawful occupancy of another person’s lands became a common feature. A maximum accurate delimitation and detailed marking was necessary to protect the property. Hence, smaller natural objects came into use in boundary marking as well as designated artificial landmarks, for example outstanding old trees marked by carved crosses, were gaining prominence (FIGURES 33, 34)⁹⁵.

As of the 16th century, heaps of soil, also called *kapčiai*, or in damp places piles of small stones, the so-called *krūsnyš*, were widely used to mark boundaries. Large rocks featuring special at times heraldic signs denoting landownership, also frequently served as landmarks (FIGURES 35, 36). There were cases of trenches being used as landmarks⁹⁶.

33 A pine chosen as a landmark. Mogilev region, 1604, MD VUL. F23-103.

34 Trees serving as landmarks. Paaliosė, Elektrėnai municipality, 1824, MD VUL. F23-27.

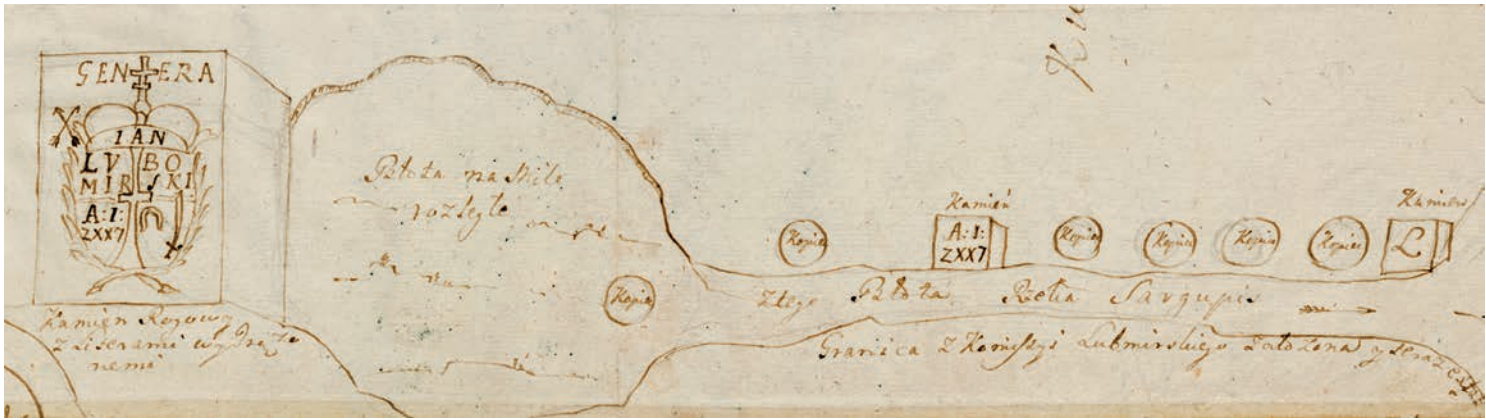

35 Landmarks – two heaps of soil. Podlachia, the 16th century, MD VUL. F23-131.

⁹⁴ See Čelkis T. Žemių ribų ženklėjimas, p. 16–17.

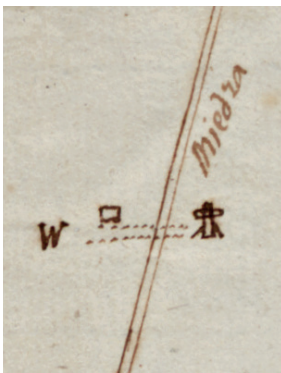
⁹⁵ See *ibid.*, p. 17–23.

⁹⁶ MD VUL. F23-9.

36 Landmarks of the landholdings of the Lubomirski family residing on the GDL-Courland border, near Skuodas: heaps of soil and cubical stone landmarks featuring heraldic symbols, 1768, MD VUL. F23-9.

37 The solid line represents the boundary and the cross beside it is the landmark. Baltupiai, Vilnius, 1792, MD VUL. F23-3.

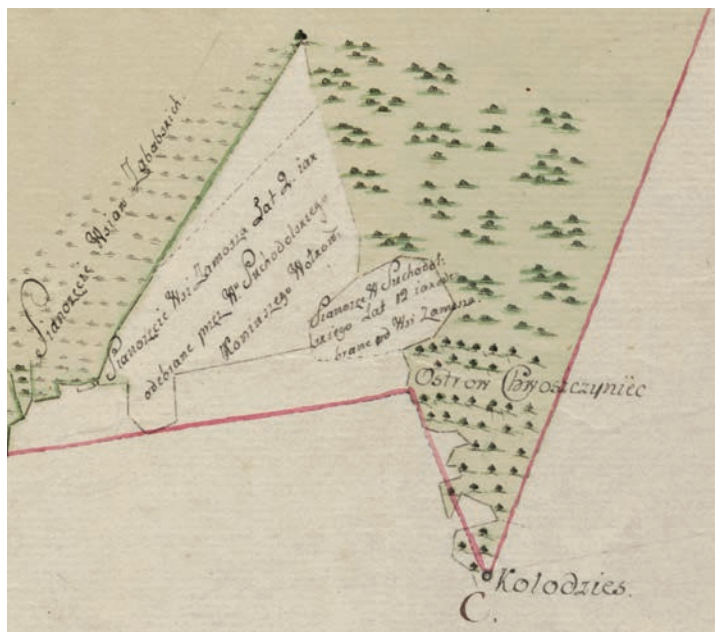

38 Fragment of the 19th century map of landholding boundaries in Pruzhany area, MD VUL. F23-67.

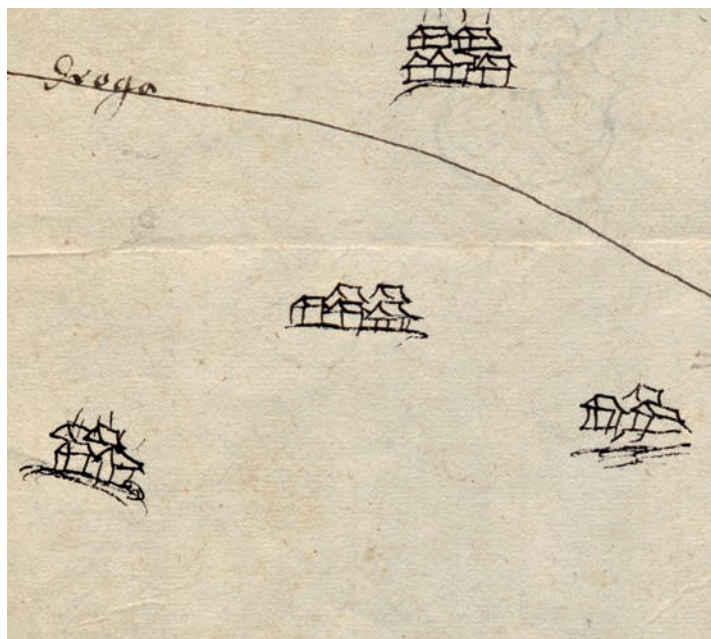
At times designated crosses were erected to mark the boundaries (FIGURE 37). As the cartographic documents suggest, the system of boundary marking, which for the most part evolved in the 16th century, underwent few changes over time and was sustained until the 19th century⁹⁷.

Land marking in the landownership of the 16th century GDL increasingly made use of measurements – distances between landmarks were measured. Hence, the boundaries of landholdings were shifting from being implicit or adjusted, say, to the curves of a river to geometrical and straight. This methodology of marking is exhibited on the maps of the 16th–18th century, and analogous understanding was preserved into the 19th century. For example, both conceptions are well reflected on the 19th century map of Pruzhanai area land boundaries (FIGURES 38, 39)

39 Marking of landholding boundaries in Pruzhany area in the 19th century, MD VUL. F23-67.

⁹⁷ See Čelkis T. Žemių ribų ženklėjimas, p. 16–26; Kiaupa Z. Lietuvos istorija, p. 231–232.

40 Arrangement of villages in Podlachia in the 16th century, MD VUL. F23-135.

41 Długolaka village in Podlachia in the 16th century, MD VUL. F23-131.

Representation of settlements received a large share of attention from the producers of various types of maps. Steadings, villages, estates, folwarks, monasteries, towns, cities and other objects related to the urban structure were marked. All the above closely correlated with landownership processes represented on the maps or the state infrastructure of the GDL. For example, the arrangement of villages prior to the Voloĥ Reform of 1557 and after its coming into effect is apparently different⁹⁸. Pre-reform villages were represented as scattered in an erratic manner with no regular arrangement. This is clearly visible on the maps of Podlachia of the first half of the 16th century (FIGURE 40).

Villages were represented in a graphic manner, drawing irregularly arranged groups of buildings or several similar houses and indicating their names (FIGURE 41).

Following the Voloĥ Reform, settlements were re-arranged into linear villages, and this is clearly represented on the maps (FIGURES 42, 43).

42 Kuosinė linear village, Vilnius district, 1641 (copy of 1787), MD VUL. F23-39.

43 Guostagalis linear village, Pakruojis district, late 18th century, MD VUL. F8-381.

⁹⁸ See Пичета В. И. Аграрная реформа, с. 285–423.

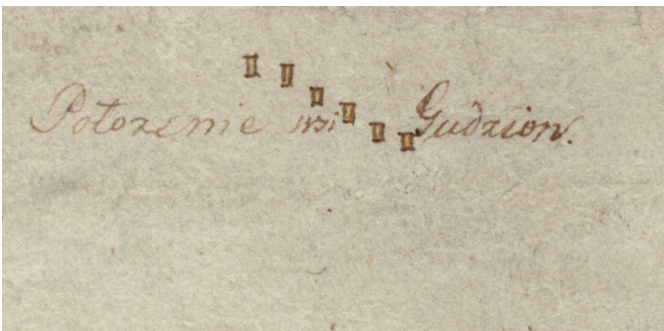
44 Kurmėliai folwark and village, Ukmergė district, 1822, MD VUL. F23-13.

47 Kuosinė manor, Vilnius district, 1641 (copy of 1787), MD VUL. F23-39.

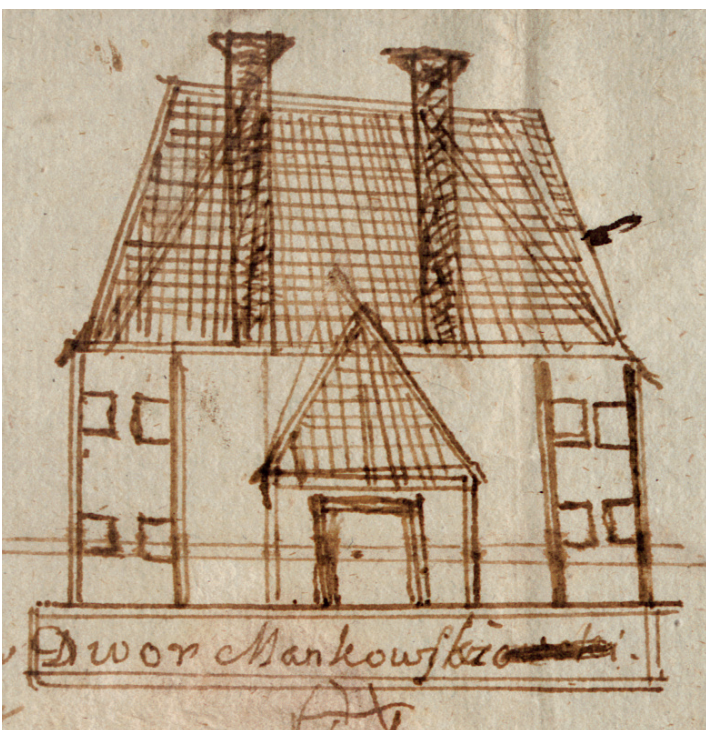
48 Kuosinė manor, Vilnius district, the second half of the 18th century, MD VUL. F23-40.

45 Gudžiai village, Vilnius district, 1823, MD VUL. F23-41.

49 Building of Paparčiai folwar, Kaišiadorys district, late 18th century, MD, VUL. F23-32.

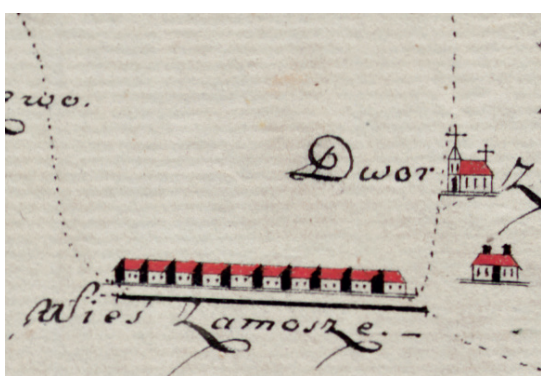
46 Mankowitz manor, Vitebsk region, 1628, MD VUL. F5-F124-31413_1.

Linear villages were represented by houses arranged into continuous lines, i.e. homesteads along the road; at times the settlement towards which the road was leading was indicated. Here villages were also depicted graphically, houses were drawn as containing windows and doors, tree tops were visible behind them, etc. Starting with the late 18th century and throughout the 19th century, the representation of settlements and villages became more schematic where homesteads and linear villages were indicated by simple squares or rectangles, though at times highlighted with different colours (FIGURES 44, 45). Abstract arbitrary signs were increasingly gaining popularity.

Rural settlements were parts of local economic centres, namely manors and folwarks. This urban structure is well represented on maps of different periods, as manors were oftentimes vividly depicted alongside villages (FIGURES 46–51).

50 Pavliuszki folwark and Pavliuszki linear village, Grodno region, 1760, MD VUL. F23-77.

51 Zamosze manor and church, Brest region, 1810, MD VUL. F23-68.

52 Watermill on the Narew River in Podlachia in the 16th century, MD VUL. F23-131.

Graphic representation of buildings on maps demonstrates the architectural features of the manor-house, yet this information is too fragmentary to demonstrate the changes that a particular structure underwent through the centuries⁹⁹. However, the available data suggest that a rather standard visualization of the manor-house prevailed – a large house, usually with the veranda, quite large windows and one or several chimneys. An assumption can be made that map producers considered chimneys as an indicator of a wealthy owner, as they suggested that the building was equipped with other than

⁹⁹ For more information on manor-houses see *Puodžiukienė D. Medinė dvarų sodybų architektūra (Wooden Architecture of Manor-houses) // Medinė architektūra Lietuvoje*. Compiled by A. Jomantas. Vilnius, 2002, p. 36–49; *Dambrauskaitė N. Ką sutiktume pravėrę bajoro sodybos vartus? Tarnai ir šeimynykščiai Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės bajorų namų ūkyje XVI amžiuje ir XVII amžiaus pirmoje pusėje (Who Would we Meet beyond the Gates of a Nobleman's Country Seat? Servants in the Households of Noblemen of the Grand Duchy of Lithuania in the 16th and the First Half of the 17th Century // Lietuvos istorijos studijos, vol. 34. Vilnius, 2014, p. 9–22; Dambrauskaitė N. Bajorų namų ūkis Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje XVI a. Magistro darbas (Noblemen's Household in the Grand Duchy of Lithuania in the 16th Century. Master's Degree Thesis), Vilnius, 2012, p. 23–67 (stored in the Department of Ancient and Medieval History of Vilnius University Faculty of History).*

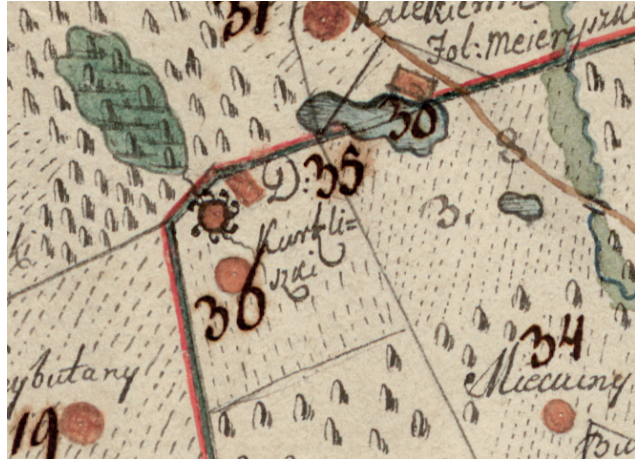
the smoke stove. In the drawings of village homesteads, however, there were very few chimneys. The dominance of smoke stoves in village houses is most probably accountable for the fact. Similar situation is with manor-house windows represented on the maps, as large windows require large quantities of rather sparse and expensive glass.

Estates and villages would form the urban unit on the map, whose panorama also included other outhouses. Representation of mills owned by manors or monasteries was very frequent as they were an important attribute of economic life used not only to make flour, but also to produce spirits, make paper and gunpowder¹⁰⁰.

Mostly watermills were depicted on the maps. In the 16th century their representation was rather graphic – the mill was drawn as a structure on the riverbank containing the waterwheel (FIGURE 52).

¹⁰⁰ For more information on mills see *Milius V. Žemaitijos vandens malūnai (Watermills in Samogitia) // Milius V., Morkūnienė J., Šidiškienė I. Lietuvos etnologija 2. Amatas ir kūryba. Vilnius, 1997, p. 15–98; Baranowski B. Polskie młynarstwo. Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk, 1977, s. 17–67.*

53 Watermill in the Venzavec Forest boundary scheme, Grodno region, late 18th century, MD VUL. F23-85_3.

55 Watermill near Kurkliškės on the map of Trakai powiat, Elektrėnai municipality, of 1800, MD VUL. F23-48.

54 Watermill in the Silichy and Lyskov land boundary map, Brest region, MD VUL. F23-67.

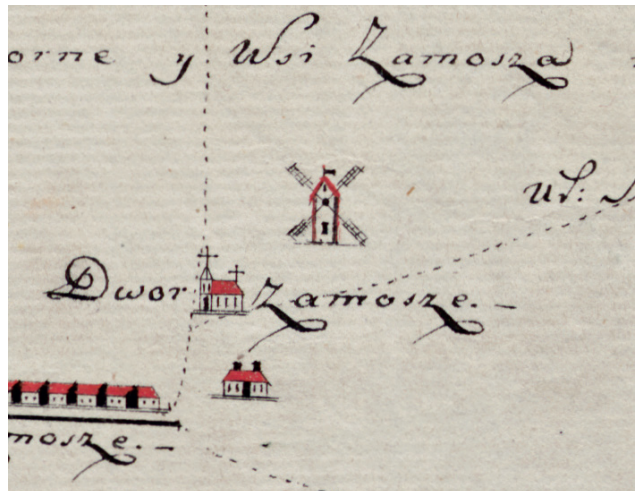
56 Watermill on the Aliosa River, Elektrėnai municipality, 1824, MD VUL. F23-27.

Similar representation of watermills is common on the maps of the 18th century. However, there were cases where the waterwheel was not indicated on the drawing or where the mill was represented as a structure by the river featuring the inscription “mill” (FIGURES 53, 54).

With the increasing use of abstract arbitrary signs, maps of the 19th century feature watermills indicated in the shape of the waterwheel drawn on the bank of a river or pond (FIGURES 55, 56).

In rare cases maps of the early 19th century feature graphically represented windmills¹⁰¹ (FIGURE 57).

57 Windmill near Zamosze manor, Brest region, 1810, MD VUL. F23-68.

¹⁰¹ For more information on windmills see Andrejevas A., Morkūnas E. Vėjo malūnai (Windmills) // Technikos paminklai Lietuvoje. Vilnius, 1982, p. 6–24.

58 The town of Goniądz in Podlachia, the 16th century, MD VUL. F23-131.

Producers of maps would visualize not only the complexes of manors and folwarks, but also towns which, as we can see, closely correlated with the local urban system. On most maps towns were represented rather graphically, expressing their exceptional nature by drawing a few larger structures with one or several towers, which suggested their having been a church or a town hall. These symbols were used both in the 16th and in the 18th century (FIGURES 58–62).

59 The town of Tykocin in Podlachia, the 16th century, MD VUL. F23-135.

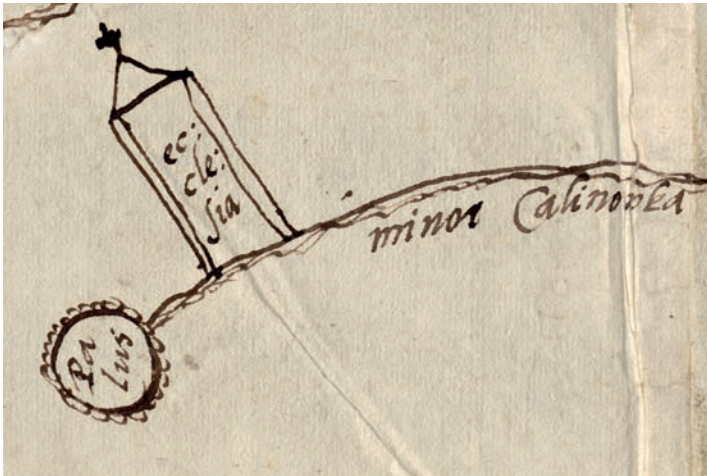
61 The town of Surviliškis, Kėdainiai district, 1753, MD VUL. F23-2.

60 The Mankowitz estate, Vitebsk region, and Orthodox church, 1759, MD VUL. F5-F124-314138_8.

62 The town of Skuodas, 1768, MD VUL. F23-9.

63 A church in Podlachia in the 16th century, MD VUL. F23-132.

64 Medininkai, Vilnius district, church represented without the settlement, 1641 (copy of 1787), MD VUL. F23-39.

These were architectural structures distinguished by cartographers. Churches, however, were represented not only as part of towns. At times they were drawn isolated, in a certain distance from a manor or a settlement (FIGURES 63, 64). Naturally, in reality they could not exist without a nearby settlement. This most probably suggests that cartographers opted for focusing on the representation of the documented object on the map, rather than depiction of the general panorama. In such cases, however, the churches, as if drawn accidentally, indicated the cartographers being unresolved to omit the indication of local “sights” as the space without them would be hardly recognizable.

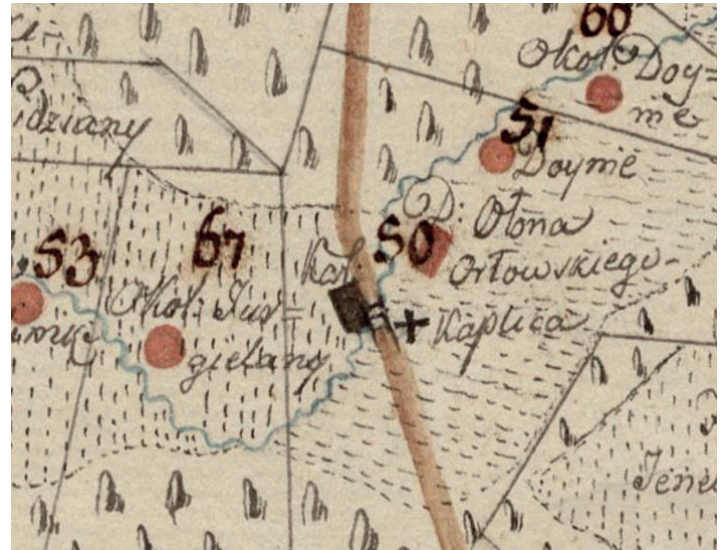
It is obvious that sacral buildings were depicted particularly graphically. At times when mapping church lands, complexes of monasteries that administered them were represented (FIGURE 65).

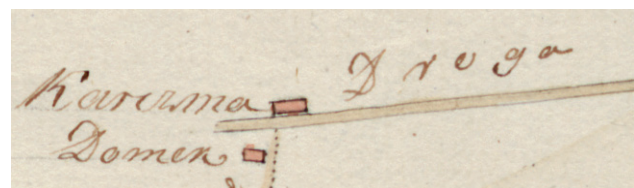
65 Paparčiai, Kaišiadorys district, Dominican monastery, late 18th century, MD VUL. F23-32.

66 Crosses indicating churches and chapels on the map of Trakai powiat, 1800, MD VUL. F23-48.

67 Netta inn on the Netta River in Podlachia, the 16th century, MD VUL. F23-135.

69 An inn in the vicinity of Mališiūnai folwark, Ukmergė district, 1822, MD VUL. F23-13.

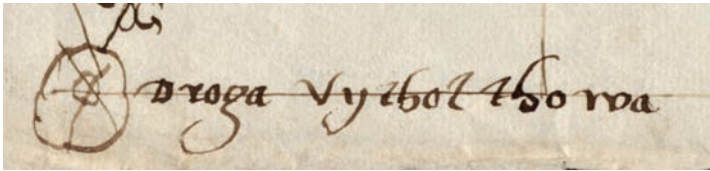
68 Wayside inn in Javor wasteland, Grodno region, 1799, MD VUL. F23-69.

On the maps of the early 19th century churches and chapels in general were oftentimes represented by a simple cross. On the map of Trakai powiat of 1800 churches were denoted with the help of red crosses, whereas smaller black ones were used to indicate monasteries and chapels (FIGURE 66).

Inns were another element of rural and urban landscape favoured by cartographers. They were marked already on the earliest maps of the 16th century and sustained their status of a rather frequently indicated object on later maps as well (FIGURES 67–69).

Inns were more than a place of entertainment, they also served as a shelter and a place to rest for travellers¹⁰². The absolute majority of inns are indicated as being located near routes, as compared to those located in the settlements. Besides, inns were often marked in wastelands through which the routes passed. Therefore, it was a logical decision of the cartographer

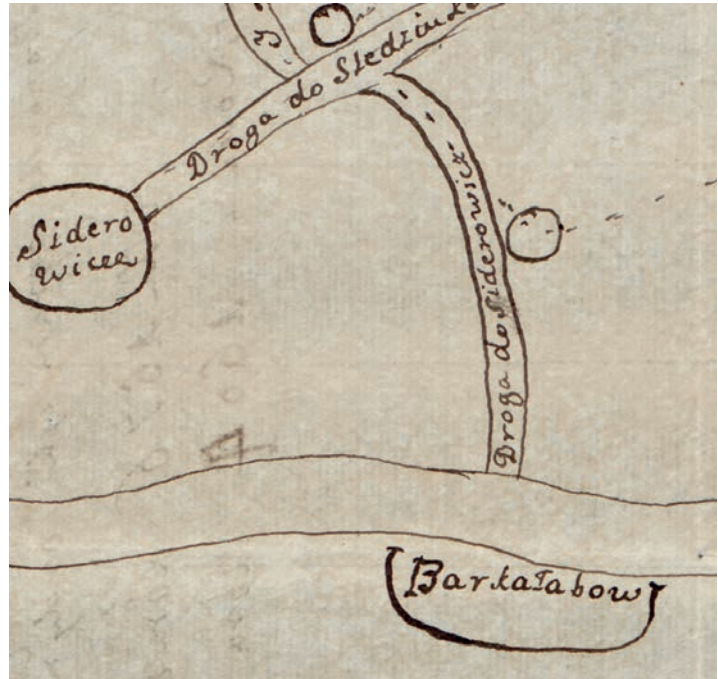
¹⁰² See Čelkis T. Kaip keliauta Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje XV–XVII a.? (What were the Ways of Travelling in the Grand Duchy of Lithuania in the 15th–17th Century?) // Liaudies kultūra, no. 4. 2015, p. 6–14.

70 “Vytautas’ Road” (Polish: Droga Vytholthowa) indicated on the map of Podlachia of the 16th century, MD VUL. F23-134.

71 Podlachia road from Knyszyn to Grodno in the 16th century, MD VUL. F23-131.

72 Layout of roads in Mogilev area in 1604, MD VUL. F23-103.

to, say, mapping the area of a forest, indicate the inn located inside the forest which in a way served as a “landmark”.

Roads were really very often represented on maps of various designations. They were the arteries of the territories, facilitating communication between settlements. By the 16th century, the system of roads in the GDL had already been developed¹⁰³. It consisted of small routes connecting minor settlements and steadings; larger routes covering longer distances and serving as the communication arteries between towns; private roads were usually winding through noblemen’s lands and were built and maintained by the owners of the land; the most important, however, were public roads, also known as the big roads, the King’s roads or the eternal roads, as they had the status of strategic state routes

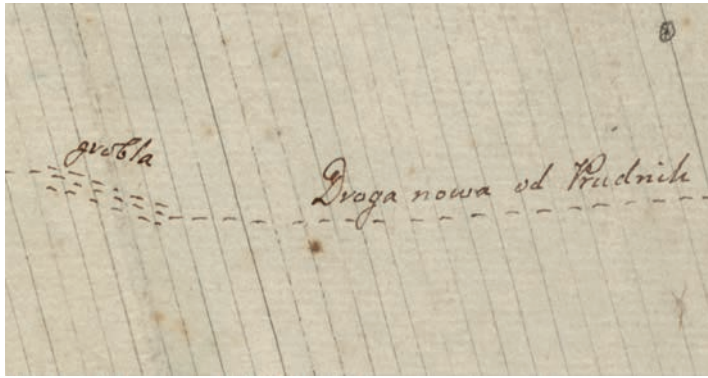
¹⁰³ See Čelkis T. Stan drog lądowych i struktura systemu połączeń w Wielkim Księstwie Litewskim w końcu XV–XVII wieku (hereafter referred to as Čelkis T. Stan drog lądowych) // Zapiski Historyczne, vol. 79, zeszyt 3. 2014, s. 39–61; Čelkis T. „Valdovo keliai“ Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės teritorinės struktūros sandaroje XV–XVI amžiuje (“The Sovereign’s Roads” in the Composition of the Territorial Structure of the Grand Duchy of Lithuania in the 15th–16th Century // Lietuvos Statutas ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės bajoriškoji visuomenė. Compilation of articles. Compiled by I. Valikonytė, L. Steponavičienė. Vilnius, 2015, p. 247–259.

and connected the largest cities. All settlements were part of the above-described communications system, therefore, representation of roads was mandatory when drawing a map (FIGURES 70–72). In addition, roads were perfect and “steadfast” landmarks, thus when the boundaries of a plot of land coincided with a road, it was immediately fitted to denote the exact boundary¹⁰⁴.

It should be noted that when indicating the road on the map, its architecture was represented in detail. For example, on the segments of roads leading through marshy areas people would set up *žemgrindos* (Polish: *grobla*), i.e. segments of the road made of ground, logs, tree branches and gravel and flattened¹⁰⁵. Such objects are mentioned in written sources and marked on the maps of the 18th century when representing the roads (FIGURE 73).

¹⁰⁴ See Čelkis T. Žemių ribų ženklėjimas, p. 22.

¹⁰⁵ See Karalius L. Tiltai, pervažiuojamieji perkolai, kamšos, pagrandos, mediniai grindiniai, pylimai Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės sausumos keliuose XVI amžiuje (Bridges, Passable Fords, Wooden Fords, Rod Fords Across Swamps, Wooden Causeways and Elevated Passages in the Land Roads of the Grand Duchy of Lithuania in the 16th Century) // Lietuvos istorijos metraštis, 2008/1. Vilnius, 2009, p. 19–24.

73 A *žemgrinda* indicated on the road leading from Prūdniekai, Kaišiadorys district, 1785, MD VUL. F 23-10.

76 Plan of the landholdings of Vilnius Dominican Monastery and the estate of the Oginski family of 1789–1790 featuring a bridge over a marsh and a river, Minsk region, MB VUL. F23-60.

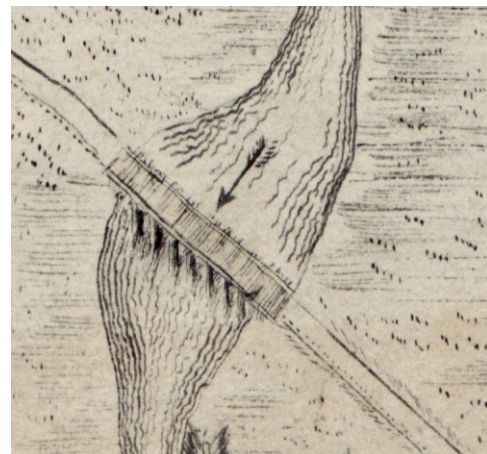
74 A *medgrinda* near Skomaičiai village, Radviliškis district, 1753, MD VUL. F23-2.

77 Bridge over the Vilnia River, Vilnius, 1799, MD VUL. F23-58_7.

75 Bridge over the Nette River in Podlachia, the 16th century, MD VUL. F23-135.

78 Bridge over the Juosta River on the plan of Troškūnai town, Anykščiai district, of 1800, MD VUL. F23-50.

Medgrindos, log pavements wide enough for two carriages to pass, were installed in swampy and waterlogged segments of roads to facilitate communication. At times they ran for dozens of kilometres¹⁰⁶. These objects were also represented on the maps of the 18th century (FIGURE 74).

¹⁰⁶ See *ibid.*, p. 14–19; Čelkis T. Stan drog lądowych, s. 41–61.

Bridges over rivers and marshes were an equally important element of the communication infrastructure. They are rather frequently featured in written sources, however, few of them provide detailed information on their actual appearance. Such data can rather amply be derived from maps (FIGURES 75–78).

79 A fragment of the plan of Troškūnai town, Anykščiai district, and its surroundings, of 1800, MD VUL, F23-50.

80 Užpaliai town, Utena district, 1809, MD VUL, F23-232.

Generally speaking about the map symbols utilized by cartographers to represent the peculiarities of factually existing territories, one can notice a frequent interweaving of several perceptions of space. Firstly, these are maps on which the scenery and the view of documented landholdings were conveyed in the form of a landscape. This is obvious from the reviewed examples of map symbols. A more attentive eye, however, could have noticed that at times

cartographers would depict certain symbols in such a way that they acquired an illusion of a 3D image. For example, by means of shadowing. An interesting insight of semiotics specialist Felix Thürleman is rather relevant here¹⁰⁷. When analysing the topic of the extra-aesthetic visual context, he briefly dwelled on the conception of space representation in cartographic sources, applying the metaphor of the “bird’s-eye view” and its semiotic analysis to them. The researcher observed that the “bird’s-eye view” perspective was employed to represent most objects (towns, structures, and street and road networks) featured on old maps. They first and foremost presuppose the orthogonal, i.e. vertical, view of the depicted object which is then followed by the diagonal one¹⁰⁸. The paradox of this phenomenon lies in the fact that an individual in the Middle Ages and later periods (up to the late 18th century) had no technical possibilities to get the orthogonal view of the geographical space until the first hot air balloon carrying people got airborne in 1783. This was a completely new experience and view of

the geographic sweep. On the maps of the GDL one can also notice that part of the symbols expressing space were depicted orthogonally, whereas representation of the other part was diagonal where the symbols were rather graphic, at times bearing the illusion of a 3D image. A most apparent example could be the map of Troškūnai town of 1800 where only the buildings of the town are represented orthogonally. The surrounding scenery and elements of the countryside, however, are depicted in a realistic manner, i.e. diagonally as the “bird’s-eye view”, whereas trees and the park near the church even create the sense of a 3D image (FIGURE 79).

An identical pattern of space representation is observable on the plan of Užpaliai town of 1809 where all of the view is orthogonal with the exception of the church (FIGURE 80).

107 Thürlemann F. Paukščių akimis: sakymo struktūra tam tikros rūšies geografiniuose žemėlapiuose (From the Bird’s-Eye View: Structure of Saying on Geographic Maps of a Certain Type) // Baltos lankos, vol. 30. Vilnius, 2009, p. 49–65.

108 Ibid., p. 54.

The above-described facts disclose the overlap of the concept of the “symbol language” used on maps; the inserted panoramic view of the objects graphically highlights the peculiarities of the area and renders ornateness to the map.

Symbols used by cartographers of the maps of the 16th–19th century to represent land plots of different designation, their areas, boundaries and landmarks were subjected to analysis. Starting from the 16th century, cartographers found it important to graphically represent not only the documented lands, but also the more general landscape. Designated symbols were used to indicate estates, towns, churches and roads which constituted the whole of the urban and territorial infrastructure¹⁰⁹. In addition, the analysis, to the extent facilitated by the sources, revealed the stability and shift of symbols used to represent spaces and their peculiarities on the maps. It is obvious that they underwent the greatest change in the 19th century, under the abovementioned influence of the advance in geography and cartography sciences becoming more schematic and standardized. Data recorded on the maps of the 16th–19th century allow a better insight into the historical landscape, panorama of the urban system and changes in the geographical environment.

¹⁰⁹ For more information on the urban structure of rural settlements in the GDL see Голубеў В. Ф. Сельская абшчына ў Беларусі XVI–XVIII стст. Мінск, 2008; Кіаура З. Lietuvos istorija, p. 147–182.

Conclusions

1. Manuscript cartographic documents of the territories of the GDL of the 16th–19th century fall into five categories: 1) maps of estates and landholdings; 2) maps of land delimitations and boundaries; 3) urban maps and plans; 4) schemes and plans of monastery complexes; and 5) maps of administrative units produced on the initiative of state officials and depicting frontiers of the state. These sources offer information on the historical landscape of the GDL and reflect the urban and infrastructure-related system of local territories. Maps also contain ample data on the evolution of landownership processes and activities of officials representing judicial institutions who for the most part are accountable for the production of part of the maps. Some of the documents, drawn for the purposes of economic accounting when inventorying lands, represent the day-to-day realities of the GDL economic history.

2. In the 16th–17th century maps were produced by land-surveyors, at times cartographers or military engineers, whereas in the 18th century mapping became the business of *kamarninkai* and geometers. Competences of the latter were tested at the College of Physical Sciences of the Principal School of the GDL (Vilnius University) and they were issued with certificates certifying that they had been trained in the theory and practice of land-surveying. In addition, maps were drawn by monks and clergymen who taught the subject at schools and even after 1773, following the dissolution of the Jesuit Order, quite a few of them continued working in reformed schools. After the liquidation of the PLC, part of former institutions were preserved and continued their activities in the Russian Empire. Thus, authors of the landholding maps produced in the first decades of the 19th century were the same cartographers of the PLC.

3. In the 16th–17th century and sometimes even later, when mapping certain territories cartographers strived to make use of the whole sheet of the map considering it a representation of the conveyed space, and in erratic manner marking symbols all over the sheet. Maps of the late 18th–19th century, however, already depicted purposefully chosen one or several territorial units which on the broad map sheet looked like isolated “islands”. The focus was on the visualization of a strictly defined territorial object, leaving aside the background of the surrounding geographical environment. Map legends, measurement tables and comments were first introduced in the 17th century and had gained popularity by the 18th century; scientific mapping standards were becoming more and more obvious. Mapping was becoming more orderly, refined and accurate.

4. Forests and wastelands were widely and graphically represented on most maps. At times only settlements were indicated and no designated signs were used to mark forests – as if they were a matter-of-course. In the 17th–18th century the representation of forests became more graphic, they were highlighted with the help of different shades. Marshes were frequently indicated on maps; in the 18th–19th century they were represented in blocs. Water bodies stood out from the general context of the space. Their representation underwent little change over the 16th–18th century with the exception of the colour spectrum. There are certain peculiarities related to the marking of natural objects in the 16th–17th century as they were indicated in a simplified graphic manner, focusing on the landscape. As of the second half of the 18th century, the representation of landscape became more schematic, attention was shifted towards the terrain and representation of hills, hill-forts and their slopes.

5. Maps also featured settlements, various urban elements, as well as reclaimed and cultivated land. On the maps of the 16th–17th century fields were hardly ever indicated with graphic symbols – for the most part only their boundaries were marked. At times it was utterly unclear to what extent the represented layout of the boundaries match the factual ones as the scheme was mostly focusing on the fact itself. It was not until the 17th century that certain accuracy of field boundaries and their matching the factual ones could be detected. Graphic symbols which facilitated rendering of landscape were widely used for the purpose. The system of signs used for marking the GDL land was developed in the 16th century and was preserved more or less unchanged until the 19th century. Written sources would only record descriptions of boundary and landmark localizations with very schematic characterizations of their appearance. On the maps of the 17th–19th century they were depicted in a rather presentative manner – riverbeds and marsh edges, marked trees, rocks, soil heaps, etc.

6. Representation of settlements was bestowed a significant share of attention on maps attributable to different periods of history. Steadings, villages, estates, folwarks, monasteries, towns, cities and other objects were represented on maps. Maps usually featured graphic representations of manors and folwarks with villages as well as towns indicated nearby, thus all together forming the whole of the local urban structure. Cartographers would highlight the exceptional nature of towns by drawing a few larger structures with one or several towers which indicated there being a town hall or a church with a tower. Roads featuring various structures facilitating communication, including *medgrindos*, *žemgrindos*, and bridges, connected settlements. Analysis and comparison of symbols utilized on the maps of the 16th–19th century exhibited the dynamics of their longevity and variation. The most significant changes came about in the 19th century, as under the influence of the advance in geography and cartography sciences, symbols became more schematic and standardized. The examined cartographic sources allow us an insight into the shifts of the panorama of the GDL historical landscape.

Principles of Cartographic Source Publication

The publication includes one hundred maps of the 16th–early 19th century selected from the funds of the MD VUL. Part of the maps was produced in the times of the GDL, while the other part – after the dissolution of the PLC when in the beginning of the 19th century the territory was part of the Russian Empire. The latter maps have been chosen for publication due to their clearly representing the territorial-urban system developed in the times of the GDL and expressing landownership related processes. It is indicated in the Preface of this study that the published sources depict a variety of local GDL lands which made up the territory of the state or at a certain period of time were part of it. Maximum diversity of maps and plans was selected for publication. In addition, the uniqueness and multi-layered nature of their content information should be noted, as it can well serve in further scholarly research.

The size of the published cartography sources has been reduced as in this case there are no technical possibilities to stick to the original size, having in mind that some of the maps are several metres in width and length. This shortcoming, however, is counterbalanced by offering comprehensive descriptions of physical appearance and content of each of the documents.

Seemingly no universal rules for the characterization of such sources have yet been developed. Most probably compilers of similar publications have for the most part relied on practice in their descriptions. Lithuanian memory institutions (archives, libraries, museums), which should consider the standards of description of old cartography sources a priority, have not yet developed a universal methodology. In most cases such sources are being prepared

taking into consideration the methodological instructions of the International Federation of Library Associations and Institutions and experience of other European memory institutions. However, factually for the most part the descriptions are subject to the tradition that has evolved in each of such institutions. Researchers responsible for the preparation of this publication also faced a similar challenge. Mostly printed rather than manuscript cartography documents have hitherto been published. Descriptions of the published map catalogues for the most part are confined to brief basic information, including title, general physical data, at times – a short annotation. Such descriptions are way too brief. Therefore, based on the experience of Lithuanian memory institutions and examples of descriptions of manuscript cartography sources provided by authoritative British Library and the National Archive, a new description of documents featured in this publication has been developed.

Firstly, each cartographic document is accompanied by the basic information, including short title as well as place and time of its drawing. Description of each source consists of two parts. The first part features the full original title of the source, if available, and other information (author of the scheme, circumstances of production, etc.). Sometimes a cartography source may have no title. In such cases an attempt is made to rely on any other inscriptions or on the remarks of the archivist who handled the document and characterized it earlier. These inscriptions are made in the Polish, Latin, and Russian languages. When transcribing them, the text is retained in the original language, letters are capitalized, abbreviations are extracted in square brackets where it is possible and punctuation marks are inserted.

Part of the published sources without the original titles contain exhaustive inventory related data provided by the surveyors with regard to the depicted landholdings, their size, owners, administered property, taxes, etc. These data are undoubtedly relevant to the knowledge of a particular individual landownership case. In this publication of sources, however, there are no possibilities to dwell extensively on the particularly ample inventory-related information, hence it is substituted with a brief annotation.

The description also provides information on the size of the cartography source in centimetres and its scale. The scale indicates the area of the territory whose projection is represented on a sheet of paper. It is calculated by measuring the approximate distance between two settlements represented on the document and comparing it to the factual distance. In addition, the sources often contain measurement tables which also facilitate the establishment of the scale. It should be noted, however, that not in all cases the scale can be established. At times the represented territory is changed beyond recognition and the landmarks, which would help ascertain the scale, cannot be identified. The description also indicates the arrangement of the represented territories with regard to the cardinal points, as in a number of cases these were not indicated by the producers of the maps. The brief annotation of the document content lists the geographical objects, describes the relief, as well as indicates the position of roads and settlements, landmarks and other objects.

Descriptions of documents also indicate whether they have undergone restoration, list additional inscriptions, stamps, and legends. Watermarks on the paper of the sources, if such are present, are also characterized. Part of the maps lack exact date, therefore watermark analysis helped establish at least preliminary one.

The second part of document descriptions contains a table which first and foremost in the original language lists the names of relief and hydrological objects, main toponyms, and communication related objects detected on the cartography source; a separate column is dedicated to their equivalents in the Lithuanian language, alongside indicating the type of each object; present-day localization of a location or an object in accordance with the current partition of territories is also established and indicated.

It is expected that a detailed physical and content data related description of each source as well as the transcriptions of inscriptions will facilitate the reading and perception of the published cartography documents, thus aiding both readers and researchers especially in establishing the present-day equivalents of the old toponyms and hydronyms.

TOMAS ČELKIS

VALENTINA KARPOVA-ČELKIENĖ

Publikuojamų kartografinių šaltinių sąrašas / List of Published Cartographic Sources

Lietuva / Lithuania

1. Vilniaus bernardinų vienuolyno planas. Sukurtas Vilniuje, 1799 m. (Vilnius) / Plan of Vilnius Bernardine monastery. Created in Vilnius, 1799 (Vilnius).
2. Vilniaus Šventosios Dvasios (Dominikonų) vienuolyno Baltupių palivarko brėžinys. Sukurtas Vilniuje, 1792 m. (Vilnius) / Scheme of Baltupiai folwark owned by Vilnius monastery of the Holy Spirit (Dominicans). Created in Vilnius, 1792 (Vilnius).
3. Vingio dvaro, parko ir mokytojų seminarijos sodo planas. Sukurtas Vilniuje, 1799 m. (Vilnius) / Plan of Vingis manor, park and seminary garden. Created in Vilnius, 1799 (Vilnius).
4. Grafų Pliaterių valdos Vilniaus Vingrių priemiestyje planas. Sukurtas Vilniuje, XVIII a. pabaigoje (Vilnius) / Possessions of Count Pliater family on the outskirts of Vilnius Vingriai. Created in Vilnius, late 18th century (Vilnius).
5. Vilniaus bazilijonų Gudžių valdos atirbojimo nuo Šumsko dominikonų Kuosinės žemių žemėlapis. Sukurtas Vilniuje, 1787 m. (Vilniaus rajonas) / Delimitation map of the possessions of Vilnius Basilian monks in Gudžiai and Šumskas Dominicans in Kuosinė. Created in Vilnius, 1787 (Vilnius district).
6. Vilniaus bazilijonų Gudžių ir Šumsko dominikonų Kuosinės valdų atirbojimo žemėlapis. Sukurtas Vilniuje, XVIII a. antroje pusėje (Vilniaus rajonas) / Delimitation map of the possessions of Vilnius Basilian monks in Gudžiai and Šumskas Dominicans in Kuosinė. Created in Vilnius, 2nd half of the 18th century (Vilnius district).
7. Vilniaus bazilijonų ir Šumsko dominikonų valdų atirbojimo žemėlapis. Sukurtas Vilniuje, 1823 m. (Vilniaus rajonas) / Delimitation map of the possessions of Vilnius Basilian monks from Šumskas Dominicans. Created in Vilnius, 1823 (Vilnius district).
8. Nevardų, Pociūnų ir Jokūbonių valdų atirbojimo žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1816 m. (Vilniaus rajonas) / Delimitation map of possessions in Nevardai, Pociūnai and Jokūbonys. Place of creation unknown, 1816 (Vilnius district).
9. Paberžės palivarko Gauriliškės ir Mitkuškių kaimų žemių ribų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1832 m. (Vilniaus rajonas) / Land boundary map of Paberžė folwark and the village of Gauriliškė and Mitkuškiai. Place of creation unknown, 1832 (Vilnius district).
10. Paliepių kaimo žemių ribų brėžinys. Sukūrimo vieta nežinoma, 1792 m. (Vilniaus rajonas) / Land boundary scheme of Paliepiei village. Place of creation unknown, 1792 (Vilnius district).
11. Pociūnų palivarko ir jam priklausiusių Jokūbonių kaimo žemių ribų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1809 m. (Vilniaus–Molėtų rajonai) / Land boundary map of Pociūnai folwark including the dependent lands of Jokūboniai village. Place of creation unknown, 1809 (Vilnius–Molėtai districts).
12. Pociūnų palivarkui priklausančios Žemaitėlio apyrbės žemių ribų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma,

- 1820 m. (Vilniaus rajonas) / Land boundary map of Žemaitėlis area which was part of Pociūnai folwark. Place of creation unknown, 1820 (Vilnius district).
13. Pociūnų palivarko, Akmenos ir Jokūbonių kaimų žemių ribų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1828 m. (Vilniaus rajonas) / Land boundary map of Pociūnai folwark, and the villages of Akmena and Jokūbonys. Place of creation unknown, 1828 (Vilnius district).
 14. Vilniaus dominikonų Pamusės, Markūnų arba Zigmantų ir Pigonių kaimų žemių ribų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1787 m. (Širvintų rajonas) / Land boundary map of Vilnius Dominican villages of Pamusė, Markūnai or Zigmantai and Pigonys. Place of creation unknown, 1787 (Širvintos district).
 15. Pamusės, Markūnų, Pigonių ir Zigmantų kaimų žemių ribų žemėlapio fragmentas. Sukūrimo vieta nežinoma, XVIII a. pabaiga–XIX a. pradžia (Širvintų rajonas) / Fragment of the land boundary map of Pamusė, Markūnai, Pigonys and Zigmantai villages. Place of creation unknown, late 18th–early 19th century (Širvintos district).
 16. Paparčių miestelio žemių ribų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, XVIII a. pabaiga (Kaišiadorių rajonas) / Land boundary map of the town of Paparčiai. Place of creation unknown, late 18th century (Kaišiadorys district).
 17. Paparčių dominikonų vienuolyno valdų planas. Sukurtas Paparčiuose, XVIII a. pabaigoje (Kaišiadorių rajonas) / Plan of the possessions of Paparčiai Dominican monastery. Created in Paparčiai, late 18th century (Kaišiadorys district).
 18. Paparčių dominikonams priklausiusio Neravų kaimo žemių ribų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1785 m. (Kaišiadorių rajonas) / Land boundary map of Neravai village owned by Paparčiai Dominicans. Place of location unknown, 1785 (Kaišiadorys district).
 19. Neravų kaimo žemių ribų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1785 m. (Kaišiadorių rajonas) / Land boundary map of Neravai village. Place of creation unknown, 1785 (Kaišiadorys district).
 20. Neravų kaimo žemių ribų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, XVIII a. pabaiga (Kaišiadorių rajonas) / Land boundary map of Neravai village. Place of creation unknown, late 18th century (Kaišiadorys district).
 21. Laukagalio kaimo žemių ribų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1785 m. (Kaišiadorių rajonas) / Land boundary map of Laukagalys village. Place of creation unknown, 1785 (Kaišiadorys district).
 22. Laukagalio kaimo žemių ribų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1785 m. (Kaišiadorių rajonas) / Land boundary map of Laukagalys village. Place of creation unknown, 1785 (Kaišiadorys district).
 23. Laukagalio kaimo žemių ribų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, XVIII a. pabaiga (Kaišiadorių rajonas) / Land boundary map of Laukagalys village. Place of creation unknown, late 18th century (Kaišiadorys district).
 24. Vareikonų kaimo žemių ribų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, XVIII a. pabaiga (Kaišiadorių rajonas) / Land boundary map of Vareikonys village. Place of creation unknown, late 18th century (Kaišiadorys district).
 25. Paparčių dominikonų vienuolyno žemių valdų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, XVIII a. pabaiga (Kaišiadorių rajonas–Elektrėnų savivaldybė) / Map of Paparčiai Dominican monastery lands. Place of creation unknown, late 18th century (Kaišiadorys district–Elektrėnai municipality).
 26. Paparčių dominikonų valdų atribojimo nuo Diržonių, Aleksandriškių, Giraičių ir kitų kaimų žemių žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1820 m. (Kaišiadorių rajonas–Elektrėnų savivaldybė) / Delimitation map of Paparčiai Dominicans' possessions from the lands of Diržonys, Aleksandriškės, Giraičiai and other villages. Place of creation unknown, 1820 (Kaišiadorys district–Elektrėnai municipality).
 27. Paparčių dominikonų valdų atribojimo nuo Diržonių, Aleksandriškių, Giraičių ir kitų kaimų žemių žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1820–1821 m. (Kaišiadorių rajonas–Elektrėnų savivaldybė) / Delimitation map of Paparčiai Dominicans' possessions from the lands of Diržonys, Aleksandriškės, Giraičiai and other villages. Place of creation unknown, 1820–1821 (Kaišiadorys district–Elektrėnai municipality).
 28. Paaliosės kaimo žemių ribų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1824 m. (Elektrėnų savivaldybė) / Land boundary map of Paaliosė village. Place of creation unknown, 1824 (Elektrėnai municipality).

29. Diržonių ir Aliniškės žemių ribų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1824 m. (Elektrėnų savivaldybė) / Land boundary map of Diržonys and Aliniškė village. Place of creation unknown, 1824 (Elektrėnai municipality).
30. Buvusio Trakų bernardinų vienuolyno ir jo valdų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1800 m. (Trakai) / Map of former Trakai Bernardine monastery. Place of creation unknown, 1800 (Trakai).
31. Plomėnų žemių atribojimo nuo Trakų bernardinų ir karaimų žemių žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1800 m. (Trakų rajonas) / Delimitation map of Plomėnai possessions from the lands of Trakai Bernardine monks and Karaites. Place of creation unknown, 1800 (Trakai district).
32. Aukštadvario dominikonų valdų ribų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1818 m. (Trakų rajonas) / Boundary map of Aukštadvaris Dominicans' possessions. Place of creation unknown, 1818 (Trakai district).
33. Aukštadvario dominikonų vienuolyno valdų planas. Sukūrimo vieta nežinoma, 1821 m. (Trakų rajonas) / Plan of the possessions of Aukštadvaris Dominican monastery. Place of creation unknown, 1821 (Trakai district).
34. Trakų pavieta Vievio, Trakų, Senujų Trakų, Rūdninkų, Valkininkų ir Onušio parapijų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1800 m. (Vilniaus–Kauno–Alytaus apskritys) / Map of Vievis, Trakai, Senieji Trakai, Rūdninkai, Valkininkai, and Onušis parishes of Trakai powiat. Place of creation unknown, 1800 (Vilnius–Kaunas–Alytus counties).
35. Vilniaus bernardinų valdų Rūdninkų girioje žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1800 m. (Šalčininkų rajonas) / Map of the possessions of Vilnius Bernardine monastery in Rūdninkai Forest. Place of creation unknown, 1800 (Šalčininkai district).
36. Vilniaus bernardinų valdų Rūdninkų girioje žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1800 m. (Šalčininkų rajonas) / Map of the possessions of Vilnius Bernardine monastery in Rūdninkai Forest. Place of creation unknown, 1800 (Šalčininkai district).
37. Milašiūnų dominikonams priklausiusio Sarosčių kaimo ir Daumantiškių valdos ribų planas. Sukūrimo vieta nežinoma, XIX a. pirma pusė (Ukmergės rajonas) / Boundary plan of Sarosčiai village owned by Milašiūnai Dominicans and Daumantiškiai possessions. Place of creation unknown, first half of the 19th century (Ukmergė district).
38. Vilniaus dominikonams priklausiusio Milašiūnų palivarko ribų planas. Sukūrimo vieta nežinoma, 1822 m. (Ukmergės rajonas) / Boundary plan of Milašiūnai folwark owned by Vilnius Dominicans. Place of creation unknown, 1822 (Ukmergė district).
39. Vilniaus dominikonams priklausiusios Atikonų valdos ir Milašiūnų palivarko atribojimo planas. Sukūrimo vieta nežinoma, 1825 m. (Ukmergės rajonas) / Delimitation scheme of Milašiūnai folwark and Atikonys possessions, owned by Vilnius Dominicans. Place of creation unknown, 1825 (Ukmergė district).
40. Troškūnų miestelio ir aplinkinių žemių planas. Sukurtas Troškūnuose, 1800 m. (Anykščių rajonas) / Plan of Troškūnai town and surrounding lands. Created in Troškūnai, 1800 (Anykščiai district).
41. Grafiui Pranciškui Sapiegai priklausančios Užpalių grafystės kaimų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1809 m. (Utenos–Zarasų rajonai) / Map of the villages of Užpaliai County owned by Count Francis Sapieha. Place of creation unknown, 1809 (Utena–Zarasai districts).
42. Naujininkų valsčiaus žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1753 m. (Šakių–Jurbarko rajonai) / Map of Naujininkai volost. Place of creation unknown, 1753 (Šakiai–Jurbarkas districts).
43. Naujininkų valsčiaus žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1753 m. (Šakių–Jurbarko rajonai) / Map of Naujininkai volost. Place of creation unknown, 1753 (Šakiai–Jurbarkas districts).
44. Baisogalos ir Čelkių dvarų žemių žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1753 m. (Radviliškio–Kėdainių rajonai) / Map of the possessions of Baisogala and Čelkiai estates. Place of creation unknown, 1753 (Radviliškis–Kėdainiai districts).
45. Šiaulių pavieta žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, XIX a. pirma pusė (Šiaulių apskritis) / Map of the Šiauliai powiat. Place of creation unknown, 1st half of the 19th century (Šiauliai county).

46. Guostagalio kaimo valdų brėžinys. Sukūrimo vieta nežinoma, XIX a. pirma pusė (Pakruojo rajonas) / Scheme of Guostagalio village. Place of creation unknown, 1st half of the 19th century (Pakruojas district).
47. Telšių miesto žemių ribų su Dimaičių, Degenių ir Rainių kaimais žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1806 m. (Telšių rajonas) / Land boundary map of the city of Telšiai, including Dimaičiai, Degeniai, and Rainiai villages. Place of creation unknown, 1806 (Telšiai district).
48. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės ir Kuršo kunigaikštystės pasienio žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1768 m. (Skuodo rajonas) / Borderland map of the Grand Duchy of Lithuania and the Duchy of Courland. Place of creation unknown, late 18th century (Skuodas district).
49. Ylakių, Skuodo ir gretimų dvarų žemių matavimo valakais planas. Sukūrimo vieta nežinoma, XVIII a. (Skuodo–Mažeikių rajonai) / Plan of Ylakiai, Skuodas and neighbouring lands measured in voloks. Place of creation unknown, the 18th century (Skuodas–Mažeikiai districts).
50. Gricaičių kaimo žemių ribų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1800 m. (Skuodo rajonas) / Land boundary map of Gricaičiai village. Place of creation unknown, 1800 (Skuodas district).
51. Milvydų, Dvaralio ir Kalnėnų kaimų žemių ribų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1801 m. (Skuodo rajonas) / Land boundary map of Milvydai, Dvaralis, and Kalnėnai villages. Place of creation unknown, 1801 (Skuodas district).
52. Trumplaukės kaimo žemių ribų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1804 m. (Skuodo rajonas) / Land boundary map of Trumplaukė village. Place of creation unknown, 1804 (Skuodas district).
53. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės ir Prūsijos karalystės sienos bei pasienio muitinių žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1788 m. (Lietuva–Lenkija) / Map of the Grand Duchy of Lithuania and the Kingdom of Prussia border and borderline customs. Place of creation unknown, 1788 (Lithuania–Poland).

Lenkija / Poland

54. Rospudos upės baseino žemių brėžinys. Sukūrimo vieta nežinoma, XVI a. (Palenkės vaivadija) / Scheme of the lands located in the catchment area of the Rospuda River. Place of creation unknown, the 16th century (Podlaskie voivodeship).
55. Goniondzo dvaro pietrytinių ribų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, XVI a. (Palenkės vaivadija) / Map of the south-eastern boundaries of Goniądz estate. Place of creation unknown, the 16th century (Podlaskie voivodeship).
56. Senųjų ir naujųjų Goniondzo dvaro ribų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, XVI a. (Palenkės vaivadija) / Map of the old and new boundaries of Goniądz estate. Place of creation unknown, the 16th century (Podlaskie voivodeship).
57. Naujų Goniondzo ir Knišino dvarų pietinių ribų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1536 m. (Palenkės vaivadija) / Map of new southern boundaries of Goniądz and Knyszyn estates. Place of creation unknown, 1536 (Podlaskie voivodeship).
58. Knišino, Tykocino ir Goniondzo valdų ribų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, XVI a. (Palenkės vaivadija) / Boundary map of the possessions of Knyszyn, Tykocin, and Goniądz. Place of creation unknown, 2nd half of the 16th century (Podlaskie voivodeship).

Baltarusija / Belarus

59. Minsko miesto planas. Sukurtas Minske, 1801 m. (Minsko sritis) / Minsk city plan. Created in Minsk, 1801 (Minsk region).
60. Minsko bernardinų vienuolyno planas. Sukurtas Minske, 1806 m. (Minsko sritis) / Plan of Minsk Bernardine monastery. Created in Minsk, 1806 (Minsk region).
61. Dragomičių vaitijos ir Vilniaus dominikonų Čistų palivarko ribų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1790 m. (Minsko–Vitebsko sritys) / Boundary map of Drahomichi volost and Chisti folwark owned by Vilnius

- Dominicans. Place of creation unknown, 1790 (Minsk–Vitebsk regions).
62. Vilniaus dominikonų ir kunigaikščių Oginskių valdų atribojimo žemėlapis kopija. Sukūrimo vieta nežinoma, 1789–1790 m. (Minsko–Vitebsko sritis) / Copy of the delimitation map of the possessions of Vilnius Dominicans and Prince Ogiński family. Place of creation unknown, 1789–1790 (Minsk–Vitebsk regions).
 63. Syčevičių palivarko ir jam priklaususių žemių ribų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, XVIII a. pabaiga (Minsko sritis) / Land boundary map of Sychevichi folwark and depended lands. Place of creation unknown, late 18th century (Minsk region).
 64. Vilniaus dominikonų ir kunigaikščių Oginskių valdų Pružanų pavieta atribojimo žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1789–1790 m. (Minsko sritis) / Delimitation map of the possession of Vilnius Dominicans and Prince Ogiński family in Pruzhany powiat. Place of creation unknown, 1789–1790 (Minsk region).
 65. Gardino bernardinų vienuolyno planas. Sukurtas Gardine, 1804 m. (Gardino sritis) / Plan of Grodno Bernardine monastery. Created in Grodno, 1804 (Grodno region).
 66. Paškonių kaimo ir aplinkinių žemių brėžinys. Sukūrimo vieta nežinoma, XVIII a. pabaiga (Gardino sritis) / Scheme of Paszkany village and neighboring lands. Place of creation unknown, late 18th century (Grodno region).
 67. Rudnios palivarko žemių ribų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1799 m. (Gardino sritis) / Land boundary map of Rudnia folwark. Place of creation unknown, 1799 (Grodno region).
 68. Pavliuškių palivarko, Pavliuškių, Miževičių kaimų žemių ribų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1760 m. (Gardino sritis) / Land boundary map of Pavliuszki folwark and the villages of Pavliuszki and Mizhevichi. Place of creation unknown, 1760 (Grodno region).
 69. Derečino ir Javoro girių apylinkių žemių ribų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, XVIII a. pabaiga (Gardino sritis) / Boundary map of lands in the vicinity of Derechin and Javor Forests. Place of creation unknown, late 18th century (Grodno region).
 70. Venzaveco girios ribų brėžinys. Sukūrimo vieta nežinoma, XVIII a. pabaiga (Gardino sritis) / Venzavec Forest boundary scheme. Place of creation unknown, late 18th century (Grodno region).
 71. Venzaveco girios ribų brėžinys. Sukūrimo vieta nežinoma, XVIII a. pabaiga (Gardino sritis) / Venzavec Forest boundary scheme. Place of creation unknown, late 18th century (Grodno region).
 72. Venzaveco girios ribų brėžinys. Sukūrimo vieta nežinoma, XVIII a. pabaiga (Gardino sritis) / Venzavec Forest boundary scheme. Place of creation unknown, late 18th century (Grodno region).
 73. Lozkų kaimo žemių ribų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1802 m. (Gardino sritis) / Land boundary map of Lozki village. Place of creation unknown, 1802 (Grodno region).
 74. Slanimo bernardinų vienuolyno ir jo valdų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1805 m. (Gardino sritis) / Map of Slonim Bernardine monastery. Place of creation unknown, 1805 (Grodno region).
 75. Tivinščinos žemių ribų brėžinys. Sukūrimo vieta nežinoma, XVII a. pirma pusė (Gardino sritis) / Scheme of Tivinszczina land boundaries. Place of creation unknown, 1st half of the 17th century (Grodno region).
 76. Tivinščinos žemių ribų brėžinys. Sukūrimo vieta nežinoma, XVII a. pirma pusė (Gardino sritis) / Scheme of Tivinszczina land boundaries. Place of creation unknown, 1st half of the 17th century (Grodno region).
 77. Ščaros palivarko ir kitų kunigaikščio Pranciškaus Sapiegos valdų Slanimo pavieta žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1796 m. (Gardino sritis) / Land boundary map of Szczara folwark and other possessions of Prince Francis Sapieha in Slonim powiat. Place of creation unknown, 1796 (Grodno region).
 78. Milkovščinos dvaro žemių ribų planas. Sukūrimo vieta nežinoma, 1805 m. (Gardino sritis) / Land boundary plan of Milkovszczina estate. Place of location unknown, 1805 (Grodno region).
 79. Čolo apyrbės Belovežo girioje planas. Sukūrimo vieta nežinoma, 1814 m. (Baltarusija–Lenkija) / Plan of Czolo

- area in Białowieża Forest. Place of creation unknown, 1814 (Belarus–Poland).
80. Skrabalių kaimo žemių ribų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1815 m. (Gardino sritis) / Land boundary map of Skrabali village. Place of creation unknown, 1815 (Grodno region).
 81. Valkevičių kaimo žemių ribų plano fragmentas. Sukūrimo vieta nežinoma, 1817 m. (Gardino sritis) / Fragment of plan boundary of Valkevichi village. Place of creation unknown, 1817 (Grodno region).
 82. Medilo altarijai priklausiusio Siniakovo palivarko ir Mankovičių dvaro ribų brėžinys. Sukurtas Medile, 1628 m. (Vitebsko sritis) / Land boundary scheme of Siniakov folwark of Myadzyel possessions and Mankowitz estate. Created in Myadzyel, 1628 (Vitebsk region).
 83. Medilo altarijos Siniakovo palivarko ribų brėžinys. Sukurtas Medile, 1759 m. (Vitebsko sritis) / Land boundary scheme of Siniakov folwark of Myadzyel possessions. Created in Myadzyel, 1759 (Vitebsk region).
 84. Polocko bernardinų vienuolyno planas. Sukurtas Polocke, 1802 m. (Vitebsko sritis) / Plan of Polotsk Bernardine monastery. Created in Polotsk, 1802 (Vitebsk region).
 85. Smolensko vaivadijos ir Oršos pavieta ribų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1799 m. (Vitebsko sritis) / Land boundary map of Smolensk voivodeship and Orsha powiat. Place of creation unknown, 1799 (Belarus–Russia).
 86. Ušačų miestelio ir aplinkinių žemių žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1792 m. (Vitebsko sritis) / Map of Ushachy town and neighbouring lands. Place of creation unknown, 1792 (Vitebsk region).
 87. Sudilovičių, Kirejevo ir Puščiajų kaimų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, XVIII a. pabaiga (Vitebsko sritis) / Land boundary map of Sudilovichi, Kireevo and Puszcziae villages. Place of creation unknown, late 18th century (Vitebsk region).
 88. Achremcų kaimo žemių žemėlapis. Sukurtas Valiničiuose, 1805 m. (Vitebsko sritis) / Land boundary map of Achremcy village. Created in Volyncy, 1805 (Vitebsk region).
 89. Valiničių miestelio ir jo apylinkių planas. Sukurtas Valiničiuose, 1834 m. (Vitebsko sritis) / Plan of the town of Volyncy and its surroundings. Created in Volyncy, 1834 (Vitebsk region).
 90. Borkolabovo žemių ribų brėžinys. Sukūrimo vieta nežinoma, 1604 m. (Mogiliavo sritis) / Borkolabovo land boundary scheme. Place of creation unknown, 1604 (Mogilev region).
 91. Bychavo grafystės žemėlapis. Sukurtas Bychave, 1826 m. (Mogiliavo sritis) / Bykhaw County map. Created in Bykhaw, 1826 (Mogilev region).
 92. Bresto miesto dalies žemėlapis. Sukurtas Breste, 1802 m. (Bresto sritis) / Map of a part of the city of Brest. Created in Brest, 1802 (Brest region).
 93. Radežo ir Zburažo kaimų ribų planas. Sukūrimo vieta nežinoma, 1802 m. (Bresto sritis) / Land boundary plan of the villages of Radezh and Zburazh. Place of creation unknown, 1802 (Brest region).
 94. Tartakų kaimo žemių ribų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1805 m. (Bresto sritis) / Land boundary map of Tartak village. Place of creation unknown, 1805 (Brest region).
 95. Zamošės dvaro ribų žemėlapio kopija. Sukūrimo vieta nežinoma, 1810 m. (Bresto sritis) / Copy of the boundary map of Zamosze estate. Place of creation unknown, 1810 (Brest region).
 96. Siličių ir Lyskovo žemių ribų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, XIX a. (Bresto sritis) / Silichy and Lyskov land boundary map. Place of creation unknown, the 19th century (Brest region)

Ukraina / Ukraine

97. Pietinio Bugo intakų Snivodos ir Sosonkos apylinkių žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, XVII a. (Vinicos sritis) / Map of the Southern Bug and its tributaries the Snivoda and the Sosonka area. Place of creation unknown, the 17th century (Vinnytsia oblast).

98. Pietinio Bugo intakų Snivodos ir Sosonkos apylinkių žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, XVII a. pirmą pusę (Vinicos sritis) / Map of the Southern Bug and its tributaries the Snivoda and the Sosonka area. Place of creation unknown, 1st half of the 17th century (Vinnytsia oblast).
99. Gurivcų palivarko žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, XVIII a. antrą pusę (Vinicos sritis) / Map of Gurvicai folwark. Place of creation unknown, 2nd half of the 18th century (Vinnytsia oblast).
100. Bilopilės miesto planas. Sukurta Bilopilėje, 1780 m. (Vinicos sritis) / Bilopilia city plan. Created in Bilopilia, 1780 (Vinnytsia oblast).

Kartografiniai šaltiniai / Cartographic sources

Lietuva / Lithuania

1 Vilniaus bernardinų vienuolyno planas. Sukurtas Vilniuje, 1799 m. / Plan of Vilnius Bernardine monastery. Created in Vilnius, 1799

Rankraštinis planas, VUB RS F23-58_7. Pavadinimas lenkų k.: *Mappa całego placu klasztoru XX. Bernardynow w mieście Wilnie sytuowanego*. Zrysowana z wymiarami dokładnym roku 1799 miesiąca augusta. Cały ten plac zamknięty od Zachodu wałem murowanym, a od Połnocy, Wschodu y Południa ostrokołem drewnianym. Zawiera w sobie morgow 12. Kwadratowych sznurow 1. Prętow kwadratowych 15. Pręcikow kwadratowych czterdziesti cztery; apraśas lotynų k.: *Aream conventus Vilnensis P[atrum] B[ernardinorum] Dimensi sunt [patres] Theologi Geometriam practicam repetentes cum [adjutorio?] D[omini] Profesoris Wąsowicz. Delineavit fr[ater] Josephus Januszkiewicz (Juozapas Januškevičius – vienuolis, 1804 m. Troškūnų bernardinų mokyklos matematikos ir piešimo mokytojas, VUB RS F13-219, l. 8). Viršutiniame kairiajame lapo kampe pateikti trumpi vienuolyno istorijos faktai: Konwent Wilenski pod tytułem SS. Franciszka Patryarchy y Bernardyna fundowany od Nayasnieyszego S. P. Kazimierza Krola Oyca S. Kazimierza roku 1469. W tuteyszym kosciele łaskami słynie w Wielkim ołtarzu Krucifix Pana Jezusa. S. Antoni y S. Piotr z alkantary cudami wslawieni. W tymże kosciele złożone za zwłóki Wielebnego Anjoła z Ostrowy, Naycnotliwszym zyciem zaszczyconego. Takze Wielebnego Maryana Jezorko, rownie Nayswiątobliwszych postępów męża. Konwent ten przez roznych przełożonych naprawowany zdobiony y powiększony w roku 1795 przez Rewolucją ogniem został zrujnowany y w tymże roku za prowincjalstwa przez Oyca Dominika Eydimiła za kustodij W[ielebnego] Oyca Krescentego Daleckiego zrepresowany. W tuteyszym konwencie Studium Theologii Dogmatycznej i Nowiciat. Dokumento formatas – 49,9 × 60,2 cm, restauruotas iki 1967 m. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašais 23-58/7, Inv. Nr. 269, 58, 6, 7. Popieriuje yra vandenženklis, priskiriamas Liūto vandenženklų grupei¹. Pieštas tušu, spalvintas akvarele.*

Plano objektai išdėstyti šiaurės kryptimi į lapo viršų – užrašas lotynų k. *Septentrio* (arba *Septentrio*) – šiaurės krypties vėjo pavadinimas; apačioje pietūs – *Meridies*, kairėje vakarai – *Occidens*, dešinėje rytai – *Oriens*. Apytikslis mastelis – 1:2300 cm.

Dokumente yra dvi legendos. Vienoje jų, viršutiniame dešiniajame kampe, pateikti ženklų paaiškinimai, kitoje, kairėje plano pusėje, paaiškinti romėniškais skaitmenimis pažymėti objektai (*Wyklad liczby*).

Plane pavaizduotos Šv. Onos ir Šv. Pranciškaus Asyžiečio bažnyčios, vienuolynas, jo kepyklos, alaus daryklos ir ūkiniai pastatai, kapinės, daržai, sodai, Vilnelės upė, vandens kanalai, tiltai. Dokumentas dekoruotas, yra pranciškonų ordino ženklas – sukryžiuotos Kristaus ir Šv. Pranciškaus stigmatos rankos.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
Gora Franciszkańska	Pranciškonų kalnas	Trijų Kryžių kalnas (Vilniaus m.)
Gora Bekieszowa	Bekešo kalnas	Bekešo kalnas (Vilniaus m.)
Gora Plantowana	Lygusis kalnas	Stalo kalnas (Vilniaus m.)
Rzeka wielka opasująca plac klasztoru	Didelė upė, juosianti vienuolyną	Vilnelė
Kościół Wielki	Didelė bažnyčia	Šv. Pranciškaus Asyžiečio (Bernardinų) bažnyčia (Vilniaus m.)
Kościół S. Anny	Bažnyčia	Šv. Onos bažnyčia (Vilniaus m.)
Klasztor	Vienuolynas	Bernardinų vienuolynas

¹ Rengiant publikuojamų kartografinių dokumentų aprašus, popieriaus vandenženkliai aiškinti remiantis Edmundo Laucevičiaus tyrimu: *Laucevičius E. Popierius Lietuvoje XV–XVIII a. Vilnius, 1967; Laucevičius E. Popierius Lietuvoje XV–XVIII a. Atlasas. Vilnius, 1967.*

Mury -
 Jaka -
 Cynoty -
 Cudowne Drewniane
 Dżewa
 Kład Murowany -
 Ostrakod -
 Kanady -
 Jaskry -
 Jory -
 Młachety

MA 99A
 Celem Planu Klajstern
 K. B. Bernadymow w Mies
 kowiana i wyznaczonych
 nym Kola 1799. M. A. Augusta
 Celem Walec Murawym i
 danych Walec i Sztuczna
 Kolem Drewnianym i
 ra w Celem, M. B. 12
 Miaratorum i Sztuczna
 i Sztuczna i Sztuczna
 i Sztuczna i Sztuczna

2 Vilniaus Šventosios Dvasios (Dominikonų) vienuolyno Baltupių palivarko brėžinys. Sukurtas Vilniuje, 1792 m. / Scheme of Baltupiai folwark owned by Vilnius monastery of the Holy Spirit (Dominicans). Created in Vilnius, 1792

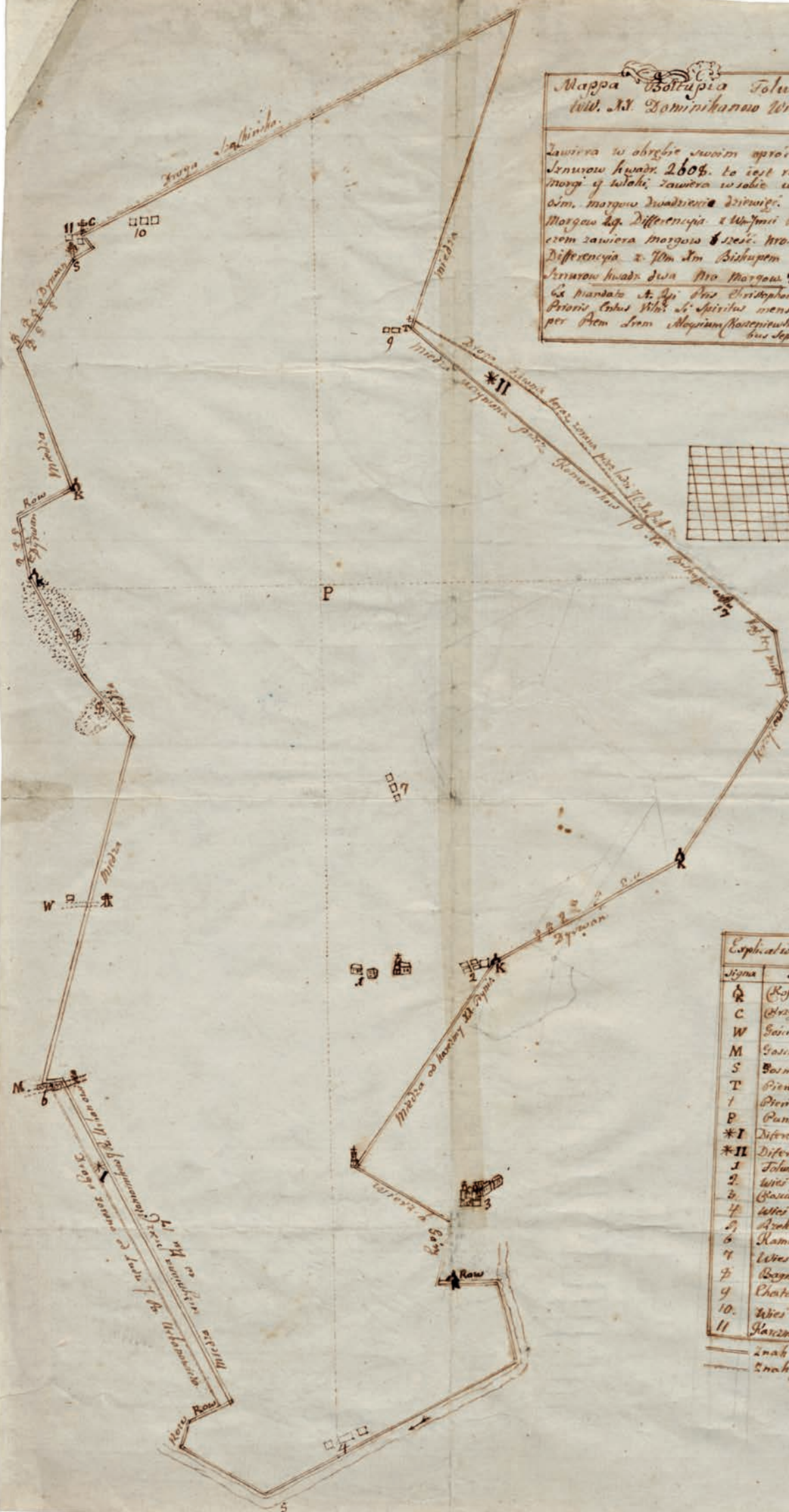
Rankraštinis brėžinys, VUB RS F23-3. Pavadinimas lenkų k.: *Mappa Boltupia Folwarku WW. XX. Dominikanow Wilen[skich] S[więteg]o Ducha*. Duomenys apie matavimus: *Zawiera w obrębie swoim oprócz differencyi sznurow kwadr[atów] 2608. To iest rachuiąc na morgi y włoki, zawiera w sobie włok dwadziescie ośm. Morgow dwadziescie dziewięć. Nro. Włok 28. Morgow 29. Differencyia z W[iel]m[ożnym] J[ego] m[iłoś]ci p[ane]m Urbonowiczem zawiera morgow sześć. Nro. Morgos 6. Differencyia z W[iel]m[ożnym] x[iędze]m Biskupem morgow siedm. Sznurow kwadr[atów] dwa. Nro. Morgow 7. Sznurow 2. Ex mandato A[dmodum] R[everend]i P[at]ris Christophori Rudzinski Prioris C[on]ve[n]tus Viln[ensis] Si Spiritus mensa [et] delineata per p[at]rem Lectorem? Aloysium Korzeniewski. A[nn]o 1792 Diebus Septembris*. Dorsalinė atžyma verso pusėje: *Mappa Boltupia folwarku WW. XX. Dominikanow Wileńskich S[więteg]o Ducha r[ok]u 1792*. Dokumento formatas – 37,1 × 25,3 cm, restauruotas iki 1967 m. Lapo verso pusėje pakartotas brėžinio pavadinimas, yra VUB antspaudas su įrašais 23-3, Inv. Nr. 3. Popieriuje yra vandenženklis, priskiriamas *Pro Patria* vandenženklių grupei. Pieštas tušu, nespaltotas.

Brėžinyje nepažymėtos pasaulio šalys, bet pagal Neries tėkmės kryptį ir Trinapolio vienuolyno išsidėstymą matyti, jog lapo viršuje yra šiaurės vakarų, apačioje – pietryčių ir atitinkamai kitos kryptys. Dokumento dešinėje yra matavimų lentelė, po ja – legenda, paaiškinanti brėžinio simbolius, skaičiais ir rašmenimis pažymėtus objektus (*Explicatio signorum hujus mappæ*).

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Rzeka Wilia</i>	Neries upė	
<i>Folwark Boltupie</i>	Baltupių palivarkas	Tarp Žirmūnų ir Baltupių r. (Vilniaus m.)
<i>Wieś Boltupie</i>	Baltupių k.	Tarp Žirmūnų ir Baltupių r. (Vilniaus m.)
<i>Wieś Ponaryski</i>	Paneriškių k.	Žirmūnų r. (Vilniaus m.)
<i>Wieś Nowosielki</i>	Naujasodžio k.	Tarp Fabijoniškių ir Žirmūnų r. (Vilniaus m.)
<i>Wieś Szaskinie</i>	Šeškinės k.	Verkių r. (Vilniaus m.)
<i>Kościół y Klasztor XX. Trynitarzow</i>	Trinitorių vienuolynas ir bažnyčia	Vilniaus Trinapolio (buvęs Trinitorių) vienuolynas ir Švč. Trejybės bažnyčia (Vilniaus m.)
<i>Gościniec z Wilna do Rzeszy</i>	Vieškelis iš Vilniaus į Riešę	Riešė (Vilniaus r.)
<i>Gościniec do Molat</i>	Vieškelis į Molėtus	Molėtai (Molėtų r.)
<i>Droga Szaskińska</i>	Šeškinės kelias	Šeškinė (Vilniaus m.)

Mapa Bolepica Tolwazhu
Wiel. Xi. Dominikanao Wiek. Sc. Ducha

Zawiera w obrębie swoim aproks differencyj
Lenusow kwadr. 2604. to jest wachuzę na
morgi y wólaki zawiera w sobie wólok dwadziecia
oim. morgow dwadziecia dziewięć. Pro. Wólok 28.
Morgow 29. Differencyja z Wójmci Am. Urbanowiczem
zawiera morgow 8. Wólok 6. Pro. Morgow 6.
Differencyja z Wójm Am. Biskupem Morgow siedem
Lenusow kwadr. dwa Pro Morgow 7. Wólok 2.
Ca Mandata A. J. Pro. Chrystofan Ruszinski
Prioris Cetus Wiek. S. Spiritus mensa 8. dehnata
per Actm Senm Almagum (Kasterniwicki. No. 1792. die
bus Septembri.

Explicatio signorum hujus mappe

Signa	Significationes signorum.
☞	Kopie
C	Grzybi na drodze Dalkiniskiej
W	Granicz 2. Wólaki do Rosky
M	Granicz 2. do Malut
S	Bosna Graniczna
T	Piek graniczny oznaczony od 70. do 80.
I	Piek graniczny differencyjny
P	Punkt 2. którego zawieszony jest sznurek
*I	Differencyja z Am. Urbanowiczem
*II	Differencyja z Wójm Am. Biskupem
1	Tolwazh Bolepica
2	Wólok Bolepice
3	Kapiec y Płastow Xi. Trynitariow
4	Wólok Donski
5	Archa wólaki
6	Kamienie 2. ludzkiego młocka
7	Wólok Nowosielki (Rusziński)
8	Bagna napoty pierzeje granicy 2. Am.
9	Chata Kopyarska
10.	Wólok Dalkiniskij
11	Karczma 7. Wólok. nadzwana Wólkoda

— znak granicy trzymanej bez różnicy
— znak granicy differencyjnej

3 Vingio dvaro, parko ir mokytojų seminarijos sodo planas. Sukurtas Vilniuje, 1799 m. / Plan of Vingis manor, park and seminary garden. Created in Vilnius, 1799

Rankraštinis planas, VUB RS F23-154. Pavadinimas lenkų k: *Mappa części gruntow zwanych Józefatowa Dolina, części Zakretu i ogrodu Seminaryjskiego zawierająca w sobie włok 7, morgow 14. Sznur kwadr[atowych] 1, prętow kwad[ratowych] 5. Informacja apie plano sukūrimą: Wymierzona roku 1799 przez uczniow klasy 4 szkoł powiatt[u] Wil[e]n[skiego] a wykreslona przez Jana Pi[...].* Dokumento formatas – 45,4 × 65,3 cm. Lapo verso pusėje du antspaudai – Stepono Batoro universiteto viešosios bibliotekos ir Liucijono Uziemblos privataus rinkinio užrašas: *między pohulanką a Zakretem 1799*. Popieriuje yra vandenženklis, priskiriamas *Liūto* vandenženklių grupei, popieriaus dirbtuvės inicialai *JHonig&Zoonen*. Pieštas tušu, kai kurie objektai spalvinti akvarele.

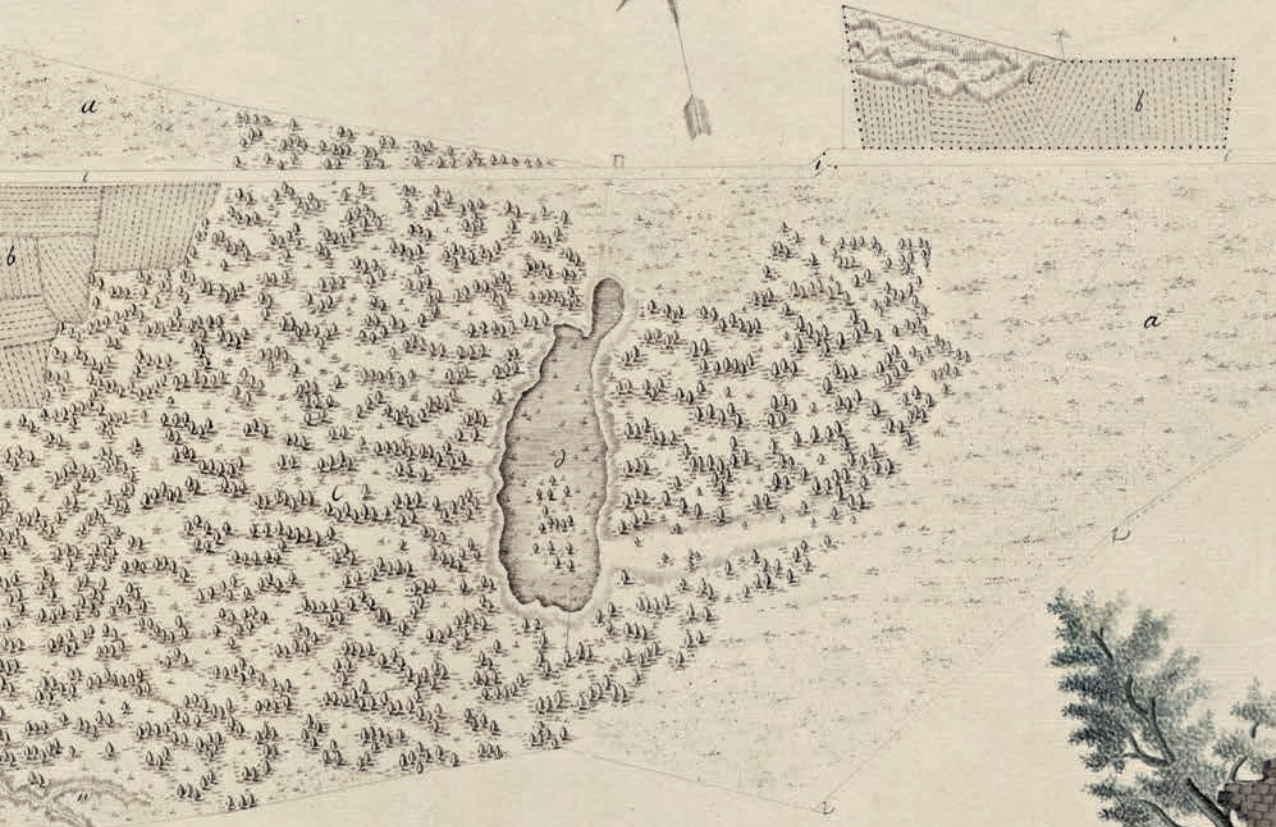
Pasaulio šalį rodo vėjų rožė, jos viršuje pavaizduoti šiaurės rytai. Visi objektai ir užrašai plane nukreipti į viršų. Apytikslis mastelis – 1:5 100 cm.

Dokumente pavaizduoti buvusio Vingio dvaro pastatai, žemės ir kraštovaizdis. Planas apvestas stilizuotu rėmeliu, gausiai dekoruotas, pavaizduoti antikinės architektūros pavyzdžiai ir žemių matavimo prietaisai. Apatiniame dešiniajame kampe, antikinės kolonos bazėje, yra plano legenda (*Wykład znakow*).

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Rzeka Wilia</i>	Neries upė	
<i>Palac Zakretu</i>	Vingio rūmai	Vilniaus m. (sugriauti, išliko ūkinių pastatų liekanos ir tvora)
<i>Słup S. Jacka</i>	Šv. Jackaus koplytėlė	Šv. Hiacinto (Jackaus) koplytėlė (Vilniaus m.)
<i>Gosciniac do Grodna</i>	Vieškelis į Gardiną	Gardinai (Baltarusija)
<i>Droga do Zakretu</i>	Kelias į Vingį	Vingis (Vilniaus m.)

№ 25.

Wykład Inakow

- a Gwiazda obłogowa brzo.
- b Gwiazda ośrodk.
- c Las.
- d Bagno.
- e Głazy.
- f Obroże populanki.
- g Mur Łakrota.
- m Budyś Łakrota.
- n Oficyna Łakrota.
- o Granizonia Łakrota.
- p Cegłód Łakrota.
- q Sprzączka za Murami Łak.
- r Słone budowl Łakrota.
- s Rzekka Wila.
- w Wąwoz.
- x Dgice Słomianiskie
- y Stup. Ł. Jaska.
- z Gwiazda do Gwiazda
- i Droga do Łakrota.

Skala zamierzenia Inow. Brzo. i Przeki. 20

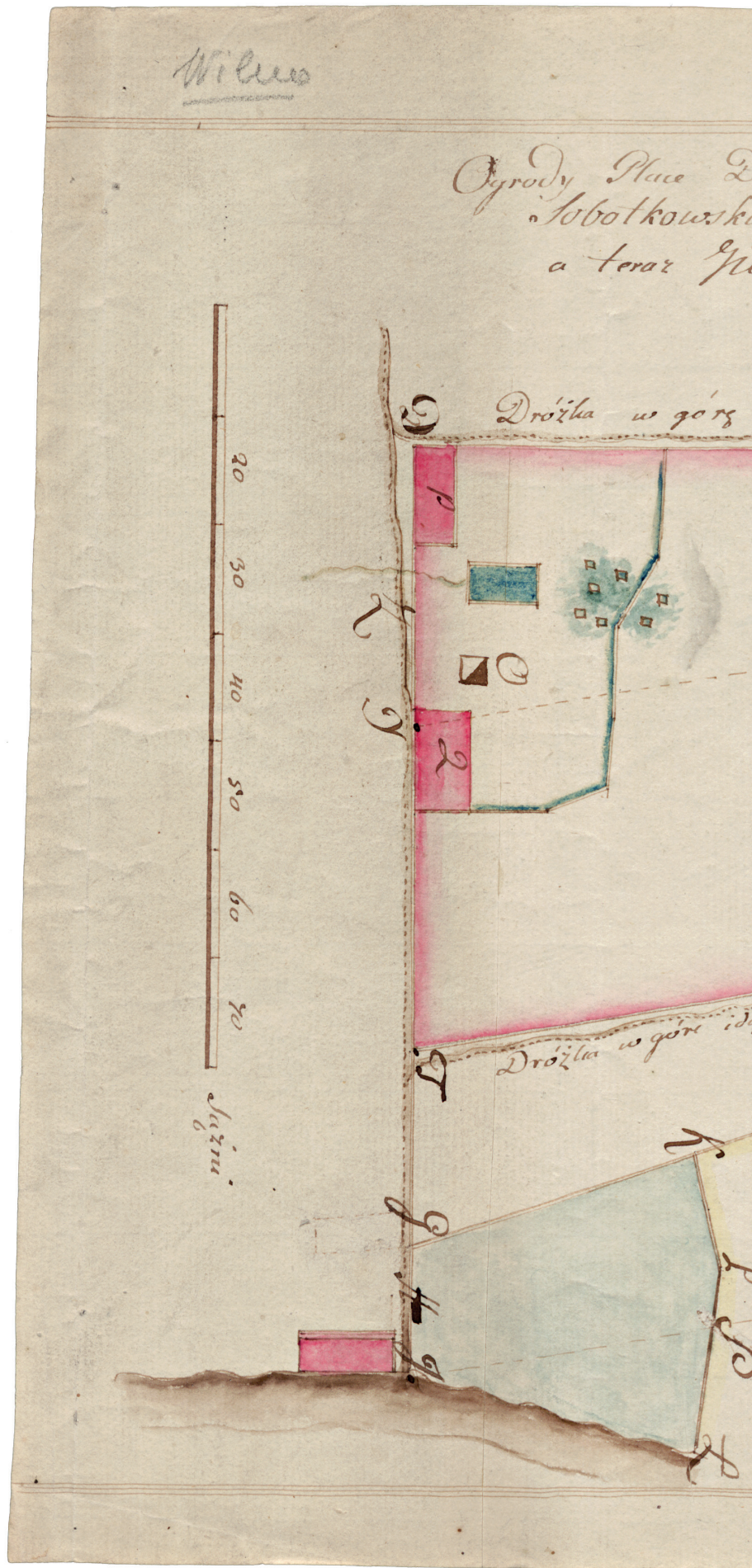
4 Grafų Pliaterių valdos Vilniaus Vingrių priemiestyje planas. Sukurtas Vilniuje, XVIII a. pabaigoje / Possessions of Count Pliater family on the outskirts of Vilnius Vingriai. Created in Vilnius, late 18th century

Rankraštinis planas, VUB RS F23-155. Pavadinimo nėra. Dokumento formatas – 28,8 × 40,8 cm. Senas inventorinis numeris Inv. Nr. 4. Popieriuje yra vandenženklis, kuris priklauso *Lelijos* vandenženklių grupei. Pieštas tušu, kai kur spalvintas.

Plane nėra aiškiai nurodytos pasaulio šalys, bet jos nustatytos pagal pavaizduotų objektų išsidėstymą. Plano viršuje yra vakarai, į kuriuos orientuoti visi kiti objektai. Apytikslis mastelis 1:900 cm, nustatytas pagal plane pateiktus matavimus sieksniais (*Sąžni*).

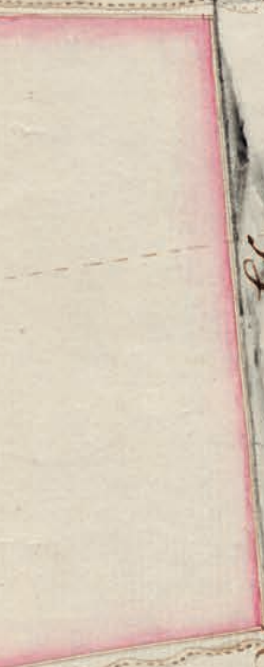
Dokumente pavaizduotas grafų Platerių valdų Vilniaus Vingrių priemiestyje planas (*Ogrody, place, domy y pałas dawniey Sobotkowskiego, potym Puzyniniey a teraz JW Platerow*), pažymėtas dvaras, pastatai, žemės, kelias nuo Šv. Stepono bažnyčios į Lukiškių priemiestį, miestui priklausę laukai (*Pola mieyskie*) ir kiti objektai.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Pozycya S[więteg]o Stefana Kościoła</i>	Šv. Stepono bažnyčios padėtis	Šv. Stepono bažnyčia (Vilniaus m.)
<i>Pozycya Lukiszek</i>	Lukiškių padėtis	Lukiškės (Vilniaus m. dalis, anuomet priemiestis)
<i>Drózka od S[więteg]o Stefana na Lukiszki</i>	Keliukas nuo Šv. Stepono bažnyčios į Lukiškes	

11-14

my y Petera Dawniczy
w, potym Puzyniny
Platerow

Pola Maryskie

Gródka św. J. Stefana na Słobimie

5 Vilniaus bazilijonų Gudžių valdos atribojimo nuo Šumsko dominikonų Kuosinės žemių žemėlapis. Sukurtas Vilniuje, 1787 m. / Delimitation map of the possessions of Vilnius Basilian monks in Gudžiai and Šumskas Dominicans in Kuosinė. Created in Vilnius, 1787

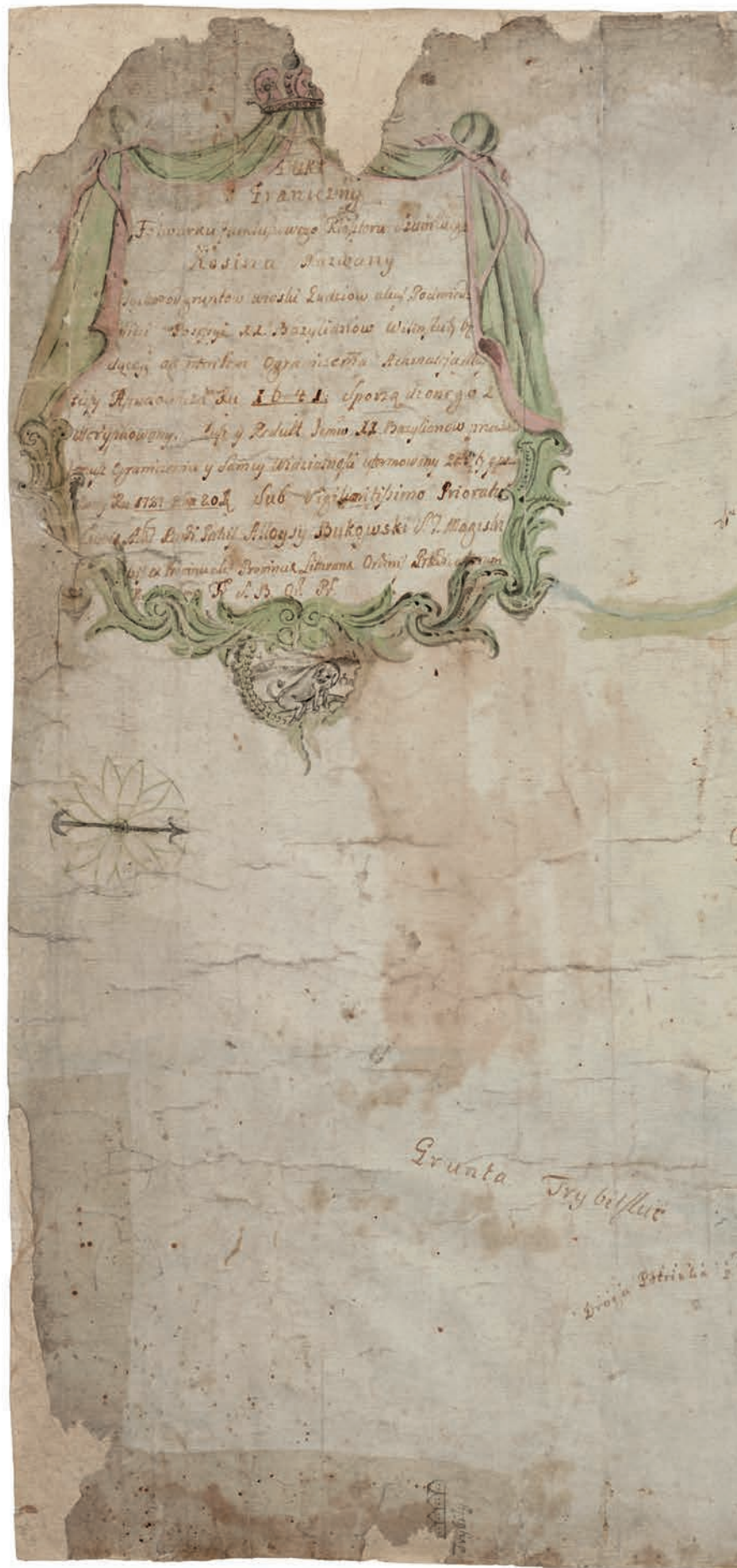
Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-39. Pavadinimas lenkų k.: *Dukt graniczny folwarku funduszowego klasztoru Szumskiego Kosina nazwany. Tylko od gruntow wioski Gudziow alias Podmiedniki w possesiyi XX. Bazyljanow Wilenskich będącey ad mentem ograniczenia Achmateja Mustafy Afendowicza w rok[u] 1641 sporządzonego zweryfikowany tusz y redukt Ic[h] m[ilošcio]w XX. Bazyljanow przeciwko tomusz ograniczeniu y samey widzialności uformowany zdięty y pok[a]zony w rok[u] 1787 8bra 20 d[nia] sub vigiliantissimo[!] Prioratu eximie Adm[odum] R[evere]ndi Patris Alloysij Bukowski S[anctae] T[eologiae] Magistri bis ex Provinciae Lithvanæ ordinis Prædicatorum Per me fr[atrem] S. B. Or[dinis] Pr[aedicatorum].* Dokumento formatas – 47,7 × 67,8 cm, nevisiškai restauruotas 1967 m. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašais 23–39, Inv. Nr. 39, 358. Popieriaus lapas turi vandenženklį *dvigubą Leliją* su sunkiai įskaitomais popieriaus dirbtuvės meistro inicialais (G ...). Pieštas tušu, kai kurie objektai spalvinti.

Pavadinimas užrašytas atskirame lauke, dekoruotame audinio klostėmis ir karūna. Po juo yra pasaulio šalis rodanti vėjų rožė, dešinėje – lentelė, žyminti mastelį. Apytikslis mastelis – 1:24 000 cm. Pagal vėjų rožę matyti, jog lapo dešinėje – šiaurė, kairėje – pietūs, viršuje – vakarai, apačioje – rytai. Vaizduojami objektai ir užrašai neturi vienkrypčio orientyro – pasklidę į skirtingas puses.

Pavaizduoti geografiniai objektai, gyvenvietės ir pastatai, pažymėta Vilniaus bazilijonų ir Šumsko dominikonų vienuolynų valdų riba, riboženkliai, susisiekimo objektai.

Dokumentas publikuotas: Čelkis T., Karpova V. Bažnytinės žemėvaldos pavyzdys, p. 159–172.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Rzeczka Kosinka</i>	Kuosinės upelis	
<i>Miasto [Miodniki]</i>	Medininkų m.	Medininkai (Vilniaus r.)
<i>Dwor Kossinski</i>	Kuosinės dvaras	Leoniškės (Vilniaus r.)
<i>Kosina wies</i>	Kuosinės k.	Didžioji Kuosinė (Vilniaus r.)
<i>Wies Podmiedniki</i>	Pamedininkų k.	Gudžiai (Vilniaus r.)
<i>Wies dworku Miodnickie</i>	Medininkų dvarėlio kaimas	Dvarčiai (Vilniaus r.)
<i>Surozowszcz[yzna]</i>	Surozovščizna (?)	Nenustatytas
<i>Grunta Kosinskie</i>	Kuosinės žemės	Didžioji Kuosinė (Vilniaus r.)
<i>Grunta Trybilskie</i>	Tribilių žemės	Tribiliai (Vilniaus r.)
<i>Grunta XX Bazyljanow Gudziowskie</i>	Bazilijonų Gudžių žemės	Gudžiai
<i>Grunta Radziwilowskie Miedniki</i>	Radvilų žemės prie Medininkų	Medininkai
<i>Szachownica Gudziow</i>	Gudžių žemės	Gudžiai
<i>Szachownica Trybilska poddanych Bazyljanow</i>	Bazilijonų pavaldinių Tribilių žemės	Tribiliai
<i>Droga do Podmiedniki z Kosiny</i>	Kelias iš Kuosinės į Pamedininkus	
<i>Droga do Podmiodnik alias Gudziow</i>	Kelias į Pamedininkus, dar vadinamus Gudžiais	Gudžiai
<i>Droga do Wilna z Kosiny</i>	Kelias iš Kuosinės į Vilnių	Vilnius (Lietuva)
<i>Droga Patryska z Trybił</i>	Petriškių kelias iš Tribilių	Petriškių k. vietoje yra Kuosinės III k. (Vilniaus r.)

6 Vilniaus bazilijonų Gudžių ir Šumsko dominikonų Kuosinės valdų atribojimo žemėlapis. Sukurtas Vilniuje, XVIII a. antroje pusėje / Delimitation map of the possessions of Vilnius Basilian monks in Gudžiai and Šumskas Dominicans in Kuosinė. Created in Vilnius, 2nd half of the 18th century

Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-40. Pavadinimo nėra. Dokumento formatas – 34 × 47,6 cm, iš dalies restauruotas. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašais 23-40, Inv. Nr. 40. Lape yra vandenženklis – dviguba *Lelija* su karūna ir sunkiai įskaitomais popieriaus dirbtuvės meistro inicialais (*C ... IE ...*). Pieštas tušu, kai kur spalvintas. Dokumento kairėje yra neužpildyta mastelio lentelė. Apytikslis mastelis – 1:24 070 cm. Vėjų rožės nėra, bet pagal gyvenviečių ir upių išsidėstymą matyti, kad lapa viršuje – vakarai.

Dokumente pavaizduotos gyvenvietės, pažymėta tiksli Vilniaus bazilijonų ir Šumsko dominikonų vienuolynų valdų riba, riboženkliai, keliai, Kuosinės upelis ir kiti objektai.

Dokumentas publikuotas: Čelkis T., Karpova V. Bažnytinės žemėvaldos pavyzdys, p. 159–172.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Rzeczka Kosinka</i>	Kuosinės upelis	
<i>Dwor [Kossinski]</i>	Kuosinės d.	Leoniškės (Vilniaus r.)
<i>Wies Kosina</i>	Kuosinės k.	Didžioji Kuosinė (Vilniaus r.)
<i>Dworek wies</i>	Dvarčių k.	Dvarčiai (Vilniaus r.)
<i>Mosiewszczyzna</i>	Mosievščizna (?)	Nenustatytas
<i>Gudzie alias Podmiedniki</i>	Gudžiai, dar vadinami Pamedininkais	Gudžiai (Vilniaus r.)
<i>Miodniki [...]</i>	Medininkai	Medininkai (Vilniaus r.)
<i>Surozowszczyzna X. Bazyljanow</i>	Surozovščizna (?), priklausanti vienuoliams bazilijonams	Nenustatytas
<i>Szachownica Gudziowska</i>	Gudžių žemės	Gudžiai
<i>Grunta y Lasy Kosinskie</i>	Kuosinės k. žemės ir miškai	Didžioji Kuosinė, Mažoji Kuosinė, Kuosinė I, II ir III (Vilniaus r.)
<i>Grunta y lasy Trybilskie</i>	Tribilių k. žemės ir miškai	Tribiliai (Vilniaus r.)
<i>Grunta Zamoiciskie [...]</i>	Zamoiciskių (?) Tribilių žemės	Nenustatytos
<i>Grunta Miednickie xiqzecie</i>	Medininkų žemės, priklausančios kunigaikščiams (greičiausia Radviloms)	Medininkai
<i>Droga do Gudziow</i>	Kelias į Gudžius	Gudžiai
<i>Droga z Trybił do Gudziow</i>	Kelias iš Tribilių į Gudžius	Tribiliai, Gudžiai
<i>Droga Patryska do [...]</i>	Kelias iš Petriškių į [...]	Petriškių k. vietoje yra Kuosinės III k. (Vilniaus r.)

7 Vilniaus bazilijonų ir Šumsko dominikonų valdų atribojimo žemėlapis. Sukurtas Vilniuje, 1823 m. / Delimitation map of the possessions of Vilnius Basilian monks from Šumskas Dominicans. Created in Vilnius, 1823

Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-41. Pavadinimas lenkų k.: *Broulion wymiaru dyfferencyi między funduszem JJ. XX. Dominikanow Szumskich, i XX. Bazylianow Wileńskich; podług znakow i stosownie do onych wyprowadzonych z iedny i drugiey strony duktow. W roku 1823 mię[sia]ca Jullii 15 Dnia. Ręką własną podpisuię Ignacy Markiewicz komornik graniczny gubernii Litt[ews]ką Wilen[skiej] sądowy. Dokumento formatas – 42,6 × 35,4 cm, iš dalies restauruotas iki 1967 m. Žemėlapio lapo apačioje pateikta matavimų lentelė (*Skalla graniczna sądowa sznur 30°*). Lapo verso pusėje – VUB antspaudas su įrašais 23-41, Inv. Nr. 41. Pieštas tušu, spalvintas akvarele.*

Dokumente stilizuota strėlė rodo pasaulio šalis, jas atitinka lapo kampai: viršutinis dešinysis kampas – šiaurę, apatinis dešinysis – pietus, su nedele paklaida viršutinis kairysis – vakarus, o apatinis kairysis – rytus. Nustatyti mastelių nepakanka duomenų.

Dokumente įrašyta, kad jis parengtas 1823 m., bet jo vandenženklėje nurodyta 1891 m. data liudija, kad tai vėlesnė žemėlapio kopija. Tiesi linija žymi valdų ribą, šalia užrašyta informacija apie jos patvirtinimą 1824 m: *Takową linią graniczną w imieniu XX Bazylianów Wilen[skich] akceptuię podpismi x[iędz] Jozefat Zarski L. L. B. W. przetożony klasztoru Wilen[skiemu] w imieniu klasztoru Szumskiego XX. Dominikanow takow linię za graniczną akceptruię x[iędz] Dominik Zadęski prokurator spraw prowincyi Lit[ewskiej] zakonu r[oku] [kaznego?] 1824 Jullii 14 dnia. Pažymėtos gyvenvietės, valdų ribos ir riboženkliai (*kopiec Chaleski, kopiec dębo, kop[iec] zgodn[y], zgi k[opca] zgodny, k[opiec] przy wielkim kamieniu, k[opiec] zwany lipowy*), geografiniai objektai.*

Dokumentas publikuotas: Čelkis T., Karpova V. Bažnytinės žemėvaldos pavyzdys, p. 159–172.

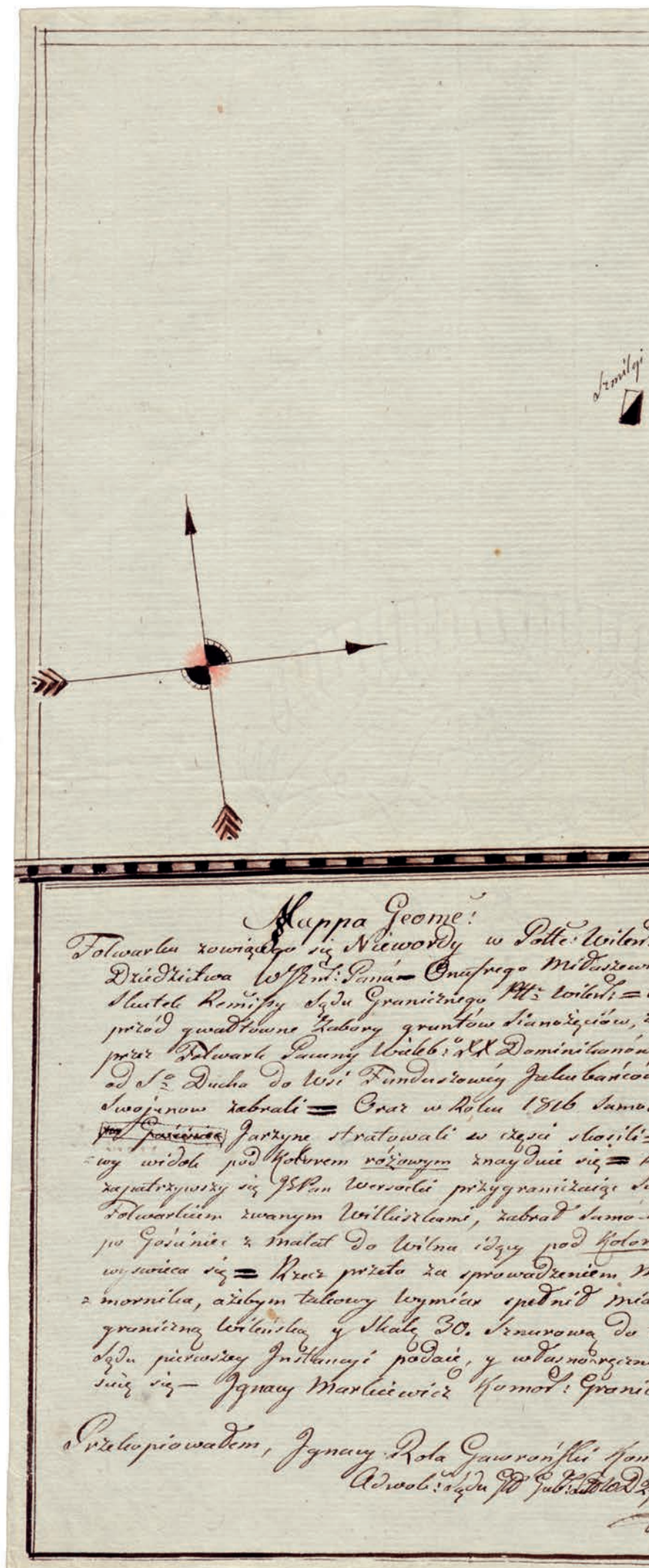
Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Polozenie wsi Gudziow</i>	Gudžių k. padėtis	Gudžiai (Vilniaus r.)
<i>Zaścianek Romaniszki do Świran JJ. XX. Bazylianow należący</i>	Ramoniškių (?) užusienis, priklausantis vienuoliams bazilijonams	Nenustatytas
<i>Zaśc[ianek] Trybuliszki XX. Dominikanow</i>	Vienuolių dominikonų Tribuliškių (?) užusienis	Tribiliai (Vilniaus r.)
<i>Uro[czyczcze] Kamiona Łyza</i>	Apyrubė Kamiona Lyza	Nenustatyta
<i>Las pod nazwaniem Gurele</i>	Miškas, vadinamas Gureliais	Gurelių miškas (Vilniaus r.)
<i>Grunt i lasy Trebilskie</i>	Tribilių žemės ir miškai	Tribiliai
<i>Grunta i lasy Czapurniszek</i>	Čepurniškių žemės ir miškai	Čepurniškės (Vilniaus r.)
<i>Droga z Czapurniszek do Trebil</i>	Kelias iš Čepurniškių į Tribilius	Čepurniškės, Tribiliai
<i>Droga z Wilna do wsi Kosina</i>	Kelias iš Vilniaus į Kuosinę	Didžioji Kuosinė (Vilniaus r.)
<i>Polozenie drogi Petryszkowey podług duktu JJ. XX. Dominikanow; Droga Petryszkowa podług reduktu JJ. XX. Bazylianow</i>	Petriškių kelio padėtis palei vienuolių dominikonų sieną; Petriškių kelias pagal vienuolių bazilijonų atribojimą	Petriškių k. vietoje yra Kuosinės III k. (Vilniaus r.)
<i>Droga z Gudziow do wsi Kosina</i>	Kelias iš Gudžių į Kuosinę	Gudžiai, Kuosinė

8 Nevardų, Pociūnų ir Jokūbonių valdų atribojimo žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1816 m. / Delimitation map of possessions in Nevardai, Pociūnai and Jokūbonys. Place of creation unknown, 1816

Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-21. Pavadinimas lenkų k.: *Mapa Geome[tryczna] folwarku zowiącego się Niewordy w po[wie]tte Wilen[skim] leżącego, dziedzictwa W[ielmożnego] Je[go] mi[ł]o[ści] pana Onufrego Miłaszewicza, w skutek remissy Sądu Granicznego p[owia]ttu Wilen[skiego] a nayprzód gwałtowne zabory gruntów, sianożęciów, zarośłów przez folwark Pacuny Wieleb[nych] XX Dominikanów Wilen[skich] od S[więte]go Daucha do wsi funduszowej Jakubańców alias Swojunow zabrali. Oraz w roku 1816 samowolnie [po gościniec] (tekstas nubrauktas – aut. pastaba) Jarzyne stratowali w części skosili. Takowy widok pod kolorem różowym znayduie się. Rownie zapatrzywszy się Je[go] [mi]ł[os]ć pan Wersocki przygraniczając swoim folwarkiem zwanym Wilkiszkami, zabrad samowolnie po gościniec z Malat do Wilna idący pod kolorem żółtym wyswieca się. Rzecz przeto za sprowadzeniem mnie komornika, a żebym takowy wymiar spełnił miarą sądową graniczną Wileńską y skalę 30. Sznurową do tegoż sądu pierwszej instancyi podaie y własnoręcznie podpisuię się – Ignacy Markiewicz komor[nik] granicz[ny] Will[eński]. Przekopowałem Ignacy Rola Gawroński komor[nik] Troc[ki] ad woli Sądu Gł[ównego] Gub[erni] Lit[ewsko] W[ileńskiej] D[epartamentu] [Drugie]go. Dokumento apačioje pateikti inventoriniai duomenys (*Summariusz geometryczny husowny do mappy wymierzoney w rok[u] 1817 jun[i] 8 folwarku Nieword*). Formatas – 33,6 × 42 cm. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas ir įrašai 23-21, Inv. Nr. 21. Popieriaus vandenženklis priskiriamas *Pro Patria* vandenženklių grupei. Viršutiniame dešiniajame lapo kampe yra matavimų lentelė (*Sznur 10*). Pieštas tušu, spalvintas akvarele.*

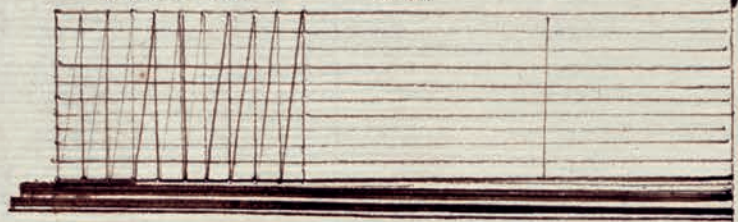
Pasaulio šalis rodo vėjų rožę, kurios strėlė orientuota į lapo viršų. Pagal gyvenviečių išsidėstymą matyti, kad lapo viršuje yra rytai. Turinio objektai neturi bendros išsidėstymo krypties. Apytikslis mastelis – 1:16 400 cm.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
Jezioro Niewordalie	Neverdėlio ež.	Nevardas Aukštas
Jezioro Niewordy	Nevarde ež.	Nevardas Žemas
Folwark Niewordy	Nevarde palivarkas	Nevardai (Vilniaus r.)
Folwark Wilkiszki	Vilkiškių palivarkas	Vilkiškės (Vilniaus r.)
Szmiłgi	Smilgiai	Smilgiai (Vilniaus r.)
Wies Jakubance alias Swojuny	Jokūbonių arba Svajūnų (?) k.	Jokūbonys (Vilniaus r.)
Pocuny	Pociūnai	Pociūnai (Vilniaus r.)
Wies Wasiołowka	Visalaukės (?) k.	Visalaukė (Vilniaus r.)
Chata od Medyn	Vienkiemis nuo Medynų	Medynai (Vilniaus r.)
Zascianek do Medyn	Užusienis prie Medynų	
Droga do Kijun	Kelias į Kijonis	Kijonys (Vilniaus r.)
Gościniec z Malat	Vieškelis iš Molėtų	Molėtai (Molėtų r.)

Arnal 10. 20.

Polowki
Wiosna Jabluchana

Wiosna Jabluchana
Wiosna Jabluchana

Summary Geometric History of the map's boundaries
in R. 1798 Jan 8. Polowki Nieborod

	Arnal	Mozy	Party
Profesjonalnego Gruntu pod Kolem fultenym w Anadrijskiej udywalni pod Pol. Nieborodni	2.	33	120
Od tegoż Polowki Nieborodni, zabrano przez A. Dominikanow do Polowki Pajunow i pod Wiosna fundatowa Jabluchana alias Sugiung ustrony rozdzielno dla Wiosnian w Ogul.	3.	4.	100
I tym zabrano przez Polowki Wiosnian Wiosna Wiosnian, pod Droga z Smalat do Witna idzen - w Ogul		13.	75
Suma Sumarium w tej Mapie znajduje sie	6.	9.	295

Handwritten notes in the left margin, partially cut off. Visible words include 'Droga do Bogum', 'Wiosna Jabluchana', and 'Kopiec roguski'.

9 Paberžės palivarko Gauriliškės ir Mitkuškių kaimų žemių ribų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1832 m. / Land boundary map of Paberžė folwark and the village of Gauriliškė and Mitkuškiai. Place of creation unknown, 1832

Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-22. Pavadinimas lenkų k.: *Mappa maiątku Podbrzezia w parafij podbrzeskiej w Gubernij i w powiecie Wileńskim położonego, z wyiasnieniem obrębu fundy wsiow Hawryliszek i Mitkuszek, oraz zasci[a]nkami i lasu zielonego – a do dziedzictwa WW Antoniego granicznego, Jana ziemskiego byłych sędziow p[owia]ttu Wilenskiego Ciechanowieckich, przynależnego – po zregulowaniu zmian dwornych zokazaniem pozycyi na rozpołożeniu budowle, po zdjęciu ziemney dystynkcji z mappy Sądu Exdywizorskiego – znajduie się całego obszaru włok 48. Morgow 6. Prętow 118. – Przezemnie Nikodema Stankiewicza Jeometra Powiatu Wilenskiego i Brasławskiego, w roku 1832 Julij, 10 dnia Sporządzona. Parašas-autografas: O. Hurezy. Dokumento formatas – 39,9 × 53,7 cm, restauruotas iki 1967 m. Dokumento kairiajame apatiniam kampe pateikta matavimų lentelė. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašais 23-22, Inv. Nr. 22, senas šifras 555. Žemėlapis užklijuotas ant drobės, vandenženklių nesimato. Pieštas tušu, spalvintas akvarele.*

Vėjų rožės nėra, pasaulio šalys nustatytos pagal pavaizduotų gyvenviečių išsidėstymą: lapo viršuje – pietryčiai. Apytikslis mastelis – 1:7 300 cm.

Dokumente pažymėtos žemių valdos, apylinkių reljefas, miškų masyvai, kaimai ir juos jungę keliai, išvardyti atribotų sklypų savininkai.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
F[olwark] Podbrzez	Paberžės palivarkas	Paberžė (Vilniaus r.)
Wies Mitkuszki	Mitkuškių k.	Mitkuškiai (Vilniaus r.)
Wies Hauryliszki	Gauriliškių k.	Gauriliškės (Vilniaus r.)
Granica od Folwarku Marianpola W[ielmożnego] Karola Rutkowskiego Sędziego Gr[odzkiego] Wil[ėnskiego]	Riba su Vilniaus pilies teismo teisėjo Karolio Rutkovskio Marijampolio palivarku	Marijampolis (Vilniaus r.)
Granica od Maiątku Kazimierowa Wiel[możnego] Ciechanowieckiego Sędziego ZiemskiegoP[owia]ttu Wilenskiego	Riba su Vilniaus pavieta Žemės teismo teisėjo Ciechanovieckio Kazimieravo valda	Kazimieravas (Vilniaus r.)
Granica od Maiętności Musy, należącej do Uniwersytetu Wilenskiego	Riba su Musės d., priklausančiu Vilniaus universitetui	Manastirkos vs. (Širvintų r.)
[Granica] od Kleszczyńskiego	Riba su Kleščinskiu	
[Granica] od L[...]nskiego	Riba su [...]	
[Granica] od Ławryniszek i Koncysławie WW Rudkowskich Sędziow	Riba su teisėjams Rudkovskiams priklausančiomis Lauryniškėmis	Lauryniškės (Širvintų r.)

10 Paliepių kaimo žemių ribų brėžinys.
Sukūrimo vieta nežinoma, 1792 m. / Land
boundary scheme of Paliepiei village. Place of
creation unknown, 1792

Rankraštinis dokumentas, VUB RS F23-26. Pavadinimas lenkų k.: *Mappa gruntu oromego, podzielonego na morgi w Polepiu. Zawierająca w sobie zaniechawszę liczbę pręcihow 92° 43', to iest morgow 30, szn[urow] 2, prętow 43. R[oku] 1792 [...] Auguści.* Lapo verso pusėje dorsalinis įrašas: *Mappa Polepia, jednego tylko poletka gruntu oromego, podzielonego na morgi, gdzie teraz zyto siano.* Formatas – 42,1 × 33 cm. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašais 23-26, Inv. Nr. 26. Popieriuje yra vandenženklis, kuris priskiriamas *Amsterdamo herbo* vandenženklių grupei, popieriaus dirbtuvės inicialai [*Prat Jevne*]. Braižytas tušu, nespaltotas.

Brėžinyje pasaulio šalys nėra aiškiai nurodytos, jų, kaip ir mastelio, negalima nustatyti pagal dokumento turinio duomenis, nes, besiplečiant Vilniaus miestui, vietovė pasikeitė neatpažįstamai. Šaltinyje pažymėtas ploto padalijimas į sklypus, laukai (*ląka, gay*), palivarko daržas (*ogrod folwarkowa*), keliai.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Polepi</i>	Paliepiei	Paliepiei (Vilniaus r.)
<i>Droga z Niemieży</i>	Kelias iš Nemėžio	Nemėžis (Vilniaus r.); pagal padėtį, kelias eina į Vilnių (Lietuva)

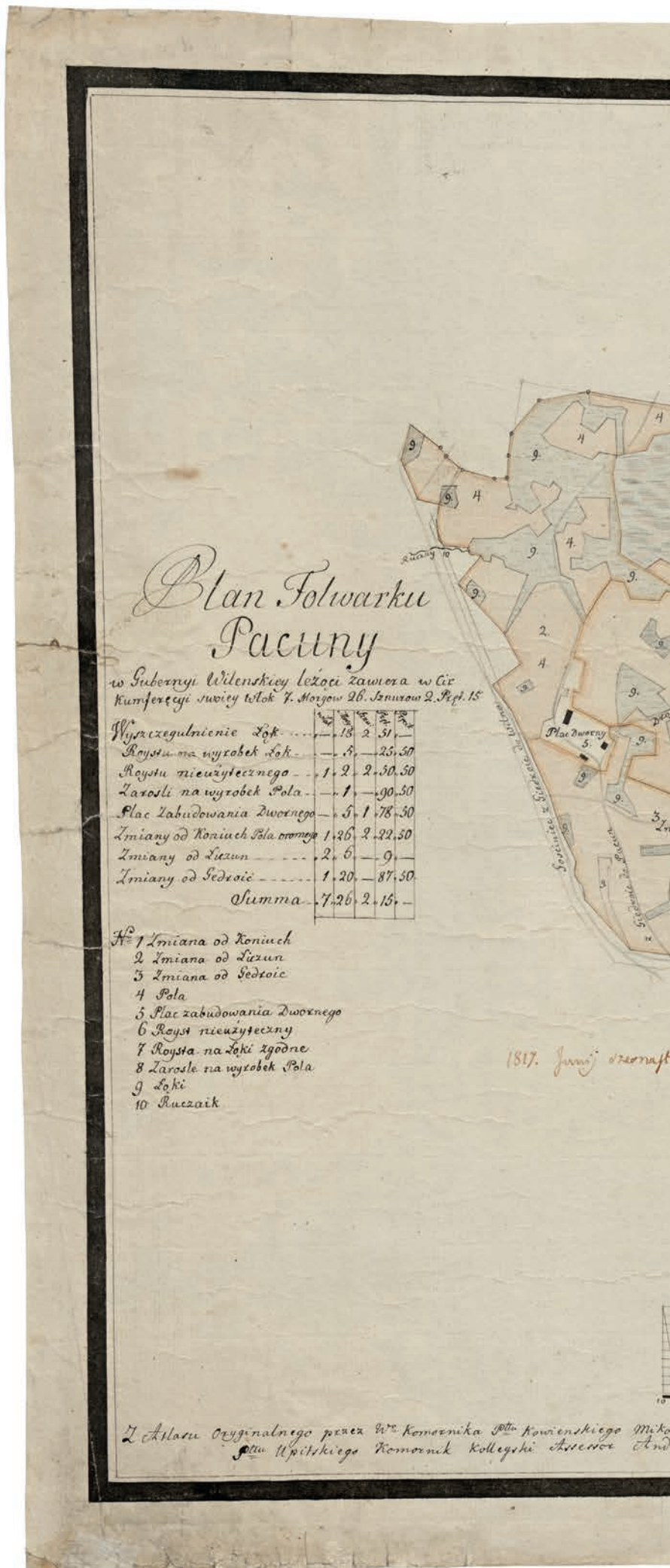
11 Pociūnų palivarko ir jam priklausiusių Jokūbonių kaimo žemių ribų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1809 m. / Land boundary map of Pociūnai folwark including the dependent lands of Jokūboniai village. Place of creation unknown, 1809

Rankraštis: VUB RS F23-25. Pavadinimo nėra. Informacija apie dokumento sukūrimą lenkų k.: *Z Atlasu oryginalnego przez W[ielmożne]go komornika p[owia]ttu Kowińskiego Mikołaja Zeligowskiego dla Konwętu Wilenskiego S[więte]go Ducha w roku 1789m Marca 30 dnia sporządzonego zkopiowałem Januar[ij] 30 dnia 1809 roku p[owia]ttu Upitskiego komornik, kolegijski assessor Andrzej Szemega. Węlesnis įrašas: 1817 Junij szesnastego dnia takową mappę ze strony WW. XX. Dominikanów podaną na instancję tychże xięży [connotaię] Stanisław Obrasiński sędzia gr[odzki] p[owia]ttu Wil[eńskiego].* Dokumento formatas – 49,2 × 64,7 cm, restauruotas iki 1967 m. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašais 23-25, Inv. Nr. 25, senas šifras 340. Popieriuje yra vandenženklis, priskiriamas *Avilio* vandenženklių grupei. Pieštas tušu, spalvintas akvarele.

Pasaulio kryptis nurodo dvi vėjų rožės. Pociūnų palivarkas orientuotas pietų kryptimi, į žemėlapio viršų (rodyklė rodo į apačią, šiaurės kryptį žyminti *N* raide). Jokūbonių kaimas orientuotas šiaurės vakarų kryptimi (rodyklė su *N* raide nukreipta į viršutinį dešinią lapo kampą). Apytikslis mastelis – 1:11 440 cm.

Dokumento lapo apačioje yra matavimų lentelė (*20 sznurow*), kairėje pusėje surašytos Pociūnų palivarko (*Plan folwarku Pocuny*), o dešinėje – Jokūbonių kaimo žemės (*Wies Jakubancy alias Swoiuny*), nurodyta jų paskirtis ir dydis. Pateiktos legendos, kuriose paaiškinti skaičiais išreikšti objektai. Turinyje pavaizduoti vandens telkiniai, miškai, pelkės, dirbami laukai, gyvenvietės (dvaras, kaimai, užusienis, smuklė) ir kelių tinklas.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Ruczay Okmiana</i>	Akmenos upelis	Žinomas Akmenos tvenkinys (Vilniaus r.)
<i>Jezioro Wilna</i>	Vilnios ež.	Vilniškių ež. (Vilniaus r.)
<i>Ruczay Y Jezioro Wilna</i>	Vilnios upelis ir ež.	Vilniškių ežeras ir upė (Vilniaus r.)
<i>Plac Dworny</i>	Dvaro rūmai	Pociūnai (Vilniaus r.)
<i>Jakubance</i>	Jokūbonys	Jokūbonys (Vilniaus r.)
<i>Zascianek od JP Alexandrowicza</i>	Užusienis nuo pono Aleksandrovičiaus	Nenustatytas
<i>Zascianek Okmiana</i>	Akmenos užusienis	Akmena (Vilniaus r.)
<i>Karczma Okmianska</i>	Akmenos smuklė	Akmena
<i>Zmiany od Liczun</i>	Pasikeitimai su Ličiūnais	Ličiūnai (Vilniaus r.)
<i>Zmiany od Giedroic</i>	Pasikeitimai su Giedraičiais	Giedraičiai (Molėtų r.)
<i>Gosciniac z Giedroic do Wilna</i>	Vieškelis iš Giedraičių į Vilnių	Giedraičiai
<i>Gosciniac Malatski</i>	Vieškelis iš Molėtų	Molėtai (Molėtų r.)
<i>Gosciniac Niemenczinski</i>	Vieškelis iš Nemenčinės	Nemenčinė (Vilniaus r.)
<i>Droga z Pacun do Gliciszek</i>	Kelias iš Pociūnų į Gliciškes	Gliciškės (Vilniaus r.)
<i>[Droga z Giedroic do Pacun]</i>	Kelias iš Giedraičių į Pociūnus	Giedraičiai, Pociūnai
<i>Droga do Dubinek</i>	Kelias į Dubingius	Dubingiai (Molėtų r.)
<i>Droga do Łokszan</i>	Kelias į Lukštynę (?)	Lukštynė (Vilniaus r.)
<i>Droga z Niemenczyczna do Dubinek</i>	Kelias iš Nemenčinės į Dubingius	Nemenčinė, Dubingiai

Wies Swoiuny alias Jakubance

W Subernyi Wileńskiej leżąca Attyńczycy
 Polwacku Pacunskiego mająca w Cichumferczy
 swojej Włok 12. Morgow 9. Sznurow 0. Szpl. 54.
 Szczekow 50.

	Włok	Morgow	Sznurow	Szpl.	Szczekow
Wyrzeżenie Pola w gatunku średnim	4	27	1	27	
Pola w gorach znacznych		9			
Pola w gatunku podłym		26		10	
Łeki mrozonych		10		1	37
Łeki błotnych		12			09
Rogostow nieużytecznych		0		1	35
Placu Wiskowego		8			43
Zarosli na wyrobek pola		2			3
Zasianku przy Jeziorze Wilnie od J.P. Alexan.					
Drowicza		3			41
Zasianku przy lymie Jeziorze od J.					
Pani Metaszewskiej pola wyrobkowa	4	1			50
Sut w gatunku podłym		2			12
Łeki mrozony		1			16
Zasianku Okmiana		1			28
Szachownice Okmianskie nie są mierzone					
Summa	12	9			51

*Dziń Jakubow Mappe z Arony wyph. Dominikowu podana na bytanych tychże stży
 Comtey Stanisław Okmianski dnia 15 Włok*

- 1: Wies Swoiuny alias Jakubance
- 2: Pola
- 3: Pola podłe
- 4: Łeki mrozone
- 5: Łeki błotne
- 6: Zarosle
- 7: Rogostow nieużyteczna
- 8: Zasianek od J.P. Alexandrowicza
- 9: Sory
- 10: Rowy
- 11: Zasianek nad Jezioro Wilna od J.P. Metaszewskiej
- 12: Zasianek Okmiana
- 13: Karczma Okmiana
- 14: Zabudowanie Chłopa
- 15: Ruczaj Okmiana
- 16: Jezioro Wilna
- 17: Szachownica
- 18: Ruczaj y Jezioro Wilna

na Żelazowskiemu dla Komendy Wileńskiej Obł. Ducha w Roku 1789 = Marca 30. Dziń sporządzonego z kopiowalem Janura 30 Dziń 1809 Roku

12 Pociūnų palivarkui priklausančios Žemaitėlio apyrbės žemių ribų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1820 m. / Land boundary map of Žemaitėlis area which was part of Pociūnai folwark. Place of creation unknown, 1820

Rankraštinis dokumentas, VUB RS F23-23. Pavadinimas lenkų k.: *Plan awulsu w uroczysku Zemeytele zwanym, do folwarku Pacuńskiego należącym, w całej swoiey obserności włok sześć. Prętow 199. Z odzielną do siebie należącą szachownicą. Morgos pietnascie. Prętow 261. Pręcikow 50. Z dyspozycyi W[ielmożnego] J[aśnego] x[iędz]a Piusa Saplicy Przeora klasztoru Wileńskiego xięży dominikanow pod tytułem S[więtego] Ducha. – Naznaczono wymierzono y pomorgowano (žodis užrašytas du kartus) poletki, na trzy zmiany. – W pierwszej zmianie sub litera A. morgow dwadzieście pięć. – W drugiej zmianie sub litera B. morgow dwadzieście sześć. W trzeciej zmianie sub litera C. morgow dwadzieście dwa. W które to morgi w części dyrwany y małe zarosli do wytrzebienia y wyorania w pole wchodzą gaiki zaś znaczniysze y lepszego gatunku zostawiono nielącząc w grunta y morgi pomierzone na poletki. – Przy tym wyszczegulniono sadzibę zakładaiącego się na nowo w Zemeytelach awulsu, w pomoc folwarkowi Pacunskiemu w podłych y nikczemnych będącemu gruntach, y zadney niemaiącemu paszy. Oraz wszystkie mieysca w punktach oznaczono na edyficia gospodarskie, takż studnią, sądzawką, chmielniczek, sadek, ogrody warzywne y wygon. Roku 1820 mies[ia]ca kwietnia dnia (nenurodyta). Lapo apačioje, po matavimų lentele, nurodytas matininkas: Bartłomiej Kiewlicz Komornik Trocki. Dokumento formatas – 52,1 × 74,7 cm. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašais 23-23, Inv. Nr. 23. Popieriuje yra vandenženklis, priskiriamas Liūto vandenženklių grupei, popieriaus dirbtuvės inicialai JHonię&Zoonen. Pasaulio šalys nenurodytos, jų negalima nustatyti pagal turinje pavaizduotus objektus, apskaičiuoti mastelį nepakanka duomenų. Pieštas tušu, spalvintas akvarele.*

Dešinėje žemėlapio pusėje legenda, aiškinanti skaičiais pažymėtus objektus (*Obiaśnienie*). Po ja pateikti inventoriniai atskirų sklypų matmenys. Dokumente pažymėti vandens telkiniai, miškai, dirbami laukai, gyvenamasis ir ūkiniai pastatai, kelių tinklas ir valdų ribos (*Granica od J[aśnego] W[ielmożnego] Jelenskiego*).

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Folwark Pacunski</i>	Pociūnų palivarkas	Pociūnai (Vilniaus r.)
<i>Uroczysz[cze] Zemeytele</i>	Žemaitėlių apyrbė	Žemaitėliai (Vilniaus r.)
<i>Granica od Gejėian</i>	Riba su Gejėnais	Gejėnų d. vietoje yra Petravo k. (Vilniaus r.)

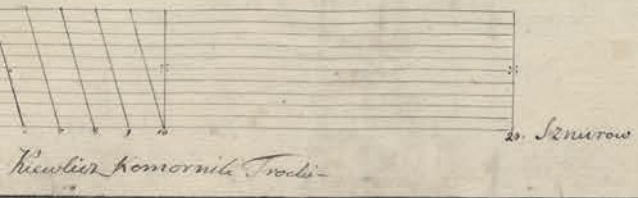

Plan Miasteczka w Uroczysku Lemytele zwanym, do Tolwarów
 Pacunskiego należącym, w całej swojej Okrocinie 1074k Szer.
 Prętów 199. z oddzielną do Siebie należącą Szachownicą Morgow
 piętnastu Prętów 26. Prętów 50 z dyspozycją Wł. Piusa Sa-
 plicy i Mroza Kłasztora Wileńskiego Kł. Dominikanow pod
 Tytułem S. Ducha. Należąco wymiersono y pomorgowane Po-
 morgowane Poletki, na trzy Lmiany - w piunostrej Lmianie sub
 litera A. Morgow Dwadzieścia pięć. - w Drugiej Lmianie sub
 litera B. Morgow Dwadzieścia Szer. - w Trzeciej Lmianie sub
 litera C. Morgow Dwadzieścia Szer. - w której to Morgi w części
 Dyrwany y male Ławosie do wyprobierania y wyorania w pole w cha-
 dze Gaiłi tak znaczniysze y lepsze gatunki koflawiono nie
 łazraz w Grunta y Morgi pomierzone na Poletki. Przy tym
 wyprzequbiono Sadzibę kaktadzięcego się na nowo w Lemytele-
 tach Awalsu, w pomoc Tolwarówi Pacunskiemu, w podtych
 y niżej wymienionych będącemu Gruntach, y Ławosy niemazgonu Paszy.
 Oraz w przybliżeniu miejsca w piunostach oznaczone na Etykieta paszo-
 owarskie, takich Słodnia, Sadzawka, Chmielniczek, Sudek, Ogrody
 Wanyona y Wygon. Roku 1720. Mł. Kł. Kł. Kł.

Obiasnienie -

1. Dom mieszkalny
 2. Oboza
 3. Szpichla
 4. Głowno
 5. Ogrona
 6. Sadzawka
 7. Słodnia
 8. Ogrody Wanyona
 9. Ławosy Fruktowy
 10. Chmielniczek
 11. Dzedzawka
 12. Głowno
 13. Wygon
- Pod Sadzibą z kaktadzięciem w przy-
 bliżeniu ogrodami Dzedzawka, Głowno
 i Wygon y Wanyona Morgow 9.
 Prętów 26.
- 10 Lmianie A Morgow orompt
 20 Dyrwany Morgow 5 -
 10 Lmianie B w przybliżeniu Morgi
 26 orompt 10 Szachownicy
 Lemytelekiej sub litera d.
 45 Morgow pomorgowane
 nępkie dla wyprobierania Gory nie
 wyprobieranej próbie koflawiono
 y Ławosy w przybliżeniu znaczą.
- 10 Lmianie C orompt Grunta
 Morgow 19 Dyrwany Morgow 5.
 Gaiłi B. orompt drobnygo
 Lmiana -
 sub litera c. Gaiłi

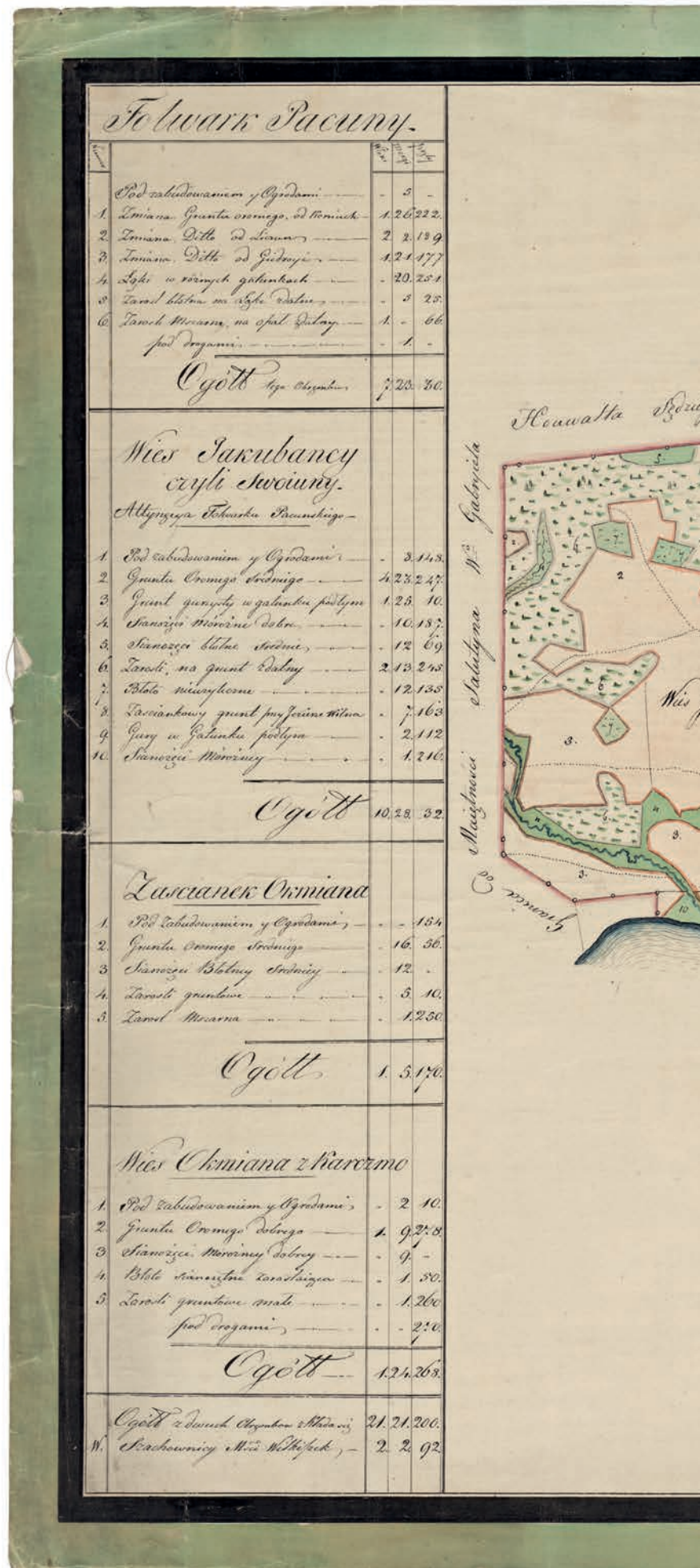
13 Pociūnų palivarko, Akmenos ir Jokūbonių kaimų žemių ribų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1828 m. / Land boundary map of Pociūnai folwark, and the villages of Akmena and Jokūbonys. Place of creation unknown, 1828

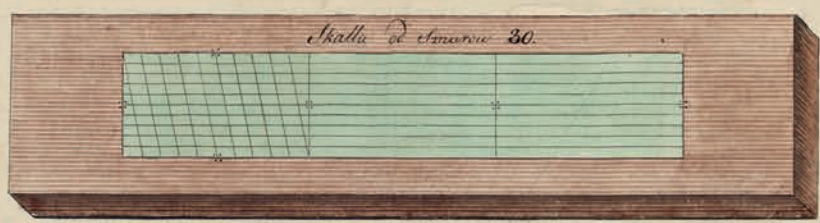
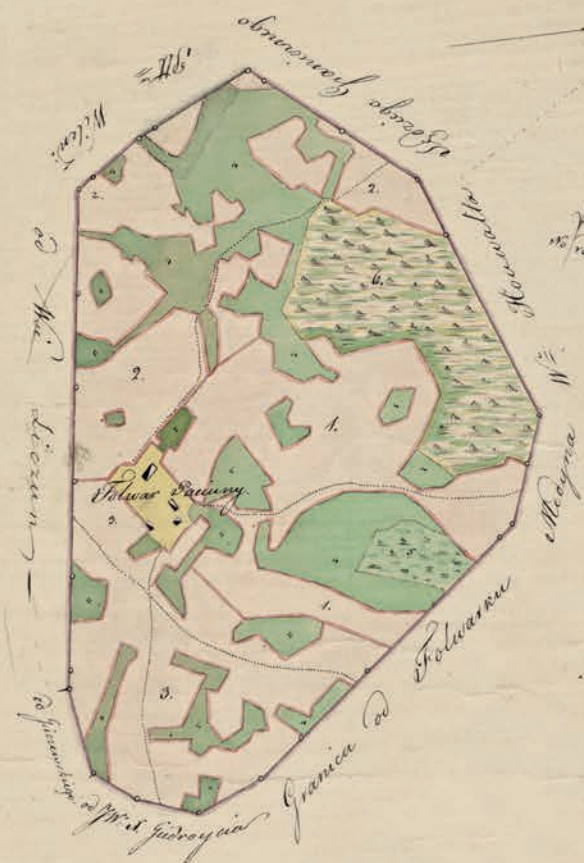
Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-24. Pavadinimas lenkų k.: *Mapa mairności Pacun w p[owie]cie Wilenskim położoney WW. XX. Dominikano Konwętu Wilenskiego S[więtego] Ducha, przez W[ielmożnego] komornika p[owia]ttu Kowienskiego Mikołaja Zelingowskiego sporządzona w roku 1789 Marca 30 dnia. – Przezemnie niżej podpisanego odnowiona granica kopcami oznaczona a dystynkcja wewnętrzna zkopciowane w roku 1828. Nikodem Staniewicz komornik p[owia]ttu Brasławskiego. Formatas – 51 × 69,5 cm. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašais 23-24, Inv. Nr. 24, senas šifras 331. Žemėlapis užklijuotas ant drobės. Pieštas tušu, spalvintas akvarele.*

Pasaulio šalis nurodo vėjų rožę, strėlė žymi šiaurę (Nord). Apytikslis mastelis – 1:45 600 cm.

Dokumento apačioje – matavimų lentelė (Skalla od sznurow 30), kai rėje – lentelėje pateikti inventoriniai Pociūnų palivarko (Folwark Pacuny), Jokūbonių kaimo (Wies Jakubancy czyli Swoiuny), Akmenos užusienio (Zascianek Okmiana), kaimo ir smuklės (Wies Okmiana z karczma) žemių matmenys, nurodoma jų paskirtis ir dydis. Pažymėtos gyvenvietės, vandens telkiniai, žemių plotai, valdų ribos su riboženkliais, išvardyti valdų savininkai.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
Folwar[k] Paciuny	Pociūnų palivarkas	Pociūnai (Vilniaus r.)
Wies Jakubancy	Jokūbonių k.	Jokūbonys (Vilniaus r.)
Wies Okmiana	Akmenos k.	Akmena (Vilniaus r.)
Wilkiški	Vilkiškės	Vilkiškės (Vilniaus r.)
Z[ascianek] Okmiana	Akmenos užusienis	Akmena
Granica od Mairności	Riba su Vilniaus pavieto	Nenustatyta
Salutyna W[ielmożnego]	Žemės ribų teismo teisėjo	
Gabryiela Houwalta Sędziego	Gabrieliaus Gouvalto	
Granicznego p[owia]ttu Wileń[skiego]	Salutino (?) valda	
Granica od Wsi Grodziow ciunstwa Gieianskiego	Riba su Gejėnų seniūnijos Gruodžių k.	Gruodžiai (Vilniaus r.)
Granica od Wsi Wesołowki J[ego] W[ielmożnego] Hr[abia] Tyszkiewiczza	Riba su grafo Tiškevičiaus Visalaukės k.	Visalaukė (Vilniaus r.)
Granica od Folwarku Medyna W[ielmożnego] Houwalta Sędziego Granicznego p[owia]ttu Wileń[skiego]	Riba su Vilniaus pavieto ribų teismo teisėjo Gouvalto Medynų palivarku	Medynai (Vilniaus r.)
[Granica] od Wsi Liczun	Riba su Ličiūnų k.	Ličiūnai (Vilniaus r.)
[Granica] od Gieczewskiego	Riba su Giečevskiu	Nenustatyta
[Granica] od J[ego] W[ietebnego] X[iądz]a Giedroycia	Riba su maloninguoju kunigu Giedraičiu	Nenustatyta

Mapa

*Miejscowości dawne w Ście Wielkim po-
 tożony w 1780. Pomnikami dawnych Wi-
 tołuch i. Ducha, przez W. Niemcewicza i
 Piotrowskiego Michała Skarżyskiego sporządzona
 w roku 1780. Mapa 20. Dnia - przedmioty ni-
 zey pościągane do nowina Granica Północni
 Czarna, a Dąbki i wawrzynowa i Pół-
 wani - w roku 1828.*

*Nikodem Skarżyski
 Namierzył P.H.
 Bismarck*

14 Vilniaus dominikonų Pamusės, Markūnų arba Zigmantų ir Pigonių kaimų žemių ribų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1787 m. / Land boundary map of Vilnius Dominican villages of Pamusė, Markūnai or Zigmantai and Pigonys. Place of creation unknown, 1787

Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-28. Pavadinimas lenkų k.: *Mapa wsiow Pomusia y Markuncow alias Zygmuntow y Piegan z ich zasciankami w wo[iewo]dz[t]wie Wilen[skim] lezacych do Ich mi[sto]sc xięzy Dominikanow Konwentu Wilen[skiego] przy Koscielu S[więte]go Ducha rezydujących, należnych po odgraniczeniu od dobr Olan W[ie]lmożnego J[asnego] p[ana] Jasienskiego, kraycz[ego] wo[iewo]dz[t]wa Wilen[skiego], od dobr Izabellina WW. Wołowiczow y niegdzie WW. Ciechanowieckich z wniesieniem na mapę do Sądu przez stroncy dalszych tych wsiow granic w 1787 wydana. Informacja apie matininką: Maricin Wincen[t] Wolski komor[nik] wo[iewo]dz[t]wa Wilen[skiego]. Dokumento formatas – 37,8 × 48,8 cm, restauruotas iki 1967 m. Lapo verso pusėje – VUB antspaudas su įrašais 23-28, Inv. Nr. 28, 30, senas šifras 339. Popieriaus vandenženklis priklauso Lelijos vandenženklių grupei, popieriaus dirbtuvės inicialai JHönig&Zoonen. Pieštas tušu, spalvintas akvarele.*

Dokumente pasaulio šalis rodo vėjų rožę, kurios strėlė žymi pietus (Południe), o kitoje pusėje yra šiaurė (Północ), lapo viršus orientuotas šiaurės vakarų kryptimi. Nustatyti masteliui nepakanka duomenų.

Dokumento lapo apačioje yra matavimų lentelė, kairėje – surašytos ribų atkarpos (Klucz granicy z Sądu teraznieyszego). Valdų riboženkliai numeruoti skaičiais ir lotyniškėmis raidėmis (juos paaiškinančios legendos nėra). Tikėtina, kad prie žemėlapio buvo surašytas atskiras inventorių, kuriame detalai paaiškinti visi pavaizduoti objektai.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
Rzeczka Musa	Musės upelis	
Rzeczka Widynksza	Vidinkštos (?) upelis	Nenustatyta
Ruczaj Jodupie	Juodės upelis	
Pomusie	Pamusė	Pamusė (Širvintų r.)
Markuncy	Markūnai	Markūnai (Širvintų r.)
Droga do Uznugar	Kelias į Užnugarius	Prie Nugarų vs. (Širvintų r.)

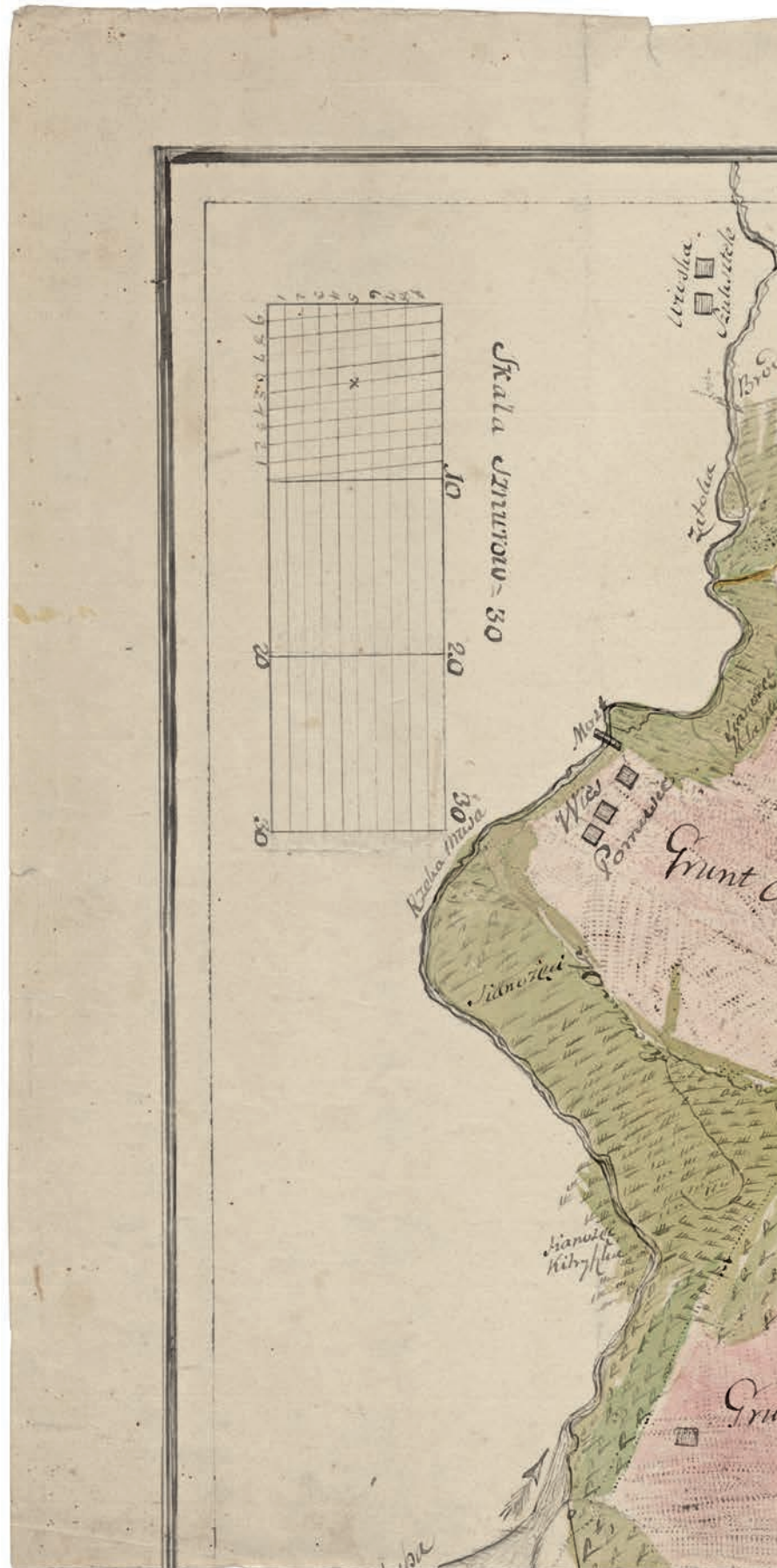

15 Pamusės, Markūnų, Pigių ir Zigmantų kaimų žemių ribų žemėlapis fragmentas. Sukūrimo vieta nežinoma, XVIII a. pabaiga–XIX a. pradžia / Fragment of the land boundary map of Pamusė, Markūnai, Pignonys and Zigmantai villages. Place of creation unknown, late 18th–early 19th century

Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-29. Pavadinimas lenkų k.: *Mappa wiosek Pomusia y Markuncow seu Piegany y Zygmuntow*. Dokumento formatas – 40,6 × 61,5 cm. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašais 23-29, Inv. Nr. 29. Vandenzemlio nėra. Planas ne visas – trūksta apatinės jo dalies. Vėjų rožės nėra, bet pagal pažymėtų gyvenviečių išsidėstymą matyti, kad lapa viršuje yra vakarai. Dauguma turinio objektų nukreipti į lapa viršų. Apytikslis mastelis – 1:17 300 cm.

Dokumento lapa kairėje yra matavimų lentelė (*Skala sznurow 30*). Žemėlapyje pažymėtos valdų ribos, surašyti riboženkliai (*kopiec Vogo [...], kamien przy mchach, w ruczaju dwa kamienie*), išskirta dirbama ir šienaujama žemė (*Sianozęci*), pelkės, vandens telkiniai, vienkiemiai, tiltai (*Most*), brastos (*Brod*), kelias į Širvintas.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Rzeka Musa</i>	Musės upė	
<i>Rzeczka Windyszta</i>	Vindištos (?) upelis	Nenustatyta
<i>Rzeczka Ola</i>	Uolios upelis	
<i>Wies Markunce</i>	Markūnų k.	Markūnai (Širvintų r.)
<i>Wies Pomuse</i>	Pamusės k.	Pamusė (Širvintų r.)
<i>Wioska Szuksztele</i>	Šukštelės (?) k.	Nenustatytas
<i>Marcin</i>		Nenustatytas
<i>Uzdzialo</i>		Nenustatytas
<i>Mieszkaniec Olanski</i>	Alionių vienkiemis	Alionys I, II (Širvintų r.)
<i>Las Olanski Skowrody</i>	Skauradų miškas	Skauradai (Širvintų r.)
<i>Grunta Marcina</i>	Martyno (?) žemės	Nenustatyta
<i>Sianozę[c] Jaczenia Piewalis</i>	Šienaujama pieva [...]	Nenustatyta
<i>Sianozęc Kitrylska</i>	Kitrilių (?) šienaujama pieva	Nenustatyta
<i>Sianozęc Klasztorna</i>	Vienuolyno šienaujama pieva	Vienuolynas nenustatytas
<i>Granica Olan[ska]</i>	Alionys	Alionys I, II
<i>Naguny</i>	Nagurai	Nagurų vs. (Širvintų r.)
<i>Dyfferencya z W[ielmożnym] Jasinskim Krayczym</i>	Riba su raikytoju Jasinskiu	
<i>Dyfferencya z JP Ciachanowieckim y Wołowiczem</i>	Ribos su Ciachanowieckiu ir Valavičiumi	
<i>Droga do Szyrwint</i>	Kelias į Širvintas	Širvintos (Širvintų r.)

Mappa
 Wiosek
 Pomusia y Markuncow
 Jelu
 Piegany y Zygmuntow

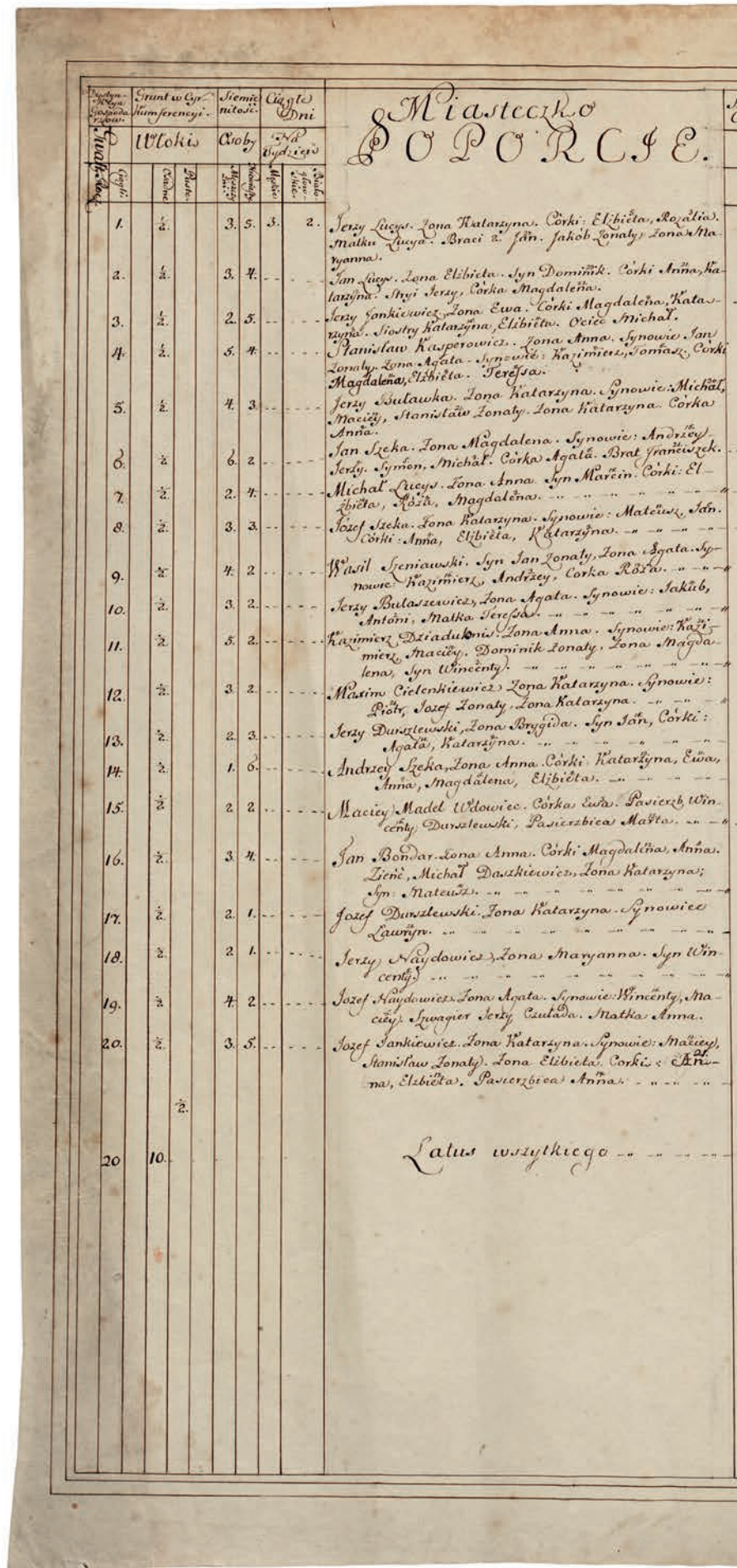
16 Paparčių miestelio žemių ribų žemėlapis.
 Sukūrimo vieta nežinoma, XVIII a. pabaiga / Land
 boundary map of the town of Paparčiai. Place of
 creation unknown, late 18th century

Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-34. Pavadinimo nėra. Įrašas lenkų k.: *Miasteczko Poporcie*. Dokumento formatas – 49,4 × 70,6 cm. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašais 23-34, Inv. Nr. 34. Popieriaus vandenženklis priklauso *Lelijos* vandenženklių grupei. Pieštas tušu, spalvintas akvarele.

Pasaulio šalys tiksliai nenurodytos, bet pagal Paparčių kaimo ir Žiežmaros upės padėtį matyti, jog lapo viršuje yra rytai. Turinio objektai orientuoti į lapo viršų, išskyrus Paparčių ribas. Mastelis 1:7 300 cm, apskaičiuotas pagal atstumą iki Paparčių miestelio ir Žiežmaros upelio.

Dokumento kairėje pusėje, lentelėje surašyti inventoriniai duomenys apie valstiečius, jų kategorijas, turimas žemes ir galvijų skaičių, atliekamos prievolės.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Zyżmorka</i>	Žiežmara	Upė
<i>Miasteczko Poporce</i>	Paparčių miestelis	Paparčių m. (Kaišiadorių r.)
<i>Grunta Lelańskie</i>	Lalėnų žemės	Lalėnų k. (Kaišiadorių r.)
<i>Grunta Folwarkowe</i>	Palivarko žemės	Paparčiai
<i>Grunta Szumkiskie</i>	Šumkiškių žemės	Istorinis Valiukiškių k. (Širvintų r.) pavadinimas
<i>Grunta Nerowskie</i>	Neravų žemės	Neravų k. (Kaišiadorių r.)

Czechy Polski		Procent Rosiny Intraty	
		Czarna	
Waga Kilogramy	Waga Liny	Waga Kilogramy	Waga Liny
9	5	4	
6	5	4	
4	3	1	
5	6	4	
8	8	6	
7	6	5	
3	3	2	
3	4	3	
4	-	2	
3	3	3	
8	8	5	
6	5	3	
4	6	4	
6	3	3	
6	5	4	
5	7	8	
6	5	6	
4	2	2	
7	2	3	
7	8	3	

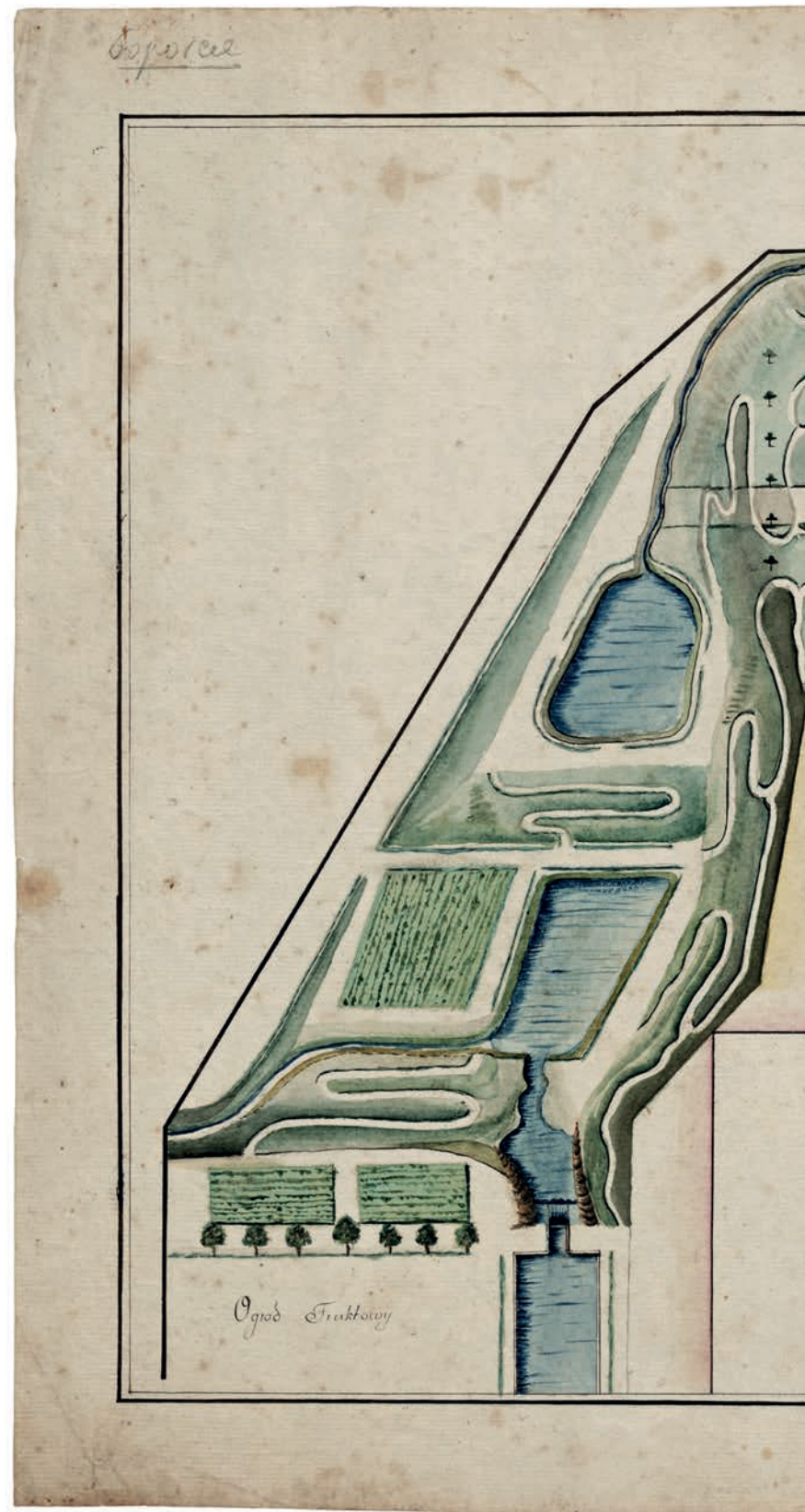
17 Paparčių dominikonų vienuolyno valdų planas. Sukurtas Paparčiuose, XVIII a. pabaigoje / Plan of the possessions of Paparčiai Dominican monastery. Created in Paparčiai, late 18th century

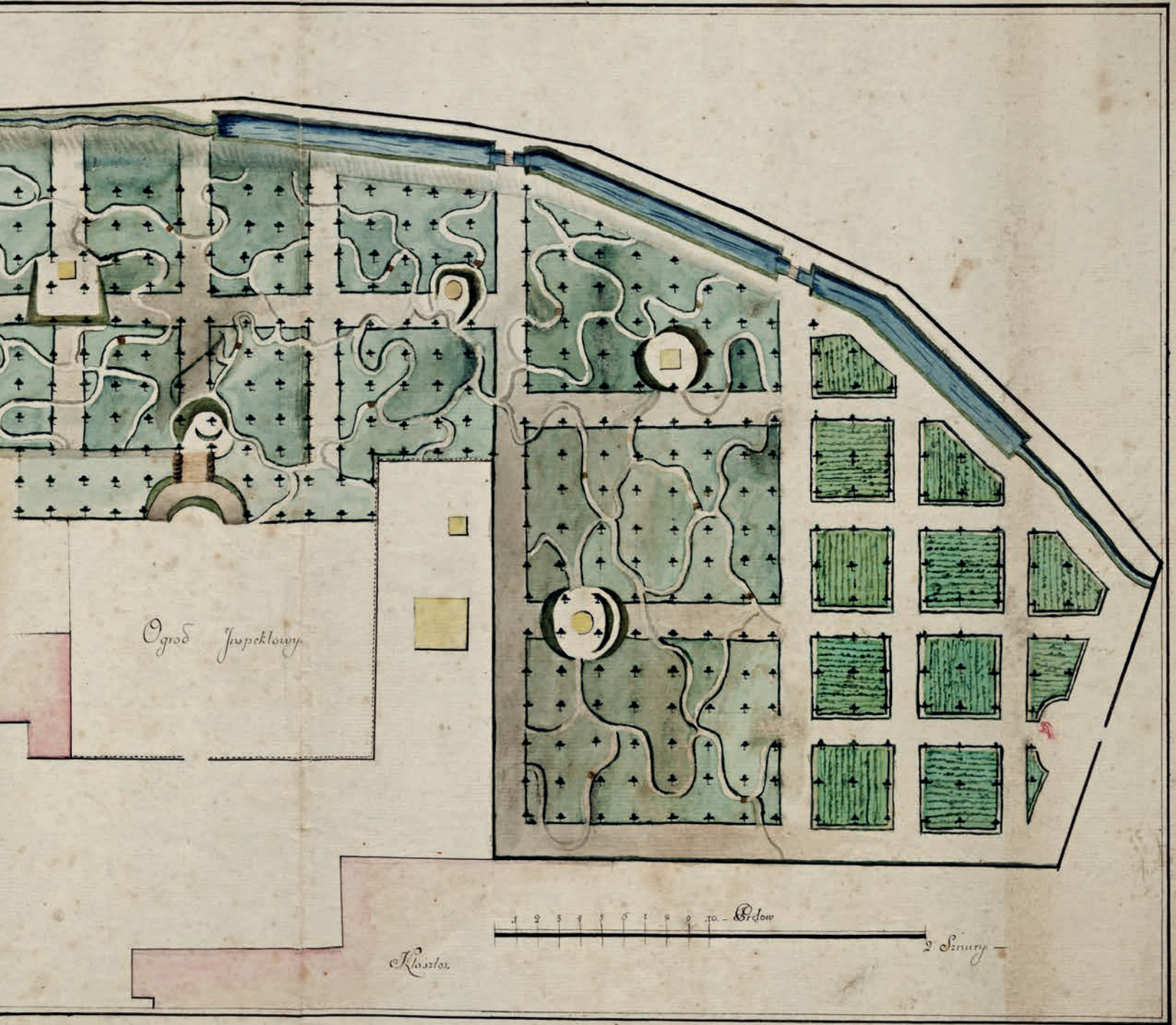
Rankraštis saugomas VUB RS F23-30. Pavadinimo nėra, dorsalinis įrašas verso pusėje: *Tu plan na ogrod i rozne wiosek mappy z opisaniem wloscian, oraz poweszechne Poporce mappy czyli ogólne*. Dokumento formatas – 42,9 × 68,1 cm. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašais 23-34, Inv. Nr. 34. Popieriaus vandenženklis priskiriamas *Lelijos* vandenženklių grupei. Pieštas tušu, spalvintas akvarele.

Pasaulio kryptys dokumente nenurodytos. Jas nustatyti naudojantis vaizduojamais objektais neįmanoma, nes Paparčių dominikonų vienuolynas neišliko iki mūsų dienų, nėra ir kitų orientacinių objektų. Apskaičiuoti mastelį nepakanka duomenų.

Dokumente pavaizduotas Paparčių dominikonų vienuolynas (*Klasztor*) su daržu (*Ogrod inspektowy*), sodu (*Ogrod fruktowy*), parku ir tvenkiniais. Vienuolyno mūrai išreikšti geometriniais objektais ir rausva spalva.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Poporce</i>	Paparčiai	Paparčių m. (Kaišiadorių r.)
<i>Klasztor</i>	Vienuolynas	Paparčių dominikonų vienuolynas
<i>Ogrod Fruktowy</i>	Sodas	
<i>Ogrod Inspektowy</i>	Šiltadaržis	

Ogrod Jurecklowy

Kwarto

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 - Dłow

2 Sinyry

18 Paparčių dominikonams priklausiusio Neravų kaimo žemių ribų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1785 m. / Land boundary map of Neravai village owned by Paparčiai Dominicans. Place of creation unknown, 1785

Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-18. Pavadinimas lenkų k.: *Mappa wsi Nerow XX Dominikanow Poporskich. Zawieraiąca w sobie włok 6, siedzibnych włok 6, pustych, procz placow i bonifikacyi gospodarzow ad praesens znayduie się 12. Każdy trzyma siedzibne połwłocze we trzech zmianach, procz bonifikacyi i placow.* Pavadinimas užrašytas lapų vainiko piešiniu atribotame lauke. Informacija apie sudarytoją: *Sub prioratu A. R. P. S. T. M. Ex Prov[incialis] fratris Vincentii Downorowicz. Anno X[ris]ti 1785.* Autoriaus inicialai pakartoti stilizuotu užrašu: *F[rater] V[incenti] D[ownorowicz]*. Dokumento formatas – 47,9 × 68,8 cm, restauruotas iki 1967 m. Lapo verso pusėje – VUB antspaudas su įrašais 23-18, Inv. Nr. 18. Popieriaus vandenženklis priklauso Lelijos vandenženklių grupei, popieriaus dirbtuvės monograma *D&C Blauw*. Pieštas tušu, spalvintas akvarele.

Lapo apačioje pateikta matavimų lentelė (*Skala sznurow 10*). Dešiniajame kampe, po aprašu, yra vėjų rožė (*Acus magnetica*), rodanti pasaulio šalis (*Wschod, południe, zachod, polnoc*). Lapo viršuje yra pietryčiai. Apytikslis mastelis – 1:4 500 cm.

Šaltinyje pavaizduotos Paparčių dominikonams priklausiusio Neravų kaimo žemių ribos, plotų matmenys, keliai, Žiežmaros upelis.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Rzeczka Żyżmorka</i>	Žiežmaros upė	
<i>Miasteczko</i>	Miestelis	Paparčiai (Kaišiadorių r.)
<i>Plac Karczmarza</i>	Smuklininko namas	Neravai (Kaišiadorių r.)
<i>Grunta Dworne</i>	Dvaro žemės	Paparčiai
<i>Royst Dworny</i>	Dvaro raistas	Paparčiai
<i>Grunta Pakalniskie</i>	Pakalniškių žemės	Pakalniškių k. (Kaišiadorių r.)
<i>Grunta Ponarskie w Szachownicach</i>	Panerių žemės	Paneriai (Kaišiadorių r.)
<i>Grunta Antokolskie</i>	Antakalnio žemės	Antakalnis (Kaišiadorių r.)
<i>Sciana dzieląca Nerowy od Szymkuszek</i>	Neravus nuo Šimkiškes skirianti riba	Istorinis Valiukiškių k. (Širvintų r.) pavadinimas
<i>Sciana między Pakalniskami i Nerowami</i>	Pakalniškių ir Neravų riba	Neravai, Pakalniškiai
<i>Droga z Miciun z Podola i od Ciegielni do Poporc</i>	Kelias iš Miciūnų, Padalių ir plytinės į Paparčius	Padaliai (Kaišiadorių r.), Miciūnai (Kaišiadorių r.), netoli kurių buvo senoji plytinė
<i>Droga od Wilij do Poporc</i>	Kelias nuo Neries į Paparčius	Paparčiai
<i>Drożka do Miasteczka</i>	Keliukas iki miestelio	Paparčiai
<i>Drożka z Antokola</i>	Keliukas iš Antakalnio	Antakalnis

Sub Prioratu ARP. STME. Prov. VINCENTII. DOWNAROWI CZ.

ANNO MDCCLXXXV. 1785

MAPPA
 ure scow 11 Dominhanou
 18. sosluch Lawierow w 66
 Wlok 6 siedobnyh Wlok 6
 kutyh Pocz Placow i ba
 mihany; Gospodarow ad
 präsens znydnie sig 12.
 hady tryma siedobne sät
 wloze we hzech zmianah
 mozi barmhanow i Placow

Polech Mastezkojny
 Lawiera ogulnie - barmhanow
 Wlok 3 Morgow 5

Placow 12
 Lawiera ogulnie
 morgow 18

Plac Kark
 marz
 kmit 2
 Octow 78

Plac 13
 Amuraw 2
 Octow 78

od Szymkieszek
 Szymkieszki

Loyt Dworny

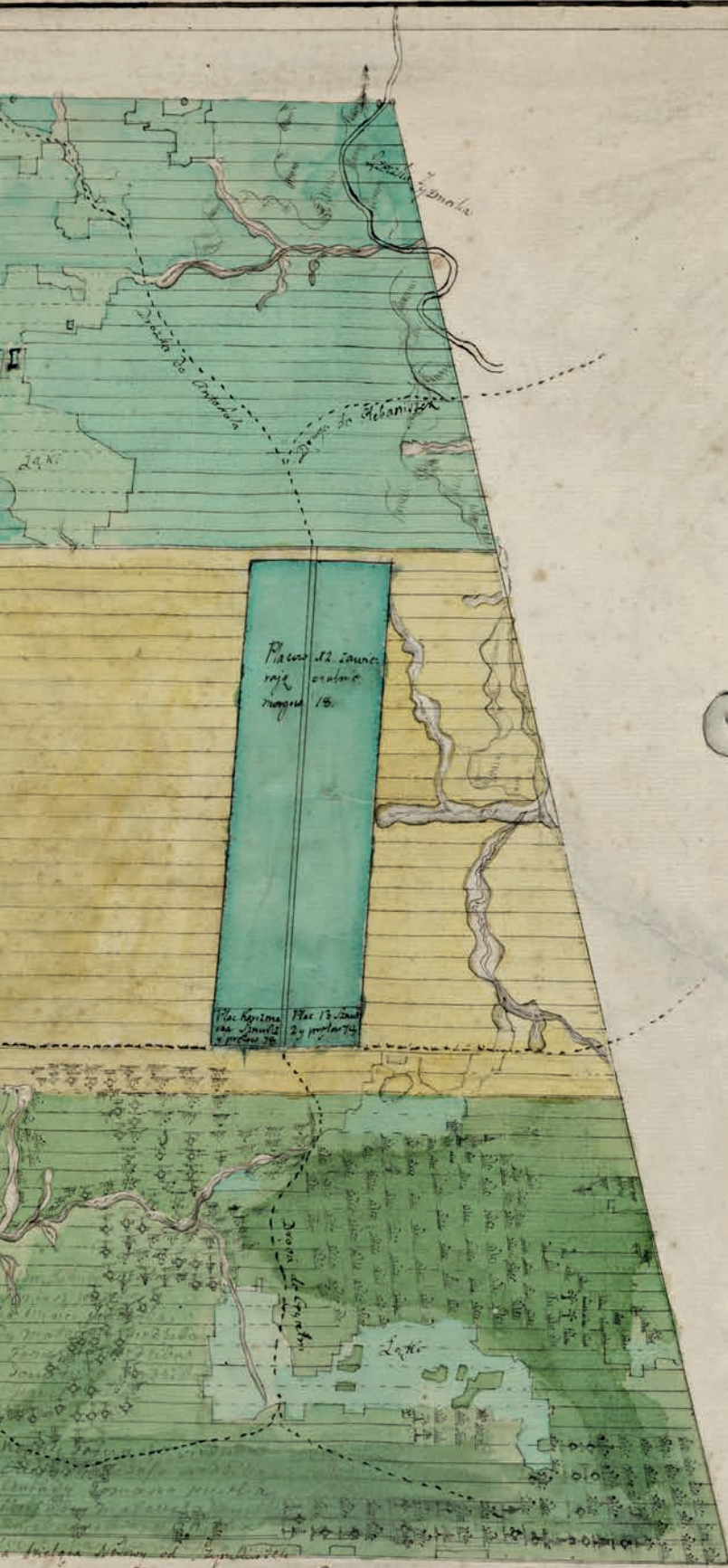
19 Neravų kaimo žemių ribų žemėlapis.
Sukūrimo vieta nežinoma, 1785 m. / Land
boundary map of Neravai village. Place of creation
unknown, 1785

Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-19. Pavadinimas lenkų k.: *Mapa wsi Nerow. Zawierająca w swojej totalności włok 13. Gospodarzow ad praesens 12. Każdy trzyma siedzibnego pułwłocze we trzech zmianach toż samo przyiemnego. Oprucz siedziby, drogi i dwoch scian zozło (?) na bonifikaciją 8 morow. 1785.* Dokumento formatas – 47,1 × 65,7 cm, restauruotas iki 1967 m. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašais 23-19, Inv. Nr. 19. Popieriaus vandenženklis priklauso Lelijos vandenženklių grupei, popieriaus dirbtuvės monograma D&C Blauw. Pieštas tušu, spalvintas akvarele. Dešiniame kampe, po aprašu, vėjų rožė rodo pasaulio šalis (*Wschod, południe, zachod, polnoc*), žemėlapio viršuje – pietryčiai. Nustatyti mastelį nepakanka duomenų. Lapo apačioje pateikta matavimų lentelė (*Skala sznurow 10*).

Dokumente pavaizduotos Neravų kaimo žemių ribos, dirbami laukai, sklypai, miškai, kelių tinklas ir Žiežmaros upelis.

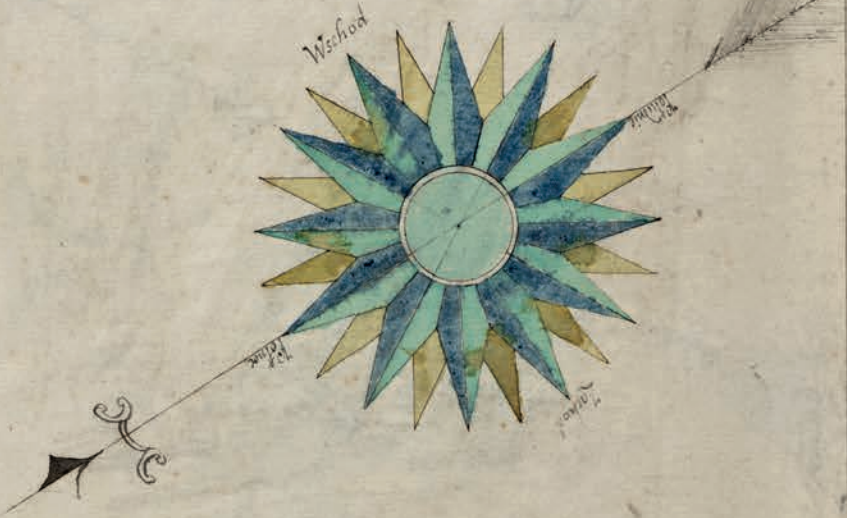
Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Rzeczka Zyzmorka</i>	Žiežmaros upelis	
<i>Plac Karczmarza</i>	Smuklininko namas	Neravai (Kaišiadorių r.)
<i>Szumkuszki</i>	Šumkiškės	Istorinis Valiukiškių k. (Širvintų r.) pavadinimas
<i>Grunta Pakalniske</i>	Pakalniškių žemės	Pakalniškiai (Kaišiadorių r.)
<i>Grunta Ponarskie w Szachownicach</i>	Panerių žemės	Paneriai (Kaišiadorių r.)
<i>Grunta Antokolskie</i>	Antakalnio žemės	Antakalnis (Kaišiadorių r.)
<i>Sciana dzieląca Nerowy od Szymkuszek</i>	Neravus ir Šimkiškės skirianti riba	Neravai, Valiukiškės
<i>Sciana między Pakalniszkami y Nerowami</i>	Pakalniškių ir Neravų riba	Neravai, Pakalniškiai
<i>Droga do Pleboniszek</i>	Kelias į Kleboniškį	Kleboniškis (Kaišiadorių r.)
<i>Droga do Cegielni</i>	Kelias į plytinę	Senoji plytinė buvo netoli Miciūnų kaimo (Kaišiadorių r.)
<i>Droga do Pakalniszek</i>	Kelias į Pakalniškes	Pakalniškiai
<i>Drozka do Antokola</i>	Keliukas į Antakalnį	Antakalnis

Plac 12. zaur
 raje 15
 Plac 13. zaur
 20

MAPA
 Wsi Nowa La
 wierajsa wwoicy
 Totalna. ci Wtok 13
 Poposa. arzu ad ord.
 sene 12 kazdy trzym
 siedzi. bnego kadwadek we
 trach. Lianad. kol. stano
 Prziemnego. Poruik. Siedzi.
 Doby. i dwoj. Ustan. wolla
 Na. Kam. fiderzy. w. Prziemny
 1795

Rybnik

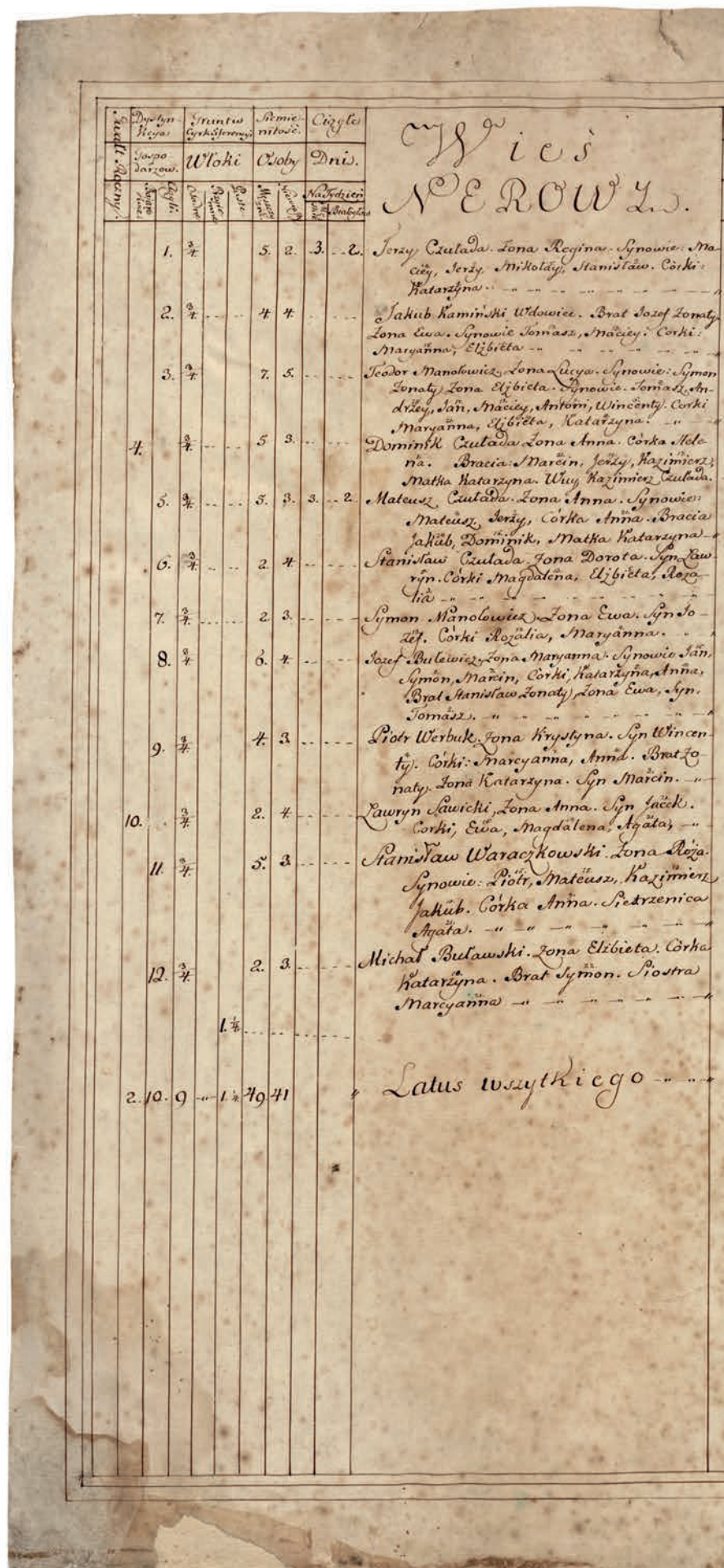
20 Neravų kaimo žemių ribų žemėlapis.
Sukūrimo vieta nežinoma, XVIII a. pabaiga / Land
boundary map of Neravai village. Place of creation
unknown, late 18th century

Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-20. Pavadinimo nėra, prieraišas lenkų k.: *Wieś Nerow zw[ana]*. Stepono Batoro universiteto bibliotekos Rankraščių skyriaus (toliau – S. Batoro UB RS) vedėjo Michała Brenszteino įrašas nurodo, kad dokumentas buvo įdėtas į aplanką su užrašu: *Plany posesyi konwentu XX Dominikanów w Poporciach z lat 1785–1824*. Arkuszy-13. Formatas – 50,5 × 70,8 cm, restauruotas iki 1967 m. Lapo verso pusėje – VUB antspaudas su įrašais 23-20, Inv. Nr. 20. Popieriaus vandenženklis priklauso Lelijos vandenženklių grupei. Pieštas tušu, kai kur spalvintas.

Dokumente pasaulio šalys tiksliai nenurodytos. Tačiau, jį palyginus su kitais Neravų kaimo žemėlapiais, nustatyta, jog lapo viršuje yra šiaurės vakarai. Nustatyti mastelį nepakanka duomenų.

Kairėje lapo pusėje, lentelėje surašyti inventoriniai duomenys apie valstiečius, jų kategorijos, prievolės, valdomos žemės, galvijų skaičiai. Viršutinėje dalyje pateikta legenda, aiškinanti skaičiais pažymėtus objektus (*Explikacya mappy*). Turinyje pavaizduotas Neravų kaimas, jam priklausiusios žemės, kelias, gyvenamieji pastatai, geografiniai objektai.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
Nerowy	Neravai	Neravai (Kaišiadorių r.)
Grunta Szumkiskie	Šumkiškių žemės	Istorinis Valiukiškių k. (Širvintų r.) pavadinimas
Grunta Pakalniskie	Pakalniškių žemės	Pakalniškiai (Kaišiadorių r.)
Grunta Ponarskie	Panerių žemės	Paneriai (Kaišiadorių r.)
Grunta Antokolskie	Antakalnio žemės	Antakalnis (Kaišiadorių r.)
Grunta Mieskie	Miesto žemės	Paparčiai (Kaišiadorių r.)
Droga	Kelias	Paparčiai, Pakalniškiai

Rozmierzki Miejscowości.				Powierzchnia Miejscowości.			
Wielkość	Wielkość	Wielkość	Wielkość	Wielkość	Wielkość	Wielkość	Wielkość
8	10	5	2	1	10	1	15
10	6	5	2				
10	6	6	2				
9	6	6	2				
8	6	6	2	10	1	15	
4	3	2	2				
3	—	2	2				
5	6	5	2				
8	4	3	2				
5	8	3	2				
9	6	5	2				
7	8	7	2				

21 Laukagalio kaimo žemių ribų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1785 m. / Land boundary map of Laukagalis village. Place of creation unknown, 1785

Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-12. Pavadinimas lenkų k.: *Mappa nowa wioski Ławkogola. Zawierająca we trzech zmianach włók 13. Idę siedzibnych 6 ½ i tyleż pustych. Gospodarzow ad praesens 13. Każdy z nich ma gruntu siedzibnego pułwłocza, okrom placu i bonifikacyi. Zrysowana roku 1785.* Jis užrašytas ant architektūros elementą vaizduojančio piešinio. Dokumento formatas – 48,5 × 67,4 cm, restauruotas iki 1967 m. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašais 23-12, Inv. Nr. 12 ir marginalijos: matematiniai skaičiavimai stulpeliu, raidžių piešiniai, užrašas *Stefan Luzewnik* ir kita. Popieriaus vandenženklis priklauso *Lelijos* vandenženklių grupei. Pieštas tušu, spalvintas akvarele.

Dokumente pasaulio šalis nurodo vėjų rožė (*Zachod, polnoc, wschod, południe*), kurios strėlė nukreipta apytiksliai į apatinį dešinią kampą. Lapo viršuje yra pietvakariai. Dauguma pavaizduotų objektų ir jų pavadinimų nukreipti į lapo viršų arba viršutinį kairinį kampą. Nustatyti mastelį nepakanka duomenų.

Lapo apačioje, po pavadinimu, pateikta matavimų lentelė (*Skala sznurów 10*). Pavaizduotos Laukagalio kaimo žemių ribos, riboženkliai, viena atkarpa ribojosi su Mikalaučiškėmis (*tu się zaczęc powinna granica ruczaiem według dekretu, tu się zaczyna granica ruczaiem według obwodniey*). Nurodyti sklypų dydžiai, pažymėti keliai, žemgrinda (*grobla*) – ją vaizduoja triguba brūkšninė linija.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Ruczay Ślaia</i>	Slajos upelis	
<i>Plac karczemny</i>	Smuklės pastatas	Laukagalis (Kaišiadorių r.)
<i>Zascianek Ławkogolski</i>	Laukagalio užsienis	Laukagalis
<i>Michałowszczyzna</i>	Mikalaučiškės	Mikalaučiškės (Kaišiadorių r.)
<i>Prudniki</i>	Prūdinkai	Prūdinkai (Kaišiadorių r.)
<i>Szumkuszki</i>	Šumkiškės	Istorinis Valiukiškių k. (Širvintų r.) pavadinimas
<i>Grunta Daynowskie i Benkanskie</i>	Dainavos ir Benkūnų žemės	Dainava (Kaišiadorių r.) Benkūnai (Kaišiadorių r.)
<i>Droga do Eyragalki</i>	Kelias į Eiriogalą	Eiriogala (Kaišiadorių r.)
<i>Droga nowa do Prudnik</i>	Naujas kelias į Prūdinkus	Prūdinkai
<i>Droga do Zosiel</i>	Kelias į Žaslius	Žasliai (Kaišiadorių r.)
<i>Droga do Daynowa</i>	Kelias į Dainavą	Dainava (Kaišiadorių r.)

Droga de Sord

Droga de Eryngulke

Droga de Eryngulke

Droga de Sord
granica morgow
Kanałki odcięte
Droga de Sord
granica morgow
Kanałki odcięte

Michałowizna

Pudnik

Nisza de
Lusowice morgow 18

Plac
Kanałki morgow

Droga nowa od Lipnik

Lusowice
Kanałki

Kanałki odcięte od
Karłowola morgow
w roku 18

Lusowice

22 Laukagalio kaimo žemių ribų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1785 m. / Land boundary map of Laukagalis village. Place of creation unknown, 1785

Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-10. Pavadinimo nėra, įrašas lenkų k.: *Ławkagole*. Dokumento formatas – 50 × 68,7 cm, restauruotas iki 1967 m. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašais 23-10, Inv. Nr. 10. Popieriaus vandenženklis priklauso *Lelijos* vandenženklių grupei, popieriaus dirbtuvės monograma *D&C Blauw*. Pieštas tušu, spalvintas akvarele.

Žemėlapyje vėjų rožės strėlė nukreipta į apatinį dešiniąjį kampą. Lapo viršuje yra pietvakariai. Šia kryptimi orientuoti turinio objektai. Nustatyti mastelį nepakanka duomenų.

Kairiajame apatiniame lapo kampe pateikta matavimų lentelė. Turinyje pavaizduotos Laukagalio kaimo žemių ribos, riboženkliai, viena ribos atkarpa ribojasi su Mikalaučiškėmis (*tu się zaczęc powinna granica ruczajem według dekretu, tu się zaczyna granica ruczajem według obwodnicy*), prie atskirų sklypų nurodyti jų dydžiai. Pažymėta žemgrinda (*grobla*), kelių tinklas.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Ruczay Slojaa</i>	Slajos upelis	
<i>Miasteczko</i>	Miestelis	Paparčiai (Kaišiadorių r.)
<i>Plac karczemny</i>	Smuklės namas	Laukagalis (Kaišiadorių r.)
<i>Zaścianek Ławkogolski</i>	Laukagalio užsienis	Laukagalis
<i>Michałowszczyzna</i>	Mikalaučiškės	Mikalaučiškės (Kaišiadorių r.)
<i>Prudniki</i>	Prūdninkai	Prūdninkai (Kaišiadorių r.)
<i>Droga do Zośiel</i>	Kelias į Žaslius	Žasliai (Kaišiadorių r.)
<i>Droga do Eyragołki</i>	Kelias į Eiriogalą	Eiriogala (Kaišiadorių r.)
<i>Droga nowa od Prudnik</i>	Naujas kelias į Prūdninkus	Prūdninkai

Polekta znowa
w roku 1780 M. 12

Droga do Synagoga

Luzycy
Luzycy

Michajlowiczyna

Budnik

most

Droga nowa od Budnik

Zajciarski Lasobogostski

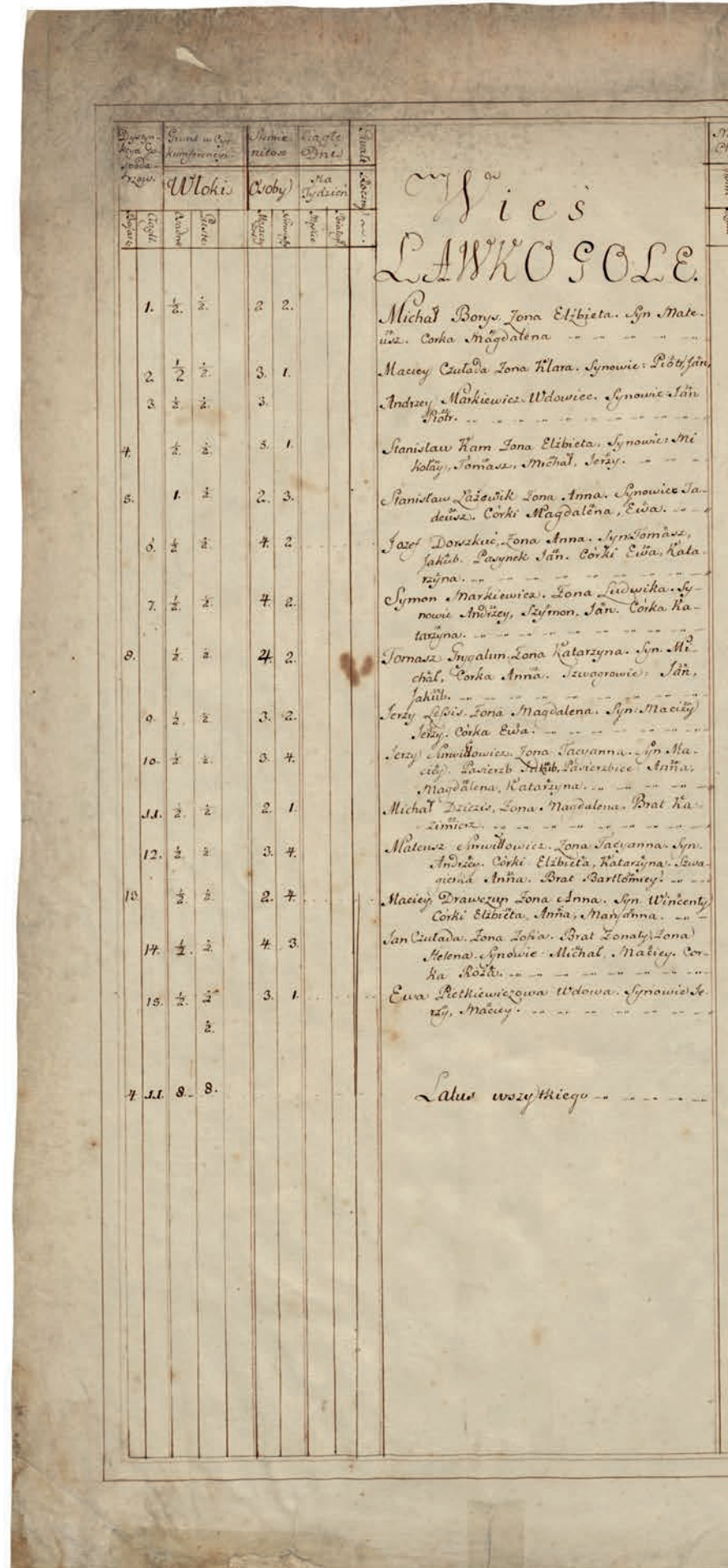
23 Laukagalio kaimo žemių ribų žemėlapis.
Sukūrimo vieta nežinoma, XVIII a. pabaiga /
Land boundary map of Laukagalis village. Place of
creation unknown, late 18th century

Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-11. Pavadinimo nėra, įrašas lenkų k.: *Wieś Ławkogole*. Dokumento formatas – 52,7 × 73,9 cm, restauruotas iki 1967 m. Lapo verso pusėje – VUB antspaudas su įrašais 23-11, Inv. Nr. 11. Popieriaus vandenženklis priklauso *Lelijos* vandenženklių grupei, popieriaus dirbtuvės monograma *D&C Blauw*. Pieštas tušu, kai kur spalvintas.

Žemėlapyje pasaulio šalys tiksliai nenurodytos, bet, lyginant su kitais Laukagalio kaimo žemėlapiais, matyti, jog lapo viršuje yra pietvakariai. Pavažduoti objektai nukreipti į viršų. Nustatyti mastelį nepakanka duomenų.

Dokumento viršuje yra legenda, paaiškinanti lotyniškėmis raidėmis pažymėtus objektus (*Explicacya mappy*). Kairėje lapo pusėje – lentelė, kurioje pateikti inventoriniai duomenys apie valstiečius, jų kategorijas, prievoles, žemes ir galvijų skaičių.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Ruczay</i>	Upelis	Atitinka kituose Laukagalio kaimo žemėlapiuose nurodytą Slajos upelį
<i>Ławkogole</i>	Laukagalis	Laukagalis (Kaišiadorių r.)
<i>Bienkuny</i>	Benkūnai	Benkūnai (Kaišiadorių r.)
<i>Michałowszczyzna</i>	Mikalaučiškės	Mikalaučiškės (Kaišiadorių r.)
<i>Prudniki</i>	Prūdinkai	Prūdinkai (Kaišiadorių r.)
<i>Zascianek Ławkogolski</i>	Laukagalio užusienis	Laukagalis
<i>Droga</i>	Kelias	Mikalaučiškės
<i>Grunta Szumkiskie</i>	Šumkiškių žemės	Istorinis Valiukiškių k. (Širvintų r.) pavadinimas
<i>Grunta Folwarkowe</i>	Palivarko žemės	Tikriausiai Paparčių (Kaišiadorių r.)

Prowent Rocany Intiaty		Danina		Ciepka	
Wzrost	Waga	Wzrost	Waga	Wzrost	Waga
3.	2.	1.			
5.	5.	3.			
5.	5.	5.			
9.	6.	3.			
10.	12.	4.			
1.	7.	7.			
7.	2.	3.			
9.	8.	6.			
3.	6.	7.			
6.	7.	3.			
8.	8.	10.			
5.	9.	5.			
6.	5.	7.			
6.	6.	4.			
1.	1.	1.			

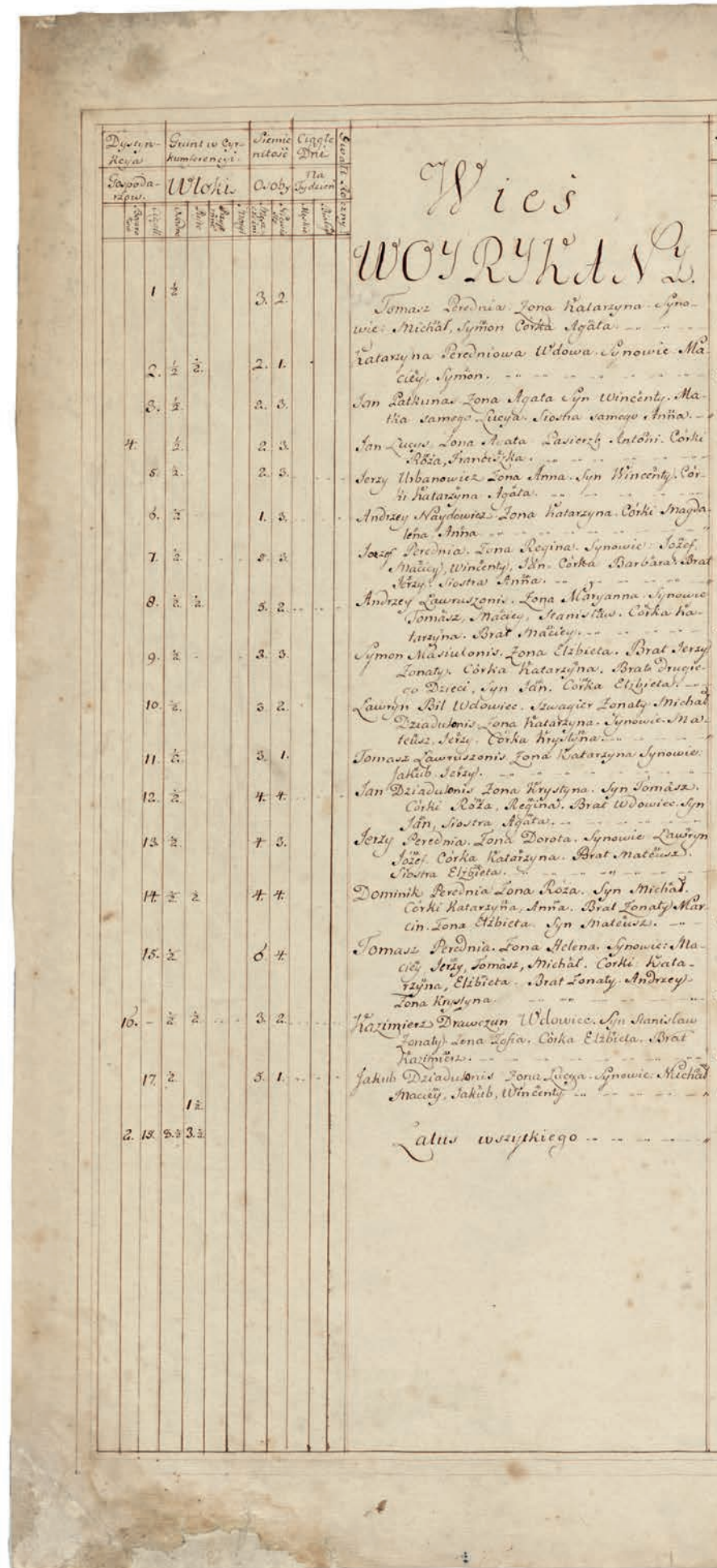
24 Vareikonių kaimo žemių ribų žemėlapis.
Sukūrimo vieta nežinoma, XVIII a. pabaiga / Land
boundary map of Vareikonys village. Place of
creation unknown, late 18th century

Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-52. Pavadinimo nėra, įrašas lenkų k.: *Wieś Woyrykan z[wana]*. S. Batoro UB RS vedėjo M. Brenszteino įrašas nurodo, kad dokumentas buvo įdėtas į aplanką su užrašu: *Plany posesyi konwentu XX Dominikanów w Poporciach z lat 1785-1824*. Arkuszy-13. Formatas – 52,4 × 74,9 cm, restauruotas iki 1967 m. Lapo viršuje legenda, aiškinanti lotyniškais raidėmis pažymėtus objektus (*Explicacya mappy*). Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašais 23-52, Inv. Nr. 52. Popieriaus vandenženklis priklauso *Lelijos* vandenženklių grupei. Pieštas tušu, spalvintas.

Dokumente nėra aiškiai nurodytos pasaulio šalys, bet, žvelgiant į gyvenviečių išsidėstymą prie Žiežmaros upės, matyti, kad jo viršuje yra pietryčiai. Visi turinys pavaizduoti objektai nukreipti į lapo viršų. Mastelis 1:7 000 cm.

Kairėje žemėlapio pusėje pateikta lentelė, kurioje surašyti inventoriniai duomenys apie valstiečius, jų kategorijas, prievoles, turimas žemes ir galvijų skaičius. Pažymėtas Vareikonių kaimas, jam priklausiusios žemės, miško plotai, pažymėtos kalvos, Žiežmaros upė, kelias.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Zyzmorka</i>	Žiežmara	Upė
<i>Woyrykany</i>	Vareikonys	Vareikonys (Kaišiadorių r.)
<i>Beksztany</i>	Bekštonys	Bekštonys (Kaišiadorių r.)
<i>Daynow</i>	Dainava	Dainava (Kaišiadorių r.)
<i>Binkuny</i>	Benkūnai	Benkūnai (Kaišiadorių r.)
<i>Grunt Folwarkowy</i>	Palivarko žemės	Tikriausiai Paparčių palivarko žemė (Kaišiadorių r.)

Watches upski		Pravit Roz- ny Intry		Dama		Cuz	
10	11	12	13	14	15	16	17
2	10	6	1				
5	10	7	—				
7	5	6	1				
3	3	8	2				
2	7	7	—				
5	5	2	—				
9	6	—	—				
2	7	1	—				
9	6	6	—				
9	10	6	—				
6	3	3	—				
11	10	5	—				
8	10	5	—				
0	5	6	—				
7	10	5	—				
9	11	6	7				
7	6	7	—				

E. Zakhaya Mapp.
 A. Woyzhany.
 B. Lyimalka.
 C. Droga.

25 Paparčių dominikonų vienuolyno žemių valdų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, XVIII a.

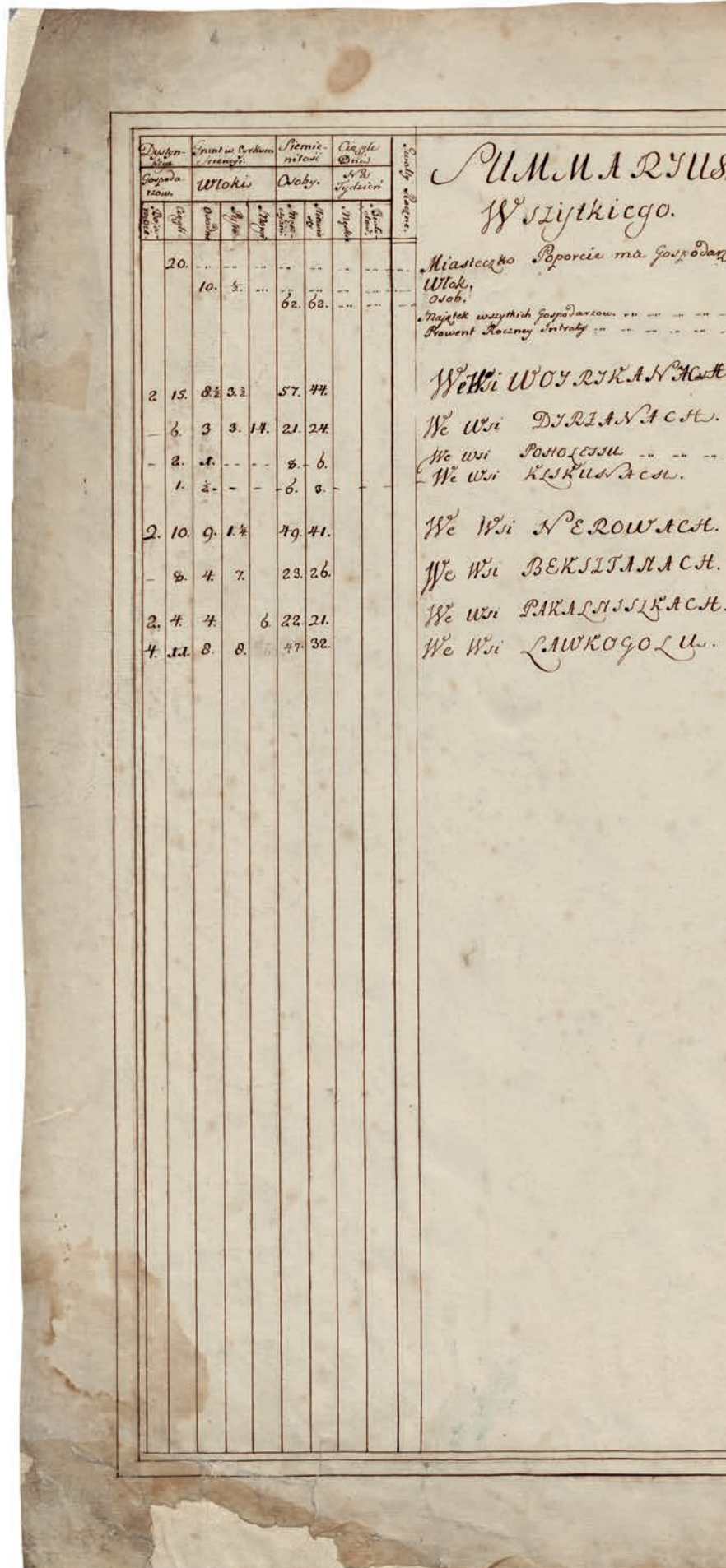
pabaiga / Map of Paparčiai Dominican monastery lands. Place of creation unknown, late 18th century

Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-32. Pavadinimo nėra, įrašas lenkų k.: *Summaryusz wszy[s]tkiego*. Akivaizdus dokumento ryšys su kitais žinomais Paparčių vienuolyno valdų žemėlapiais, nes jame pateikta tai patvirtinanti inventorinė informacija. Formatas – 53 × 74,2 cm, restauruotas iki 1967 m. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašais 23-32, Inv. Nr. 32. Popieriaus vandenženklis priklauso *Lelijos* vandenženklių grupei. Pieštas tušu, spalvintas.

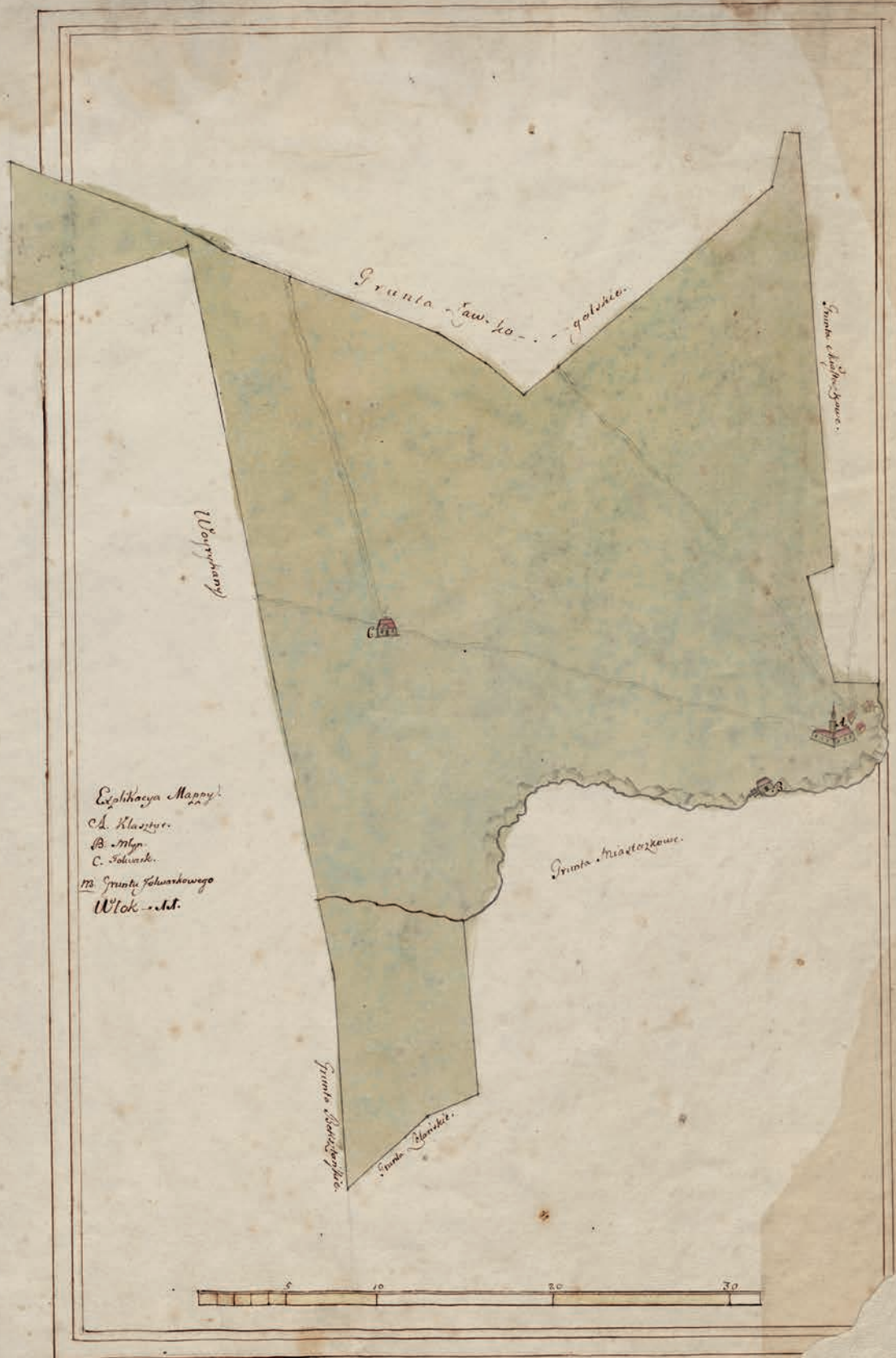
Žemėlapyje pasaulio šalys tiksliai nepažymėtos, bet Paparčių kaimo ir geografinių objektų išsidėstymas rodo, kad lapo viršuje yra vakarai. Apytikslis mastelis – 1:11 000 cm.

Pateiktoje legendoje paaiškinti lotyniškais raidėmis pažymėti objektai (*Explikacya mappy*). Kairėje lapo pusėje yra lentelė, joje surašyti inventoriiniai duomenys apie kaimus, žemių savininkus ir jų valdas, prievoles, laikomus gyvulius. Turinyje pažymėtas Paparčių dominikonų vienuolynas, palivarkas, malūnas, keliai į Vareikonis ir Laukagalį, Žiezmaros upė.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
		Žiezmaros upė (dokumente upės pavadinimas neminimas)
<i>Miasteczko Poporce</i>	Paparčių miestelis	Paparčiai (Kaišiadorių r.)
<i>Wies Woyrykany</i>	Vareikonių k.	Vareikonys (Kaišiadorių r.)
<i>Wies Dyrzany</i>	Diržonių k.	Diržonys (Elektrėnų sav.)
<i>Wies Poholesie</i>	Paaliosės k.	Paaliosė (Elektrėnų sav.)
<i>Wies Klikuny</i>	Klikūnų k.	Klykūnai (Elektrėnų sav.)
<i>Wies Nierowy</i>	Neravų k.	Neravai (Kaišiadorių r.)
<i>Wies Beksztany</i>	Bekštonių k.	Bekštonys (Kaišiadorių r.)
<i>Wies Pakalniszkie</i>	Pakalniškių k.	Pakalniškiai (Kaišiadorių r.)
<i>Wies Ławkogole</i>	Laukagalio k.	Laukagalys (Kaišiadorių r.)
<i>Grunta Ławkogolskie</i>	Laukagalio žemės	Laukagalys
<i>Grunta Miasteczkowe</i>	Miestelio žemės	Paparčiai
<i>Grunta Lelańskie</i>	Lalėnų žemės	Lalėnai (Kaišiadorių r.)
<i>Grunta Bekszańskie</i>	Bekštonių žemės	Bekštonys (Kaišiadorių r.)

Najwyżsi Chłopi	Powient Łoczney				Łączny
	Włosa				
Łączny	Łączny	Łączny	Łączny	Łączny	Łączny
Łączny	Łączny	Łączny	Łączny	Łączny	Łączny
32	111	97	75		
43	123	127	77		
14	46	27	24		
4	11	7	4		
2	5	3	1		
28	86	63	55		
18	43	46	27		
19	44	45	29		
29	80	92	66		

Explanatory Map:
 A. Klasztor.
 B. Młyn.
 C. Folwark.
 D. Grunta Kowczekowego
 Włosa - - -

26 Paparčių dominikonų valdų atribojimo nuo Diržonių, Aleksandriškių, Giraičių ir kitų kaimų žemių žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1820 m. / Delimitation map of Paparčiai Dominicans' possessions from the lands of Diržonys, Aleksandriškės, Giraičiai and other villages. Place of creation unknown, 1820

Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-31. Pavadinimas lenkų k.: *Mappa duktow JXX Dominikanow Konwentu Poporskiego od wsi Dyrzan i przykuplow funduszowych z slachtą Alexandryską, tak od Okolicy, iako tez od Girayciow i Kilbarzyszek oprowadzonych. Tudzież reduktow szlachty Alexandryskiej od wsi Dyrzan i Giraiociow odprowadzonych z wyrażeniem wielosci gruntow, sianożęci i lasow z pod posesysi i używatności JXX Dominikanom zabranych pod numerami liczb na mappie położonemi. To iest pod kolorem różowym pole wsi Dyrzan używalne i dukt tym samym kolorem oprowadzony. Pod kolorem niebieskim używalność szlachty Alexandryskiej i redukt. Pod kolorem swiatło zielonym bory, lasy i sianożęcie używalna JXX Dominikanow na sąd sledztwienny czyli polubowny przezewmnie, Jana Leszczynskiego komor[nika] sądow grani[cznych] p[owia]ttu Tro[ckiego] w roku 1820 m[iesią]ca 9bra 13 dnia sporządzona. Papildoma informacija apie matininką: Do takowey mappy podpisuię się Jan Leszczynski komor[nik] sądow granicznych p[owia]ttu Trockiego. Lapo apačioje, žemiau rėmelio, yra vėlesnis įrašas: X. przysędzono szlachcie. Formatas – 30,3 × 39,7 cm, užklijuotas ant drobės. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašu 23-31, senas inventorinis numeris Inv. Nr. 31, senas šifras 342. Pieštas tušu, spalvintas akvarele.*

Stilizuota vėjų rožės strėlė rodo pasaulio šalis (Pūlnoc, wschod, połudzien, zachod), lapo viršuje – šiaurės vakarai. Turinyje pavaizduoti objektai nukreipti į skirtingas puses. Apytikslis mastelis – 1:12 600 cm. Lapo apačioje pateikta matavimų lentelė (*Skalla sznurow 40*). Apatiniame kairiajame kampe – legenda, joje aprašytos žemių ribos. Prie valdą dalijančios ribos išvardytos atribotos teritorijos (*Redukt szlachty Alezandryskiej ze wsią Dyrzanami JXX Dominikanow, redukt szlachty Alexandryskiej od Girayciow, od wsi Dyrzan y rozney przykupli XX Dominikanow*). Turinyje pažymėtos gyvenvietės, laukai, dirbamos žemės, miškai, keliai.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
Ruczay Malupis	Molupio upelis	Dabar teka Moliupė
Wies Dyrzany	Diržonių k.	Diržonys (Elektrėnų sav.)
Okolica Alexandryszki	Aleksandriškių bajorkaimis	Aleksandriškės (Elektrėnų sav.)
Giraycie	Giraičiai	Giraičiai (Elektrėnų sav.)
Oleniszki	Aliniškė	Aliniškė (Elektrėnų sav.)
Mitkiszki	Mitkiškės	Mitkiškės (Elektrėnų sav.)
Droga do Dyrzan	Kelias į Diržonis	Diržonys
Droga do Kowgan	Kelias į Kaugonis	Kaugonys (Kaišiadorių r.)
[Droga] z Dyrzan do Oleniszek	Kelias iš Diržonių į Aliniškę	Diržonys, Aliniškė

Mapa

Dużo w 1711 Dominikanow Konwen-
tu Loposkiego od Wsi Dyrzan, i przy-
kupow Funduszowych z Slachty Ale-
xandryjskiej, i Skłoty, iakoż od Gi-
rayciow, i Kibaryszek oprowadzonych
Tudzien Reduktow Slachty Alexandry-
skiej od Wsi Dyrzan, i Girayciow odprowa-
dzonych z wyrażeniem wielosci gruntow siano-
zocy, i lasow z podpoprzęgi i przywatności s. A.
Dominikanom zabranych pod numerami
liczb na Mappie przelozonemi. To jest: pod kolo-
rem różowym pole wsi Dyrzan używalne, i
dużo tym samym kolorem oprowadzony pod
kolorem niebieskim używalne Slachty Ale-
xandryjskiej, i Redukt. Pod kolorem swiateł-
lonym lasy, i sianożycie używalne s. A.
Dominikanow. Na Sad Skłodziny wyzyci
polubowny przezemie Jana Łaszczyńskiego
Koncor Sadow granic s. A. w d. 13. 1720
mca gbra 13 dnia sporządzona. —

27 Paparčių dominikonų valdų atribojimo nuo Diržonių, Aleksandriškių, Giraičių ir kitų kaimų žemių žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1820–1821 m. / Delimitation map of Paparčiai Dominicans' possessions from the lands of Diržonys, Aleksandriškės, Giraičiai and other villages. Place of creation unknown, 1820–1821

Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-33. Pavadinimas lenkų k.: *Mappa duktow JXX Dominikanow Konwentu Poporskiego od wsi Dyrzan i przykuplow funduszowych z szlachtą Alexandryską tak od okolicy, iako tez od Girayciow i Kilbaszyszek oprowadzonych. Tudzież reduktow szlachty Alexandryskiej od wsi Dyrzan i Girayciow odprowadzonych z wyrażeniem wielosci gruntow, sienożęci i lasow z pod posesysi i używalnosci JXX Dominikanom zabranych po numerami lub liczb na mappie położonemi. To iest: pod kolorem różowym pole wsi Dyrzan używalne i dukt tym samym w koło[rze] oprowadzony. Pod kolorem niebieskim używalność szlachty Alexandryskiej i redukt. Pod kolorem swiatlo zielonym bory, lasy i sianozęcie używalne JXX Dominikanow. Na sąd sledzt[wienny] czyli polubowny przezemnie Jana Lencyńskiego komor[nika] sądow gran[iczných] p[owia]ttu Trockiego w r[oku] 1820 m[iesi]ca 9bra 13 dnia sporządzona. Papildoma informacija apie matininką: Jan Leszczyński komor[nik] sądow granicznych p[owia]ttu Trockiego. Vėlesni įrašai atskleidžia dokumento panaudojimą teismuose dėl žemių ribų: 1821 m[iesi]ca 8bra 24 dnia takowy mappę kommissya graniczna sledztwienna urzędownie konnotaje (pasirašo): Tadeusz Matusewicz sędzia gr[odzki] p[owia]ttu [Trockiego], Ludwik Wołłowicz assessor sądu Gł[ównego] [Drugiego] depart[amentu] Wilen[ski], Deputat duchowny x[iędz] Tomasz Pawłowski Pleban Sumiliski, Trocki powiatowy [strapczy] Franciszek (pawardė neįskaitoma); R[oku] 1821 m[iesi]ca Xbra 2 dnia sąd gran[iczný] appellacyiny Trockiego p[owia]ttu takowę mappę sadownie konnotuie (pasirašo): Wincenty Zyliński sędzia prezydujący, Władysław Supic sędzia, Wincenty Lukaszewicz sędzia graniczny p[owia]ttu Trockiego, Bogusław Szachno sędzia gran[iczný] appell[acyiny] Tr[ockie]go po[wiatu], Jozef Sukluch gran[iczný] appell[acyiny] sędzia, Ludwik Włłowicz assessor sądu Gł[ównego] 2go Depar[tamentu] Wilen[skiego], x[iędz] Ludwik Głowicki SJ doktor Przeor Klasztoru XX Domin[ikanów] Trockich, Trocki powiatowy [strapczy] [parašas]. Dokumento formatas – 36,8 × 47 cm, užklijuotas ant drobės. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašu 23-33, senas inventorinis numeris Inv. Nr. 33, užrašas verso pusėje N. 120 – S[ę]t: 2 - XXDP. Pieštas tušu, spalvintas akvarele.*

Stilizuota vėjų rožės strėlė rodo pasaulio šalis (Północ, wschod, połudzien, zachod), lapo viršus atitinka šiaurės vakarus. Turinyje pavaizduoti objektai nukreipti į skirtingas pasaulio šalis. Mastelis – 1:12 600 cm.

Lapo apačioje yra matavimų lentelė (Skalla sznurow 40). Apatiniame kairiajame kampe – legenda, kurioje yra sklypų, pažymėtų lotyniškais skaitmenimis, paaiškinimai, ribų aprašymas (Specyfikacya wymiaru dyfferencyjow y szachownic pod numerami liczb wyrażona, aktore na mappie znayduję się). Prie riboženklių – kaupų nurodyti pavadinimai: gura nowa, kopiec Mitkiszki, kopiec Zapolinski, kopiec Zaborza, kopiec Kozakiszi, kopiec Oleniszki. Prie linijų, dalijančių valdą, paminėti savininkai (Redukt szlachty Alexandryskiej z wsi Dyrzanami, redukt szlachty Alexandryskiej od wsi Dyrzan z uroczyszczem Girayciamy az do kopca Gro[wkostia]). Tikslingai paryškintos ginčytinos ribos, paminėti dėl to vykę teismai (įrašai sunkiai įskaitomi).

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
Ruczay Malupis	Molupio upelis	Dabar teka Moliupė
Wies Dyrzany	Diržonių k.	Diržonys (Elektrėnų sav.)
Okolica Alexandryszki	Aleksandriškių bajorkaimis	Aleksandriškės (Elektrėnų sav.)
Giraycie	Giraičiai	Giraičiai (Elektrėnų sav.)
Oleniszki	Aliniškė	Aliniškė (Elektrėnų sav.)
Mitkiszki	Mitkiškės	Mitkiškės (Elektrėnų sav.)
Ikałna	Įkalnė (?)	Nenustatyta
Skierdymy	Skierdimai (?)	Giraičiai (Elektrėnų sav.)
Kielbaszyski	Kielbašiskės (?)	Nenustatyta
Droga z Alexandryszek do Dyrzan	Kelias iš Aleksandriškės į Diržonį	
[Droga] z Dyrzan do Kozakiszek	Kelias iš Diržonių į Kazokiškės	Kazokiškės (Elektrėnų sav.)

Mieczysław Fryderyk Pⁿⁱ Ludwik Włostawicz Sędzią Sąd Sępa Sędzią Sędzią
 i Ludwik Gauricki S. R. Doktor Praw Kanonik i S. Dominik Prokura
 i Antoni Pawlikowski Szepiary Miarowicz Deputowany

Roku 1820. Mies. Grudnia 24. Dnia 24. Włostawicz
 Mijasz Kommissaryja Przewiezno i Legistissima wsię
 Dawna Komotaje Tadeusz Matusowicz Sędzią Sędzią Sędzią

Ludwik Włostawicz Sędzią Sędzią Sędzią
 Deputat Duchowny i Honor. Doktorów i Sędziów i Sędziów
 Prokurator Szepiary Miarowicz

Mappa
 Duktow J. A. Dominikanow Komentu
 Loporskiego od Wsi Dyrzan, i Litzkuplow
 Funduszowych z Sela. hty. i Aleksandrysko
 tak od Okolicz jakotez od Girayciow i Kite
 baryzek oprowadzonych. Tuziesz Redu-
 ktow Sela. hty. Aleksandryskiy od Wsi Dyrzan
 i Girayciow oprowadzonych z wyrazeniem
 wielosci gruntow, sianozyci i Lasow i podpropeji
 i uzywalnosci J. A. Dominikanom zabranych
 pod Numerami Liczb na Mappie platowem
 To jest: pod kolorem rozowym Pole Wsi Dyrzan
 uzywalno, i dukt tym samym w koto oprowadzo-
 ny. Pod kolorem niebieskim uzywalnosz szlach-
 ty Aleksandryskiy i Redukt. Pod kolorem swia-
 tlo zielonym Bory Lasu i sianozycia uzywalne
 J. A. Dominikanow. Na Sąd Sledztwienny
 czyli polubowony przereznicie Jan Leszczyński
 go Komod Sędziow Gran. Sędziow Troickiego roku
 1820 mies. gruda 13 dnia spotrzędzona.

Jan Leszczyński Komod Sędziow
 dow Granicznych Sędziow Troickiego

28 Paaliosės kaimo žemių ribų žemėlapis.
 Sukūrimo vieta nežinoma, 1824 m. / Land
 boundary map of Paaliosė village. Place of creation
 unknown, 1824

Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-27. Pavadinimas lenkų k.: *Mappa wsi Podallesia między rzeką Wilią, rzeczką Olosą, goscincem i lasem skarbowym. Zawiera włoki 2, morgow 5. Prętow 64 i pręcikow 14 kwadratów. Rysowane r[o]k[u] 1824 miesiąca maja. Informacja apie matininką: Mierzyl x[iedz] Franciszek Giedzewicz Suprzeor Klasztoru Poporćkiego. S. Batoro UB RS vedėjo M. Brenszteino įrašas nurodo, kad dokumentas buvo įdėtas į aplanką su užrašu *Plany posesyi konwentu XX Dominikanów w Poporciach z lat 1785-1824. Arkuszy-13. Dokumento formatas – 43,6 × 55,7 cm. Verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašais 23-27, Inv. Nr. 27. Popieriaus vandenženklis priklauso Liūto vandenženklių grupei. Pieštas tušu, gausiai spalvintas.**

Turinyje pavaizduotų objektų kryptį žymi vėjų rožės rodyklė, bet be šalių pavadinimų. Patikrinus Padalių kaimo ir Neries upės padėtį, matyti, kad plano viršuje yra rytai. Nustatyti mastelį nepakanka duomenų.

Žemėlapyje apačioje pateikta matavimų lentelė (*Skala 5cice sznurowa. Szosty sznur podzielony na pręta i opręciki*). Dokumente pavaizduotos Padalių kaimo žemių ribos prie Neries ir Aliosos upių, su karališku (Iždo) mišku, sklypai, jų riboženkliai ir kiti objektai. Dokumente lapyje fone pavaizduoti visi geografiniai objektai ir pateikti jų matmenys, bet ne visi jie įskaitomi, nes dalis nusitrynė (pavyzdžiui, prie Neries upės nurodyta: *Szerokości 1° 7'. W niektórych miejskach szerokości mniej lub więcej nad sznur 1° y prętow 7*).

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
Rzeka Wilia	Neries upė	
Rzeczka Olosa	Aliosos upelis	
Wies Podallesia	Paaliosės k.	Paaliosė (Elektrėnų sav.)
Gościniac Wileński	Vilniaus vieškelis	Vilnius (Lietuva)

Mappa
Wsi Padalowa między
Pań. Mł. a wsią Olsz.
Janina i Lasem Szarbozym.
Lawina Nr. 2, Morgau 5, Re-
stau 7 i pieceń 14 kwadrata
z lasem Nr. 1829
Michał Mojasi

skazy sznur spozyciony

Michał K. Franciszek Giedziejewicz
Suznacznik Kłofatoru Lepowizkiego.

Kozielec
Morgau 69
Czyli Młogi
Pań. Mł. a wsią Olsz.
Janina i Lasem Szarbozym.
Lawina Nr. 2, Morgau 5, Re-
stau 7 i pieceń 14 kwadrata
z lasem Nr. 1829
Michał Mojasi

29 Diržonių ir Aliniškės žemių ribų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1824 m. / Land boundary map of Diržonys and Aliniškė village. Place of creation unknown, 1824

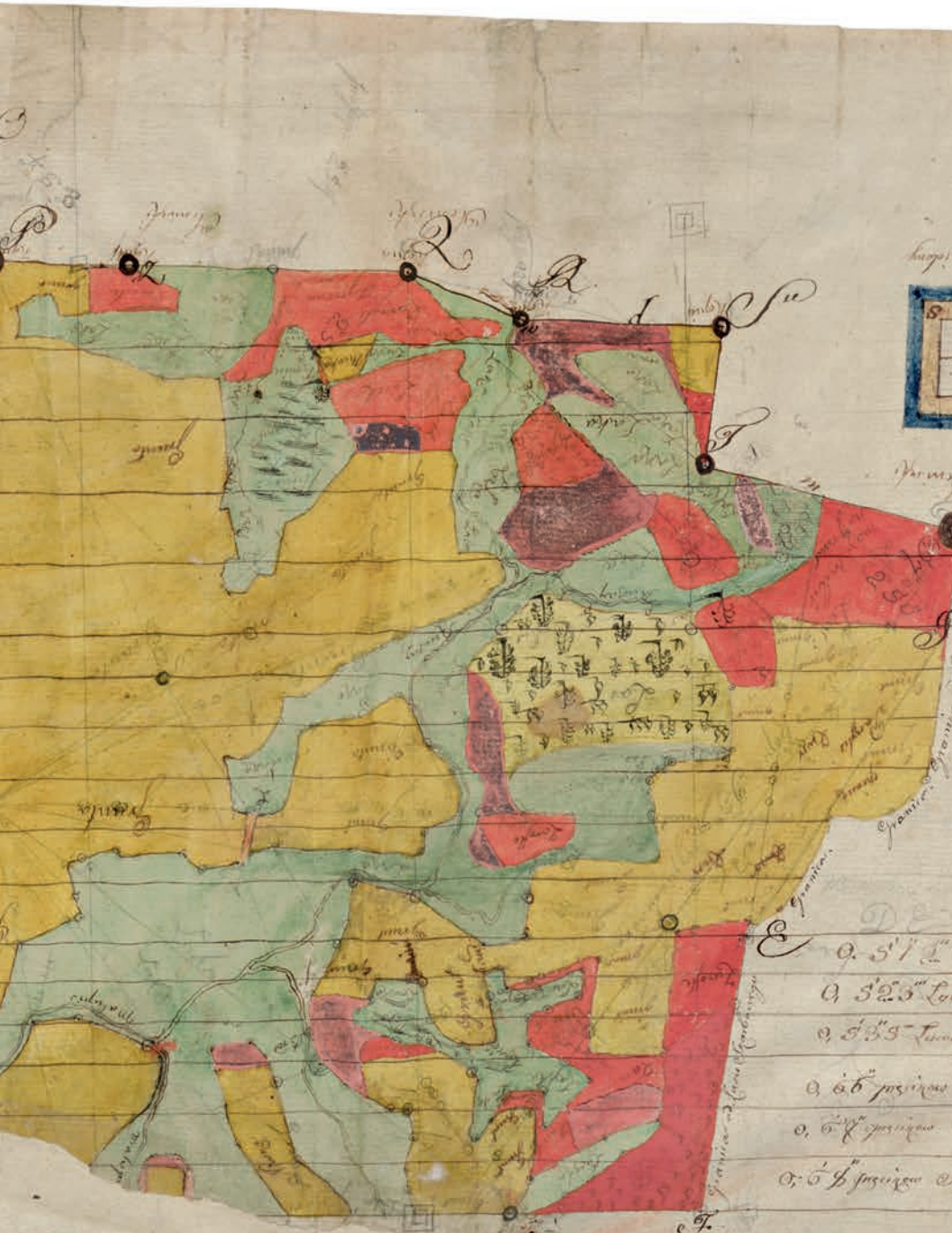
Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-5. Pavadinimas lenkų k.: *Mappa Poletka wsi Dyrzańskiej od Oleniszek podzielonego na trzy działy. Kazdy dział na 6 sznurkow liniami równoodległemi dla 6ściu gospodarzow Dyrzańskich. W ogóle wszystkie trzy działy wynoszą morgow 63 sznur 1. Prętow 35, pręciko[w] 7 kwadratowych. Cześć odcięta na laki skarbowe procz[ych] niwek. Zawiera margow 8, sznury 2. Prętow 42 y pręcikow 7 kwadratowych. Mierzono roku 1823 w jesieni. Podział uczyniony r[oku] 1824 w Aprylu. S. Batoro UB RS vedėjo M. Brenszteino įrašas nurodo, kad žemėlapis buvo įdėtas į aplanką su užrašu: *Plany posesyi konwentu XX Dominikanów w Poporciach z lat 1785–1824. Arkuszy-13. Informacja apie matininką: Mierzyl x[iędz] Franciszek Giedzewicz suprzeor klasztoru Poprockiego. Pateikta spalvas brėžinyje paaiškinanti legenda (Kazdy kolor farb oznacza osobno szczeguly na mapie iako to...).* Dokumento formatas – 46,6 × 58,5 cm. Popieriaus vandenženklis priklauso Lelijos vandenženklių grupei. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašu 23-5, senas inventorinis numeris Inv. Nr. 5. Braižytas tušu, spalvintas.*

Pasaulio šalys nepažymėtos, bet, palyginus Diržonių ir Aliniškės kaimų padėtį, galima spėti, kad lapo viršuje yra rytai. Dalis dokumento turinio objektų nukreipti į plano viršų, dalis – į apačią. Nustatyti mastelį nepakanka duomenų.

Viršutiniame dešiniajame lapo kampe pateikta matavimų lentelė (*Szkala pięciusznurowa. Szósty sznur podzielony na pręty i pręciki*). Tiksliai nurodyti visų žemių rėžių matmenys. Lenkų k. abėcėle pažymėti riboženkliai (*kopiec kamienny, dąb, pien brzozowy, kopiec Oleniszki*), bet legenda su raidžių paaiškinimu neprisidėjo. Atskirai pažymėta riba su valstybiniu mišku (*granica od lasu skarbowego*). Pavaizduoti dirbami laukai, miškingi plotai, keliai, tiltas ir perkėla per Molupio upelį.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Ruczay Malupis</i>	Molupio upelis	Dabar teka Moliupė
<i>Dyrzany</i>	Diržonys	Diržonys (Elektrėnų sav.)
<i>Oleniszki</i>	Aliniškė	Aliniškė (Elektrėnų sav.)

Wszystkie pomiary w tym planie są w skali 1:10000

Dział 27 od Oleniszki **W K O P 2 A S W J E**
 zawiera w sobie powierzchni Morgow
 31. Półow 61, y przycię 32 Kwadratów
 M. Szofta (zasi) zawiera Morgow 5. Półow
 60, y przycię 22.

Dział 28 **D J K J E D** (zasi) Mor-
 gow 19, Półow 1, y Półow 40.
 Kwadratów.
 M. Szofta (zasi) zawiera w sobie powierzchni
 Morgow 3. Półow 73 y
 przycię 33 + Kwadratów.

- Dział 29
- a. 3' 1" Ławki szary 6ty
 - a. 3' 2" Ławki szary 3ty
 - a. 3' 3" Ławki szary 4ty
 - a. 3' 4" przycię szary 5ty
 - a. 3' 5" przycię szary 6ty
 - a. 3' 6" przycię szary 7ty
 - a. 3' 7" przycię szary 8ty
 - a. 3' 8" przycię szary 9ty

Dział 30 **A B C D E F**
 od Wiosny Dyrzawickiej zo-
 niska w sobie powierzchni
 Morgow 12, Półow 2,
 Półow 33, przycię 75 Kwadr.
 M. Szofta (zasi) ma
 Morgow 2, Półow 3,
 Półow 93 y Ławki
 43 +

Mapa

Selektua Mi Dyrzawickiej od Oleniszki podzielonego na trzy
 Działy. Każdy Dział na 6 Sznurów Liniami równoległymi
 dla siebie są podług Dyrzawickich. W Ogółe wszystkie trzy
 Działy wynoszą Morgow 63. Półow 1. — Półow 33, przycię 6.
 Kwadratów. — (zasi) adzieta na Ławki szarye: przycię Między
 zawiera Morgow 5. Półow 2. Półow 42, y przycię 7 Kwadratów
 Między Różu 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100.

Mierzyl J. Franciszek Giedźwiec Szynar Kłostu Poponkiego.

Wszystkie pomiary w tym planie są w skali 1:10000

30 Buvusio Trakų bernardinų vienuolyno ir jo valdų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1800 m. / Map of former Trakai Bernardine monastery. Place of creation unknown, 1800

Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-47. Pavadinimas lenkų k.: *Mapa placu XX Bernardynow Trockich przez x[ie]dza Pawła Butkiewicza z zakonu Oyca Świętego Franciszka w roku Pańskim 1800 mi[ę]sia[ca] sierp[n]ia 30 dnia. Cały ten plac ogrodzony parkanem. Zawiera w sobie morgow 12, sznurow kwadratowych 2, prętow 73, pręcikow 64. Apatiniame dešiniajame lapo kampe parašas: Fr[ater] Paulus Butkiewicz. Dokumento formatas – 46,5 × 62,6 cm. Popieriaus vandenženklis priklauso Lelijos vandenženklių grupei, popieriaus dirbtuvės inicialai – JKool. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašu 23-47, seni inventoriniai numeriai Inv. Nr. 5, 15, senas šifras 325. Pieštas tušu, spalvintas akvarele.*

Lapo viršuje nupiešta vėjų rožės (*Igla magnetowa*) rodyklė nukreipta į viršų, regis, rodo pietų kryptį. Ta pačia kryptimi orientuoti ir visi žemėlapio turinio objektai. Apytikslis mastelis – 1:3 800 cm.

Viršutiniame dešiniajame lapo kampe pateikta spalvas paaiškinanti legenda (*Wykład farb*). Viršutiniame kairiajame kampe – legenda (*Wykład liczb*), aiškinanti romėniškais skaitmenimis pažymėtus objektus. Turinyje pavaizduotas buvęs Trakų bernardinų vienuolynas, Šv. Mikalojaus Vyskupo bažnyčia, kepykla, kalvė, alaus darykla, malūnas, ūkiniai ir Trakų miestiečių pastatai, sodas, parkas, daržai, kapinės, keliai į Trakų miestą.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Jezioro</i>	Ežeras	Totoriškių ež. (Trakų r.)
<i>Jezioro</i>	Ežeras	Luka arba Bernardinų ež. (Trakų r.)
<i>Kosciol</i>	Bažnyčia	Trakų Šv. Mikalojaus Vyskupo bažnyčia (sugriauta XIX a. pabaigoje)
<i>Klasztor</i>	Vienuolynas	Trakų bernardinų vienuolynas (sugriautas)

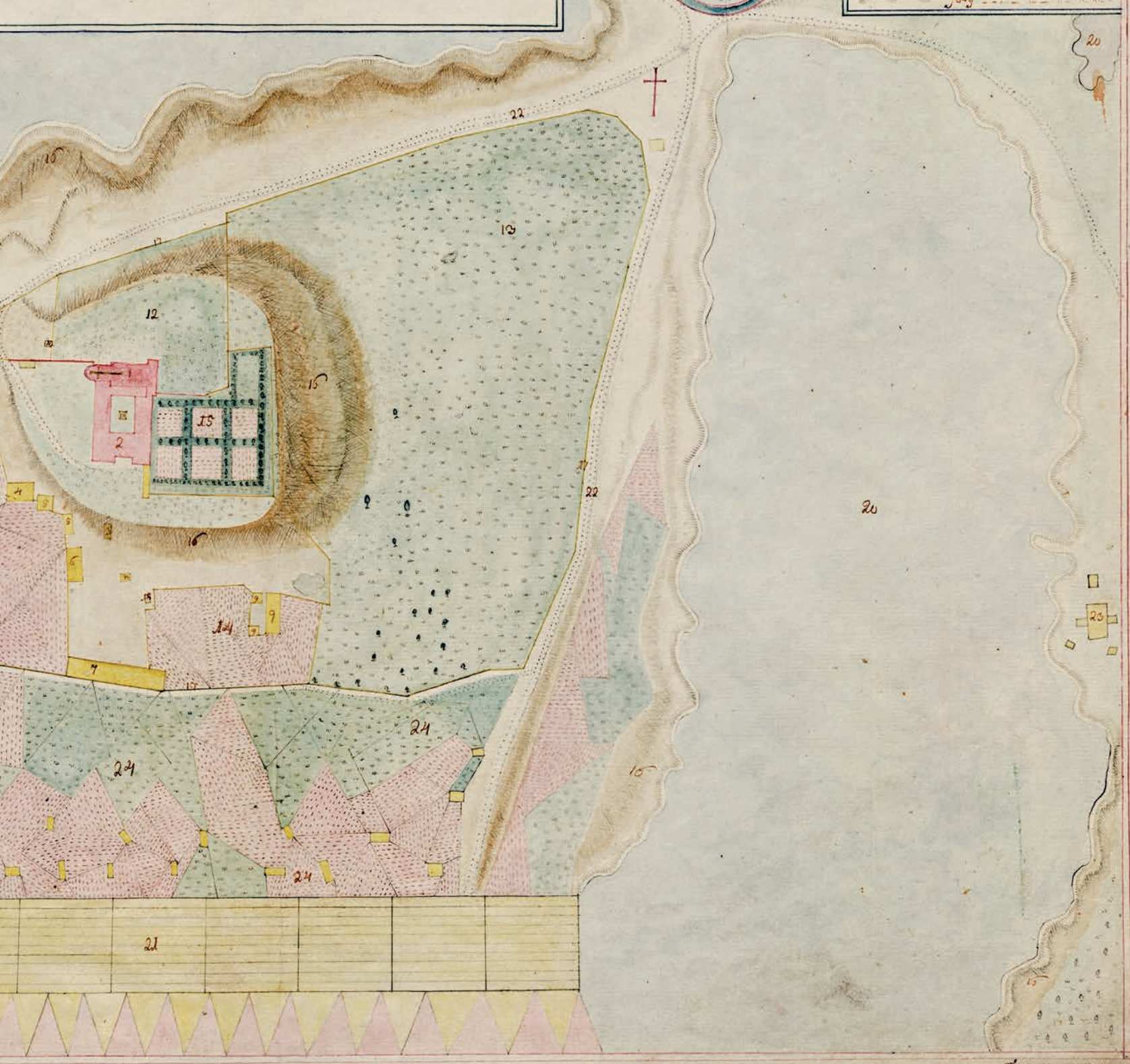

M A P P A

i Al. Bernardynow Trzech rysowana przez A. Pawła Kuthkiewicza
 u Ojca Świętego Franciszka w Roku Pańskim 1800 Miesiąca Sierpnia 20 dnia
 (Caly ten Plac ogrodzony Parkanem Lawiera w tobie Morgow 12,
 w kwadratach 2, 3, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100)

Wyntus farb.

[Yellow]	Budynki drewniane
[Pink]	Mury
[Green]	Ogrody
[Blue]	Łąki
[Light Blue]	Wody
[Dotted]	Drzewa
[Wavy]	Góry

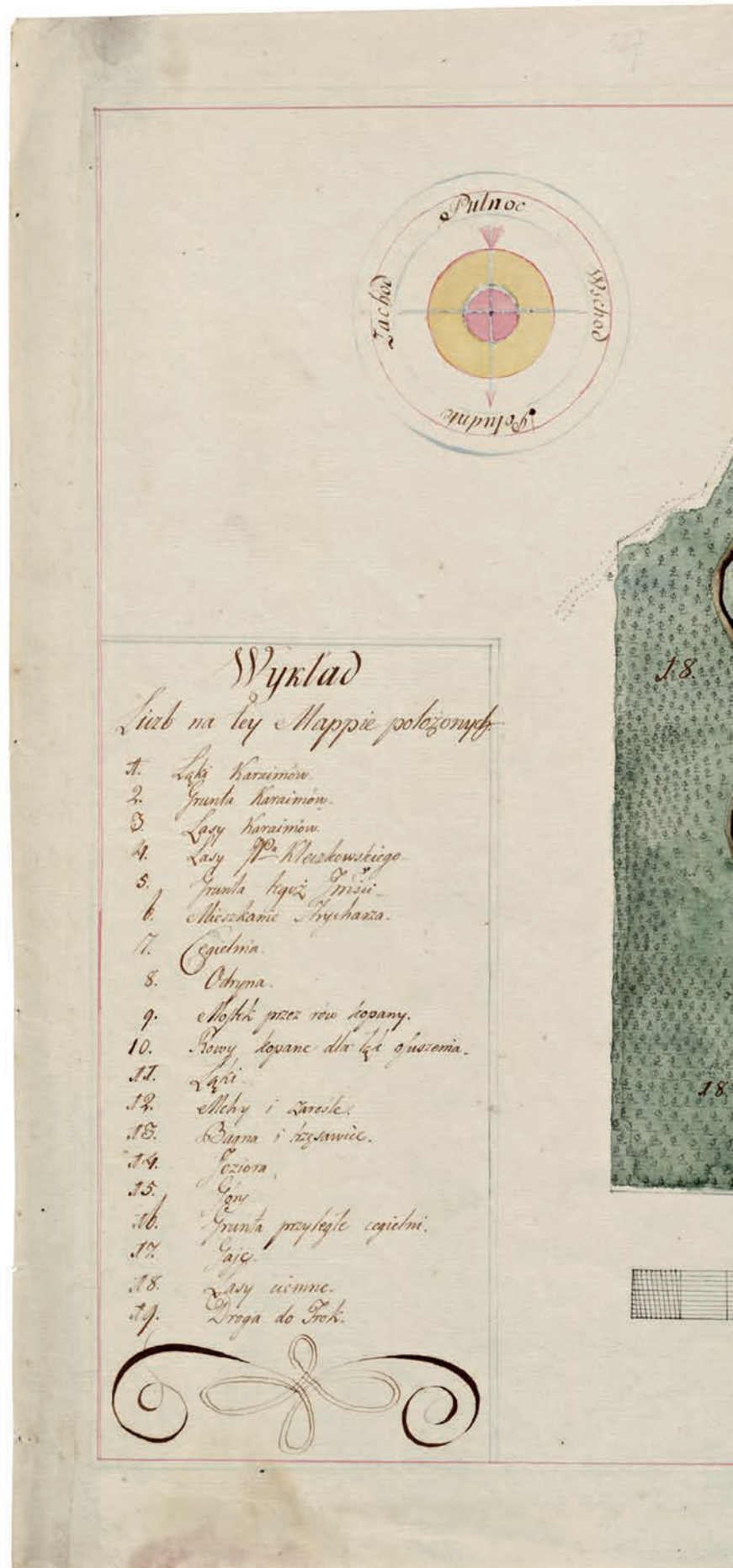
V. P. Kuthkiewicz

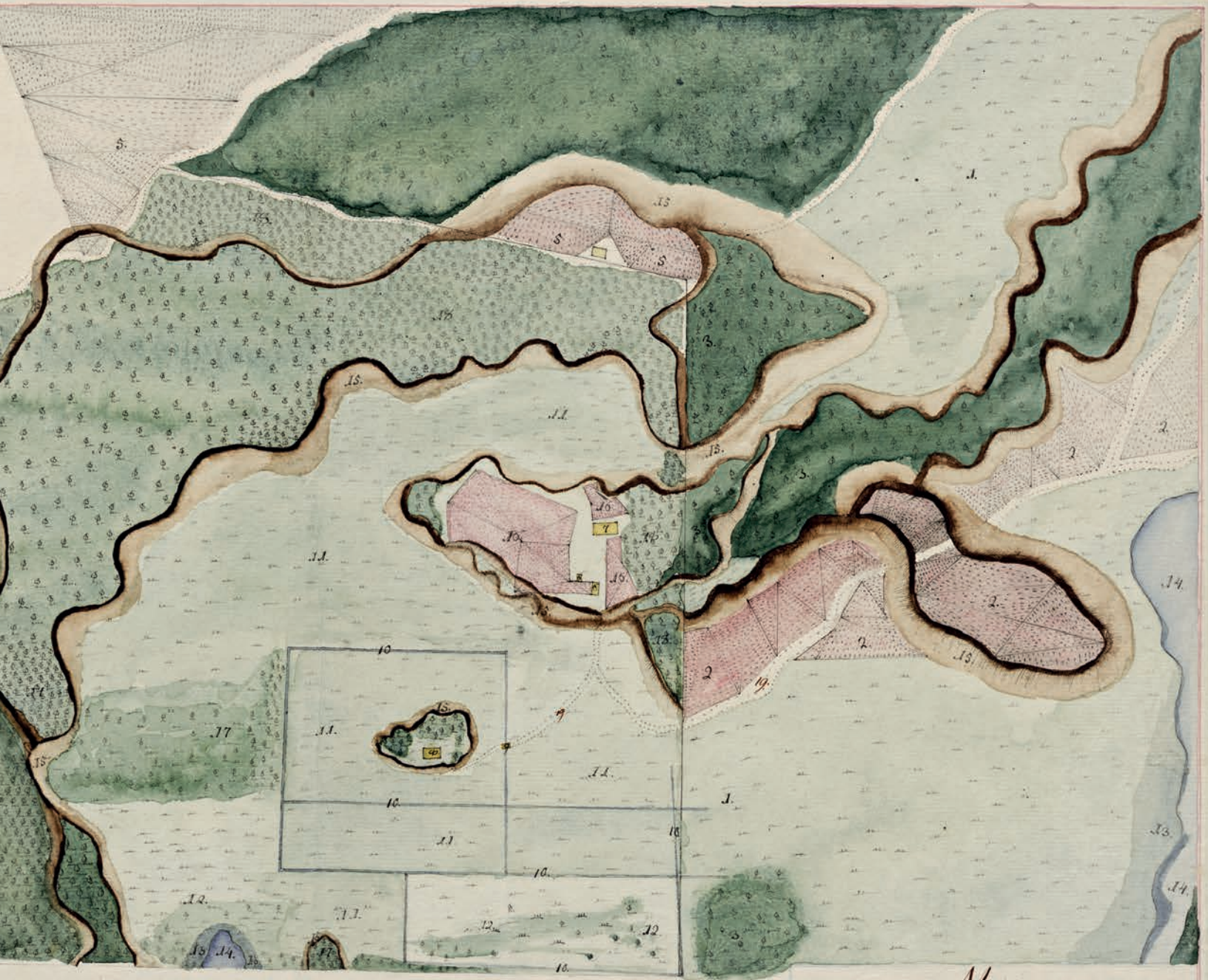
31 Plomėnų žemių atribojimo nuo Trakų bernardinų ir karaimų žemių žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1800 m. / Delimitation map of Plomėnai possessions from the lands of Trakai Bernardine monks and Karaites. Place of creation unknown, 1800

Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-45. Pavadinimas lenkų k.: *Mappa łąk Płomiany nazwanych z lasami i wodami należącemi do XX. Bernardynów Konwentu Trockiego. Od Wschodu przyległe są karaimów łąki N° 1, grunta N° 2 i lasy N° 3. Od Północy J[asnego] p[ana] Kleczkowskiego lasy N° 4 i grunta N° 5. Obręb cały Płomian zawiera w sobie wlok trzy, morgów 15 i sznurów keadratowych dwa. Informacja apie autorių: Delineavit fr[ater] Henricus Dmochowski S[ocius] S[ocietatis] J[esu] G[ene]r[al]is. Dokumento formatas – 45,7 × 64,2 cm. Popieriaus vandenženklis priklauso Lelijos vandenženklių grupei. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašu 23-45, seni inventoriiniai numeriai Inv. Nr. 45, 16. Pieštas tušu, spalvintas akvarele.*

Pasaulio šalis nurodo vėjų rožė, užrašyti jų pavadinimai (*Północ, wschod, południe, zachod*). Jos rodyklė nukreipta į žemėlapijo apačią – pietus. Nustatyti mastelį nepakanka duomenų. Lapo apačioje yra matavimų lentelė (be papildomų aprašų), kairėje apačioje – legenda, paaiškinanti vaizduojamus objektus (*Wykład liczb tej mappie położonych*). Turinyje pažymėtos Plomėnų žemių ribos su Trakų bernardinų, pono Klečkovskio ir karaimų valdomis.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Jezioro</i>	Ežeras	Plomėnų ež. (Trakų r.)
<i>Płomiany</i>	Plomėnai	Plomėnai (Trakų r.)
<i>Droga do Trok</i>	Kelias į Trakus	Trakai (Trakų r.)

Mappa

Lok. Pomiany nazwanych z Lasami i Wodami należącymi do J.M. Bernardynów konwentu Trzeckiego. Od Wschodu przyległe do kamienicy Nr. 1. Grunta Nr. 2. i Łasy Nr. 3. Od Północy P. Kleszkowskiego Łasy Nr. 4. i Grunta Nr. 5. Obok całej Płomni zawiera w sobie Włok trzy. Mierzony 15. i Liniów kwadratowych dwa.

Delincauit Fr. Hennius Dmochowski S. P. G. G.
Anno Dni 1800.

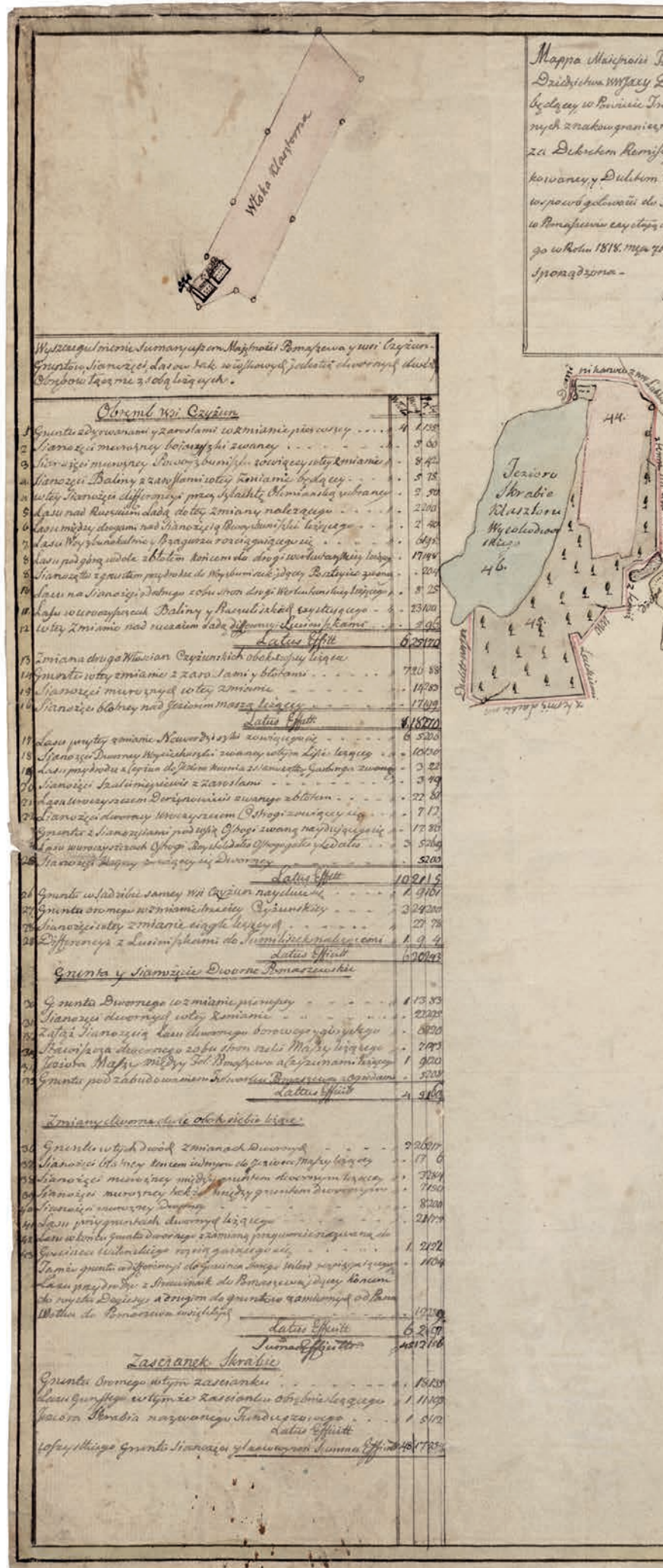
32 Aukštadvario dominikonų valdų ribų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1818 m. / Boundary map of Aukštadvaris Dominicans' possessions. Place of creation unknown, 1818

Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-35. Pavadinimas lenkų k.: *Mappa majątności funduszowej Pomaszewa y Czyżyn, dziedzictwa WWJXXy Dominikanow Wysockodworskich będącej, w powiecie Trockim położoney, według dawnych znakow granicznych possessyi utrzymującej się, za dekretem remiszyinym wymierzoney, zweryfikowaney y duktem okolney granicy oprowadzoney, w sposob gotowości do Sądu granicznego p[owia]ttu Trockiego w Pomaszewie czystującego przezemnie nizey pisanego w roku 1818 m[iesiąca] 7bra 2. W folwarku Pomaszewie sporządzona. Informacja apie matinką: Michał Massalski kniaź komornik p[owia]ttu Trockiego sądowy. Dokumento formatas – 50 × 64,4 cm. Žemėlapis užklijuotas ant kietiesnio popieriaus lapo, todėl negalima nustatyti, ar popieriuje yra vandenženklis. Lapo verso pusėje – VUB antspaudas su įrašu 23-35, senas inventorinis numeris Inv. Nr. 35. Pieštas tušu, spalvintas akvarele.*

Pasaulio šalis nurodo vėjų rožę, kurios rodyklė nukreipta šiaurės kryptimi (į lapo dešinę pusę). Visi vaizduojami objektai ir jų aprašai orientuoti į skirtingas puses. Apytikslis mastelis – 1:12 200 cm.

Viršutiniame dešiniajame lapo kampe pateikta spalvas aiškinanti legenda (*Oznaczenie sytuacji gruntow, łąk, lasow, etta.*), kairėje pusėje – papildomi inventoriniai duomenys (*Wyszczegulnienie summaryszem majątności Pomaszewa y wsi Czyżyn gruntow, sianożęci, lasow tak w wskowych jakoteż dwornych dwoch obrębów łącznie z sobą kżących*). Apačioje – matavimų lentelė (*Skala sznurow geometrycznych 30*). Turinyje pažymėtos senos ir naujos Aukštadvario dominikonų Tamašavos ir Čižiūnų valdų ribos su Trakų pavieto žemių ribų teismo teisėjų Lackių (z *Lackimi*), Odyneco (z *Odyńcem*), Gorskio (z *Gorskim*) ir Riomerio (*Romerem*) žemėmis. Pavaizduoti dirbami laukai, miškai, pelkės, keliai, tiltai, gyvenviečių tinklas, Tamašavos palivarkas, Mošios, Antakmenių ir Skrebio ežerai, Mošios upelis.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
Jezioro Skrabie klasztoru Wysockodworskiego	Aukštadvario vienuolyno Skrebių ež.	Skrebys (Trakų r.)
Jezioro Okmiany w[ielmożnego] Jańskiego sędziego	Teisėjo Janskio Antakmenių ež.	Antakmeniai (Trakų r.)
Jezioro Masza	Mošios ež.	Mošia (Trakų r.)
Rzeczka Masza	Mošios upelis	
Folwark Pomaszewo	Pamošavos palivarkas	Tamašava (Trakų r.)
Wies Lucinie / Luciniszki	Ličiūniškių k.	Ličiūniškės (Trakų r.)
Okolica Okmiany	Akmeniai, bajorkaimis	Akmeniai (Trakų r.)
Woyzbieniszki	Vaizbūniškės	Vaizbūniškės (Trakų r.)
Wies Ostrogi	Astragų k.	Dabar – Čižiūnai (Trakų r.)
Wies Czyżyny	Čižiūnų k.	Čižiūnai (Trakų r.)
Lamparciszki	Lampartiškės (?)	Nenustatytas
Wies Skorobaciszki dawniej Hubiszki	Skarabočiškių k. – seniau Ubiškės	Gubiškės (Trakų r.)
Wies Mackonciszki dawniej Strawienniki	Mackantiškių k. arba seniau – Strėvininkai	Mūsų dienomis kaimai: Mackantiškės (Trakų r.), Strėvininkai (Trakų r.)
Cegielnia	Plytinė	
Wialna Dobis	Velniaduobė	Velniaduobė (Trakų r.)
Poilga Pakalnis	Pailga pakalnė (?)	Nenustatyta
Gosciniac z Wysokiego dworu do Sumiliszek	Vieškelis iš Aukštadvario į Semeliškes	Aukštadvaris (Trakų r.), Semeliškės (Elektrėnų sav.)
Gosciniac z Wilna so Użugościa	Vieškelis iš Vilniaus į Užugustį	Vilnius (Vilniaus apskritis) Užugustis (Prienu r.)
Gosciniac z Wysokiego dworu do Wilna	Vieškelis iš Aukštadvario į Vilnių	
Droga z Wysokiego Dworu do Zyzmor	Kelias iš Aukštadvario į Žiežmarius	Žiežmariai (Kaišiadorių r.)
Droga z Giedynancow do Wilna	Kelias iš Gedanonių į Vilnių	Gedanonys (Trakų r.)
Droga z Czyżun do Okmian	Kelias iš Čižiūnų į Akmenius	
Droga z Czyżun do [Werotancew]	Kelias iš Čižiūnų į [...]	Nenustatyta
Z Czyżun droga do Druciszek	Kelias iš Čižiūnų į [...]	Nenustatyta
Droga do Czyżun	Kelias į Čižiūnus	Mackantiškės (Trakų r.), Čižiūnai
Droga do Pomaszew	Kelias į Tamašavą	Strėvininkai (Trakų r.), Tamašava
Droga z Maszy do Luciuow	Kelias nuo Mošios į Ličiūniškes	Ličiūniškės

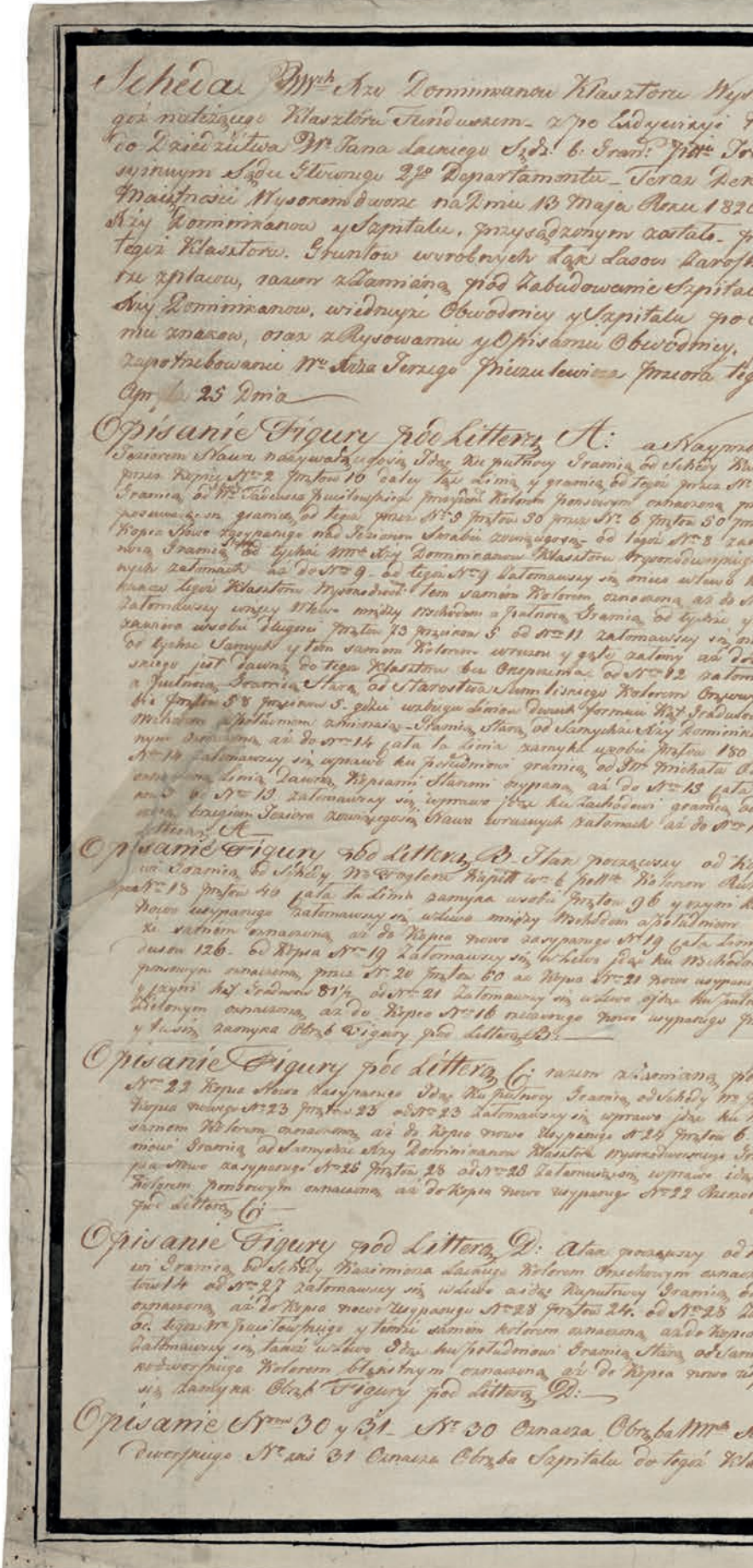
33 Aukštadvario dominikonų vienuolyno valdų planas. Sukūrimo vieta nežinoma, 1821 m. / Plan of the possessions of Aukštadvaris Dominican monastery. Place of creation unknown, 1821

Rankraštinis planas, VUB RS F23-1. Pavadinimas lenkų k.: Scheda W[ielebny]ch x[ięd]ży Dominikanow Klasztoru Wysokodworskiego – oraz szpitalu do tegoż należącego Klasztoru funduszem z po exdywizyi majątności Wysokiego Dworu, dawniey do dziedzictwa W[ielmożnego] Jana Lackiego, sędz[iego] b[yłego] gran[icznego] p[owia]ttu Troc[kie]go należącej, a po dekrete remisywizywnym Sądu Głównego [drugie]go departamentu, teraz dekretem Sądu exdywizorskiego, w teyże majątności Wysokim Dworze na dniu 13 maja roku 1820 zapadłym na sch[e]dę tychże W[ielebny]ch x[ięd]ży Dominikanow y szpitalu, przysądzonem zostało przy własnych gruntach funduszowych tegoż klasztoru. Gruntow wyrobnych, łąk, lasow, zarosli oraz w miasteczku Wysokim Dworze, z placow razem z zamianą pod zbudowanie szpitalu wydzielono janowa scheda W[ielebny]ch x[ięd]ży Dominikanow, wiedneyze obwodniey y szpitalu po obcięciu liniow na ziemi y położeniu znakow oraz zrysowaniu y opisaniu obwodniey przezemni niżej podpisanego na zapotrzebowaniu W[ielebne]go x[ięd]dza Jerzego Pieczulewicza, przeora tegoż klasztoru. Wydana roku 1821 apryla 25 dnia. Informacja apie matininką: Takową obwodnicą po uczynieniu znakow na ziemi y zrysowaniu oraz opisaniu podpisuię Dominik Gosniewski komor[nik] Sądu Exd[i]wizor[skich]. Dokumento formatas – 37,9 × 53,8 cm, restauruotas iki 1967 m. Popieriaus vandenženklis priklausio Lelijos vandenženklių grupei. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašu 23-1, senas inventorinis numeris Inv. Nr. 1. Pieštas tušu, spalvintas akvarele.

Pasaulio šalis plane nurodo vėjų rožę, jos strėlė nukreipta į viršutinį kairįjį kampą, bet šių duomenų nepakanka nustatyti pasaulio šalių išsidėstymą. Visi plane pavaizduoti objektai ir užrašai orientuoti į viršų. Nustatyti maselį nepakanka duomenų.

Lapo kairėje pusėje, po pavadinimu, pateiktas detalus penkių sklypų ribų aprašas. Apačioje – matavimų lentelė (Skala miary litewskiey prętow 300). Pažymėti Aukštadvario dominikonams priklausę sklypai, nurodytos senos ir naujos kunigo Tadeušo Pacilowskio (Tadeusz Pacilowski), Trakų pavieta pakamario Mykolo Odyńieco (Michał Odyniec) žemių ribos su Lenkijos kariuomenės kapitono Foglerio, Kazimiero Lackio (Kazimierz Lacki) valdomis. Turinyje pavaizduoti dirbami plotai, miškai, Navos ežeras, neįvardyto kelio atkarpa.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
Jezioro Nawa	Navos ež.	Nava, ež. (Trakų r.)
Wysoki Dwor	Aukštadvaris	Aukštadvaris (Trakų r.)
Dominikanie klasztoru Wysokodworskiego	Aukštadvario dominikonų vienuolynas	Aukštadvario Šv. Dominyko bažnyčia ir dominikonų vienuolynas (Trakų r.)

34 Trakų pavieta Vievio, Trakų, Senųjų Trakų, Rūdninkų, Valkininkų ir Onušio parapijų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1800 m. / Map of Vievis, Trakai, Senieji Trakai, Rūdninkai, Valkininkai, and Onuškis parishes of Trakai powiat. Place of creation unknown, 1800

Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-48. Pavadinimas lenkų k.: *Mappa powiatu Trockiego z sześciu parafini złożona. Zrysowana w rok[u] 1800 m[ies]ęca Junii*. Informacija apie autorių: *Wyciąg takowy plan powiatu Trockiego z sześciu tylko Parafii zdięty do Naywyszego Rządu gubernii Littewskiej podpisuię – Mikołaj Zielinski komor[nik] p[owia]ttu Trockiego*. Dokumento formatas – 62,5 × 97,8 cm. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašu 23-48, senas inventori-nis numeris Inv. Nr. 48, senas šifras 498. Pieštas tušu, spalvintas.

Pasaulio šalis nurodo vėjų rožę. Lapo viršuje yra šiaurės rytai. Apytikslis mastelis – 1:85 000 cm. Dokumento apačioje pateikta matavimų lentelė (*Skala wiorst y sążni*), kairėje pusėje – legenda, aiškinanti ženklus ir simbolius (*Explicacya mapy*). Žemėlapyje pavaizduotos šešios Trakų pavieta parapijos: Vievio (*Parafia Jewieńska*), Trakų (*Parafia Nowo Trocka*), Senųjų Trakų (*Parafia Staro Trocka*), Valkininkų (*Parafia Olkienicka*), Rūdninkų (*Parafia Rudnicka*). Jų teritorijos ir ribos pažymėtos raidėmis nuo A iki F ir spalvomis: raidė A ir raudonos spalvos linija žymi Vievio parapiją, raidė B ir žalios spalvos linija – Trakų parapiją, raidė C ir geltonos spalvos linija – Senųjų Trakų parapiją, raidė D ir rožinės spalvos linija – Rūdninkų parapiją, raidė E ir tamsiai rožinės spalvos linija – Valkininkų parapiją, raidė F ir geltonos spalvos linija – Onušio parapiją. Kiekvienos parapijos gyvenvietės numeruotos. Parapijų teritorijoje tiksliai pažymėtas reljefas: kalvos, piliakalniai, upės, ežerai, žemumos, pelkės, dirbami laukai ir miškai, gyvenviečių tinklas (miestai, miesteliai, bažnytkaimiai, kaimai, dvarai, palivarkai, smuklės ir malūnai), kelių trasa (pašto keliai, vieškeliai ir vietiniai keliukai).

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
Rzeka Wilia	Neries upė	
R[zeka] Waka	Vokės upė	
R[zeka] Mereczanka	Merkio upė	
R[zeka] Solcza	Šalčios upė	
R[zeczka] Gieluż	Gelužos upelis	Geluža
R[zeczka] Szpięgła	Spenglos upelis	Spengla
R[zeczka] Letuka	Lieluko upelis	
Jeavi	Vievis	Vievis (Elektrėnų sav.)
Rykanty	Rykantai	Rykantai (Trakų r.)
Miasto, klasztor, fol[wark]	Trakų m., vienuolynas,	Trakai (Vilniaus apskritis)
Nowe Troki	palivarkas	
Miastecz[ko] Stare Troki	Miestelis Senieji Trakai	Senieji Trakai (Trakų r.)
M[iasto] Rudniki	Rūdninkų m.	Rūdninkai (Šalčininkų r.)
M[iasto], d[wor] y fol[wark]	Valkininkų m., d.,	Valkininkai (Varėnos r.)
Olkiniki	palivarkas	
D[wor] y mias[to]	Onušio d. ir m.	Onuškis (Trakų r.)
Hanuszyszki		
Goscinięc Królewiecki	Vieškelis į Karaliaučių	Kaliningradas (Rusija)
Trakt Poczt[owy] do Wilna	Pašto kelias į Vilnių	Vilnius (Lietuva)
Trakt Pocztowy z Grodno do Wilna	Pašto kelias iš Gardino į Vilnių	Gardinas (Baltarusija), Vilnius
[Droga] z Kieydan	Kelias iš Kėdainių	Kėdainiai (Kėdainių r.)
[Droga] z Zyżmor	Kelias iš Žiežmarių	Žiežmariai (Kaišiadorių r.)
[Droga] z Symiliszek	Kelias iš Semeliškių	Semeliškės (Elektrėnų sav.)
[Droga] z Wysokiego Dwora	Kelias iš Aukštadvario	Aukštadvaris (Trakų r.)
[Droga] do Wilna	Kelias į Vilnių	Vilnius (Lietuva)
[Droga] z Rudnik do Eyszyszek	Kelias iš Rūdninkų į Eišiškes	Rūdninkai (Šalčininkų r.), Eišiškės (Šalčininkų r.)
[Droga] z Olkinik do Mińska	Kelias iš Valkininkų į Minską	Valkininkai (Varėnos r.), Minskas (Baltarusija)
[Droga] do Olkinik	Kelias į Valkininkus	Valkininkai

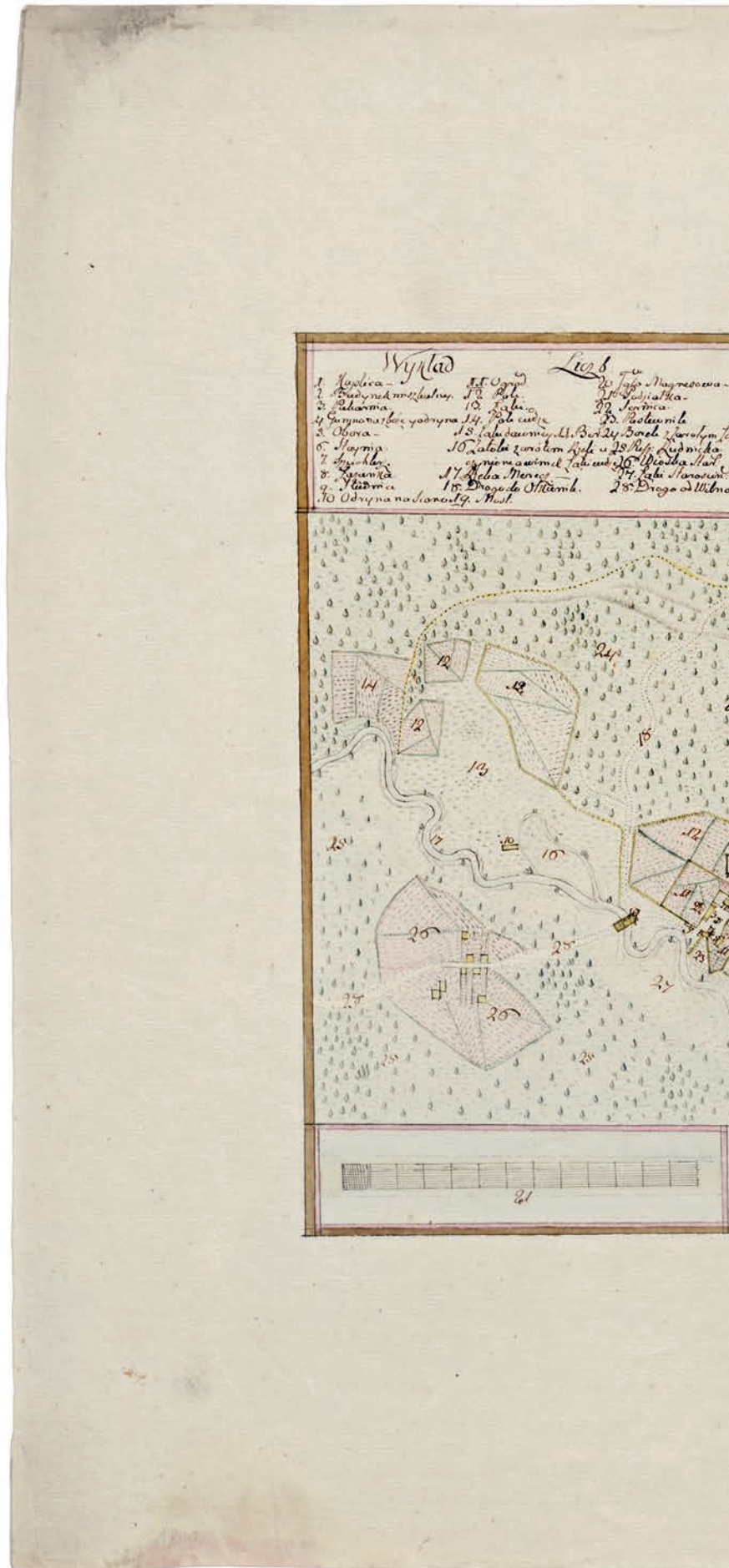
35 Vilniaus bernardinų valdų Rūdninkų girioje žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1800 m. / Map of the possessions of Vilnius Bernardine monastery in Rūdninkai Forest. Place of creation unknown, 1800

Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-56. Pavadinimas lenkų k.: *Mappa placu XX Bernardyn[ow] Wilen[skich] wyrażaiąca łaki, leżące w puszczy Rudnickiej i pole z lasem do tych że łak przyłączonego. Ograniczenie tych łak iest następuiące: od wschody y poludnia graniczy Rzeka Merecz, od poludnia y zachody puszcza Rudnicka w tym tu ograniczeniu żamykią się łaki cudzeł dwie zatoki, zwrotem rzeki uczynione, zawieraią w sobie sznur kwadtato[wych] 8, prętow 16, pręcikow 90 y ławek 50. [Dru]ga łaki dawniey należące do XX Bernar[dynow] zawieraiące w sobie morgow 21, sznur kwad[ratowych] 2, prę[tow] kwad[ratowych] 90, pręci[kow] 79 y ławek 50. Cały plac XX Bernar[dynow] zawiera w sobie włok 4, p[rętow] kw[adratów] 9 y prę[cikow] kw[adratów] 42. Pavadinimo apačioje pakartoti matmenys. Informacija apie dokumento kūrėją: *Delineavit P[ater] Gabriel Noreyko ordin[is] obser[vantiae] S[ancti] P[atris] N[ostri] Fran[cisci]. Anno 1800 diebus (nenurodyta) 8br[is] me[nsis]*. Formatas – 45,7 × 64,2 cm. Popieriaus vandenženklis priklauso Lelijos vandenženklių grupei, popieriaus dirbtuvės inicialai JKool. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašu 23-56, senas inventorinis numeris Inv. Nr. 56, senas šifras 236. Pieštas tušu, spalvintas akvarele.*

Pasaulio šalis nurodo vėjų rožę (*Igla magnesowa*), jos rodyklė rodo šiaurės kryptį. Žemėlapiu viršuje yra pietūs, šia kryptimi orientuoti visi pavaizduoti objektai. Nustatyti mastelį nepakanka duomenų. Lapo viršuje yra dvi legendos: dešiniajame kampe paaiškintos spalvos (*Wykład kolorow*), o kairiajame kampe – skaičiais pažymėti objektai (*Wykład liczb*). Apačioje pateikta matavimų lentelė.

Vilniaus bernardinų valdų Rūdninkų girioje ribų žemėlapyje pavaizduota koplyčia, ūkiniai pastatai, daržai, laukai, miško plotai, keliai į Vilnių ir Valkininkus, Merkio upė.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Rzeka Merecz</i>	Merkio upė	
<i>Wioska Star[a]</i>	Senasis kaimas	Nenustatytas
<i>Łaki Staroscin[skie]</i>	Seniūnės (?) žemės	Nenustatytos
<i>Puszcza Rudnicka</i>	Rūdninkų giria	Rūdninkai (Šalčininkų r.)
<i>Droga do Olkienik</i>	Kelias į Valkininkus	Valkininkai (Varėnos r.)
<i>Droga do Wilna</i>	Kelias į Vilnių	Vilnius (Lietuva)

36 Vilniaus bernardinų valdų Rūdninkų girioje žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1800 m. / Map of the possessions of Vilnius Bernardine monastery in Rūdninkai Forest. Place of creation unknown, 1800

Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-59. Pavadinimas lenkų k.: *Mappa zawierająca łąki XX Bernardynów Wilenskich, leżące w puszczy Rudnickiej, z ograniczeniem [t]ychże łąk od wschodu y północy rzeką Merecz, od południa y zachodu puszcza Rudnicką: oraz z ograniczeniem łąk odpadłych.* Po pavadinimu surašyti atskirų objektų matmenys. Informacija apie kūrėją: *Delineavit hanc mappam fr[ater] Franciscus Rąkiewicz ord[ini]s minor[um] obser[vantiae] S[ancti] P[atris] Franc[isci]. Anno 1800 men[sis] octobr[is] die 25.* Dokumento formatas – 43,8 × 62 cm. Popieriaus vandenženklis priklauso Lelijos vandenženklių grupei, popieriaus dirbtuvės inicialai JKool. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašu 23-59, senas inventorinis numeris Inv. Nr. 59. Pieštas tušu, spalvintas akvarele.

Pasaulio šalis nurodo vėjų rožė, jos rodyklė nukreipta į apatinę dešinią lapo kampą – šiaurę. Dokumento viršuje yra pietūs (*Meridies*). Visi turinyje pavaizduoti objektai ir jų aprašai nukreipti į viršų. Nustatyti mastelį nepakanka duomenų. Lapo viršuje pateiktos legendos, kurios aiškina skaičiais pažymėtų objektų (*wykład liczby*) ir ženklų (*wykład znakow*) prasmes. Apačioje – matavimų lentelė.

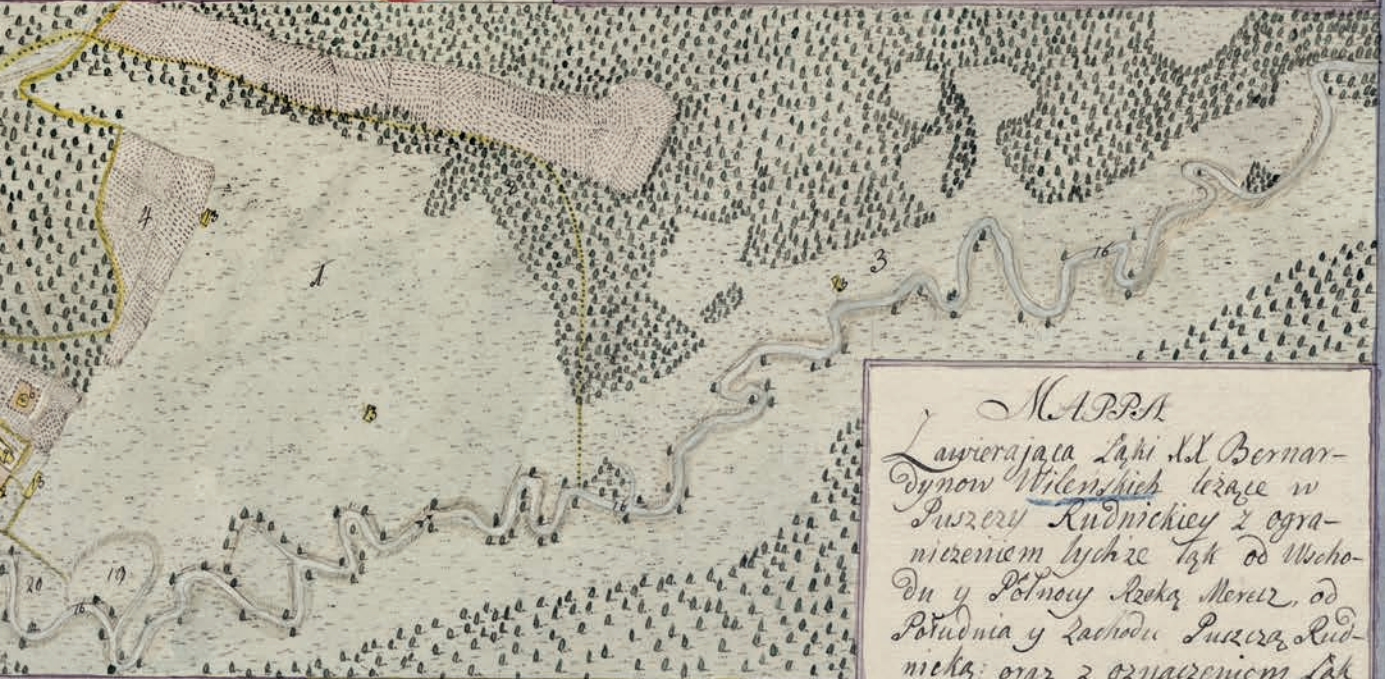
Vilniaus bernardinų valdų Rūdninkų girioje žemėlapyje pavaizduota koplyčia, ūkiniai pastatai, daržai, laukai, miškai, keliai į Vilnių ir Valkininkus, Merkio upė.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Rzeka Merecz</i>	Merkio upė	
<i>Wioska</i>	Kaimas	Nenustatytas
<i>[Puszcza Rudnicka]</i>	Rūdninkų giria	Rūdninkai (Šalčininkų r.)
<i>Droga do Olkinik</i>	Kelias į Valkininkus	Valkininkai (Varėnos r.)
<i>Droga do Wilna</i>	Kelias į Vilnių	Vilnius (Lietuva)

- Wykład Liczby*
1 Łąki prosta	8 Pasternia.	15 Most na rzece.
2 Borek y ławice	9 Łazanka	16 Rzeka Meruz
3 Łąki zabrane	10 Stajnia	17 Droga do Wina
4 Pole gospodarza	11 Szpikleryk	18 Wiska
5 Ogrody	12 Ogródka z Stajnią	19 Łąki Cudra
6 Kąpielnia	13 Ogródka na siano	20 Pasternik
7 Marszałny studziny	14 Droga do Chynik	21 Wygon 22 Kalamie

MAPA
 Zawierająca Łąki LL Bernardynów Wileńskich teraże w Puszory Rudnickiej z oznaczeniem bieżnie tak od Wschodu y Północy Rzeka Meruz, od Południa y Zachodu Puszczy Rudnickiej oraz z oznaczeniem Łąk odpadłych.

*Delineavit hanc Mappam
 Fr Franciscus Rapiewicz
 Ord^s Minor Obser L P. F. R.
 Anno 1800 Men^o Octobr^o Die 25.*

Wskaz. Mop. Sąd. Pol. Kraj. Łąki.

Łąki zawierają	-	2	3	2	90	36	-
Borek z zarostami	-	7	5	65	11	-	-
Pole y Ogrody	-	17	7	68	45	50	-
Pasternik z wygonem	-	5	2	89	99	50	-
Summa	=	4	-	-	9	42	-
Łąki odpadłe	=	-	2	2	90	79	50

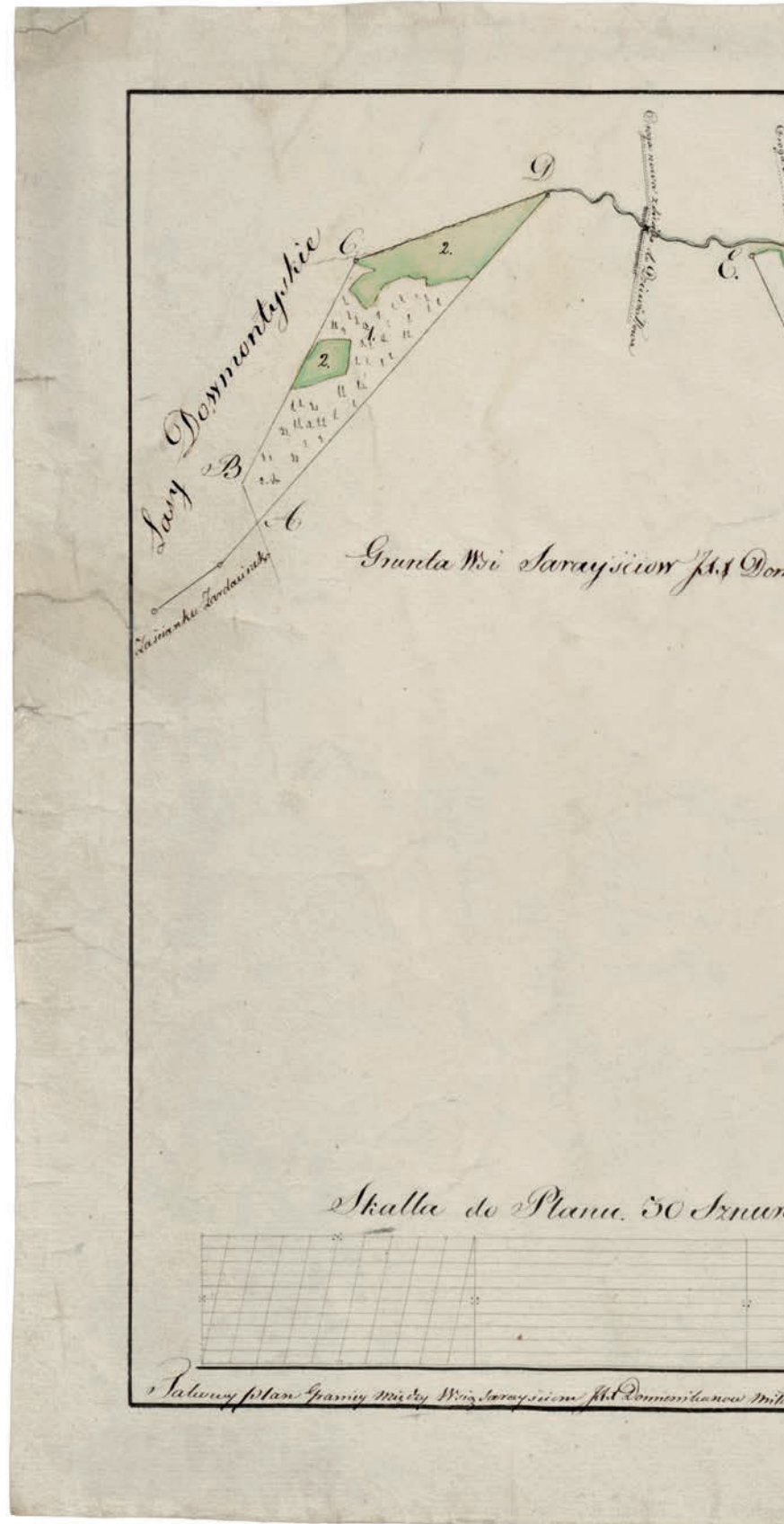
37 Milašiūnų dominikonams priklausiusio Sarosčių kaimo ir Daumantiškių valdos ribų planas. Sukūrimo vieta nežinoma, XIX a. pirmą pusę / Boundary plan of Sarosčiai village owned by Milašiūnai Dominicans and Daumantiškiai possessions. Place of creation unknown, first half of the 19th century

Rankraštinis planas, VUB RS F23-4. Pavadinimas lenkų k.: *Takowy plan granicy między wsią Sarayściami JXX Dominikanów Miłaszunskich a majątnością Dowmontyszkami WW[iełmożny]ch maiorow przez Sąd podkomorski uczynionej a p[anow] XX. Dominikanow zaskarzonej, iako zgodny z mappą exdywizorską. Informacja apie matininką: Podpisuję Jan Jasienski kom[ornik] p[owia]ttu Wilkom[ierskiego]. Dokumento formatas – 33,1 × 51,7 cm. Popieriaus vandenženklis priklauso Lelijos vandenženklių grupei, popieriaus dirbtuvės inicialai [JHoni]g&Zoonen. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašu 23-4, senas inventorinis numeris Inv. Nr. 4. Pieštas tušu, spalvintas akvarele.*

Plane tiksliai nepažymėtos pasaulio šalys, bet geografinių objektų padėtis rodo, kad lapo viršus nukreiptas į pietus. Visi plane pažymėti objektai orientuoti į skirtingas puses. Nustatyti mastelį nepakanka duomenų.

Dešinėje plano pusėje yra ribų aprašas, jos suskirstytos atkarpomis, pažymėtomis raidėmis nuo A iki G (*Explikacija planu*). Po juo – legenda, aiškinanti sklypų, pažymėtų skaičiais, sampratą (*Znaczenie numerow na plane położonych*). Plano kairės pusės apačioje pateikta matavimų lentelė (*Skalla do planu. 30 sznurow Li[tewskich] zawiera*). Dokumente pažymėti vandens telkiniai, sausumos keliai, įvairios paskirties žemės, miškai, valdų riba.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Rzeka Armona Stara</i>	Armonos upė	
<i>Kanał Armony</i>	Armonos kanalas	
<i>Ruczay Jodupis</i>	Juodupio upelis	
<i>R[uczay] Strawzgiąła</i>	Strauzgėlės upelis	
<i>Dowmontyszki</i>	Daumantiškiai	Daumantiškiai (Ukmergės r.)
<i>Wies Sarayście</i>	Sarosčių k.	Sarosčiai (Ukmergės r.)
<i>Zaścianek Zardaciszki</i>	Žerdetiškis, užsienis	Žerdetiškis (Ukmergės r.)
<i>Grunta Dowmontyskie</i>	Daumantiškiai	Daumantiškiai
<i>Grunta Wsi Sarayściov XX. Domienikanow</i>	Dominikonų žemės Sarosčių k.	Sarosčiai
<i>Lasy Dowmontyskie</i>	Daumantiškių miškai	Daumantiškiai
<i>Droga nowa z Siesik do Dziewiałtowa</i>	Naujas kelias iš Siesikų į Deltuva	Siesikai (Ukmergės r.), Deltuva (Ukmergės r.)
<i>Droga stara z Siesik do Dziewiałtowa</i>	Senas kelias iš Siesikų į Deltuva	Siesikai, Deltuva
<i>[Droga] do Garb[uwa]</i>	Kelias į Garbuva	Garbuvas (Ukmergės r.)

Explicacja Planu

Litery A. oznaczają punkt trójcennyj profusji teruz, praktykujecej się, między
Zasłużonymi Krasawcami M^{ro} Lubitki, M^{ro} Sarajiem f^o Domiankanow
i Domontyjskami M^{ro} Meierow. od którego punktu, do punktu B. i C.
Linija oznaczajze dawną, używaną f^o Domiankanow, grze żonak, starego kopca
pod literą C. do którego przez sianozie błotną Kuzajim Jodupiem także używa-
nowi f^o Domiankanow, była do punktu D. do którego do A. granica przez
szę podkomercu między M^{ro} Sarajiem f^o Domiankanow, a Domontyjs-
kami M^{ro} Meierow postanowiona. Wtem Obrembie M^{ro} 11. M^{ro} 181. za-
wiera. —

od Punktu D. do E. granica dawna, i teraz się naruszona, między Sarajiem f^o
Domiankanow, a Domontyjskami M^{ro} Meierow Kuzajim Jodupiem do kopca
pod literą E. do którego szę podkomercu postanowii granic od M^{ro} Sarajie
z Domontyjskami, linija prosta, aż do kopca pod literą J. przy uyciu Kuzajim
Krawczyaty do Reuli Stary Armory.

Caumyżsa używanii M^{ro} Sarajiem f^o Domiankanow, od kopca E. Kuzajim
Jodupiem aż do uycia do starego koryta Reuli Armory pod literą F. dalej tym
że starym korytem Armory do kopca pod literą J. przy uyciu Kuzajim Kraw-
czyaty do Reuli Armory. — w tem Obrembie M^{ro} 2. M^{ro} 182. przeloz 27. zawiera

a W Ogule szę podkomercu zaigz od M^{ro} Sarajie do majnosii Domontyjs-
kami M^{ro} 3. M^{ro} 188. —

Znaczenie Numerow na planie polozonych.

- pod N° 1° — Lasy
 2. sianozie błotne
 3. sianozie murzone i błotne
 4. pole otomu niedawno wyrobione z pod zarostu
 5. zarost
 6. zarost błotne
 7. sianozie błotne
 8. pole otomu dawne, zwane porokoty
 9. sianozie murzone
 10. — Dyrwany. — — — —

Skala zawiera

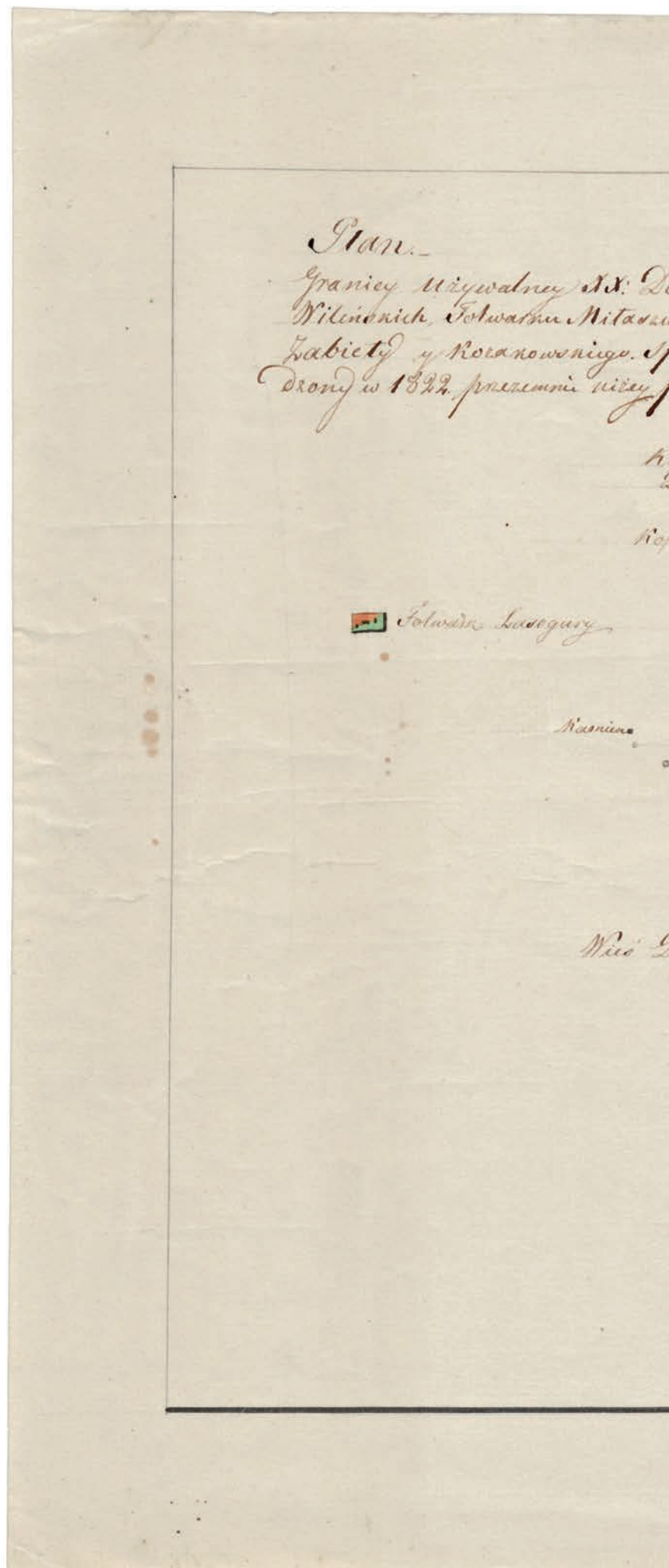
Plan ten, a mianowicie Domontyjskami M^{ro} Meierow, przez szę podkomercu używanii, a f^o Domiankanow zastawiony, jako ogarny z mapy, Edykwizerskiej, powziął, Jan Janowski, dnia 1818.

38 Vilniaus dominikonams priklausiusio Milašiūnų palivarko ribų planas. Sukūrimo vieta nežinoma, 1822 m. / Boundary plan of Milašiūnai folwark owned by Vilnius Dominicans. Place of creation unknown, 1822

Rankraštinis planas, VUB RS F23-13. Pavadinimas lenkų k.: *Plan granicy używalney XX Dominikanow Wileńskich folwarku Miłaszun od J[asnie] W[ielmożneg]o Zabiely y Kozakowskiego, sporządzony w 1822 przezemnie niżey podpisanego*. Informacija apie matininką: *Takow[ą] mappk[ą] zporządziłem Wilkomir[ski] powiatowy komor[nik] Piotr Florkowski*. Dokumento formatas – 31,2 × 40,5 cm. Popieriaus vandenženklis priklauso Liūto vandenženklių grupei. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašu 23-13, senas inventorinis numeris Inv. Nr. 13. Plano apačioje – matavimų lentelė (*Skalla os sznurow 40*). Pieštas tušu, spalvintas akvarele.

Plane nepažymėtos pasaulio šalys, bet gyvenviečių geografinė padėtis rodo, kad lapo viršuje yra rytai. Visi turinyje pavaizduoti objektai nukreipti į skirtingas puses. Apytikslis mastelis – 1:20 200 cm. Plane skirtingų spalvų linijomis pažymėtos Vilniaus dominikonų žemių ribos su ponų Zabielos (*Grunta wsiów Jasnie Wielmożnego Zabiely od koloru różowego, grunta używalne Zabiely*), Bankovskio (*Grunta W[ielmożneg]o Bankowskiego*) ir Kozanovskio (*Droga iest granica używalna od folwarka Lasogur W[ielmożneg]o Kozanowskiego*) valdomis. Pažymėti riboženkliai (*kopiec, kamien, kopiec pien, dąb*), dirbami ir miško plotai, gyvenvietės ir kelių tinklas.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Wieś Kurmele</i>	Kurmėlių k.	Kurmėliai (Ukmergės r.)
<i>Wieś Pouzole</i>	Paąžuolių k.	Paąžuoliai (Ukmergės r.)
<i>Wieś Dyrże</i>	Diržių k.	Diržiai (Ukmergės r.)
<i>Folwar[k] Miłaszuny</i>	Milašiūnų palivarkas	Milašiūnai (Ukmergės r.)
<i>Fol[wark] Kurmele</i>	Kurmėlių palivarkas	Kurmėliai
<i>Fol[wark] Dziewałtow</i>	Deltuvos palivarkas	Deltuva (Ukmergės r.)
<i>Folwark Lasogury</i>	Palivarkas [...]	Dabar – Nazariškių k. (Ukmergės r.)
<i>Droga z Szat do Wilkomierza</i>	Kelias iš Šėtos į Ukmergę	Šėta (Kėdainių r.), Ukmergė (Lietuva)
<i>Droga z Miłaszun do Dziewałtowa</i>	Kelias iš Milašiūnų į Deltuvą	Deltuva
<i>Droga [...] od Lasogur</i>	Kelias [...] į [...]	Nenustatytas

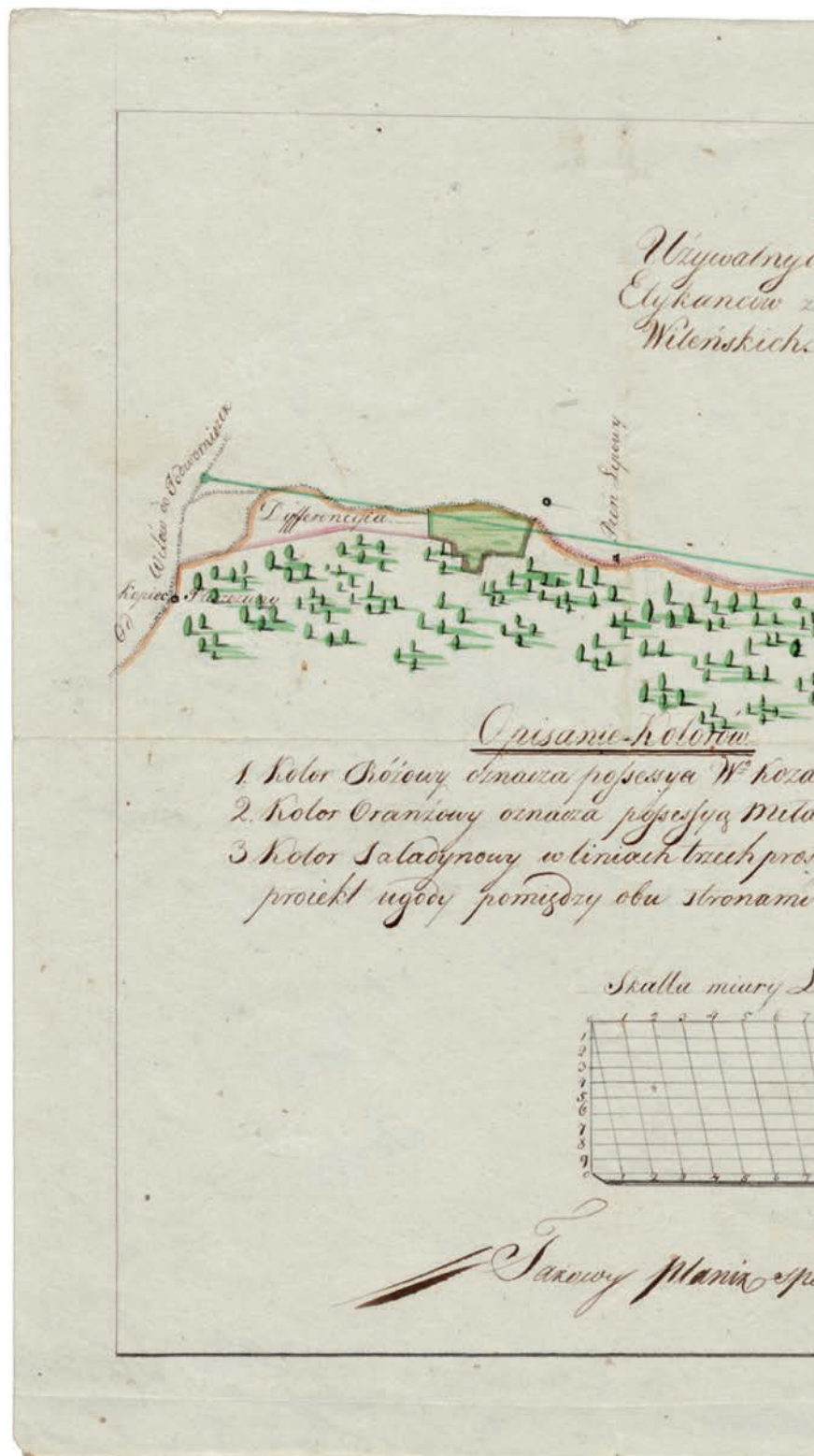
39 Vilniaus dominikonams priklausiusios Atikonių valdos ir Milašiūnų palivarko atribojimo planas. Sukūrimo vieta nežinoma, 1825 m. / Delimitation scheme of Milašiūnai folwark and Atikonys possessings, owned by Vilnius Dominicans. Place of creation unknown, 1825

Rankraštinis dokumentas, VUB RS F23-14_1. Pavadinimas lenkų k.: *Planik używalnych scian y dyfferencyi W[ielmożneg]o Kozakowskiego od wsi Etykanow z folwarkiem Milaszunami XX Dominikanów Wileńskich. Sporządzony w roku 1825 apryla 14 dnia.* Informacija apie matininką: *Takowy planik sporządziwszy podpisuię Wilkomirski Koronny geometra Piotr Florowski.* Dokumento formatas – 22,7 × 39,2 cm. Popieriaus vandenženklis – 1824 m. data. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašu 23-14/1, senas inventorinis numeris – Inv. Nr. 14. Pieštas tušu, spalvintas.

Apatiniame dešiniajame lapo kampe nupiešta pasaulio šalį rodanti strėlė, bet jos pavadinimas neužrašytas. Vaizduojamų gyvenviečių geografinė padėtis liudija, kad strėlė rodo šiaurę, kuri yra lapo viršuje (su nedideliu nukrypimu į kairę pusę). Šia kryptimi orientuoti visi dokumento turinyje pažymėti objektai. Mastelis – 1:27 000 cm. Lapo apačioje – matavimų lentelė (*Skalla miary Litewskiej od sznurow trzydziestu*). Kairėje pusėje – legenda, aiškinanti įvairiomis spalvomis pažymėtų valdų ribas (*Opisanie kolorow*).

Skirtingų spalvų linijos žymi Atikonių kaimo ir Milašiūnų palivarko ribas su pono Kosakovskio žemėmis. Pažymėti riboženkliai (*kopiec pieszczany, pień lipowy, kopiec w lipniaku, krynica miedza wysoka*), miškai, dirbami laukai, gyvenvietės ir keliai.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Wies Etykańce</i>	Atikonių k.	Atikonys (Ukmergės r.)
<i>Wies Jakutyszki</i>	Jakutiškių k.	Jakutiškiai (Ukmergės r.)
<i>Folwark Milaszuny</i>	Milašiūnų palivarkas	Milašiūnai (Ukmergės r.)
<i>[Droga] Jod Wilów do Podworniszek</i>	Kelias iš Vilių (?) į Padvarniškes	Nenustatytas

Planik

Scian y Dufferency W. Kozłowskiego do Wsi
Kotwarskiem Młazunami XX Dominikanow
Przełożony w Roku 1825. A przyła 14. Cenia.

Woskiego
unka
ch, cina

Woskiego do 12 numerow Trzydziestu.

Podpisany podpisami Włocławskimi Koronny Geometr
Piotr Kozłowski

40 Troškūnų miestelio ir aplinkinių žemių planas. Sukurtas Troškūnuose, 1800 m. / Plan of Troškūnai town and surrounding lands. Created in Troškūnai, 1800

Rankraštinis planas, VUB RS F23-50. Pavadinimas lenkų k.: *Mappa miasteczka Traskun z wyszczególnieniem wszystkich placow oraz przyległych gruntow, zarośli, łąk, rzeki, drog, dla przedstawienia sposobow w mierzeniu praktycznem doskonalszej się młodzieży w sztuce miernictwa przez J[ąśniego] x[iędza] Jozefa Januszkiewicza, profesora matematyki szkół powiatowych Traskunskich, po ukonczonym rozmiarze na papier przeniesiona i zrysowana roku 1800 miesiąca junij.* Dešiniąjame apatiniaame lapo kampe – autoriaus parašo fragmentas: *Fr[ater] Josephus Janusz[kiewicz]*. Dokumento formatas – 48 × 64,3 cm. Popieriaus vandenženklis priklauso *Avilio* vandenženklių grupei. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašu 23-50, senas inventorinis numeris – Inv. Nr. 50, senas šifras – 324. Pieštas tušu, spalvintas akvarele.

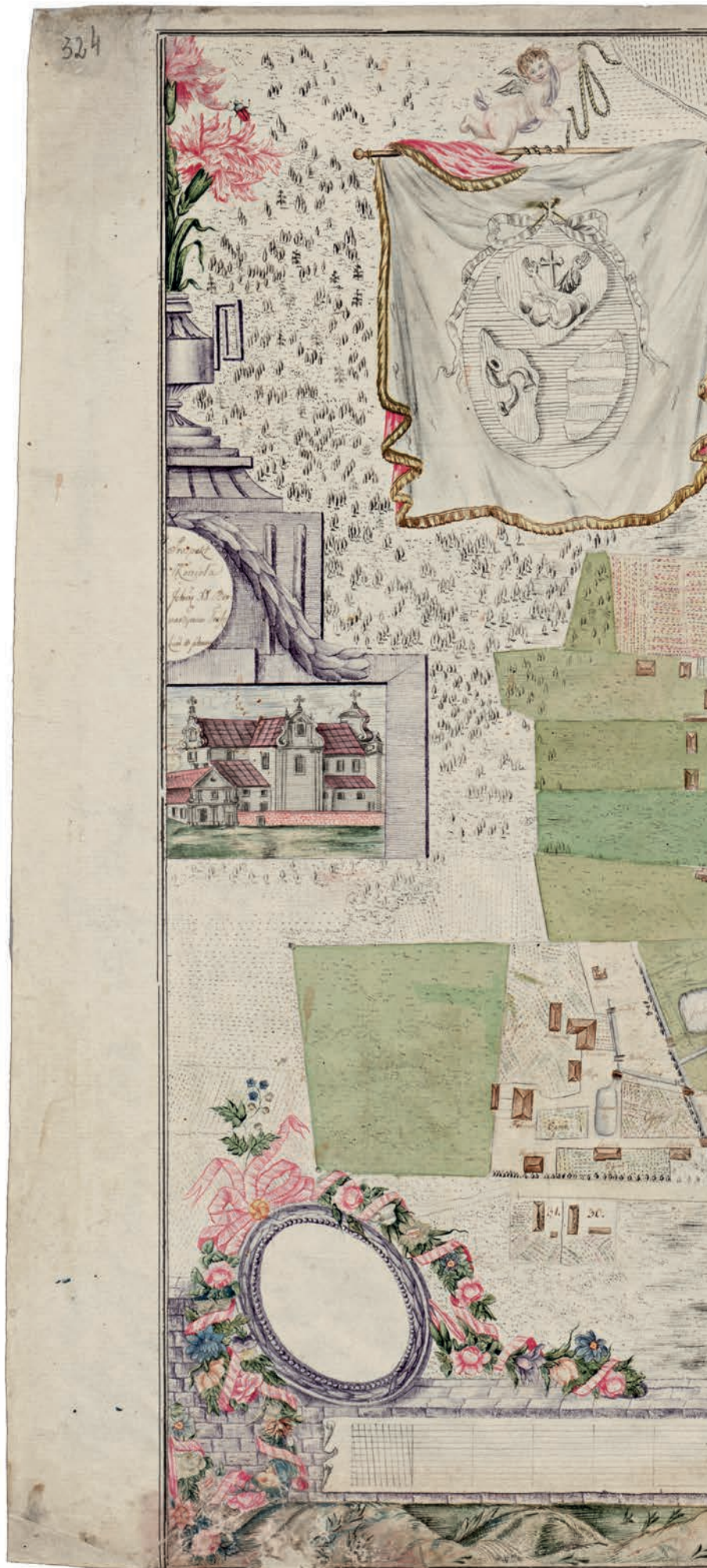
Pasaulio šalis rodo vėjų rožę, kurios rodyklė nukreipta šiaurės kryptimis (į Troškūnų miestelio pusę). Apytiksliai plano viršuje yra rytai, šia kryptimi orientuoti ir dokumente pavaizduoti objektai. Nustatyti mastelį nepakanka duomenų.

Plano dešinėje pusėje stilizuotos kolonos kamienne pateikta legenda, aiškinanti numeriais pažymėtus objektus (*Wyk[ład] nume[rów]*): surašyti miestelio namai ir savininkai, pažymėtos Troškūnų bernardinų vienuolyno valdos. Viršutiniame kairiajame kampe pavaizduotas audeklas su jungtine herbine kompozicija: ovalo figūra padalyta į tris dalis; vienoje jų nupieštas bernardinų simbolis – dvi sukryžiuotos rankos, Dievo ir vienuolio, kitoje – *Trąby* herbas, tikėtina, priklausęs tuometiniams Troškūnų dvaro savininkams Petkevičiams (*Pietkiewicz/Pieckiewicz*)², trečioje – heraldinė mėlyna spalva, išreikšta horizontaliomis linijomis. Po juo, stilizuotos vazos postamente, pavaizduota Troškūnų Švč. Trejybės bažnyčia (*Prospekt Kościoła Ich mi[łos]c[iow] XX Bernardynow Traskun[skich] od północy*). Plano apačioje nupiešta matavimų lentelė be paaiškinimų.

Plane pavaizduotas Troškūnų miestelis, Švč. Trejybės bažnyčios ir bernardinų vienuolyno pastatai, gyvenamieji namai, dirbami laukai, miškai, keliai, Juostos upė.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Rzeka Josta</i>	Juostos upė	
<i>Traskuny</i>	Troškūnai	Troškūnai (Anykščių r.)
<i>Klasztor</i>	Vienuolynas	Troškūnų bernardinų vienuolynas
<i>Kościół</i>	Bažnyčia	Troškūnų Švč. Trejybės bažnyčia

² 1778 m. minimas Ukmergės pasieniūnis Ignatas Petkevičius, herbu *Trąby*. Žr. *Niesiecki K. Herbarz Polski*, t. 7. Wyd. J. N. Bobrowicz. Lipsk, 1841, p. 297.

Mappe der k. k. Reichs- und
Landesstadt Wien, als auch der
Umgebungen, dergleichen in Österreich, Böhmen
und Mähren, welche unter
ihrem Namen für jetzt zusammengefasst
sind, in Systematischer Ordnung
nach Österreichischer geographischer
Anstalt im Jahr 1800 herausgegeben

1. Die k. k. Hofburg
2. Die k. k. Hofkanzlei
3. Die k. k. Hofbibliothek
4. Die k. k. Hofoper
5. Die k. k. Hofkapelle
6. Die k. k. Hofkammer
7. Die k. k. Hofschultheißenamt
8. Die k. k. Hofschneiderei
9. Die k. k. Hofschmelzerei
10. Die k. k. Hofschneiderei
11. Die k. k. Hofschmelzerei
12. Die k. k. Hofschneiderei
13. Die k. k. Hofschmelzerei
14. Die k. k. Hofschneiderei
15. Die k. k. Hofschmelzerei
16. Die k. k. Hofschneiderei
17. Die k. k. Hofschmelzerei
18. Die k. k. Hofschneiderei
19. Die k. k. Hofschmelzerei
20. Die k. k. Hofschneiderei
21. Die k. k. Hofschmelzerei
22. Die k. k. Hofschneiderei
23. Die k. k. Hofschmelzerei
24. Die k. k. Hofschneiderei
25. Die k. k. Hofschmelzerei
26. Die k. k. Hofschneiderei
27. Die k. k. Hofschmelzerei
28. Die k. k. Hofschneiderei
29. Die k. k. Hofschmelzerei
30. Die k. k. Hofschneiderei
31. Die k. k. Hofschmelzerei

Josephus Jompe

41 Grafui Pranciškui Sapiegai priklausiusios Užpalių grafystės kaimų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1809 m. / Map of the villages of Užpaliai County owned by Count Francis Sapieha. Place of creation unknown, 1809

Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-232. Pavadinimas lenkų k.: *Mapa pomiaru Hrabstwa Uszpolskiego w Gubernij Litewskiej w powiecie Włkomirskim położonego, Jasnje Oswieconego [J]ego m[ilos]ci xięcia Franciszka Sapiehy, taynego aktualnego sownietnika Jego Imperatorskiej Mości, Kawalera orderu S[więtego] Jana Jerozołim[skiego], nayakuratnieyszym wyszczegulnieniem wszelkich gruntow dwornych, mieyskich i wloscianskich przezemnie Jana Klimaszewskiego komornika p[owia]ttu Pińskiego w roku teraznieyszym 1809 miesiaca Listopada 15 dnia sporządzona.* Informacija apie matininką: *Takową mappą z geometrycznego wymiaru sporządzoną podpisuię Jan Klimaszewski komor[nik] p[owia]ttu Pińskiego.* Dokumento formatas – 144 × 208 cm, žemėlapis užklijuotas ant drobės, susuktas aplink medinį pagrindą į ritinį. Žemėlapis su defektais ir nerestauruotas, dalis įrašų išblukę ir neįskaitomi, kai kur popierius nukritęs nuo drobės. Neįmanoma nustatyti visų toponimų ir valdų ribų aprašymų. Jo verso pusėje yra seni inventoriniai užrašai Nr. 50, [190]. Pieštas tušu, spalvintas akvarele.

Žemėlapyje strėlė žymi pasaulio šalį, bet jos pavadinimas neužrašytas. Gyvenviečių geografinė padėtis rodo, kad strėlė nukreipta į šiaurę – žemėlapio dešinę pusę. Todėl jo viršuje yra vakarai. Dalis žemėlapyje vaizduojamų objektų orientuoti į viršų – vakarų kryptimi. Apytikslis mastelis – 1:17 000 cm. Dokumento paleografijos analizė rodo, kad žemėlapyje įrašus rašė ne vienas asmuo, nes yra trys skirtingo braižo pavyzdžiai (galbūt vėliau buvo pildytas).

Žemėlapis puošnus, pavadinimas stilizuotame heraldinio skydo lauke, už jo, gamtos fone, piramidė su vainiku. Šalia piramidės graikiško stiliaus kolona. Pirmame kompozicijos plane yra graikų togą vilkinti moteris, laikanti rankoje žemėlapio matavimų skalės lentelę (*Scall od sznurow 30*). Žemėlapį iš abiejų pusių įrėmina medžiai, horizonte nutolusi stilizuota gyvenvietė, dešinėje pusėje pavaizduotas Sapiegų giminės herbas – *Lapinas* (lenkų k. *Lis*). Žemėlapio kairėje pusėje yra legenda, kurioje nurodytos gyvenvietės, inventoriniai žemių matavimų duomenys (*Tabella ogólna gruntow maiętnosci Uszpolu wymiarem komorniczym na tey mappie okazanych*).

Žemėlapyje pavaizduotos valdų ribos, vietovės reljefas, vandens telkiniai, kelių ir gyvenviečių tinklas. Nors dokumente pažymėta gausybė gyvenviečių, bet paraše visų išaiškinti nėra galimybės, dėl to apsiribota tik pagrindinėmis.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Rzeka Szwięta</i>	Šventosios upė	
<i>Oswintis</i>	Ašvintis	Uosintas, ež. (Rokiškio r.)
<i>Oswintis</i>	Ašvintis	Bedugnys, ež. (Rokiškio r.)
<i>Wazeis</i>	Vazejys	Vazajis, ež. (Rokiškio r.)
<i>Czancys</i>	Čančys	Čiaunas, ež. (Utenos r.)
<i>Czyteykis</i>	Čyteikis	Čiūteikis, ež. (Utenos r.)
<i>Degleielis</i>	Deglėjėlis	Daglėjėlis, ež. (Utenos r.)
<i>Degleies</i>	Deglėjas	Daglėjas, ež. (Utenos r.)
<i>Poszcza</i>	Paščia	Paštys, ež. (Utenos r.)
<i>Duvenas</i>	Duvenas	Duvėnas, ež. (Zarasų r.)
<i>Duvenelis</i>	Duvinėlis	Duvėnėlis, ež. (Zarasų r.)
<i>Pilaszys</i>	Pilašys	Pilašius, ež. (Utenos r.)
<i>Dumblis</i>	Dumblis	Dumblys, ež. (Utenos r.)
<i>Ilgis</i>	Ilgis	Ilgys, ež. (Utenos r.)
<i>Liminas</i>	Liminas	Liminas, ež. (Utenos r.)
<i>Miasto Uszpole</i>	Užpalių m.	Užpaliai (Utenos r.)
<i>Wies Gayleszuny</i>	Gailiešionių k.	Gailiešonys (Utenos r.)
<i>Wies Zeybyszki</i>	Žaibiškių k.	Žaibiškės (Utenos r.)
<i>Wies Traydzuny</i>	Traidžiūnų k.	Traidžiūnai (Utenos r.)
<i>Wies Likunce</i>	Likančių k.	Likančiai (Zarasų r.)
<i>Wies Ilczuki</i>	Ilčiukų k.	Ilčiukai (Utenos r.)
<i>Wieś Kiepie</i>	Kiepių k.	Kėpiai (Utenos r.)
<i>Wieś Kieyminy</i>	Kaimynų k.	Kaimynai (Utenos r.)
<i>[Wieś] Batyszki</i>	Batiškių k.	Butiškis (Utenos r.)
<i>Wieś Tarwidzie</i>	Tarvydžių k.	Tarvydžiai (Utenos r.)
<i>Wieś Wigielie</i>	Vigėlių k.	Vygėliai (Utenos r.)

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Wies Koniuczi</i>	Kaniūkų k.	Kaniūkai (Utenos r.)
<i>Wies Degiesie</i>	Degėsių k.	Degėšiai (Utenos r.)
<i>Wies Dawoynie</i>	Davainių k.	Davainių Giria (Utenos r.)
<i>Wies Untadaweynie</i>	Antadavainės k.	Antadavainė (Zarasų r.)
<i>Wies Woyskuny</i>	Vaiskūnų k.	Yra kelios šio pavadinimo gyvenvietės Utenos ir Zarasų r.
<i>Wies Wieszeyki</i>	Viešeikių k.	Viešeikiai (Utenos r.)
<i>Wies Mileyki</i>	Mieleikių k.	Mieleikiai (Utenos r.)
<i>Wieś Siemieniszki</i>	Sėmeniškių k.	Šeimyniškiei (Utenos r.)
<i>Rimiszki</i>	Rimiškiai	Rimiškiai (Utenos r.)
<i>Kupry</i>	Kupriai	Kupriai (Utenos r.)
<i>Antokolna</i>	Antakalnis	Antakalnis (Utenos r.)
<i>Trumpale</i>	Trumpėliai	Trumpėliai (Utenos r.)
<i>Stasiszki</i>	Stasiškės	Stasiškės (Utenos r.)
<i>Mosteyki</i>	Musteikiai	Musteikiai (Utenos r.)
<i>Maminiszki</i>	Mominiškės	Mamėniškis (Utenos r.)
<i>Zwirgzdys</i>	Žvirgždys	Žvirgždys (Zarasų r.)
<i>Zwirgzdele</i>	Žvirgždelė	Žvirgždelis (Utenos r.)
<i>Sietekszna</i>	Šetekšna	Šetekšnis (Rokiškio r.)
<i>Abdzinniszki</i>	Abzdžiūniškis	Dabar – Pilkėnų k. (Rokiškio r.)
<i>Grunta Gudziskie</i>	Gudiškių žemės	Gudiškės (Zarasų r.)
<i>Obręmb Podze</i>	Puodžių žemės	Puodžiai (Zarasų r.)
<i>Obremb wsi y zascianek Dragieliszki</i>	Drageliškių užsienis ir riba	Drageliškės (Zarasų r.)
<i>Las Ałowska</i>	Alaušo miškas	Alaušas (Utenos r.)

42 Naujininkų valsčiaus žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1753 m. / Map of Naujininkai volost. Place of creation unknown, 1753

Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-17. Pavadinimas lenkų k.: *Delineacya Geometryczna woytowstwa Nowinickiego w starostwie Wielonskim. Przezemnie Antoniego Lonczewskiego komornika Wołkowiskie[go] w roku 1753 m[iesią]ca Nowembra po zakonkludowanym pomierze starostwa uczyniona.* Formatas – 42,2 × 53,1 cm. Popieriaus vandenženklis priklauso Lelijos vandenženklių grupei. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašu 23-17, senas inventorinis numeris – Inv. Nr. 17. Pieštas tušu, spalvintas akvarele.

Dokumente pasaulio šalis vaizduoja vėjų rožę, kurios rodyklė nukreipta žemyn – į šiaurę (*Sep[tentrio]*). Atitinkamai plano viršuje yra pietūs (*Mer[idies]*). Visi objektai ir užrašai orientuoti į plano viršų – pietus. Apytikslis mastelis – 1:60 000 cm. Lapo apačioje yra legenda, detalizuojanti visas 83 vaizduojamas Naujininkų valsčiaus gyvenvietes (*Explikacya mappy*). Žemiau pateikta matavimų lentelė (*Skala sznurow*).

Naujininkų valsčiaus žemėlapyje, Veliuonos seniūnijoje, pažymėti kaimai ir jiems priklausiusios žemės, jų ribos, Sintautų ir Šakių miesteliai, Zyplių dvaras, sausumos ir vandens kelių tinklas, medgrinda.

Dokumente fiksuota gausybė toponimų, dėl to apraše visus išaiškinti nėra galimybės, apsiribota tik pagrindiniais.

Dokumentas publikuotas: Sintautai. Sudarytojai V. Girininkienė, R. Daniliauskas, K. Misius; vyr. red. V. Girininkienė. I dalis, Vilnius, 2013, p. 229.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Rzeka Cesarka</i>	Siesarties upė	
<i>Rzeka Nowa</i>	Novos upė	
<i>Szaki miasto Giełgudyskie</i>	Šakių Gelgaudiškio m.	Šakiai (Lietuva)
<i>Miasto Syntowty</i>	Sintautų m.	Sintauta (Šakių r.)
<i>Dwor Zyple</i>	Zyplių d.	Zypliai (Šakių r.)
<i>Lesnictwo Wilkiskie</i>	Vilkiškių girininkija	Spėjama – Vilkiškiai (Vilkaviškio r.)
<i>Puszcza Wielonska</i>	Veliuonos giria	Veliuona (Jurbarko r.)
<i>Częsc woytowstwa Kubilskiego</i>	Kubilių vaitijos dalis	Kubiliai (Šakių r.)
<i>Grunta y Lasy do Blogosłwuienstwa należąca</i>	Plokščių miškai ir žemės	Plokščiai (Šakių r.)
<i>Grunta y Lasy Giełgudyskie</i>	Gelgaudiškio miškai ir žemės	Gelgaudiškis (Šakių r.)
<i>Starostwo Kiedulskie część Jurborskiego</i>	Jurbarko seniūnijos dalis – Kidulių seniūnija	Kiduliai (Šakių r.), Jurbarkas (Lietuva)

43 Naujininkų valsčiaus žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1753 m. / Map of Naujininkai volost. Place of creation unknown, 1753

Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-16. Pavadinimas lenkų k.: *Delinacya geometryczna woytowstwa Nowinickiego w starostwie Wielonskim w Xięstwie Zmudzkiem przezemnie Antoniego Lonczewskiego komornika Wilkomińskiego w roku 1753 m[iesią]ca Nowembra 19 dnia po zakonkludowanym tegoz starostwa pomierze ucziniona*. Formatas – 43 × 54,6 cm. Popieriaus vandenženklis priklauso Lelijos vandenženklių grupei. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašu 23-16, senas inventorinis numeris – Inv. Nr. 16. Pieštas tušu, spalvintas akvarele.

Žemėlapyje pasaulio šalis rodo vėjų rožės strėlė, nukreipta žemyn – į šiaurę (*Sep[tentrio]*). Lapo viršuje užrašas *Merid[ies]* – pietūs. Visi pavaizduoti objektai ir jų pavadinimai orientuoti į lapo viršų. Apytikslis mastelis – 1:64 300 cm. Lapo apačioje pateikta visų 83 Naujininkų valsčiaus gyvenviečių legenda (*Explicacya mappy*) ir matavimų lentelė (*Skala sznurow*).

Naujininkų valsčiaus žemėlapyje pažymėti kaimai ir jiems priklausiusios žemės su ribomis, Sintautų bei Šakių miesteliai, Zyplių dvaras, sausumos ir vandens kelių tinklas, medgrinda. Dokumente fiksuota gausybė toponimų, dėl to apraše visus išaiškinti nėra galimybės, apsiribota tik pagrindiniais.

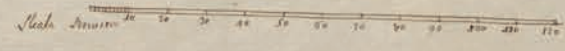
Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>R[zeka] Cesarka</i>	Siesarties upė	
<i>R[zeka] Nowa</i>	Novos upė	
<i>Rzeka Penta</i>	Pentos upė	
<i>Szaki miasto Giełgudyskie</i>	Šakių Gelgaudiškio m.	Šakiai (Lietuva)
<i>Miasto Syntowty</i>	Sintautų m.	Sintauta (Šakių r.)
<i>Dwor Zyple</i>	Zyplių d.	Zypliai (Šakių r.)
<i>Lesnictwo Wilkiskie</i>	Vilkiškių girininkija	Spėjama – Vilkiškiai (Vilkaviškio r.)
<i>Puszcza Wielonska</i>	Veliuonos giria	Veliuona (Jurbarko r.)
<i>Częsc woytowstwa Kubilskiego</i>	Kubilių vaitijos dalis	Kubiliai (Šakių r.)
<i>Grunta y Lasy do Blogosłwuienstwa należąca</i>	Plokščių miškai ir žemės	Plokščiai (Šakių r.)
<i>Grunta y Lasy Giełgudyskie</i>	Gelgaudiškio miškai ir žemės	Gelgaudiškis (Šakių r.)
<i>Starostwo Kiedulskie część Jurborskiego</i>	Jurbarko seniūnijos dalis – Kidulių seniūnija	Kiduliai (Šakių r.), Jurbarkas (Lietuva)

Explicacya Mappy

1	Wios	Lopna	35	Wios	Montena	69	Wios	Sturnbryzka
2	Wios	Katyle	36	Wios	Scapie	70	Wios	Biducie
3	Wios	Wopala	37	Wios	Slapogay	71	Wios	Bizry
4	Wios	Shaynupa	38	Wios	Kempiny	72	Wios	Kupcy
5	Wios	Stary	39	Wios	Lawodynki	73	Wios	Pelchic
6	Wios	Wersze	40	Wios	Lauchki	74	Wios	Zypla badie
7	Wios	Sworpanke	41	Wios	Pulburme	75	Wios	Alucie
8	Wios	Rugie	42	Wios	Bypque	76	Wios	Lepokaty
9	Wios	Nyckopie	43	Wios	Lutbasie	77	Wios	Pudymy
10	Wios	Stawoye	44	Wios	Antolup	78	Wios	Sapis
11	Wios	Powidlyme	45	Wios	Sluppy	79	Wios	Kume wykowana Kub. Shcygo
12	Wios	Lynidzi	46	Wios	Dowigule	80	Wios	Kiezy
13	Wios	Stawki	47	Wios	Doworny	81	Wios	Stolarynki
14	Wios	Gayshy	48	Wios	Widuchishki	82	Wios	Ytrodie
15	Wios	Woinoy	49	Wios	Woytshupy	83	Wios	Smelna
16	Wios	Jantaki	50	Wios	Tamarynki			
17	Wios	Kromiszki	51	Wios	Paryque			
18	Wios	Bamany	52	Wios	Paspugule			
19	Wios	Sequid	53	Wios	Paparyny			
20	Wios	Klepy	54	Wios	Do bidki			
21	Wios	Budaki	55	Wios	Kobzie			
22	Wios	Oymre	56	Wios	Zabazly			
23	Wios	Solorugie	57	Wios	Kurshki			
24	Wios	Kapryshy	58	Wios	Shice			
25	Wios	Junyly	59	Wios	Lufane oym Party			
26	Wios	Madzie	60	Wios	Plime			
27	Wios	Kitoulupa	61	Wios	Seynhary			
28	Wios	Kuyne kabi Mityska	62	Wios	Seypalyzki			
29	Wios	Idogay	63	Wios	Khomyzle			
30	Wios	Szykuly	64	Wios	Plagi			
31	Wios	Balochki	65	Wios	Naylo			
32	Wios	Syntawty	66	Wios	Loidayty			
33	Wios	Koyre	67	Wios	Zakre			
34	Wios	Pokor badie	68	Wios	Michiki			
	Wios	Zyple		Wios	Ufy			
	Wios			Wios	Kumpupie			

44 Baisogalos ir Čelkių dvarų žemių žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1753 m. / Map of the possessions of Baisogala and Čelkiai estates. Place of creation unknown, 1753

Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-2. Pavadinimas lenkų k.: *De-lineacyia geometryczna klucza Beysagolskiego y Czelkowskiego w starostwie Wielonskim w xięstwie Zmuydzkim przezemnie Antoniego Lenczewskiego komornika Wołkowiskie[go] w roku 1753 m[iesią]ca nowembra 19 dnia po zakonczonym pomierze uczyniona. Dokumento formatas – 47,8 × 58,3 cm, restauruotas iki 1967 m. Popieriaus vandenženklis priklauso Lelijos vandenženklių grupei. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašu 23-2, senas inventoriinis numeris – Inv. Nr. 2.*

Žemėlapis lapas padalytas į dvi dalis. Jo apačioje yra legenda (*Explikacyia mappy*), paaiškinanti visas skaičiais nuo 1 iki 24 pažymėtas Baisogalos ir Čelkių dvarų gyvenvietes, pateikta matavimų lentelė (*Skala sznurow*). Abiejose lapo dalyse pasaulio šalių išsidėstymas ir masteliai skirtingi. Mažesnėje dalyje, viršutiniame kairiajame kampe, pateiktas Čelkių dvaro gyvenviečių ir geografinių objektų brėžinys. Šios dalies apytikslis mastelis – 1:57 000 cm. Pasaulio šalis nurodo vėjų rožę, jos rodyklė nukreipta į dešinę – šiaurę (*Sep[tentrio]*). Viršuje užrašas *Occ[idens]* – vakarai. Visi turinio objektai orientuoti į lapo viršų. Čelkių dvaro žemėlapyje pažymėtos žemių ribos, dirbami plotai, miškai, vandenys. Nesant galimybės aptarti visus kartografiniame šaltinyje paminėtus toponimus, apsiribota stambiausių centrų ir žemių išaiškinimu.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Klucz Czelkowski</i>	Čelkių dvaras	Čelkiai (Radviliškio r.)
<i>Kurkle</i>	Kurkliai	Kurkliai (Radviliškio r.)
<i>Worduksnie</i>	Vardukšniai	Vardukšniai (Radviliškio r.)
<i>Dzigionie</i>	Džiugoniai	Džiugoniai (Radviliškio r.)
<i>Prosciuny okolicy</i>	Praščiūnų bajorkaimis	Praščiūnai (Radviliškio r.)
<i>Awizyszki</i>	Avižiškiai	Avižiškiai (Radviliškio r.)
<i>Naulickie okolica</i>	Navulių bajorkaimis	Dabar – Dišlių k. (Radviliškio r.)
<i>Nauliccy</i>	Navuliai	Dišliai
<i>Dyszle</i>	Dišliai	Dišliai
<i>Treygie</i>	Treigiai	Treigiai (Radviliškio r.)
<i>Woyniuny</i>	Vainiūnai	Vainiūnai (Radviliškio r.)
<i>Mikonie</i>	Mikoniai	Mikoniai (Radviliškio r.)
<i>Pokutenia</i>	Pakuteniai	Pakuteniai (Radviliškio r.)

Człowiekowie młodzi	
1	Miasto Borsagala
2	Wios Dabocz
3	Wios Słucina
4	Wios Słomaycia z Mergam
5	Wios Głocury z Mergam Lenom
6	Wios Szarc z Mergam
7	Wios Guszary z Mergam
8	Wios Szulbajnie
9	Wios Popayia
10	Wios Babil z Mergam Lenom
11	Wios Dwohorne z Mergam Lenom
12	Wios Pogardawa z Lasem wsiemysla i o szelby wsiemysla
13	Wios Zubortary z Lasem y lasem
14	Wios Szobotary z Lasem y lasem
15	Wios Mergary
16	Zadanie Szulajnie Doffi encyne z Szulajnie Szekymarn
17	Zadanie Borsagala Doffi
18	Wios Szulajnie
19	Wios Wonegetiba z Szulajnie y Wios Wonegete
20	Wios Kamary
21	Wios Borsagala
22	Wios Czelta
23	Wios Mergary
24	Wios Szobot

Didesnė lapo dalis yra Baisogalos dvaro gyvenviečių ir geografinių objektų žemėlapis. Šios dalies mastelis – 1:64 500 cm. Pasaulio šalis nurodo vėjų rožę, kurios rodyklė orientuota į kairę pusę – šiaurės kryptimi (*Sep[tentrio]*), lapo viršuje – rytai (*Or[tus]*). Visi pavaizduoti objektai nukreipti į šiaurę.

Baisogalos dvaro žemėlapyje pažymėtos žemės ir jų ribos, minimi žemvaldžiai (*p. Kimbarowey, p. Syrucia, p. Rogowskiego, p. Zanowicza*), gyvenvietės, keliai, medgrinda prie Baisogalos miestelio ir kita.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>R[zeka] Niewiaza</i>	Nevėžio upė	
<i>R[zeka] Lauda</i>	Liaudės upė	
<i>Upitski powiat</i>	Upytės pavietas	
<i>Starostwo Saskie</i>	Šašių seniūnija	Šašiai (Radviliškio r.)
<i>Montwidyski starostwo</i>	Mantviliškio seniūnija	Mantviliškis (Kėdainių r.)
<i>Starostwo Koyranskie</i>	Kairėnų seniūnija	Kairėnai (Radviliškio r.)
<i>Miasto Beysagoła</i>	Baisogalos m.	Baisogala (Radviliškio r.)
<i>Kalnaberzie wies Kieydanska</i>	Kėdainių Kalnaberžės k.	Kalnaberžė (Kėdainių r.)
<i>Koble</i>	Kabliai	Kabliai (Radviliškio r.)
<i>Walmancie</i>	Valmančiai	Valmančiai (Radviliškio r.)
<i>Walatkonie</i>	Valatkoniai	Valatkoniai (Radviliškio r.)
<i>Jodymy</i>	Juodymai (?)	Nenustatyta
<i>Pocunelle</i>	Pociūnėliai	Pociūnėliai (Radviliškio r.)

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Kirkilły</i>	Kirkilai	Kirkilai (Radviliškio r.)
<i>Walminskiszki Jezuickie</i>	Jėzuitų Valmoniškiai	Valmoniškiai (Panevėžio r.)
<i>Senkaynie</i>	Senkoniai	Senkoniai (Kėdainių r.)
<i>Surwiliszki</i>	Surviliškis	Surviliškis (Kėdainių r.)
<i>Pilany starostwa Montwidowskiego</i>	Mantviliškio seniūnijos Pilonys	Pilioniai (Kėdainių r.)
<i>Jaugile</i>	Jaugiliai	Jaugiliai (Kėdainių r.)
<i>Warniszki</i>	Varniškės	Buvo Rukų k. (Kėdainių r.) vietoje
<i>Momaycie</i>	Mumaičiai	Mumaičiai (Kėdainių r.)
<i>Plauki</i>	Plaukiai	Plaukiai (Kėdainių r.)
<i>Szasze x[iędza] Bisk[upa] Zm[uydzkiego]</i>	Žemaičių vyskupui priklausantys	Šašiai (Radviliškio r.)
<i>Jodzie x[iędza] Bisk[upa] Zmuydz[kiego]</i>	Žemaičių vyskupui priklausantys Juodžiai	Juodžiai (Radviliškio r.)
<i>Kubiluny</i>	Kubiliūnai	Kubiliūnai (Radviliškio r.)
<i>Biluny</i>	Biliūnai	Biliūnai (Radviliškio r.)
<i>Gasciuny okolica</i>	Gasčiūnų bajorkaimis	Gasčiūnai (Kėdainių r.)
<i>Kuszleyki okolica</i>	Kušleikių bajorkaimis	Buvo Rūtakiemio (Panevėžio r.) vietoje
<i>Pempie okolica</i>	Pempių bajorkaimis	Pempės (Panevėžio r.)

45 Šiaulių pavieto žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, XIX a. pirma pusė / Map of the Šiauliai powiat. Place of creation unknown, 1st half of the 19th century

Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-38. Pavadinimas rusų k.: *Планъ Шавельскаго повета*. Dokumento formatas – 81,2 × 64,2 cm. Popieriuje yra neišaiškinto vandenženklis fragmentas. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašu 23-38, senas inventorinis numeris – Inv. Nr. 38. Kairėje žemėlapio pusėje yra ženklus aiškinanti legenda (*Изыясненіе знаковъ*). Pieštas tušu, spalvintas akvarele.

Pasaulio šalis nurodo vėjų rožę, orientuota šiaurės kryptimi (*N[ord]*) – į žemėlapio viršų. Šia kryptimi išdėstyti ir visi turinio objektai. Apytikslis mastelis – 1:200 000 cm.

Žemėlapyje pavaizduotas Šiaulių pavietas, besiribojantis šiaurėje su Kuršo gubernija (*Граница Курлянской Губерніи*), rytuose su Upytės raičiu (*Граница Упицкаго повета*), pietuose su Raseinių raičiu (*Граница Россіенскаго повета*), o vakaruose su Telšių raičiu (*Граница Тельшевскаго повета*). Šiaulių pavieto žemėlapyje tiksliai parodytas vietovės reljefas, pažymėti miestai, miesteliai, dvarai, pašto stotys, keliai (*Почтовые дороги, публичныя дороги*). Kadangi nėra galimybės išaiškinti visų žemėlapyje pavaizduotų toponimų, detalizuojami tik svarbiausi centrai ir hidronimai.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Р[ека] Виндева</i>	Ventos upė	
<i>Р[ека] Пеуна</i>	Pievių upė	Pievys
<i>Р[ека] Енишупа</i>	Enšupės upė	Padrabšys
<i>Р[ека] Тремеса</i>	Trimėsėdžio upė	Trimsėdis
<i>Р[ека] Жижма</i>	Žižmos upė	
<i>Р[ека] Даубекиня</i>	Dabikinės upė	
<i>Р[ека] Свентоскела</i>	Švėtės upė	
<i>Р[ека] Вилка</i>	Vilkijos upė	
<i>Р[ека] Судабра</i>	Sidabros upė	
<i>Р[ека] Аишфине</i>	Ašvinės upė	
<i>Р[ека] Муша</i>	Mūšos upė	
<i>Р[ека] Кулота</i>	Kulpės upė	
<i>Р[ека] Вержа</i>	Beržės upė	
<i>Р[ека] Кива</i>	Kivos upė	
<i>Р[ека] Вишатая</i>	Višėtos upė	
<i>Р[ека] Патекла</i>	Pateklos upė	
<i>Шавли</i>	Šiauliai	Šiauliai (Lietuva)
<i>Окмяны</i>	Akmenė	Akmenė (Akmenės r.)
<i>Попиланы</i>	Papilė	Papilė (Šiaulių r.)
<i>Рауджаны</i>	Raudėnai	Raudėnai (Šiaulių r.)
<i>Куршаны</i>	Kuršėnai	Kuršėnai (Šiaulių r.)
<i>Куртавяны</i>	Kurtuvėnai	Kurtuvėnai (Šiaulių r.)
<i>Лицгофъ</i>	Leckava	Leckava (Mažeikių r.)
<i>Лажовъ</i>	Laižuva	Laižuva (Mažeikių r.)
<i>Векшны</i>	Viekšniai	Viekšniai (Mažeikių r.)
<i>Тришки</i>	Tryškiai	Tryškiai (Mažeikių r.)
<i>Жуконцы</i>	Žukančiai	Žukančiai (Joniškio r.)
<i>Кликолы</i>	Klykoliai	Klykoliai (Akmenės r.)
<i>Вегеры</i>	Vegeriai	Vegeriai (Akmenės r.)
<i>Жагоры</i>	Žagarė	Žagarė (Joniškio r.)
<i>Янишки</i>	Joniškis	Joniškis (Lietuva)
<i>Мешкуцъ</i>	Meškuičiai	Meškuičiai (Kelmės r.)
<i>Шаканова</i>	Šakyna	Šakyna (Šiaulių r.)
<i>Груздзы</i>	Gruzdžiai	Gruzdžiai (Šiaulių r.)
<i>Ужвентъ</i>	Užventis	Užventis (Kelmės r.)
<i>Шаукяны</i>	Šaukėnai	Šaukėnai (Kelmės r.)
<i>Подубисъ</i>	Padubysys	Padubysys (Kelmės r.)
<i>Коркляны</i>	Karklėnai	Karklėnai (Kelmės r.)
<i>Венгова</i>	Vaiguva	Vaiguva (Kelmės r.)
<i>Пашовши</i>	Pašiaušiai	Pašiaušė (Kelmės r.)
<i>Цытовяны</i>	Tytuvėnai	Tytuvėnai (Kelmės r.)
<i>Радзивилишки</i>	Radviliškis	Radviliškis (Lietuva)
<i>Шавляны</i>	Šiaulėnai	Šiaulėnai (Radviliškio r.)
<i>Бенсагола</i>	Baisogala	Baisogala (Radviliškio r.)
<i>Лукникъ</i>	Luokė	Luokė (Telšių r.)
<i>Лнгумы</i>	Lygumai	Lygumai (Pakruojo r.)

ПЛАНЪ
ШАВЕЛЬСКАГО
ПОВѢТА

- Объясненіи знаковъ
- Ассигнованная брѣга
 - Мѣстечки
 - Деревни и селенія
 - Покосенныя земли
 - ⊕ Мѣстечки Станція
 - Покосенныя дороги
 - Пунктирные дороги
 - Кухонныя участки

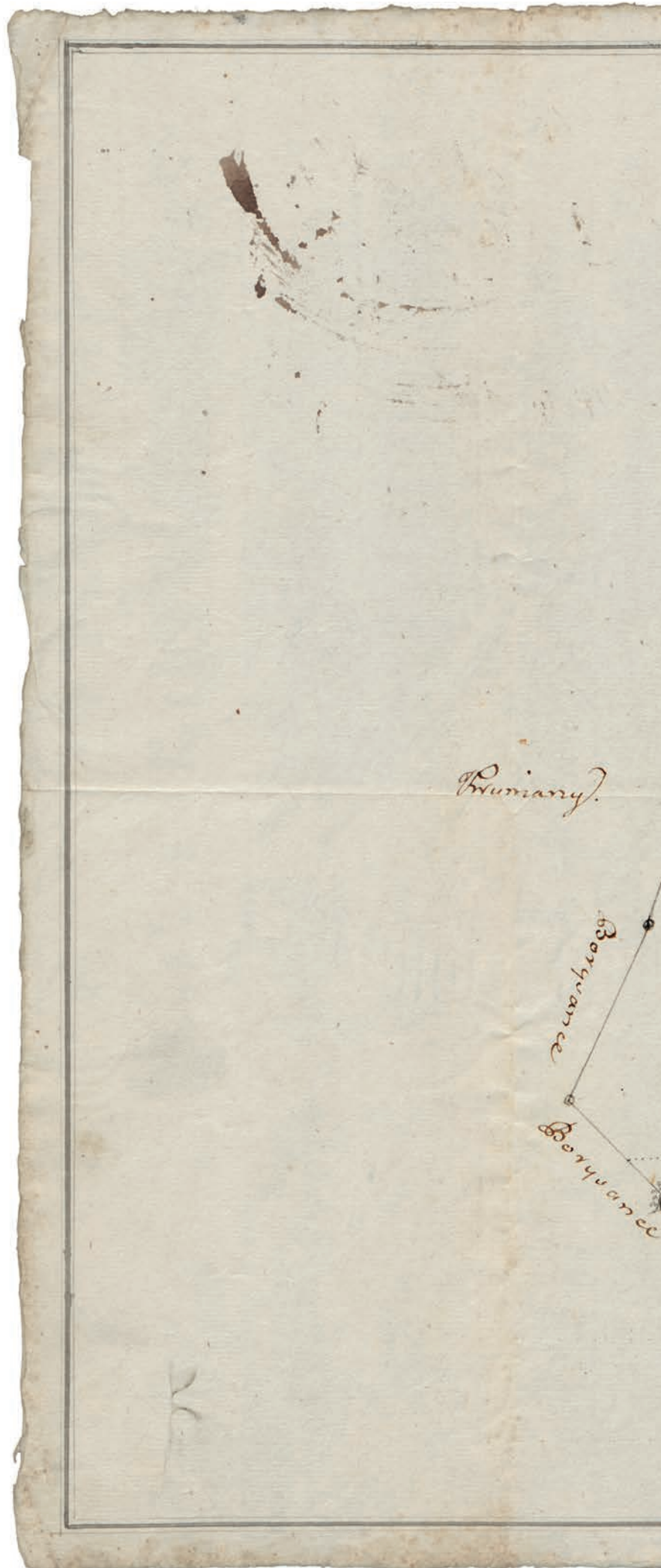
Ген. Д. Р. Шубертъ

46 Guostagalio kaimo valdų brėžinys. Sukūrimo vieta nežinoma, XIX a. pirma pusė / Scheme of Guostagalis village. Place of creation unknown, 1st half of the 19th century

Rankraštinis brėžinys, VUB RS F8-381. Pavadinimo nėra. Reverse dorsalinis įrašas lenkų k.: *Mapka wsi Gostogola [...]. Bez daty y podpisu [...]* Nr. 73; įrašas: *Z Majętności Johaniszkieł. Ex fasci 2 [...]* N 158. Tikėtina, kad tai nurodo buvusią saugojimo vietą Karpių giminės archyve, šalia kitų Joniškėlio dvaro dokumentų, antrajame ryšulyje. Brėžinio formatas – 32,8 × 41,7 cm. Popieriaus vandenženklis priklauso *Pro Patria* vandenženklių grupei. Seni inventoriniai numeriai: Nr. 73, Nr. 148, Nr. 259, 99. Pieštas tušu, nespalvintas.

Visi brėžinyje pavaizduoti geografiniai objektai ir užrašai orientuoti į lapo viršų, bet pasaulio šalys nenurodytos. Atsižvelgiant į pavaizduotų gyvenviečių ir Plonės upelio padėtį, nustatyta, kad brėžinio viršuje – rytai. Apytikslis mastelis – 1:165 000 cm. Dokumente pavaizduotas Guostagalio kaimas, jo žemių ribos ir riboženkliai.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Majętność Johaniszkiele</i>	Joniškėlio dvaras	Joniškėlis (Pasvalio r.)
<i>Wies Gostogole</i>	Guostagalio k.	Guostagalis (Pakruojo r.)
<i>Popłany</i>	Paplonė	Paplonė (Pakruojo r.)
<i>Dewiniargze</i>	Devynergiai	Devynergiai (Pakruojo r.)
<i>Udoki</i>	Ūdekai	Ūdekai (Pakruojo r.)
<i>Kruniany</i>	Krunėnai	Vietovė į vakarus nuo Degėsių k. (Pakruojo r.)
<i>Borysance</i>	Barysonys	Barysių k. buvo į šiaurę nuo Degėsių k. (Pakruojo r.)
<i>Possesya Gostogolska</i>	Guostagalio valda	Guostagalis (Pakruojo r.)

Deumargie

Poplany

Bobelva Postogolek

Udozji

Wies
Postogole

47 Telšių miesto žemių ribų su Dimaičių, Degenių ir Rainių kaimais žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1806 m. / Land boundary map of the city of Telšiai, including Dimaičiai, Degenai, and Rainiai villages. Place of creation unknown, 1806

Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-44. Pavadinimas lenkų k.: *Mapa wyrażająca część gruntów miejskich położonych ku Wschodowi letnemu, graniczących na Połnoc z Dymajcami, na Wschod z Degieniami i Rainiami. Wymierzonych przez uczniów Szkół Powiatowych Telszewskich roku 1806 zrysowana przez Tadeusza Szawlewicza, ucznia klasy IV r[ok]u tego miesiąca Czerwca. Użraśytas puošniame rėmelyje. Dokumento formatas – 52,8 × 64,8 cm, restauruotas iki 1967 m. Popieriaus vandenženklis priklauso Liūto vandenženklių grupei. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašu 23-44, senas inventorinis numeris – Inv. Nr. 44, senas šifras – 506. Pieštas tušu, spalvintas akvarele.*

Žemėlapiu vėjų rožės rodyklė nukreipta į viršų – šiaurę. Nustatyti mastelį nepakanka duomenų. Lapo apačioje pateikta matavimų lentelė, bet be paaiškinimų. Dokumente pavaizduotos Telšių miesto žemių ribos su aplinkiniais kaimais, parodytas vietovės reljefas, pažymėtos gyvenvietės, vieškelis į Varnius ir Masčio ežero pakrantė.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Brzeg Jeziora Mastys</i>	Masčio ež. krantas	Mastis, ež. (Telšių r.)
<i>[Telsze]</i>	Telšiai	Telšiai (Lietuva)
<i>Granica od Dymajc</i>	Riba su Dimaičiais	Dimaičiai (Telšių r.)
<i>Granica od Rayń</i>	Riba su Rainiais	Rainiai (Telšių r.)
<i>[Degenie]</i>	Degeniai	Degeniai (Telšių r.)
<i>Gościniec na Warnie</i>	Vieškelis į Varnius	Varniai (Telšių r.)

Mapa
 wyrażająca części Szubowa i innych
 włościanych na Wschodniej stronie,
 graniczących na północ z Dymowem
 na wschód z Dęgiem i Rogami,
 wymierzonych przez Urzędów Pał.
 Powiatowych Szubowickich Roku
 1806. — i rysowana przez
 Józefa Paulowicza Urzęd.
 Kłofy 18. R. tego
 Ministerstwa Cesarstwa.

Janina D. Dymow

Janina D. Dymow

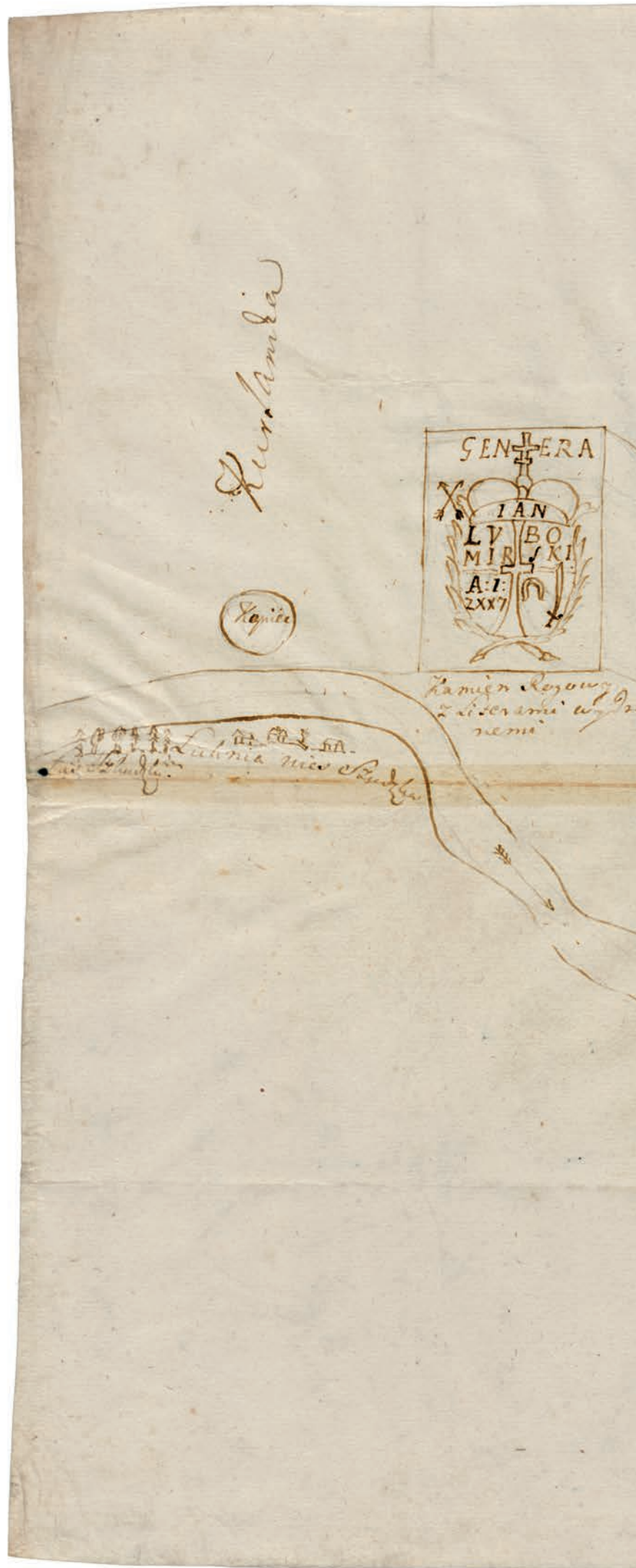
48 Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės ir Kuršo kunigaikštystės pasienio žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1768 m. / Borderland map of the Grand Duchy of Lithuania and the Duchy of Courland. Place of creation unknown, late 18th century

Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-9. Pavadinimo nėra. Dorsalinis įrašas lenkų k.: *Delineacyia odebranych Gruntow przez Kurlandiją od Szkud.* Dokumento formatas – 34,6 × 42,2 cm. Popieriaus vandenženklis priklauso *Vienagalvio Aro* vandenženklių grupei. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su išblukusiu įrašu 23-9 ir senais inventoriniais numeriais Inv. Nr. 9, 33, restauruotas iki 1967 m. Pieštas tušu, nespalvintas.

Pasaulio šalys nenurodytos, bet gyvenviečių ir upių išsidėstymas liudija, jog žemėlapio viršuje yra šiaurės vakarai. Apytikslis mastelis – 1:18 460 cm.

Žemėlapyje pažymėta Kuršo ir LDK siena prie Skuodo ir riboženkliai – kaupai (*kopiec*), tašyti akmenys su iškaltais herbais ir raidėmis (*Kamien Rogowy z Literami wydrążenemi GENERA IAN LUBOMIRSKI A: I: ZXX7, Kamień A: I: ZXX7, Kamień L*), nurodyta pažymėta valstybių siena (*Granica z Komisyi Lub[o]mirskiego zalożona y teraz extat*) ir išmatuota (*Od kamienia .L. do Harsztyszek pułtory mili; Rzeka Bartawa ktora iest granicą miedzy Zmuidzią a z wnią Kurlandia*). Atskirai išryškinta Luknės upė (*Te rzeczka Łuknia chcąc miec kurlaneykowie za granice bez zadnego kopca a ni kamienia*) ir teritorija, dėl kurios buvo kilę šalių ginčai, pasakant, kad šis ruožas buvo kolonizuotas valstiečių iš LDK pusės (*Te grunto na mil dwie w lasach przez Kurlandiją Szkudow zabranego. Y siedzi osiadłych chłopow 16*). Tiksliai pažymėti pasienio vandens telkiniai, gyvenvietės, Skuodas, vaizdžiai nupieštas Skuodo miškas (*Łas Szkudzki*) prie Luknės kaimo.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Rzeka Łuknia</i>	Luknės upė	
<i>Rzeka Sargupis</i>	Sargupės upė	
<i>Rzeka Bartawa</i>	Bartuvos upė	
<i>Kurlandia</i>	Kuršo kunigaikštystė	Latvija
<i>Miasto Szkudy</i>	Skuodo m.	Skuodas (Lietuva)
<i>Łuknia wies Sz[k]udzka</i>	Skuodo Luknės k.	Luknės (Skuodo r.)
<i>Kuły wies Szkudzka</i>	Skuodo Kulių k.	Kuliai I, II (Skuodo r.)
<i>Horsztyszki wies Szkudzka</i>	Skuodo Gurstiškės k.	Gurstiškė (Skuodo r.)

Kurlandia

Półta mała
rozległa

Łęty Półta Półta Sargupis

Granica z Kowczyi Lubmirskiję Łato Łona y Łona

Barława Łato jest granicą między Kurlandją a Łatwją

Wszystko to ma być
przez Kurlandję
Łatwją
Łatwją
Łatwją

Łatwją Łatwją Łatwją

Łatwją Łatwją
Łatwją Łatwją
Łatwją Łatwją

Miasto Łatwją

Łatwją Łatwją
Łatwją Łatwją

49 Ylakių, Skuodo ir gretimų dvarų žemių matavimo valakais planas. Sukūrimo vieta nežinoma, XVIII a. / Plan of Ylakai, Skuodas and neighbouring lands measured in voloks. Place of creation unknown, the 18th century

Rankraštinis planas, VUB RS F23-37. Pavadinimo nėra. Dorsalinis įrašas lenkų k.: *Mappa Szkud*. Senasis S. Batoro UB RS vedėjo M. Brenszteino šaltinio aprašas nurodo: *Mappa Szkud (Hrabstwo Szkudzkie w b[ylem] pow[iecie] Telszewskim na Zmudzi XX Sapiehow)*. Tikėtina, kad planas yra 1801 m. Pranciškaus Sapiegos geometro Liudviko Reškos daryta 1568 m. Skuodo valdų plano kopija, kurioje nubraižyti Ylakių, Skuodo ir gretimų dvarų matmenys valakais³. Dokumento formatas – 35 × 40,3 cm, restauruotas iki 1967 m. Popieriaus vandenženklis priklauso *Madona* vandenženklių grupei. Lapo verso pusėje – VUB antspaudas su įrašu 23-37, yra marginalijos – matematiniai skaičiavimai stulpeliu. Seni inventoriniai numeriai: Inv. Nr. 37, Nr. 2°, senas šifras – 515. Pieštas tušu, spalvintas akvarele.

Žemėlapyje pasaulio šalis nurodo vėjų rožę, jos rodyklė nukreipta pietų kryptimi (*Mer[idies]*) – į dešinę lapo pusę. Plano viršuje yra rytai (*Or[iens]*). Absoliuti dauguma geografinių vietovių pavadinimų nukreipta į lapo viršų – rytus. Apytikslis mastelis – 1:133 000 cm. Tiksliai nurodyti Skuodo, Ylakių, Šarkės, Šačių, Luobės ir kitų dvarų apylinkių kaimai. Juos visus išaiškinti šiame šaltinio apraše nėra galimybės, todėl apsiribota tik svarbiausiais.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Curonicus Districtus Piltinensis</i>	Kuršo kunigaikštystė	Latvija
<i>Territorium Rucaviense</i>	Rucavos teritorija	Rucava (Latvija)
<i>Territorium Nider Batoviense</i>	Bartuvos teritorija	Bartuvos upė (Latvija)
<i>Starostwo Tyrkszlewskie</i>	Tirkšlių seniūnija	Tirkšliai (Mažeikių r.)
<i>Starostwo Geldzianskie</i>	Geldėnų seniūnija	Geldėnai (Skuodo r.)
<i>Star[ostwo] Polongow[skie]</i>	Palangos seniūnija	Palanga (Lietuva)
<i>Woytowstwo Eydziackie</i>	Jedžiotų vaitija	Jedžiotai (Skuodo r.)
<i>Włość Masiadska X[iędza] Biskupa Zm[uidzkie]go</i>	Žemaitijos vyskupo Mosėdžio valsčius	Mosėdis (Skuodo r.)
<i>Miasto Johanesberg alias Szkudy</i>	Johanisbergas arba Skuodas	Skuodas (Lietuva)
<i>Maiętność Luby J[iego] M[iłości] Pana Putkamera</i>	Pono Putkamiero Luobos valda	Luoba (Skuodo r.)
<i>Maiętność Szarki Jey W[ielmożney] Pani Mirbachowey</i>	Ponios Mirbachovos Šarkės valda	Šarkė (Skuodo r.)
<i>Maiętność Salantowska JP Woyny star[osty] Uzwę[skiego]</i>	Užventės seniūno Vainos Salantų valda	Salantai (Kretingos r.)
<i>Racze</i>	Račiai	Račiai (Mažeikių r.)
<i>Kietuny</i>	Kietūnai	Kietūnai (Mažeikių r.)
<i>Sklauscie</i>	Skliaustė	Skliaustė (Skuodo r.)
<i>Medzedy alias Uszpelki</i>	Medsėdžiai arba Užpelkiai	Užpelkiai (Mažeikių r.)
<i>Gruscie</i>	Grūstė	Grūstė (Mažeikių r.)
<i>Zadeykie</i>	Žadeikiai	Žadeikiai (Mažeikių r.)
<i>Dogie</i>	Dagiai	Dagiai (Mažeikių r.)
<i>Woyczaycie</i>	Vaičiaičiai	Vaičiaičiai (Skuodo r.)
<i>Gayliszki</i>	Gailiškiai	Gailiškiai (Skuodo r.)
<i>Raudonie</i>	Raudoniai	Raudoniai (Skuodo r.)
<i>Iloki</i>	Ylakai	Ylakai (Skuodo r.)
<i>Gricaycie</i>	Gricaičiai	Gricaičiai (Skuodo r.)
<i>Gierdenie</i>	Girdeniai	Girdeniai (Skuodo r.)
<i>Kiernie</i>	Kernai	Kernai (Skuodo r.)
<i>Szaty JP Węslawskiego</i>	Ponui Venslavskuii [priklausančios] Šatės	Šatės (Skuodo r.)
<i>Drupie</i>	Drupiai	Drupiai (Skuodo r.)
<i>Ruki</i>	Rukai	Rukai (Skuodo r.)
<i>Norwidy</i>	Narvydai	Narvydai (Skuodo r.)
<i>Putkale</i>	Puodkaliai	Puodkaliai (Skuodo r.)
<i>Lenkimy</i>	Lenkimai	Lenkimai (Skuodo r.)
<i>Morginiki JP Podbereskiego</i>	Podbereskiuii priklausantys Margininkai	Margininkai (Skuodo r.)

3 Žr. Miškinis A., Baliulis A. Lietuvos miestų planai, p. 107.

Harustwo Tyrolenskie.

50 Gricaičių kaimo žemių ribų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1800 m. / Land boundary map of Gricaičiai village. Place of creation unknown, 1800

Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-7. Pavadinimas lenkų k.: *Mappa geometryczna wsi Grycayc w woytowstwie Poszylanskim Hrabstwa Szkudzkiego possessy dziedzicznejy Jaśnie Oświeconego xięcia Je[ly] mości Franciszka Sapiehy. Zawiera w sobie włok 26, morgow 8. Prętow kwadratowych 52. Zrysowana w roku 1800go p.p. Liudwika Reszką. Dokumento formatas – 34,7 × 50,5 cm, restauruotas iki 1967 m. Popieriaus vandenženklis su popieriaus dirbtuvės inicialais – JHönig&Zoonen. Lapo verso pusėje – VUB antspaudas su įrašu 23-7 ir senu inventoriiniu numeriu Inv. Nr. 7. Pieštas tušu, spalvintas akvarele.*

Pasaulio šalis nurodo vėjų rožę, kurios rodyklė nukreipta į plano apačią – šiaurę. Visi turinyje pavaizduoti objektai nukreipti į lapo viršų – pietus. Apytikslis mastelis – 1:10 300 cm, nustatytas pagal dokumente pateiktus ribų matavimus⁴.

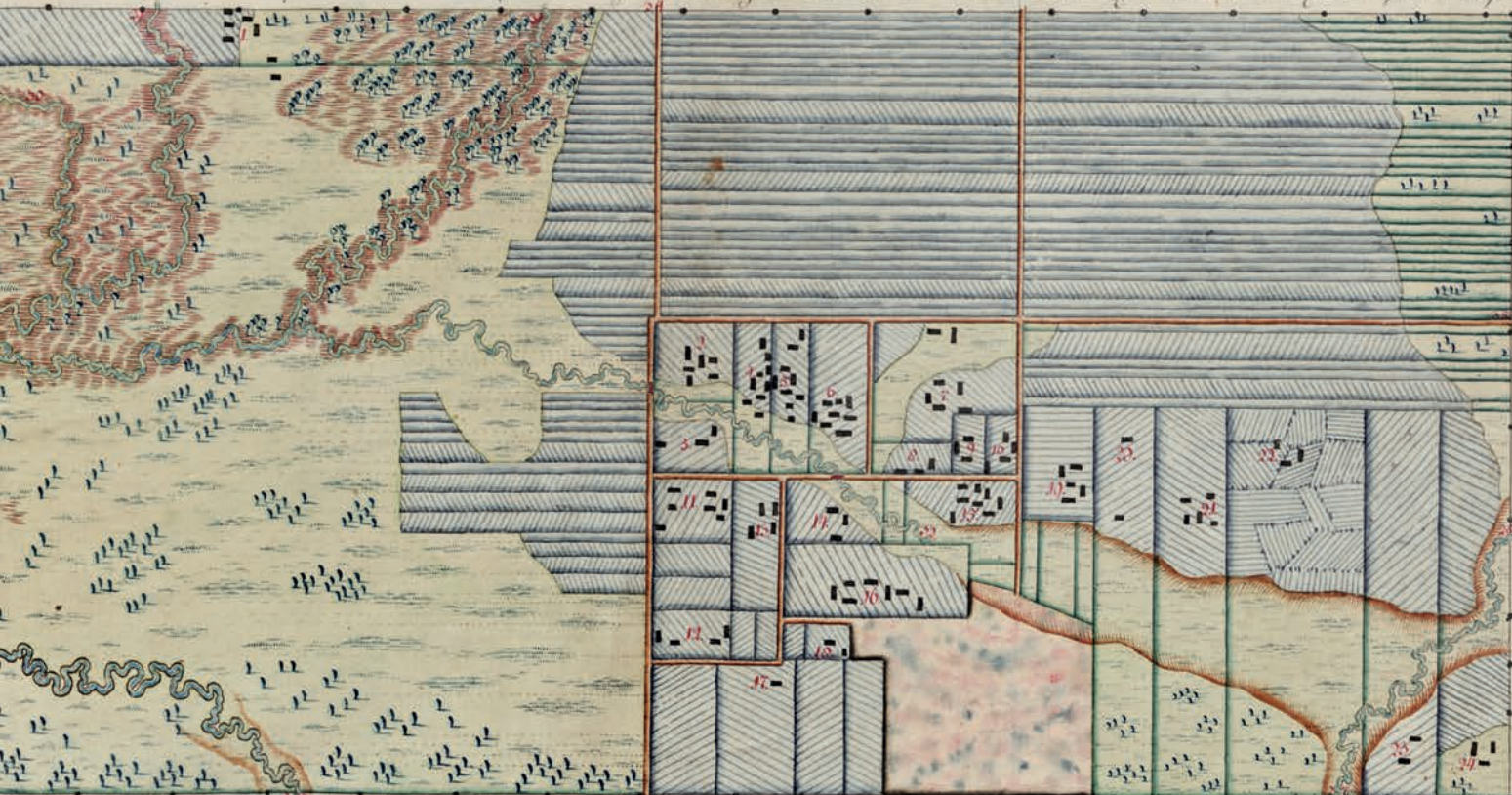
Lapo kairėje pusėje – legenda, aiškinanti skaičiais ir įvairiomis spalvomis pažymėtus objektus (*Wykład kolorow/numerow*). Apačioje pateikta matavimų lentelė (*Miara sznurow dwadziescia*). Dokumente išvardytos išmatuotos Gricaičių kaimo žemių ribos su: Pašilės kaimu (*Granica od wsi Poszylan woytowstwa Poszylańskiego...*), Medsėdžių kaimu (*Granica od wsi Meced woytowstwa Poszylańskiego...*), Giedrimais (*Granica od wsi Giedrym woytowstwa Hłockiego...*) ir pono Putkamero valda (*Granica od maiętności JW Putkamera...*). Geometriniais simboliais ir spalvomis parodyti dirbami laukai, miškai, pelkės, vandens telkiniai, keliai, gyvenamieji namai.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Rzeka Gabizma</i>	Gabižiaus upė	
<i>Ruczaj Grycupie</i>	Gricupės upelis	Nenustatyta
<i>[Grycaycie]</i>	Gricaičiai	Gricaičiai (Skuodo r.)
<i>Wies Poszylanie</i>	Pašilės k.	Pašilė (Skuodo r.)
<i>Wies Mecedy</i>	Medsėdžių k.	Medsėdžiai (Skuodo r.)
<i>Wies Giedrymy</i>	Gedrimų k.	Gedrimai (Skuodo r.)
<i>Droga do Kurlandyi</i>	Kelias į Kuršą	Kuršo kunigaikštystė
<i>Droga do Siad</i>	Kelias į Sedą	Seda (Mažeikių r.)
<i>Droga do Szkud</i>	Kelias į Skuodą	Skuodas (Lietuva)

⁴ Mastelis apskaičiuotas pagal Antono Szahono pateiktus matų dydžius. Žr. Miernictwo i równowazenie, ułożone przez A. Szahina. Wilno, 1829, s. 153.

Wsi Poszylan Wojtostwa Poszylanskiego Długa Sznurow siedm dziesiąt jeden, Prętow 9. W. 119.

Granicz od Wsi Giedrym Wojtostwa Młocznego Lp. 229.

Wsi Meced Wojtostwa Poszylanskiego Długa Sznurow siedm dziesiąt jeden, Prętow osm Pręci pięć

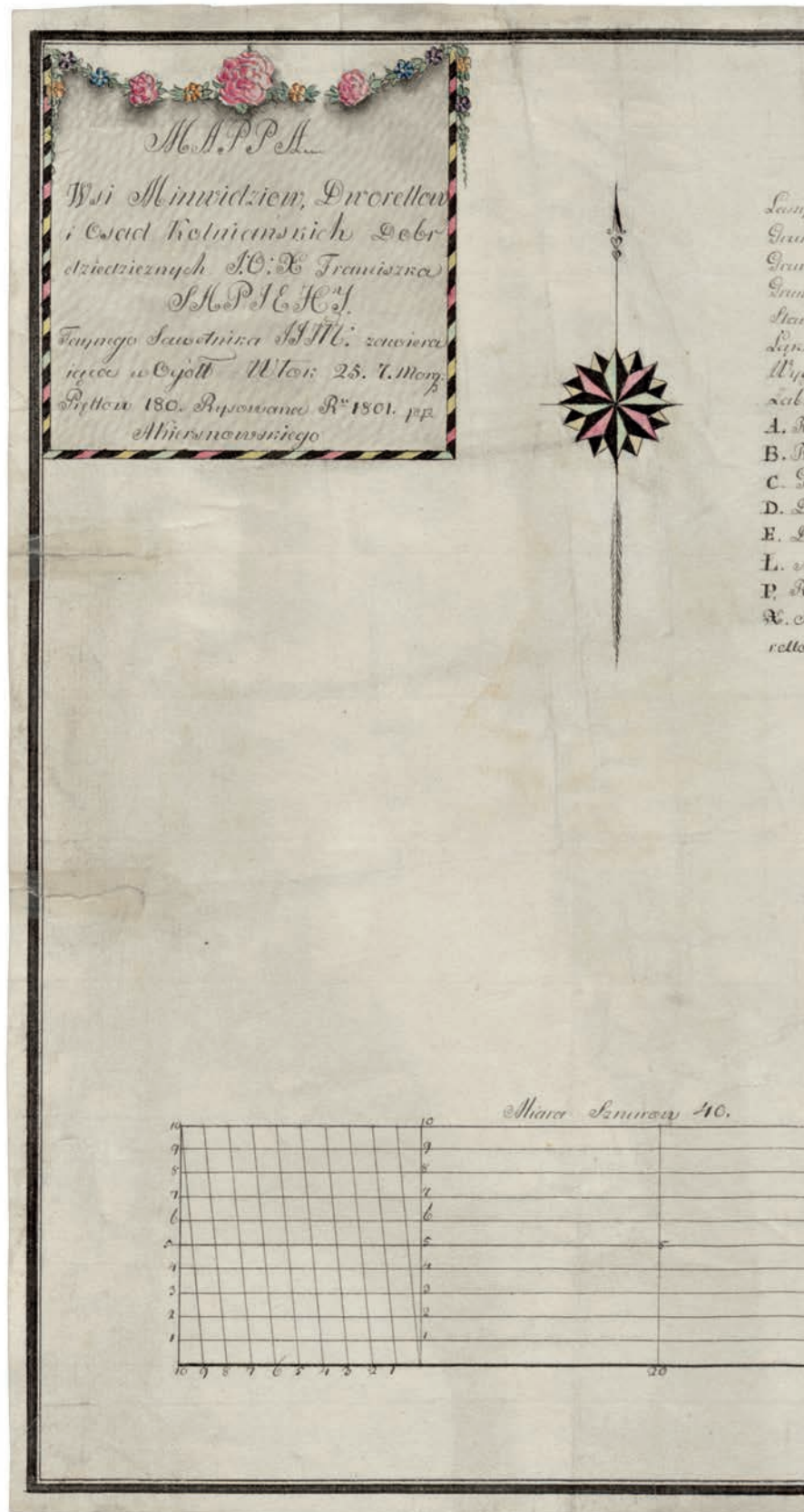
51 Milvydų, Dvaralio ir Kalnėnų kaimų žemių ribų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1801 m. / Land boundary map of Milvydai, Dvaralis, and Kalnėnai villages. Place of creation unknown, 1801

Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-15. Pavadinimas lenkų k.: *Mappa Wsi Minwidziow, Dworellow i osad Kolniańskich, dobr dziedzicznych J[asnie] O[święconego] x[ięcia] Franciszka Sapielhy, tajnego Sawietnika JIM. Zawierająca w ogół[e] włok 25. 7 Morg[ow]. Prętotw 180. Rysowana r[ok]u 1801. p.p. A. Kiersnowskiego. Dokumentu formatas – 29,3 × 47,2 cm, restauruotas iki 1967 m. Popieriuje yra nenustatyto vandenženklis fragmentas. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašu 23-15 ir senu inventoriniu numeriu – Inv. Nr. 15. Pieštas tušu, spalvintas akvarele.*

Pasaulio šalis nurodo vėjų rožę, kurios rodyklė nukreipta į žemėlapiu viršų – šiaurę. Visi pavaizduoti geografiniai objektai orientuoti į lapo viršų. Nustatyti mastelį nepakanka duomenų.

Kairėje žemėlapiu pusėje pateikta legenda, aiškinanti spalvomis ir raidėmis pažymėtus objektus (*Explikacya Kollorow*). Apačioje – matavimų lentelė (*Miara Sznurow 40*). Dokumente išmatuotos Milvydų, Dvaralių ir Kalnėnų kaimų žemių ribos su: Kervių kaimu ir Detlaukės žemėmis (*Sciana od gruntow wsi Szkudzkiey Kierwiow i osad Detlawek...*), Gintalaičių kaimu (*Granica od okolicy JPPP Szlachty Gintylayciow gruntow wygonow nowych...*), Ylakių ir Girdenių žemėmis (*Granica między gruntami Iłok a gruntami wsi Szkudzkiey Gierdeniow i Sadzibami Minwid...*), Gėsalų kaimu (*Sciana od gruntow oromych i sianozętnych wsi Szkudzkiey Giesiullan...*).

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Rzeka Kalta</i>	Kalties upė	Kaltis
<i>Rzeka Werretta</i>	Veretos upė	
<i>Ruczay Spiginis</i>	Spigino upelis	
<i>Jeżiora Kalczańskiego</i>	Kalčių ež.	Kalčiai (Skuodo r.)
<i>Wies Minwidy</i>	Milvydų k.	Milvydai (Skuodo r.)
<i>Wies Dworelli</i>	Dvaralio k.	Dvaralis (Skuodo r.)
<i>Wies Kolniańy</i>	Kalnėnų k.	Kalnėnai (Skuodo r.)
<i>[Kierwie]</i>	Kerviai	Kerviai (Skuodo r.)
<i>[Detlawy]</i>	Detlaukė	Detlaukė (Skuodo r.)
<i>[Gintylaycie]</i>	Gintalaičiai	Gintalaičiai (Skuodo r.)
<i>[Iłoki]</i>	Ylakai	Ylakai (Skuodo r.)
<i>[Gierdenie]</i>	Girdeniai	Girdeniai (Skuodo r.)
<i>[Giesiullany]</i>	Gėsalai	Gėsalai (Skuodo r.)
<i>Gościnniec z Iłok do Lipawy na Kalcze</i>	Vieškelis iš Ylakių į Liepoją prie Kalties	Ylakai, Liepoja (Latvija)
<i>Droga z Sklawś do Szkud</i>	Kelias iš Skliaustės į Skuodą	Skliaustė (Skuodo r.), Skuodas (Lietuva)
<i>Droga z Gierdeniow do Dworellow</i>	Kelias iš Girdenių į Dvaralį	Girdeniai (Skuodo r.), Dvaralis

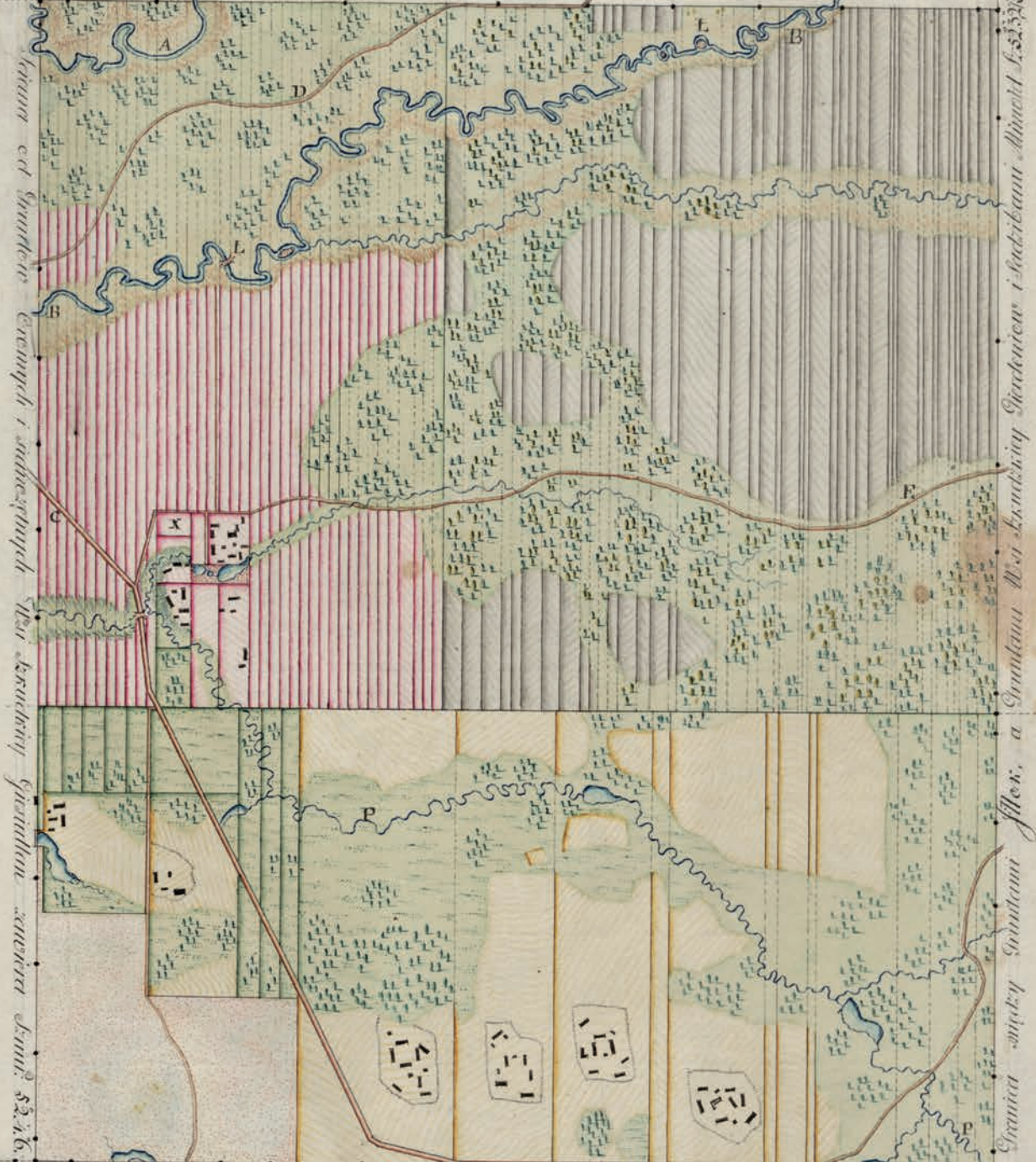

Explicans
Holloren.

- Krasny Wsi Minowicholki
- Krasny Wsi Dzworellow
- Krasny Wsi Minowidzka
- Krasny Wsi Wolnian...
- Krasny Wsi Dzworellow
- Krasny Wsi Dzworellow
- Krasny Wsi Dzworellow

Granica od Granicy Wsi Bruckiej kierzow i Osied Delkowca zapiera Linn. 1827

Granica od Exelley M.P. Szlachty Gintytkajew Janow Wygenczy. nowych. 1827

Granica od Granicy Wsi Bruckiej kierzow i Osied Delkowca zapiera Linn. 1827

Granica od Granicy Wsi Bruckiej kierzow i Osied Delkowca zapiera Linn. 1827

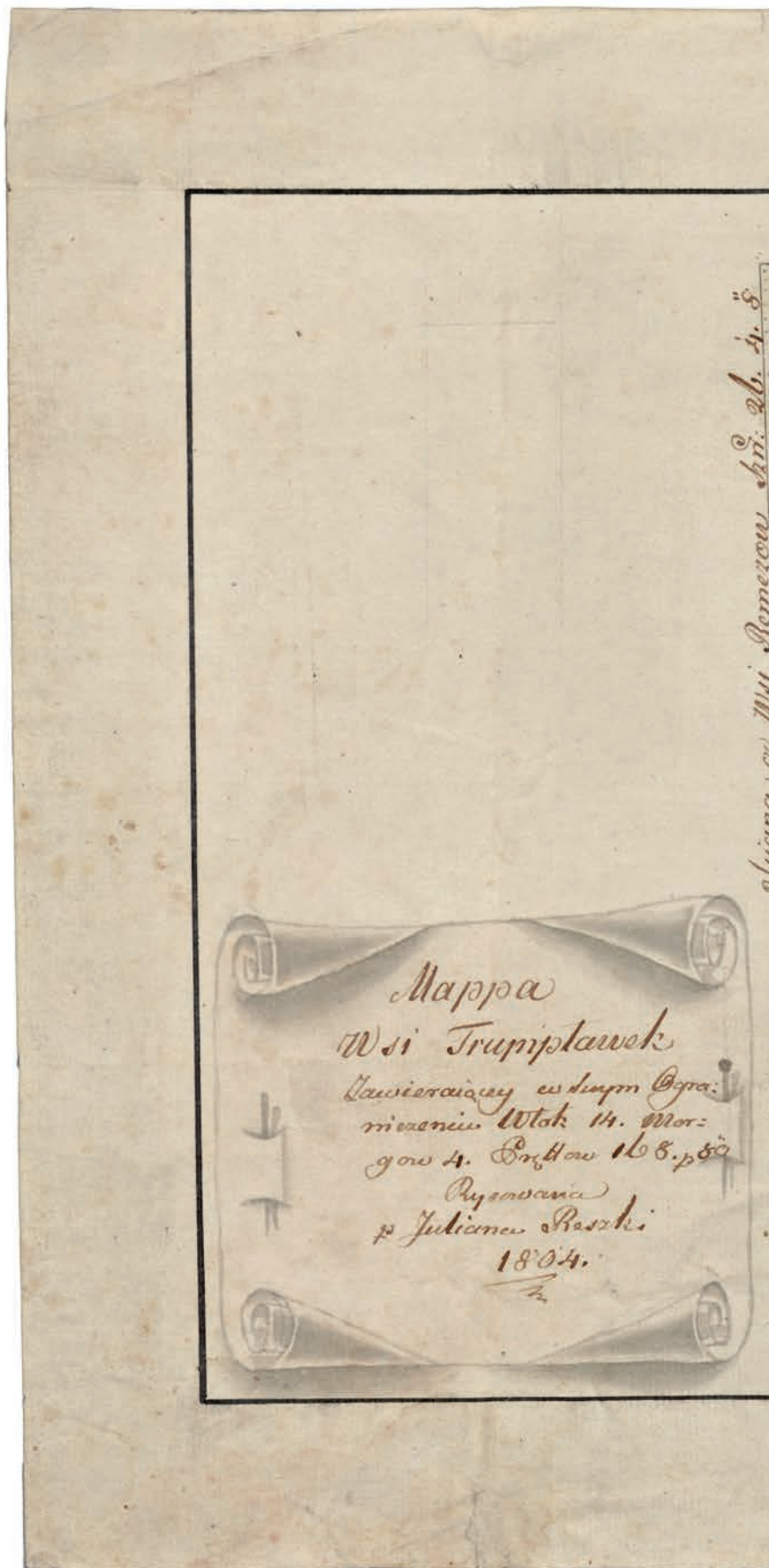
52 Trumplaukės kaimo žemių ribų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1804 m. / Land boundary map of Trumplaukė village. Place of creation unknown, 1804

Rankraštinis žemėlapis, F23-51. Pavadinimas lenkų k.: *Mapa wsi Trumplawek, zawieraiący w swym ograniczeniu włok 14, morgow 4, pręttow 168, p[ręttikow?] 80. Rysowana p. Juliana Reszki 1804.* Dokumento formatas – 33,2 × 49,9 cm, restauruotas iki 1967 m. Popieriuje yra nenustatyto vandenženklis fragmentas. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašu 23-51 ir senu inventoriniu numeriu – Inv. Nr. 51, senas šifras – 550. Pieštas tušu, spalvintas akvarele.

Pasaulio šalis nurodo vėjų rožę, jos rodyklė nukreipta į apačią – šiaurę. Turinyje pavaizduoti objektai vienos išdėstymo krypties neturi. Apytikslis mastelis – 1:9 200 cm, nustatytas pagal žemėlapyje pateiktus ribų matavimus⁵.

Dešinėje lapo pusėje yra legenda, aiškinanti ženklų ir spalvų, kuriais parodytos skirtingos paskirties žemės, reikšmes. Apačioje – nepasirašyta matavimų lentelė. Dokumente fiksuotos išmatuotos Trumplaukės kaimo žemių ribos su Bokiškės, Malūkų ir Vabalių kaimais (*Sciana od Bokiszek, Malukow i Wobolow...*), nuomojamomis žemėmis ir Kuliškių kaimu (*Sciana od Naymy Trumplowskiey i obrębu Kuliszek...*), Kuliškių kaimu (*Sciana od wsi Kuliszkow...*), Remezų kaimu (*Sciana od wsi Remezow...*).

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Trumplawki</i>	Trumplaukė	Trumplaukė (Skuodo r.)
<i>Bokiszki</i>	Bokiškė	Bokiškė (Skuodo r.)
<i>Matuki</i>	Malūkai	Malūkai (Skuodo r.)
<i>Woboly</i>	Vabaliai	Vabaliai (Skuodo r.)
<i>Kuliszki</i>	Kuliškiai	Dabar – Daktarų k. (Skuodo r.)
<i>Remezy</i>	Remezai	Remazai (Skuodo r.)

5 Žr. ibid.

Bole
Wyg
Stak

53 Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės ir Prūsijos karalystės sienos bei pasienio muitinių žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1788 m. / Map of the Grand Duchy of Lithuania and the Kingdom of Prussia border and borderline customs. Place of creation unknown, 1788

Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-203. Pavadinimas lenkų k.: *Mappa Komor, Przykomorkow y Straż w Repartycyi Litewskiey umieszczonych, á pod osobliwemi znakami w realney od siebie odległości zakonotowanych, sporządzona*. Dokumente autorius neminimas, bet žemėlapio tyrimai rodo, kad jis galėjo būti sukurtas geometro Juozapo Dombrovskio 1788 m. ATR Iždo komisijos komisaro Mykolo Kleopo Oginskio pavedimu⁶. Žemėlapio apačioje yra S. Batoro UB RS vedėjo M. Brenszteino įrašas: *Arch. Sapieżynskie z Rożany*. Tikėtina, kad žemėlapis galėjo patekti į Vilniaus viešąją biblioteką kartu su Sapiegų giminės archyvu iš Ružanų rezidencijos. Dokumento formata – 52,6 × 61 cm. Popieriaus vandenženklis priklauso *Lelijos* vandenženklių grupei. Pieštas tušu, kai kur spalvintas akvarele.

Pasaulio šalis žemėlapyje rodo vėjų rožę, kurios rodyklė nukreipta šiaurės kryptimi į lapo viršų, su nedideliu poslinkiu į rytus. Į lapo viršų orientuoti ir žemėlapyje pavaizduoti objektai. Apytikslis mastelis – 1:520 000 cm.

Žemėlapyje pateikta legenda, aiškinanti vartotus simbolius (*Klucz tej mappy*). Lapo dešiniajame apatiniame kampe – matavimų skalė (*Mile Kurlandzkie y Zmuydzkie / Mile Pruskie y Litewskie*), verso pusėje yra marginalijos – matematiniai skaičiavimai.

Dokumento stilistika artima XVIII a. spausdintiniams kartografijos šaltiniams: apipavidalinimas rėmeliu, realistiškai pavaizduotas laivas Baltijos jūroje, apatiniame kairiajame kampe pirmaplanis gamtovaizdžio fragmentas. Žemėlapyje fiksuota LDK ir Prūsijos siena, kuri riboja Klaipėdos krašto teritoriją ir Žemaitiją (*Xienstwo Zmuydzkie*). Pasienyje pažymėti miestai (*Miasto*), kaimai (*Wies*), smuklės (*Karczma*), muitinės (*Komora*), muitinėls (*Przykomorek*), sargybinės (*Oberstrażnik, Strażnik*). Vaizduojama daugiau kaip 90 dabartinės Lietuvos ir Lenkijos teritorijose esančių gyvenviečių. Šiuo atveju, neturint galimybės visas jas aptarti, išaiškinti tik svarbiausi žemėlapio toponimai ir hidronimai.

Dokumentas publikuotas: *Čelkis T.* 1788 m. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės ir Prūsijos karalystės sienos žemėlapis // Krikščionių visuomenės raidos atodangos LDK vakarinėje dalyje ir Prūsijoje: nuo užuomazgos iki brandos. Skiriama prof. Stephen C. Rowell 50-mečiui. Sud. *M. Ščavinskas*. Klaipėda, 2015, p. 254–263.

6 *Žr. Čelkis T.* 1788 m. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės ir Prūsijos karalystės sienos žemėlapis // Krikščionių visuomenės raidos atodangos LDK vakarinėje dalyje ir Prūsijoje: nuo užuomazgos iki brandos. Skiriama prof. Stephen C. Rowell 50-mečiui. Sud. *M. Ščavinskas*. Klaipėda, 2015, p. 261.

Л I E N С I W O

Л I U Y D Z K I E

A
w Repartycji
Osobliwemi Inakami

Klucz Jey
M E A P P Y

- Miasto
- Wies
- Karczma
- Komora
- Przykomork
- Obstraznik
- Straznik

Alte Kuplanden, y Zmuydelie
Alte Prusie y Schawell

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Morze Baltyckie</i>	Baltijos jūra	
<i>Koronska Zatoka</i>	Kuršių nerija	
<i>R[zeka] Niemen</i>	Nemuno upė	
<i>R[zeka] Priegėl</i>	Priegliaus upė	
<i>R[zeka] Dangi</i>	Danės upė	
<i>R[zeka] Minge</i>	Minijos upė	
<i>R[zeka] Merez</i>	Merkio upė	
<i>Xienstwo Zmuydzkie</i>	Žemaitijos kunigaikštystė	
<i>Wilno</i>	Vilnius	Vilnius (Lietuva)
<i>Troki</i>	Trakai	Trakai (Lietuva)
<i>Memel</i>	Klaipėda	Klaipėda (Lietuva)
<i>Plotele</i>	Plateliai	Plateliai (Plungės r.)
<i>Polonga</i>	Palanga	Palanga (Lietuva)
<i>Widukle</i>	Viduklė	Viduklė (Raseinių r.)
<i>Krolewicz</i>	Karaliaučius	Kaliningradas (Rusija)
<i>Grodno</i>	Gardinas	Gardinas (Baltarusija)
<i>Strybaycy</i>	Stirbaičiai	Stirbaičiai (Plungės r.)
<i>Kretynga</i>	Kretinga	Kretinga (Lietuva)
<i>Bobruny</i>	Babrūnai (?)	Nenustatytas
<i>Gorzdy</i>	Gargždai	Gargždai (Klaipėdos r.)
<i>Szwekszaw</i>	Švėkšna	Švėkšna (Šiaulių r.)

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Nowe miasto</i>	Žemaičių Naumiestis	Žemaičių Naumiestis (Šilutės r.)
<i>Woynuta</i>	Vainutas	Vainutas (Šilutės r.)
<i>Pojurze</i>	Pajūris	Pajūris (Šilalės r.)
<i>Jurbork</i>	Jurbarkas	Jurbarkas (Lietuva)
<i>Wilkomierz</i>	Ukmergė	Ukmergė (Lietuva)
<i>Kowno</i>	Kaunas	Kaunas (Lietuva)
<i>Preny</i>	Prienai	Prienai (Lietuva)
<i>Balbieryszki</i>	Balbieriškis	Balbieriškis (Prienų r.)
<i>Olita</i>	Alytus	Alytus (Lietuva)
<i>Merez</i>	Merkinė	Merkinė (Varenos r.)
<i>Wierbołow</i>	Virbalis	Virbalis (Vilkaviškio r.)
<i>Wisztyniec</i>	Vištytis	Vištytis (Vilkaviškio r.)
<i>Przerosl</i>	Prieraslis	Prieraslis (Suvalkų apskritis, Lenkija)
<i>Filipow</i>	Pilypavas	Pilypavas (Suvalkų apskritis, Lenkija)
<i>Bakselarzew</i>	Bakalariava	Bakalariava (Suvalkų apskritis, Lenkija)
<i>Szczebra</i>	Ščebra	Ščebra (Augustavo apskritis, Lenkija)
<i>Augustow</i>	Augustavas	Augustavas (Lenkija)

Lenkija / Poland

54 Rospudos upės baseino žemių brėžinys.
Sukūrimo vieta nežinoma, XVI a. / Scheme of the
lands located in the catchment area of the Rospuda
River. Place of creation unknown, the 16th century

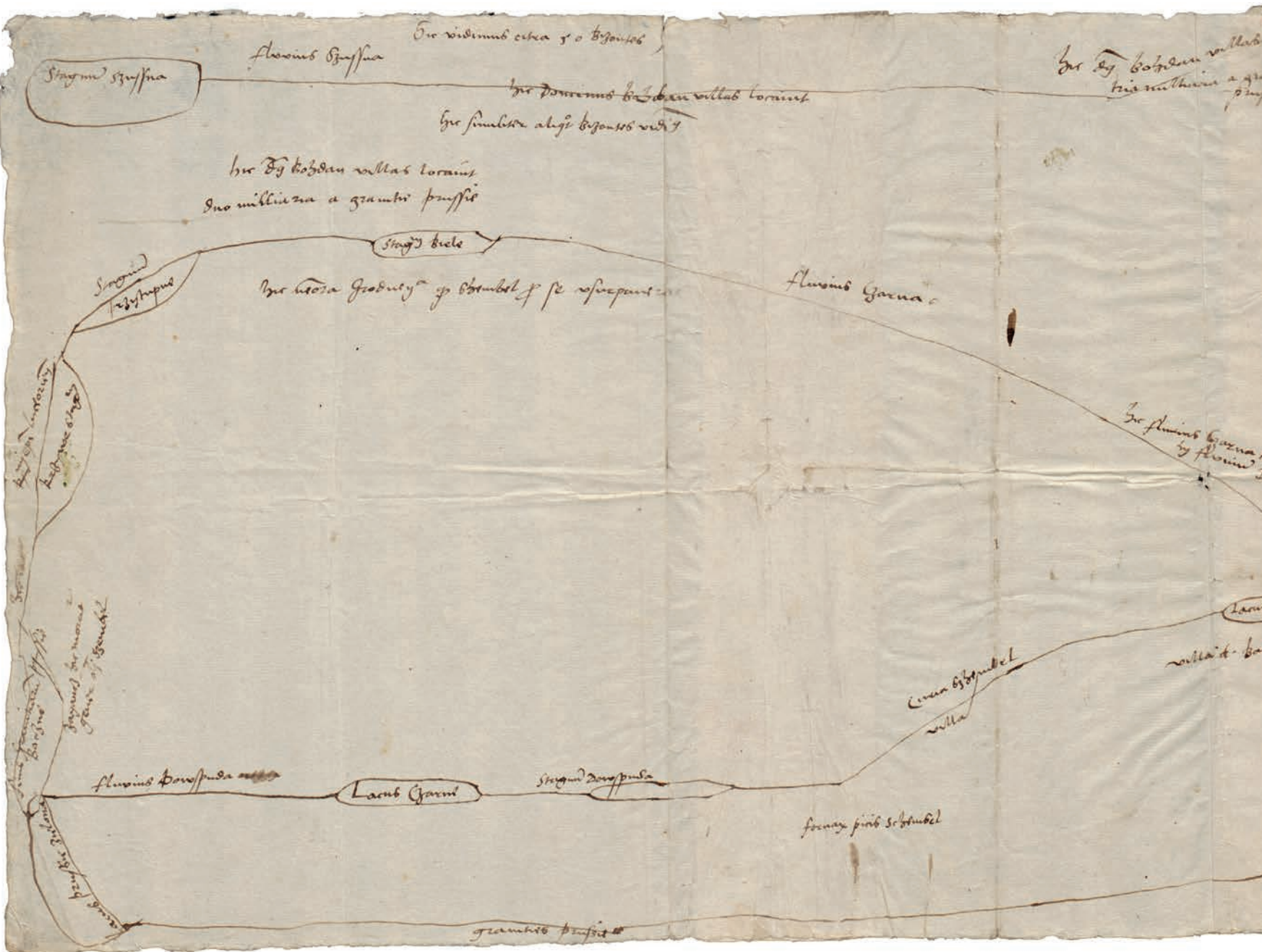
Rankraštinis brėžinys, VUB RS F23-129. Pavadinimo nėra, toponimai surašyti lotynų k. Dokumento formatas – 29 × 79,8 cm, susideda iš dviejų suklijuotų popieriaus lapų. Popieriuje yra vandenženklis, kuriame pavaizduota ranka. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašu 23-129, senas inventorinis numeris – Nr. 129, senas šifras – 527. S. Batoro UB RS vedėjo M. Brenszteino šaltinio aprašas skelbia, kad jame pavaizduotas Rospudos, Čarnos ir Zusnos vandens sistemos brėžinys (*Mapa Biegu rzeczek Dowspudy i Czarnej oraz bagien i jezior przez które przepływają*), kurį jis datuoja XVII a. Istorikas S. Alexandrowiczius brėžinį datuoja 1527–1528 m., šią datą jis grindžia tais metais įvykusiais keliais LDK ir Lenkijos delimitaciniais procesais Palenkėje, tad mano, kad dokumentas tada ir sukurtas⁷. Tačiau Tomo Čelkio tyrimai rodo, jog LDK ir Lenkijos pasienyje – Palenkėje XVI a. vyko daug įvairių delimitacinių procesų, dėl to šis dokumentas, kaip ir dar keli kiti, galėjo

atsirasti bet kuriuo tuo atveju⁸. Dėl to verta apsiriboti bendresniu XVI a. datavimu. Pieštas tušu, nespaltotas.

Brėžinyje pažymėti geografiniai objektai nukreipti į dokumento lapo viršų. Pasaulio šalys nenurodytos, bet jas galima išaiškinti pagal vandens objektų padėtį. Pagal tai brėžinio viršuje yra rytai. Apytikslis mastelis – 1:38 000 cm. Lapo kairėje pusėje apačioje ir viršuje pavaizduota LDK siena su Prūsija. Centrinę dalį užima trijų upių – Rospudos ir dviejų jos intakų Čarnos ir Zusnos – baseino brėžinys, atitinkantis XVI a. realiją. Mūsų dienomis Čarnos upės vaga pasikeitusi ir ji jau nebėra Rospudos upės intakas. Brėžinyje nurodyti Rospudos intakai (*Hic fluvius Czarna vadit in fluvium Dowspuda; hic fluvius Szuszna vadit in fluvium Dowspuda*), taip pat pažymėti ežerai: Rospudos – Žaliasis, Čarnas, Rospudos, Balėsto, Garbastės, Čarnos – Bočnės, Kreivasis, Pšytupnos, Balčio, Zusnos – Lanovičių. Tiksliai nurodyti vaizduojamų žemių pavadinimai ir jų savininkai (prie Bočnės ežero: *Zayancz hic moratus gener olim Szembel*; prie Kreivojo ežero: *reverendissimi episcopi Luceoriensis*; prie Balčio ežero: *hic nemora Grodnensia quae Szembel pro se usurpaverat; hic dominus Bohdan villas locavit duo miliaria a gra-*

7 Alexandrowicz S. *Mapy majątkowe północnego Podlasia*, s. 279–305.

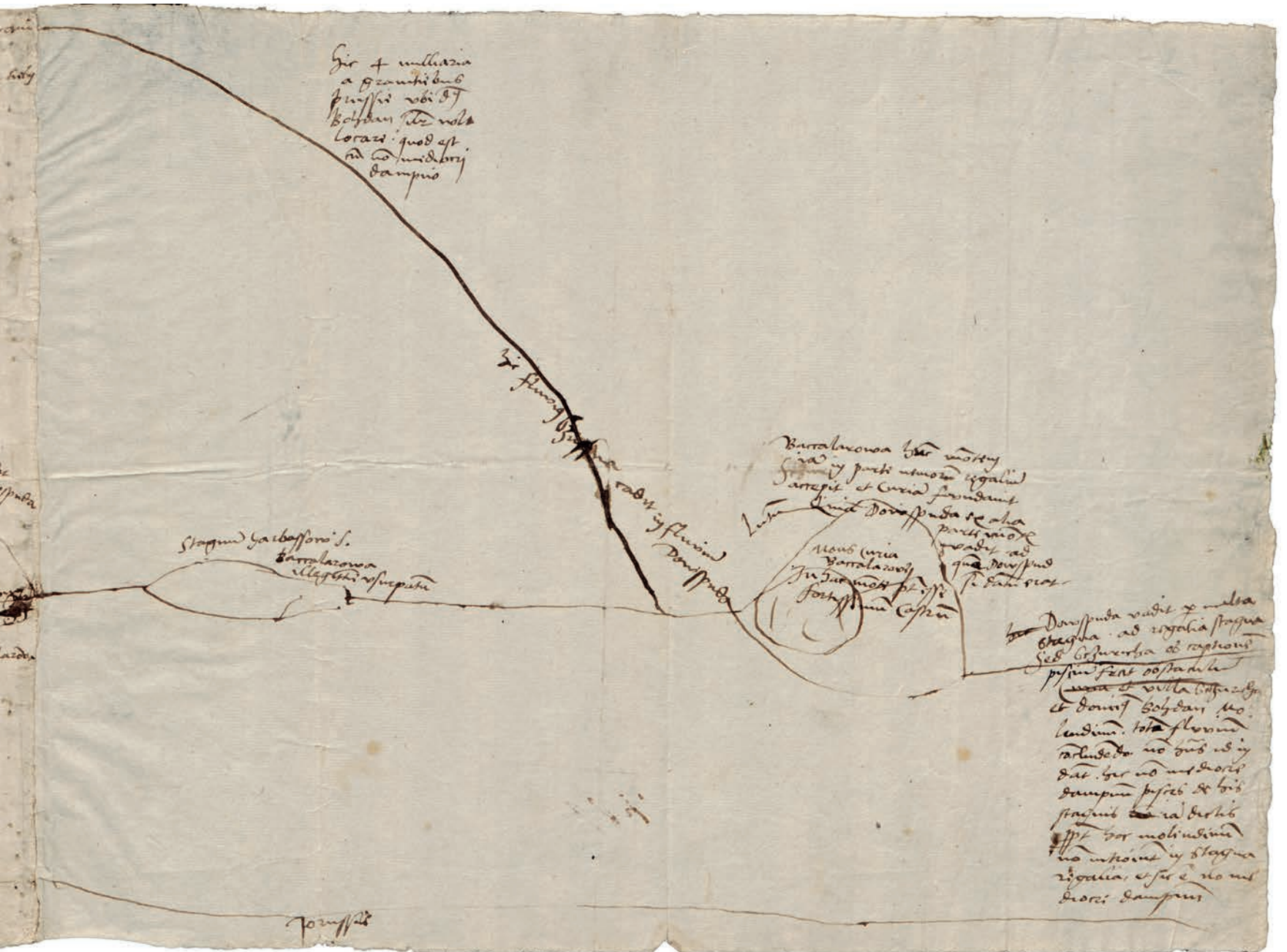
8 Žr. Čelkis T. *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės teritorija*, p. 275–298.

nitie Prussie; prie Zusnos upės: hic dominus Bohdan villas locavit; hic dominus Bohdan villas locavit trie miliaria a gratiebus Prussie; hic 4 miliaria a gratiebus Prussie ubi dominus Bohdan similiter wola locare quod est cum non mediocri dampno). Brężynyje pavaizduota Pilypavo gyvenvietė (forax picis Schembel; curia Schembel) ir Bakalariavos apylinkės (villa dominae Baccalarova; Stagnum Garbassow dominae Baccalarowa illegitime usurpatum; mons curia Baccalarovej. In hac monte potet esse fortissimum castrum; Baccalarowa hanc montem iam in parte nemorum regalium accepit et curiam fundavit. Quia Dowspuda ex alia parte nemorum vadi tad quam Dowspud sibi datum erat; Dowspuda vadit per multa stanga ad regalia stanga, sed Sczuricha ob captionem piscium fecit obstaculum et dominus Bohdan molendinum, totum fluvium condudendo non huius i din datum. Hic non mediocre dampnum pisces de his stagnis iam dictis propter hoc molendinum non introitus in stanga regalia et sic est non mediocre dampnum).

Dokumentas publikuotas: Alexandrowicz S. Mapy majątkowe północnego Podlasia, s. 279–305; Alexandrowicz S. Kartografia Wielkiego Księstwa Litewskiego, s. 316–317.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
Fluvius Dowspuda	Rospudos upė	
Fluvius Czarna	Čarnos upė	
Fluvius Szussna	Zusnos upė	
Lacus Prussie Zielone	Žaliasis ež.	Žaliasis ež. (Palenkės vaiv.)
Lacus Czarne	Čarno ež.	Čarno ež. (Palenkės vaiv.)
Stagnum Dowspuda	Rospudo ež.	Rospudo ež. (Palenkės vaiv.)
Lacus Longus	Balėsto ež.	Balėsto ež. (Palenkės vaiv.)
Stagnum Garbassow	Garbastės ež.	Garbastės ež. (Palenkės vaiv.)
Boczne	Bočnės ež.	Bočnės ež. (Palenkės vaiv.)
Krzywe stagnum	Kreivasis ež.	Kreivasis ež. (Palenkės vaiv.)
Stagnum Przytupna	Pšytupna (?) ež.	Nenustatytas
Stagnum Biele	Balčio ež.	Balčio ež. (Palenkės vaiv.)
Stagnum Szussna	Zusnos ež.	Zusnos ež. (Palenkės vaiv.)
Prussie; granites Prussie	Prūsijos kunigaikštystė	
Schembel	Pilypavas	Pilypavas (Suvalkų apskritis)
Baccalarova	Bakalariava	Bakalariava (Suvalkų apskritis)

55 Goniondzo dvaro pietrytinių ribų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, XVI a. / Map of the south-eastern boundaries of Goniądz estate. Place of creation unknown, the 16th century

Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-131. Pavadinimo nėra, toponimai surašyti lotynų k. Dokumento formatas – 31,4 × 42,1 cm, viso žemėlapio apytikslis mastelis – 1:75 000 cm, o centrinės dalies – 1:24300 cm⁹. Popieriuje yra neišaiškintas vandenženklis. Lapo verso pusėje – S. Batoro universiteto ir VUB antspaudai su įrašu 23-131, seni inventoriniai numeriai Inv. Nr. 10, 131, seni šifrai VII,24, 525. S. Batoro UB RS vedėjo M. Brenszteino šaltinio aprašas rodo, kad žemėlapyje pavaizduotos apylinkės prie Nereslio upelio įsiliejimo į Narevą kartu su Goniondzo, Knišino ir kitomis gyvenvietėmis (*Mapka biegu rzeczki Neresli przy ujściu do Narwi z Goniądzem, Knyszynem etc.*), kurią jis datuoja XVII a. Tačiau šį žemėlapi tiksliausia datuoti XVI a.¹⁰ Pieštas tušu, spalvintas akvarele.

Dalis žemėlapyje vaizduojamų objektų ir jų aprašų orientuoti į viršų, dalis – į dešinę pusę; tik vienas vandens malūnas prie kelio į Gardiną nukreiptas į apačią. Žemėlapis gali būti skaitomas iš bet kurios pusės, todėl sunku tiksliai nustatyti jo pasaulio šalių orientyrus. Lyginant gyvenviečių išsidėstymą prie Narevo ir Nereslio upių, galima apytiksliai nustatyti, kad žemėlapio viršuje yra pietryčiai, apačioje – šiaurės vakarai ir t. t.

Dokumento centre yra Nereslio upė (*Iste fluvius Neresla vocatur*), įtekanti į Narevo upę. Žemėlapio viduryje, šalia Nereslio upės, penkiais kaupais ir žalia linija išskirta Penskių valda (*Bona Pęskich*), kurioje pažymėtos Knišinui priklausiusios žemės (*Predium S[erenissimæ] R[egia] M[ajestatis] ad curiam Knissin Spectans*). Likusioje teritorijoje pavaizduotos gyvenvietės: Boguševas (*Vila Bogussewo domine palatine Polocen[sis]*), Goniondzas (*Goniądz opidu[m] d[omi]ne palatine polocien[sis]*), Tykocinas (*Tivitas* (tikriausiai klaida, turėtų būti *civitas*) *Tikoczin S[erenissimæ] R[egia] M[ajestatis]*), Tžcianai, Długolenka (*Długoląka villa S[erenissimæ] R[egia] M[ajestatis]*), Knišinas (*Knisin oppidum S[erenissimæ] R[egia] M[ajestatis]*), Baikiai (*Bona Baykj Nobilium*) ir kitos valdos (*hic su[n]t multi nobiles S[erenissimæ] R[egia] M[ajestatis]*; *hic sunt multi ville nobilium S[erenissimæ] R[egia] M[ajestatis]*).

Dokumentas publikuotas: *Alexandrowicz S. Mapy majątkowe północnego Podlasia*, s. 279–305; *Alexandrowicz S. Kartografia Wielkiego Księstwa Litewskiego*, s. 324.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Flunius Neresla</i>	Nereslio upė	
<i>Flunius Narew</i>	Narevo upė	
<i>Goniądz</i>	Goniondzas	Goniondzas (Monkų apskritis)
<i>Villa Bogussewo</i>	Boguševo k.	Boguševas (Monkų apskritis)
<i>Tikoczin</i>	Tykocinas	Tykocinas (Balstogės apskritis)
<i>Baykj</i>	Baikiai	Monkų apskrityje yra kaimas Stare Baikiai (Stare Bajki)
<i>Trzcziane</i>	Tžcianai	Tžcianai (Monkų apskritis)
<i>Długoląka villa</i>	Długolenkos k.	Długolenka (Monkų apskritis)
<i>Knisin</i>	Knišinas	Knišinas (Monkų apskritis)
<i>Pęskie</i>	Penskiai	Penskiai (Monkų apskritis)
<i>Via strata ad Grodno</i>	Vieškelis į Gardiną	Gardinas (Baltarusija)

9 Žr. *Alexandrowicz S. Mapy majątkowe północnego Podlasia*, s. 294.

10 Žr. 54 žemėlapio datavimo problemas aiškinimą.

Tibitas T
Kocjin
S R M

Dlugolaska villa
S. R. M.

Bona Peskich

Bona Bay
Ky Mobilium

fluvius Nariva

Predium S R M ad Cu-
riam Knissin Spectans

Iste fluvius Neressa vocatur
Nercola

Hic sūt multi nobiles
S R M

Vila Bogussewo do-
mini palatine Bloccn

WSTIANI

Hic sūt multi ville no-
bilia

poskiego advocatio
Polodzezye

56 Senųjų ir naujųjų Goniondzo dvaro ribų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, XVI a. / Map of the old and new boundaries of Goniądz estate. Place of creation unknown, the 16th century

Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-132. Pavadinimo nėra, dorsalinis įrašas verso pusėje – *Limites Gonyandz*. Dokumento formatas – 63,8 × 79,2 cm, suklijuotas iš keturių popieriaus lapų, kiekvienas jų turi vandenženklį, kuris priklauso Šerno vandenženklių grupei, apytikslis mastelis – 1:65 000 cm¹¹. Lapo verso pusėje yra S. Batoro universiteto ir VUB antspaudai su įrašu 23-132, seni inventoriniai numeriai Inv. Nr. 40, 132. Dokumentas datuojamas XVI a.¹² Braižytas tušu, nespalvotas.

Dalis pavaizduotų geografinių objektų nukreipti į viršų, dalis – į dešinę pusę. Palyginus su gyvenviečių išsidėstymu Narevo upės ir jos intakų atžvilgiu, galima apytiksliai nustatyti, kad žemėlapio viršuje – rytai, apačioje – vakarai ir t. t.

Upės pavaizduotos lygiagrečiomis linijomis, atstumas tarp jų žymi upės dydį. Prie kai kurių upių nurodytos klampynės (*Palus*). Miestai vaizduoti dvimatėje erdvėje, ovalu su nupieštais bokštais. Mažesnes gyvenvietes reiškia apibrėžtos geometrinės figūros (ovalai arba stačiakampiai) su užrašais.

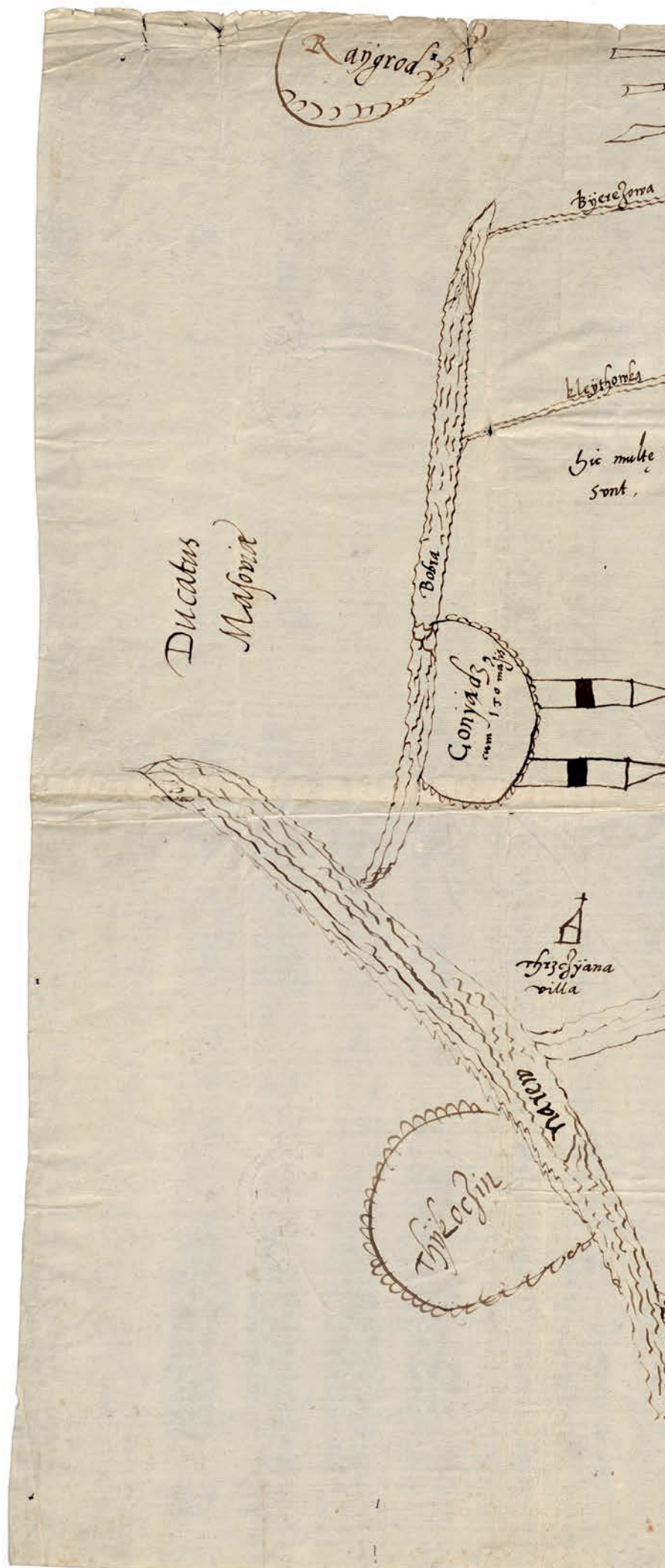
Pagrindinį vaizduojamą plotą sudaro Narevo upės ir jos intakų – Supraslės, Nerėslio ir Bėbros upių – brėžinys. Viršutinėje žemėlapio dalyje pažymėtas Raigardas, žemiau – Bielskas, dešinėje – Gardinas, o kairėje pusėje – Mazovijos kunigaikštystės (*Ducatus Masovia*) kraštas. Į Supraslės upę įteka Sokoldos ir Čarnos upės, į Nerėslių – Mala Kalinuvka bei Vielka Kalinuvka su intaku Repna, į Bėbros upę įteka Kmitovka ir Bžožuovka. Centrinėje brėžinio dalyje, prie Bėbros upės, pavaizduotas Goniondzo dvaras, prie Narevo upės – Tykocinas, prie Nerėslio – Tžcianai su bažnyčios pastatu, Bogušėvas ir Špakovas, prie Supraslės upės – Dobžinevas. Likusioje teritorijoje pavaizduoti: Knišinas, Kripnas, Długolenka, Jatviešo Didysis ir Mažasis kaimai. Kitos gyvenvietės įvardytos taip: *Hic multe villę et advocatię sunt, Plab. (Plebania?) gonyądzey[sis] C[u]ria, Curia Cap[itane]m Pinensis.*

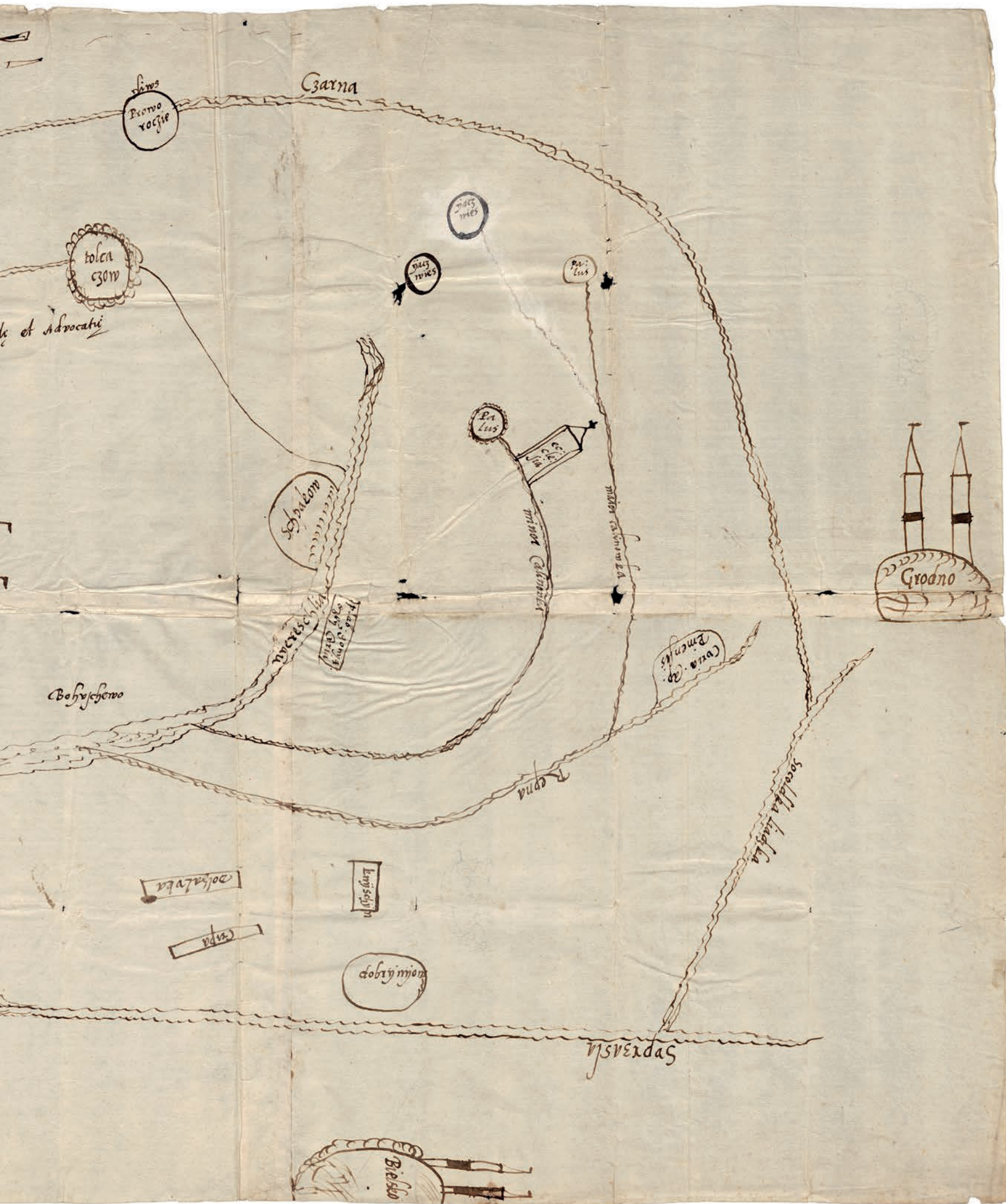
Dokumentas publikuotas: Alexandrowicz S. *Mapy majątkowe północnego Podlasia*, s. 279–305.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Narew</i>	Narevas	Upė
<i>Suprasla</i>	Supraslė	Upė
<i>Nyereschlia</i>	Nereslis	Upė
<i>Bobra</i>	Bebra	Upė
<i>Socoldka Liadzka</i>	Sokoldka	Arba Sokoldka; dabar vadinama Čarna
<i>Czarna</i>	Čarna	Upė
<i>Maior Calinowka</i>	Vielka Kalinovka	Upė nenustatyta
<i>Minor Calinowka</i>	Mala Kalinovka	Upė nenustatyta
<i>Repna</i>	Repna	Upė nenustatyta
<i>Klejthowka</i>	Kmitovka	Upė nenustatyta
<i>Bjerezowa</i>	Bžožuovka	Upė
<i>Ducatus Masovia</i>	Mazovijos kunigaikštystė	
<i>Raýgrod</i>	Raigardas	Raigardas (Grajevo apskritis)
<i>Gonyądz</i>	Goniondzas	Goniondzas (Monkų apskritis)
<i>Bielsko</i>	Bielskas, Palenkės Bielskas	Bielskas (Bielsko apskritis)
<i>Grodno</i>	Gardinas	Gardinas (Baltarusija)
<i>Schpakow</i>	Špakovas	Špakovas (Monkų apskritis)
<i>Thykoczyn</i>	Tykocinas	Tykocinas (Balstogės apskritis)
<i>Bhvschewo</i>	Bogušėvas	Bogušėvas (Monkų apskritis)
<i>Thrzczjana villa</i>	Tžcianų k.	Tžcianai (Monkų apskritis)
<i>Dobryńow</i>	Dobžinevas	Dobžinevas (Balstogės apskritis)
<i>Knjńschjń</i>	Knišinas	Knišinas (Monkų apskritis)
<i>Cripa</i>	Kripnas	Kripnas (Monkų apskritis)
<i>Dolha Laka</i>	Długolenka	Długolenka (Monkų apskritis)
<i>Yacz wies</i>	Jatviežo k.	Du kaimai Sokulkos apskrityje: Jatviežo Duža ir Jatviežo Mala

11 Žr. Alexandrowicz S. *Mapy majątkowe północnego Podlasia*, s. 290.

12 Žr. 54 žemėlapio datavimo problemos aiškinimą.

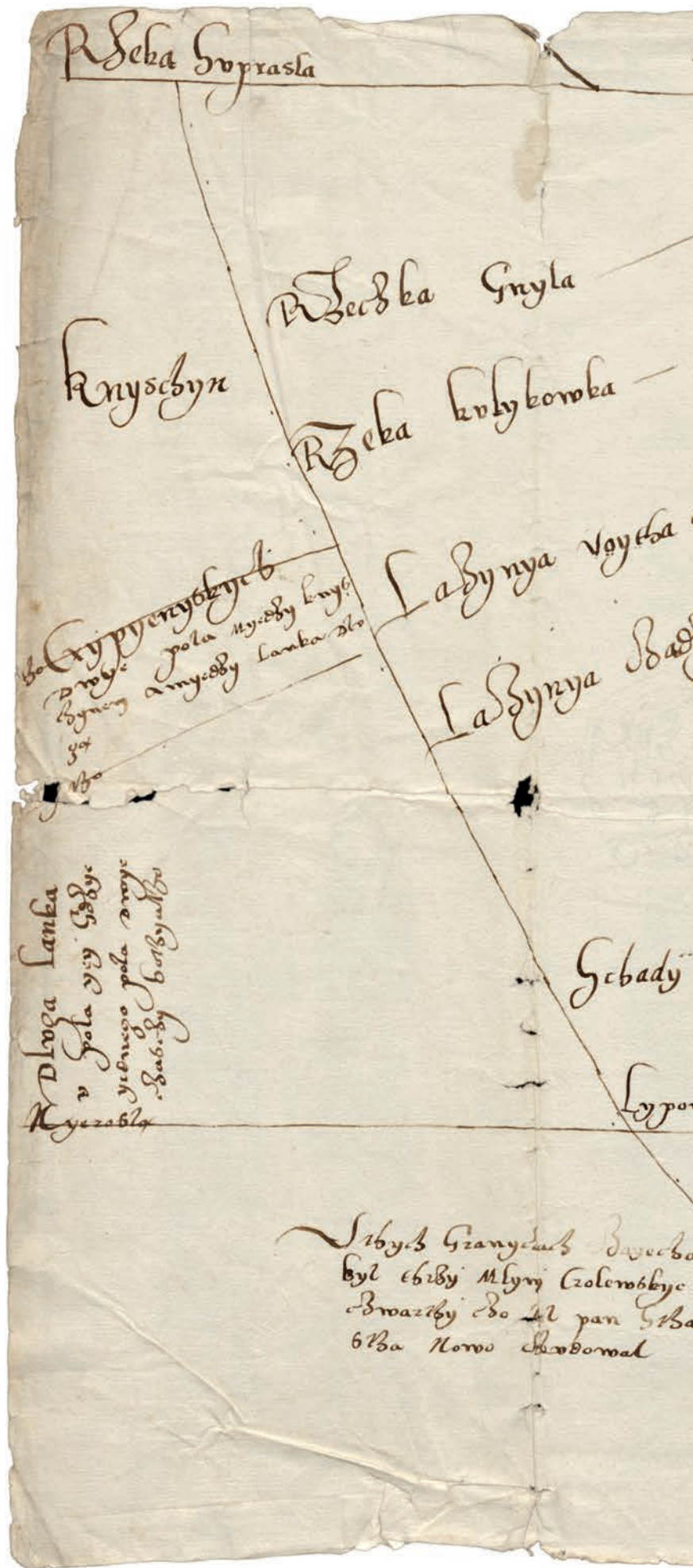
57 Naujų Goniondzo ir Knišino dvarų pietinių ribų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1536 m. / Map of new southern boundaries of Goniądz and Knyszyn estates. Place of creation unknown, 1536

Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-134. Pavadinimo nėra, dorsalinis įrašas lotynų k. lapo verso pusėje: *Limites Gonyandz*. Formatas – 32,1 × 44 cm, nubraižytas ant vientiso popieriaus lapo, yra *Odrovonž* herbą vaizduojantis vandenženklis, kuris LDK naudotas XVI a. pirmoje pusėje. Apytikslis mastelis – 1:41 500 cm¹³. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudai su įrašu 23-134, senieji inventoriniai numeriai – Inv. Nr. 10, 134. Senas šifras – 526. S. Batoro UB RS vedėjo M. Brenszteino šaltinio apraše nurodyta: *Limites Goniądz...* (*Rozgraniczenie Goniądz z pol. XVII a.*). S. Alexandrowiczius dokumentą datuoja 1536 m., nurodydamas, kad tai bene seniausias iš visų Palenkės vaivadijos žemėlapių, saugomų VUB RS, kuris atspindi XVI a. vykusį Lenkijos karalienės Bonos Sforcos ir Radvilų giminės bylinėjimąsi dėl Raigardo ir Goniondzo valdų ribų¹⁴. Žemėlapis braižytas tušu, nespaltotas.

Dalis žemėlapyje vaizduojamų geografinių objektų orientuoti į viršų, keli įrašai nukreipti į dešinę ir kairę puses. Palyginus gyvenviečių išsidėstymą su Narevo upės ir jos intakų geografine padėtimi, nustatyta, jog lapo viršuje yra pietūs, apačioje – šiaurė ir t. t. Gyvenvietės ir kiti objektai žymėti užrašant jų pavadinimus. Žemėlapio viršuje pavaizduotos Supraslės ir Narevo, apačioje – Nereslio upės. Į Narevą įteka Kulikuvkos upė ir Gnulos upelis. Per visą žemėlapi, nuo viršutinio kairiojo kampo (Supraslės upės) į apatinį dešinį (Vyšovatės apylinkės) eina pažymėta nauja žemių riba (*Nowa Granicza*). Senos ir naujos ribos susikirtimo vietoje yra riboženkliis – kaupas. Nuo Tykocino veda „Vytauto kelias“ (*Droga Vytholthowa*). Prie Kulikuvkos upės esančios kalvos (*Gora Vyesch dzyesyach vlok*) išskirtos Zolotorysko vaito valdos (*Lazynya voytha Zolothoreyskyego myara thady do Narwey; Lazynya Zadzynowa myara thady ydzye do Chobothy*), žemiau – Šady Kiež kaimo žemės, o prie jo per Nereslio upę tiltelis (*Lypowy mosthek*). Šalia naujos ribos pavaizduotas Knišinas, o žemiau jo Kripno (*Crypyenyskich dwye pola myedzy Knyschynem a myedzy Lanka Długa*) ir Długolenkos (*Długa Lanka u pola yey gazy yednego pola dwye czasczy [borzyasho]*) kaimų laukai. Žemiau pažymėtos Nereslio upės užrašyta, jog ten buvo keturi malūnai (*V stych granyczach zayechal byl thrzy mlyny Crolewsky a chwarty tho b[yl] pan Stharostha nowo zbudowal*).

Dokumentas publikuotas: Alexandrowicz S. *Mapy majątkowe północnego Podlasia*, s. 279–305.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
Narew	Narevas	Upė
Rzeka Suprasla	Supraslės upė	
Rzeka Kulykowka	Kulikuvkos upė	
Nyeresla	Nereslis	Upė
Rzeczka Gnyla	Gnyla (?), upelis	Nenustatytas
Knyschyn	Knišinas	Knišinas (Monkų apskritis)
Thyachyn	Tykocinas	Tykocinas (Balstogės apskritis)
[Crypne]	Kripnas	Kripnas (Monkų apskritis)
Lanka Długa	Długolenka	Długolenka (Monkų apskritis)
Baykowye	Baikiai	Stare Baikiai (Monkų apskritis)
Zyemyenye Vyschowathe	Vyšovatė	Vyšovatė (Monkų apskritis)
Grzybowe Zasczycky	Zaszycki Gzybove (?)	Nenustatytas
Chobotky	Chobotkai	Kulėšės Chobotkai (Monkų apskritis)
Droga Vytholthowa	Vytauto kelias	

13 Žr. Alexandrowicz S. *Mapy majątkowe północnego Podlasia*, s. 288.

14 Ibid., s. 290.

Лавно

Тыкадыно

до Нарыге

до Нарыге

Гора высшъ адыгъады нлъ

до Нарыге

Блоторыбкыс

Мыага

Бадъ

Бадъ

до Боболы

норва Мыага

Бадъ

Боболы

Гыбыкоре
Басдыкы

Байкоре
Граныда

кыерсб бадъ

Мыага

Среба кыерсб

Мосбек

норва кыерсб бадъ

Гора пубшарана

Гора Граныда

Байкоре

Шымыныс
Высбо рдъ

58 Knišino, Tykocino ir Goniondzo valdų ribų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, XVI a. / Boundary map of the possessions of Knyszyn, Tykocin, and Goniądz. Place of creation unknown, 2nd half of the 16th century

Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-135. Pavadinimo nėra, lapo verso pusėje yra dorsalinis įrašas lenkų k.: *Siedm fiserunkow granicz Knyschinskich, Thicoczkich, Grodzinskich i inszych*. Dokumento formatas – 64,5 × 82,5 cm, dokumentas suklijuotas iš keturių popieriaus lapų, kai kurie jų turi vandenženklį, priskiriamą *Lelijos* vandenženklių grupei. Apytikslis mastelis – 1:100 000 cm¹⁵. Lapo verso pusėje yra S. Batoro universiteto ir VUB antspaudai su įrašu 23-135, seni inventoriniai numeriai Inv. Nr. 15, 135, senas šifras – 524. Dokumentas datuojamas XVI a.¹⁶ Braižytas tušu, kai kur kitos spalvos tušu padaryti įrašai, tai rodo, kad papildomi užrašai galėjo būti įrašyti kito asmens, piešiant arba pildant dokumentą.

Dokumente nurodytos pasaulio šalys: viršuje – pietūs (*Poln[oc]*), dešinėje – rytai (*Wschoth*) ir t. t. Visi turinyje pavaizduoti objektai nukreipti į viršų. Žemėlapio centrinę dalį užima pavaizduota Bebro upės baseino teritorija. Apatinėje dalyje pažymėta Narevo upė, į kurią įteka Bebra ir Nereslis, ištekantis iš Nereslio pelkės (*Nieresia blotho*). Viršutinėje lapo dalyje pavaizduotos Luko ir Mėtos upės (be aiškių pavadinimų), taip pat Raigardo, Drenstvo ir Mėtos ežerai. Iš Mėtos ežero išteka Pruskos upelis. Prie Narevo upės pavaizduotos gyvenvietės Tykocinas ir Vizna, prie Nereslio – Špakovas, Boguševo kaimas ir žemės, Baikiai, prie Bebro – Goniondzo miestas ir dvaras, Dolistovas. Dešinėje pusėje – Gardinas. Prie Raigardo ežero – Raigardas (be pavadinimo), prie Drenstvo ežero – Voznos kaimas (*Wozna wies*). Miškuose pažymėtos karaliaus valdos (*Pole nowe J[ego] K[rólewskiej] milosczi*), netoli Necko ežero ir Netos upės – Mėtos smuklė (*Karczma Mietha*).

Dokumentas publikuotas: *Alexandrowicz S. Mapy majątkowe północnego Podlasia*, s. 279–305; *Alexandrowicz S. Kartografia Wielkiego Księstwa Litewskiego*, s. 318.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Naref</i>	Narevas	Upė
<i>Biebrza</i>	Bebra	Upė
<i>Nieresia</i>	Nereslis	Upė
<i>Pruska</i>	Pruska	Upė
<i>[Netta]</i>	Mėta	Upė
<i>[Elk]</i>	Lukas	Upė
<i>Jeziro Raigroth</i>	Raigardo ež.	Raigardas, ež. (Palenkės vaiv.)
<i>Jeziro Dreczstvo</i>	Drenstvo ež.	Drenstvas, ež. (Palenkės vaiv.)
<i>Jeszoro Mieczko</i>	Mėtos ež.	Mėta, ež. (Palenkės vaiv.)
<i>Jezyoro [Eleckie]</i>	Luko ež.	Lukas, ež. (Palenkės vaiv.)
<i>Mazowze</i>	Mazovijos vaivadija	
<i>Grodno</i>	Gardinas	Gardinas (Baltarusija)
<i>Tikoczin</i>	Tykocinas	Tykocinas (Baltstogės apskritis)
<i>Wisna</i>	Vizna	Vizna (Lomžos apskritis)
<i>Raygroth</i>	Raigardas	Raigardas (Grajevo apskritis)
<i>Spakow</i>	Špakovas	Špakovas (Monkų apskritis)
<i>Bogaschowo</i>	Boguševas	Boguševas (Monkų apskritis)
<i>Baiki</i>	Baikiai	Stare Baikiai (Monkų apskritis)
<i>[Peskye]</i>	Penskiiai	Penskiiai (Monkų apskritis)
<i>Gonyącz</i>	Goniondzas	Goniondzas (Monkų apskritis)
<i>Wozna wies</i>	Voznaviešas	Voznaviešas (Grajevo apskritis)
<i>Knischin</i>	Knišinas	Knišinas (Monkų apskritis)
<i>Trciane</i>	Tžcianai	Tžcianai (Monkų apskritis)
<i>Kolosieze</i>	Kolodziežas	Kolodziežas (Monkų apskritis)
<i>Mietha</i>	Mėta	
<i>Droga</i>	Kelias	Iš Goniondzo (Monkų apskritis) į Knišiną (Monkų apskritis)

15 Žr. *ibid.*, s. 297.

16 Žr. 54 žemėlapio datavimo problemos aiškinimą.

Baltarusija / Belarus

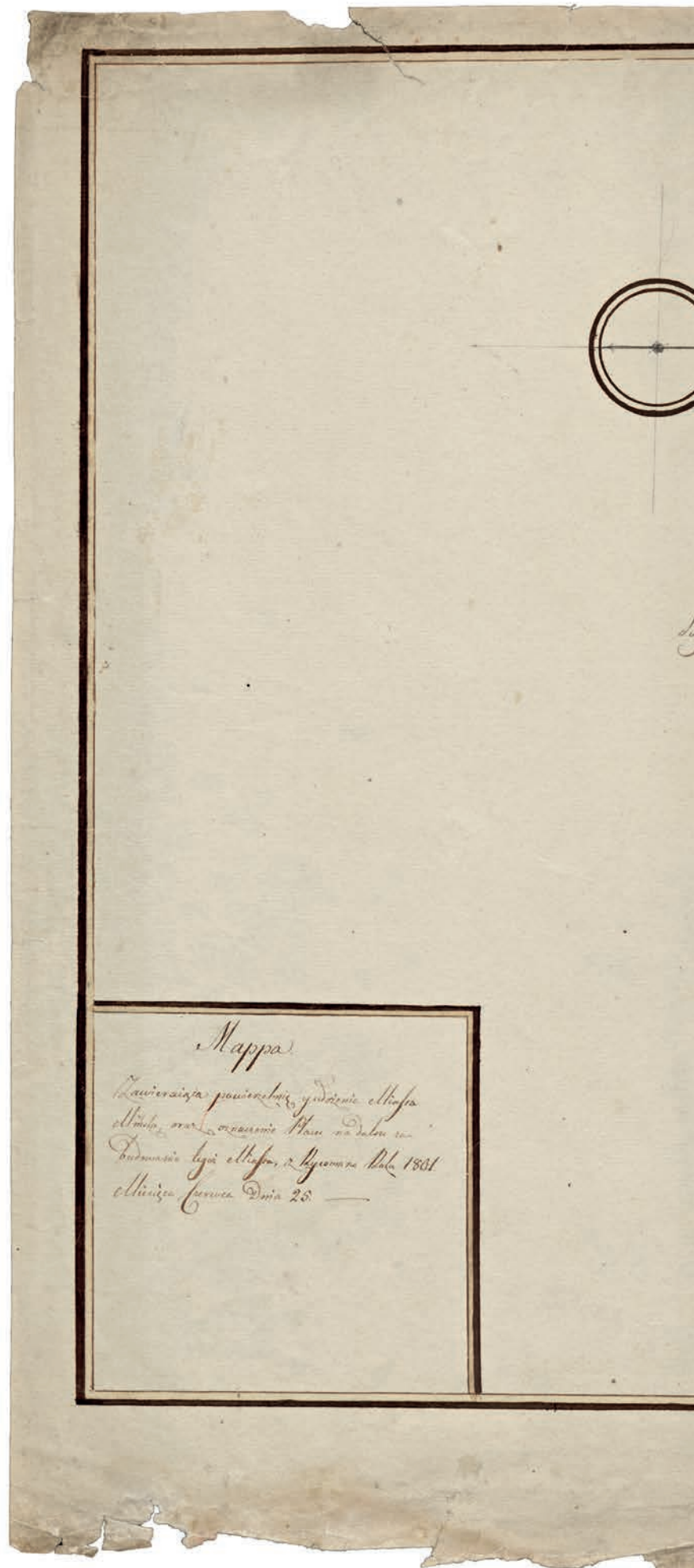
59 Minsko miesto planas. Sukurtas Minske, 1801 m. / Minsk city plan. Created in Minsk, 1801

Rankraštinis planas, VUB RS F23-95. Pavadinimas lenkų k.: *Zawieraięca powierchnię y ułożenie miasta Mińska, oraz oznaczenie placu na dalsze zabudowanie tegoż miasta. Zrysowana roku 1801 miezięca czerwca dnia 25.* Informacija apie kūrėją: *Frater Otho Wangowski pinxit.* Dokumento formatas – 50,6 × 67,8 cm. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašu 23-95, senas inventorinis numeris Inv. Nr. 95, senas šifras – 509. Popieriaus vandenženklis priklauso *Lelijos* vandenženklių grupei, popieriaus dirbtuvės inicialai *JHonig&Zoonen*. Pieštas tušu, spalvintas akvarele.

Pasaulio šalis nurodo vėjų rožę. Tikėtina, kad jos strėlė rodo šiaurę, bet pagal Svisločiaus upės vagą matyti, kad plano kryptys nurodytos su nedidele paklaida į rytų pusę. Todėl apytiksliai plano orientacija į viršų būtų šiaurės rytų kryptis. Dokumente pavaizduoti objektai nukreipti į plano viršų. Apytikslis mastelis – 1:13 000 cm. Legendos nėra.

Plano centrinėje dalyje mėlynos spalvos juosta pavaizduota Svisločiaus upės tėkmė. Šalia šios upės – Minsko piliavietė (*Zamek*) ir miestas, išsiskiria seniausi miesto kvartalai (*Niski Rynek*, *Wysoki Rynek*), dešiniau jų – naujamiesčio kvartalas (*Nowy Rynek*), gretimai archijerėjaus (*Ogrod Archireyski*) ir gubernatoriaus (*Ogrod Gubernatorski*) dvarai. Už miesto sienos pavaizduotas Totorių priemiestis (*Totorowie*). Dešinėje plano pusėje, prie Svisločiaus vingio – Kozyrų priemiestis (*Koszary*), žemiau jo – Liachovkos priemiestis (*Lachówka*). Plano kairėje – Liudamonto priemiestis (*Ludymont*). Aplink miestą buvo daržai (*Ogrody*) ir ganyklos (*Wygony*). Pažymėtos katalikų ir žydų kapinės (*Mogily kato[lickie]*; *Mogily zydow[skie]*).

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
[<i>Rzeka Swislocz</i>]	Svisločius	Svisločiaus upė plane neišvardyta
<i>Zamek</i>	Pilis	Minsko pilis (neiškilo)
<i>Niski Rynek</i>	Žemutinė turgavietė	Istorinė miesto dalis; atitinkmuo lietuvių k. – Žemutinis miestas
<i>Wysoki Rynek</i>	Aukštutinė turgavietė	Istorinė miesto dalis, vėliau – Rotušė; atitinkmuo lietuvių k. – Aukštutinis miestas
<i>Nowy Rynek</i>	Naujoji turgavietė	Istorinė miesto dalis; atitinkmuo lietuvių k. – Naujasis miestas
<i>Ogrod Archireyski</i>	Archijerėjaus daržas	Istorinė miesto dalis
<i>Ogrod Gubernatorski</i>	Gubernatoriaus daržas	Istorinė miesto dalis
<i>Tatarowie</i>	Totoriai	Istorinė miesto dalis; priemiestis
<i>Koszary</i>	Kozyrai	Istorinė miesto dalis; priemiestis
<i>Ludymont</i>	Liudamontas	Istorinė miesto dalis; priemiestis
<i>Lachówka</i>	Liachovka	Istorinė miesto dalis; priemiestis
<i>Mogily Zydow[skie]</i>	Žydų kapinės	
<i>Mogily Katol[ickie]</i>	Katalikų kapinės	
<i>Gosciniac Wileński</i>	Vieškelis į Vilnių	Vilnius (Lietuva)
<i>Gosciniac Boryzewski</i>	Vieškelis į Barysavą	Barysavas (Barysavo r.)
[<i>Gosciniac</i>] <i>Smilowiecki</i>	Vieškelis į Smilavičius	Smilavičiai (Smilavičių r.)
<i>Gos[ciniac] Koydanowski</i>	Vieškelis į Koidanovą	Dzeržinskas (Dzeržinsko r.)
<i>Gosciniac</i> <i>Rakowski</i>	Vieškelis į Rakavą	Rakavas (Valažino r.)
<i>Gos[ciniac] Ptycki</i>	Vieškelis į Ptičę (?)	Tiksli gyvenvietė nenustatyta, bet Minsko srityje yra upė Ptičė. Kaimas tokiu pat pavadinimu yra Minsko srityje, Puchovičių r.

60 Minsko bernardinų vienuolyno planas. Sukurtas Minske, 1806 m. / Plan of Minsk Bernardine monastery. Created in Minsk, 1806

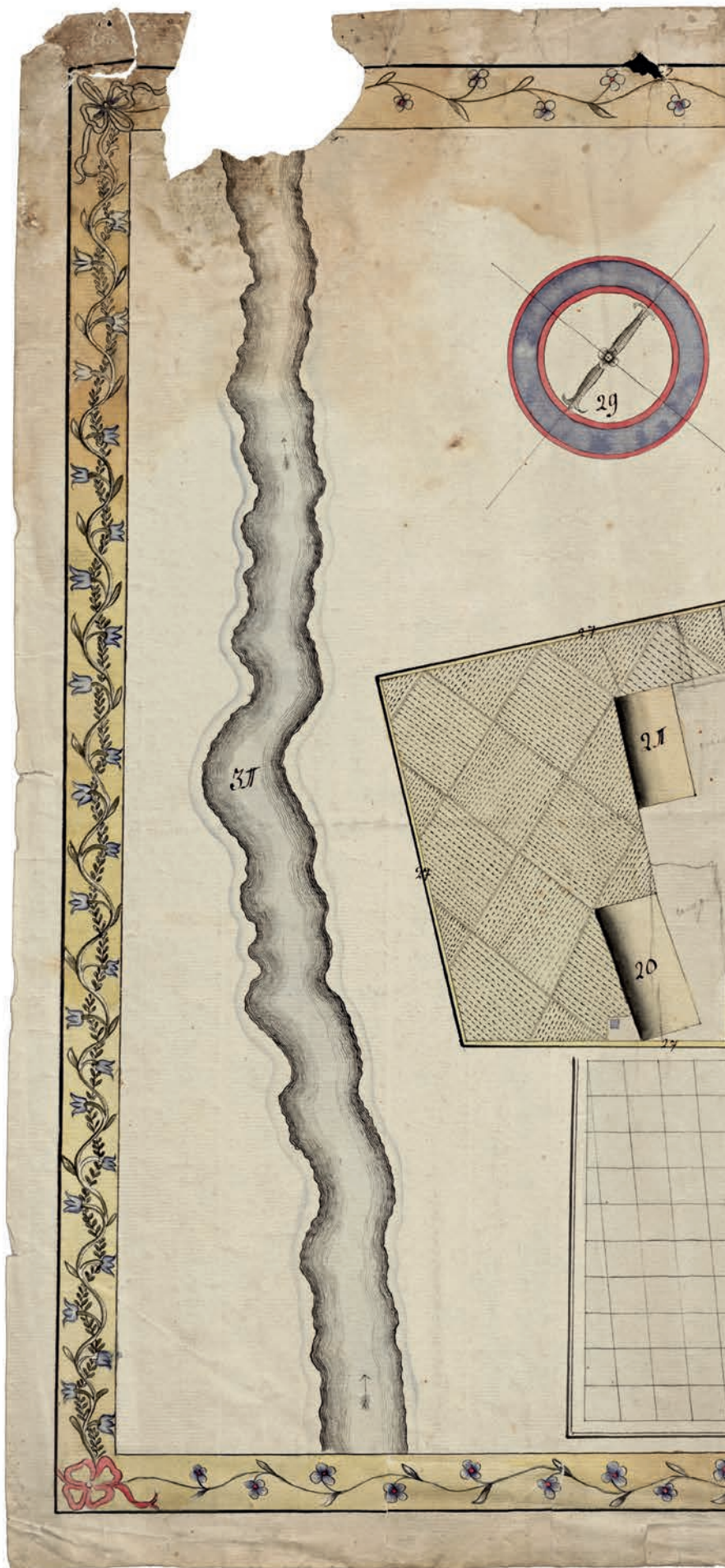
Rankraštinis planas, VUB RS F23-94_2. Pavadinimas lenkų k.: *Mappa całego placu XX Bernardynow Mińskich z klasztorem i innym zabudowaniem do niegoż należącym, zrysowana p[ana] xiędza Władysława Zawadzkiego z cały ten plac. Zawiera w sobie morg kwadratowy[ch] 1, sznur kwad[ratowych] 1, pręt[ow] kwa[dratowych] 46, pręcikow kw[adratowych] 48. R[ok]u 1806 d[nia] 29 czer[wca].* Dokumento formatas – 52,6 × 73,5 cm. Lapo verso pusėje – VUB antspaudas su įrašu 23-94/2, seni inventoriniai numeriai Inv. Nr. 304, 94, 2. Popieriaus vandenženklis priklauso *Lelijos* vandenženklių grupei, popieriaus dirbtuvės inicialai *JHonig&Zoonen*. Pieštas tušu, spalvintas akvarele.

Pagal upės ir vienuolyno pastatų santykį matyti, kad plano viršuje yra apytiksliai rytų kryptis. Atitinkamai plano apačioje – vakarų, dešinėje – pietų, kairėje – šiaurės kryptis. Su nedidele paklaida kryptis rodo pavaizduota vėjų rožė (*Igła magneszowa pokazująca północ, południe, wschod y zachod*). Apytikslis mastelis – 1:640 cm.

Planas įrėmintas puošniu, ornamentuotu rėmeliu. Dokumente dvi legendos: viena paaiškina lotyniškais skaitmenimis pažymėtus objektus (*Wykład liczb*), kita – skirtingomis spalvomis išreikštus objektus (*Wykład kolorow*). Pirmos legendos informacija surašyta stilizuotoje architektūrinėje detalėje. Jos apačioje pateikta antrosios legendos informacija, apgaubta raudono aksomo audeklu. Kompoziciją puošia geometrų naudotų žemei matuoti prietaisų piešiniai. Lapo apačioje – matavimų lentelė (*Skala prętow y pręcikow y sznurow*).

Dokumente pavaizduotas Minsko bernardinų vienuolynas, Šv. Juozapo bažnyčia, Jėzaus Kristaus ir Šv. Pranciškaus koplyčios, jos išskirtos iš kitų pastatų, pažymėtos lotyniškais kryžiais. Vienuolyno teritorija aptverta, joje yra ūkiniai pastatai, alaus darykla, sodai, daržai, kapinės ir kiti objektai.

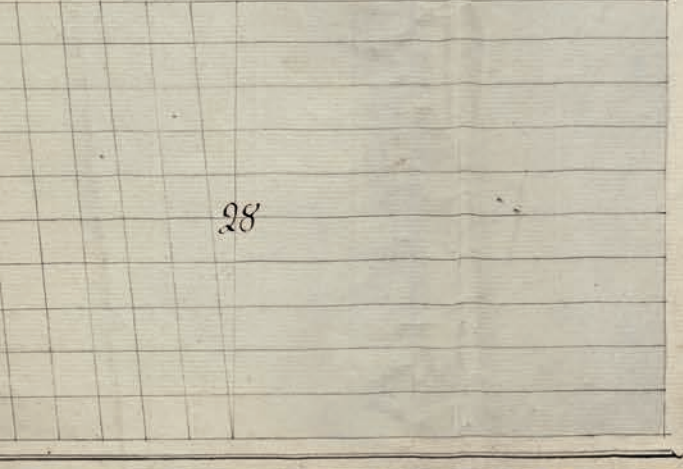
Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Rzeka Swisłocz</i>	Svisločiaus upė	
<i>Kosciół</i>	Bažnyčia	Šv. Juozapo bažnyčia (Minskas)
<i>Kaplica Pana Jezusa</i>	Jėzaus koplyčia	
<i>Kaplica S[wiente]go Franciszka</i>	Šv. Pranciškaus koplyčia	

Wskazanie

1. Kościół
2. Kaplica Pana Jezusa
3. Kaplica św. Franciszka
4. Kaplica
5. Cella
6. Kaplica
7. Kaplica
8. Cella
9. Cella
10. Cella
11. Włochy na wieżach
12. Włochy
13. Włochy
14. Włochy
15. Włochy
16. Włochy
17. Włochy
18. Włochy
19. Włochy
20. Włochy
21. Włochy
22. Włochy
23. Włochy
24. Włochy
25. Włochy
26. Włochy
27. Włochy
28. Włochy
29. Włochy
30. Włochy
31. Włochy

Wskazanie kolorow
 Nury wszelkie
 Budynki drewn
 Ogrody
 Trawy
 Wody wszelkie
 Piaski

61 Dragomičių vaitijos ir Vilniaus dominikonų Čistų palivarko ribų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1790 m. / Boundary map of Dragomichi volost and Chisti folwark owned by Vilnius Dominicans. Place of creation unknown, 1790

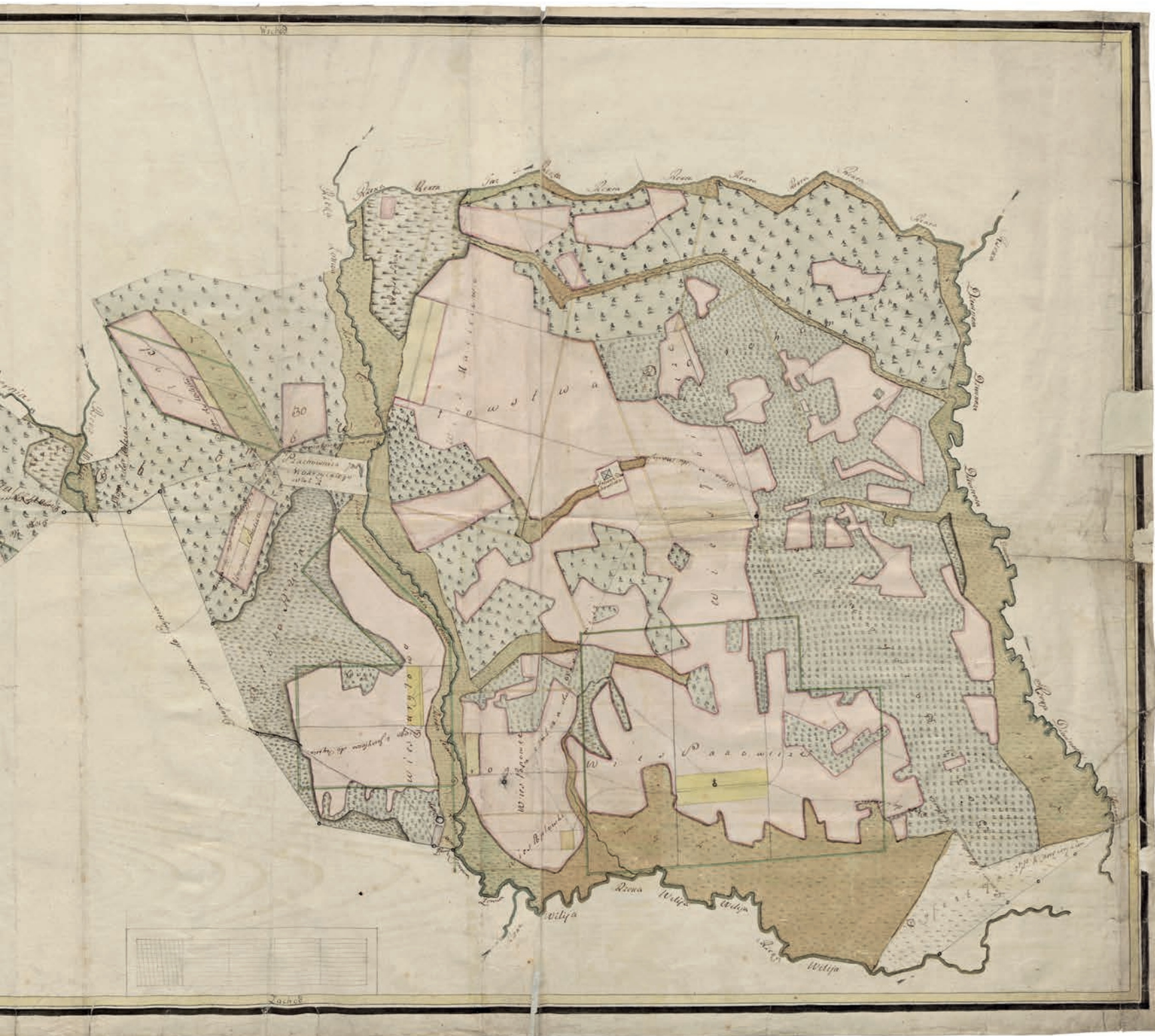
Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-70. Pavadinimas lenkų k.: *Wydaić takowā mappe tak obrembu całego Woytowstwa Drohomickiego iako tez folwarku Czyscia do tegoz obrembu przyległego a dostatecznie pol, lasow i lęk w gatunku swoim wyszczegulnionego WW I[ch] m[ilōš]ciom XX Dominikanom Konw[en]tu Wilen[skie]go od S[wienteg]o Ducha. Podpisuę r[ok]u 1790 mę[sia]ca Junii 25 dnia M. Zielinski kom[ornik] p[owia]ttu Kowien[skie]go. Dokumento formatas – 72,7 × 123,5 cm. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašu 23-70. Senas inventorinis numeris – Inv. Nr. 70. Popieriaus vandenženklis priklauso Lelijos vandenženklių grupei. Pieštas tušu, spalvintas akvarele.*

Pasaulio šalis žymi vėjų rožę, jos rodyklė nukreipta į šiaurę, kiekvienoje lapo pusėje užrašytas krypties pavadinimas: viršuje – rytai (*Wschod*). Žemėlapiu turinio objektai orientuoti į viršų. Apytikslis mastelis – 1:16 000 cm. Kairėje dokumento pusėje – inventoriniai Dragomičių vaitijos kaimų (*Obremb woytowstwa Drohomickiego*) ir Čistų palivarko (*Obremb folwarku Czyscia*) plotų dydžių duomenys.

Žemėlapyje iš rytų pusės Černios upė riboja Čistų dvaro ir palivarko žemes, taip pat Poplovščiznos ir Čistų kaimo valdas (*Pola do folwarku Czyscia przynależące; bory do Czyscia należne*). Iš pietų pusės Čistų palivarkas atskirtas pelkėmis ir Neries upe. Iš rytų pusės Dragomičių vaitiją riboja Rektos, iš pietų – Dvinosos, o iš vakarų – Nemuno upių vagos.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
Rzeka Czernia	Černios upė	
Rzeka Wilija	Neries upė	
Rzeka Rekta	Rektos upė	
Rzeka Lonwa	Lonvos upė	
Rzeka Dzwimosa	Dvinosos upė	
Wies Czyście	Čistų (?) k.	Vitebsko srityje, Dokšicos r. yra trys gyvenvietės, kurių pavadinime yra žodis Čistai
Wies Maciejowo	Matejevo k.	Matejevas (Lahoisko r.)
Wies Jurylowo	Jurilovo k.	Jurilovas (Lahoisko r.)
Wies Popowce	Popovcų k.	Popovcai (Lahoisko r.)
Wies Poplowki	Poplovkų (?) k.	Nenustatytas
Wies Sakowicze	Sakovičių k.	Sakovičiai (Lahoisko r.)
Wies IzbiŹcze	Izbiščės k.	Izbiščė (Lahoisko r.)
Dwor Czyscie	Čistų d.	Tikėtina, kad buvo Dokšicos r.
Folwark Czyscie	Čistų palivarkas	
Folwark Drohomicza	Dragomičiaus palivarkas	Dragomičiaus bažnyt-kaimis prie Sakovičių k.
Urocyszczce Poplowszczyzna	Poplovščiznos (?) apyrubė	Nenustatytas
Urocyszczce Chocien	Chatenio apyrubė	Chatenis (Lahoisko r.)
Droga z Czyscia do Szklancow	Kelias iš Čistų į Škliančius	Škliancai (Dokšicos r.)
Droga do Folwarku Czyscia	Kelias iki Čistų palivarko	
Droga do Czyscia JXX Dominikanow	Kelias į dominikonų Čistus	
Droga do Czyscia Milczanskiego	Kelias į Milčos Čistus	Milčos Čistai (Dokšicos r.)
Droga do Wileiki	Kelias į Vileiką	Vileika (Vileikos r.)
Droga z Milcza do Czyscia	Kelias iš Milčos į Čistus	Milča (Vileikos r.)
Droga z Maciejowa do Chocienia	Kelias iš Matejevo į Chatenį	
Droga z Maciejowa do Czyscia	Kelias iš Matejevo į Čistus	
Droga z Jurylowa do Czyscia	Kelias iš Jurilovo į Čistus	
Droga z Milcza do Drohomicz	Kelias iš Milčos į Dragomičių	Nenustatytas
Droga do Maciejowa	Kelias į Matejevą	
Goscimiec z Pohosta do Zadorzq	Vieškelis iš Pogosto į Zadorję	Pogostas (Vileikos r.), Zadorjė (Lahoisko r.)
Droga do Sakowicz	Kelias į Sakovičius	Sakovičiai (Lahoisko r.)

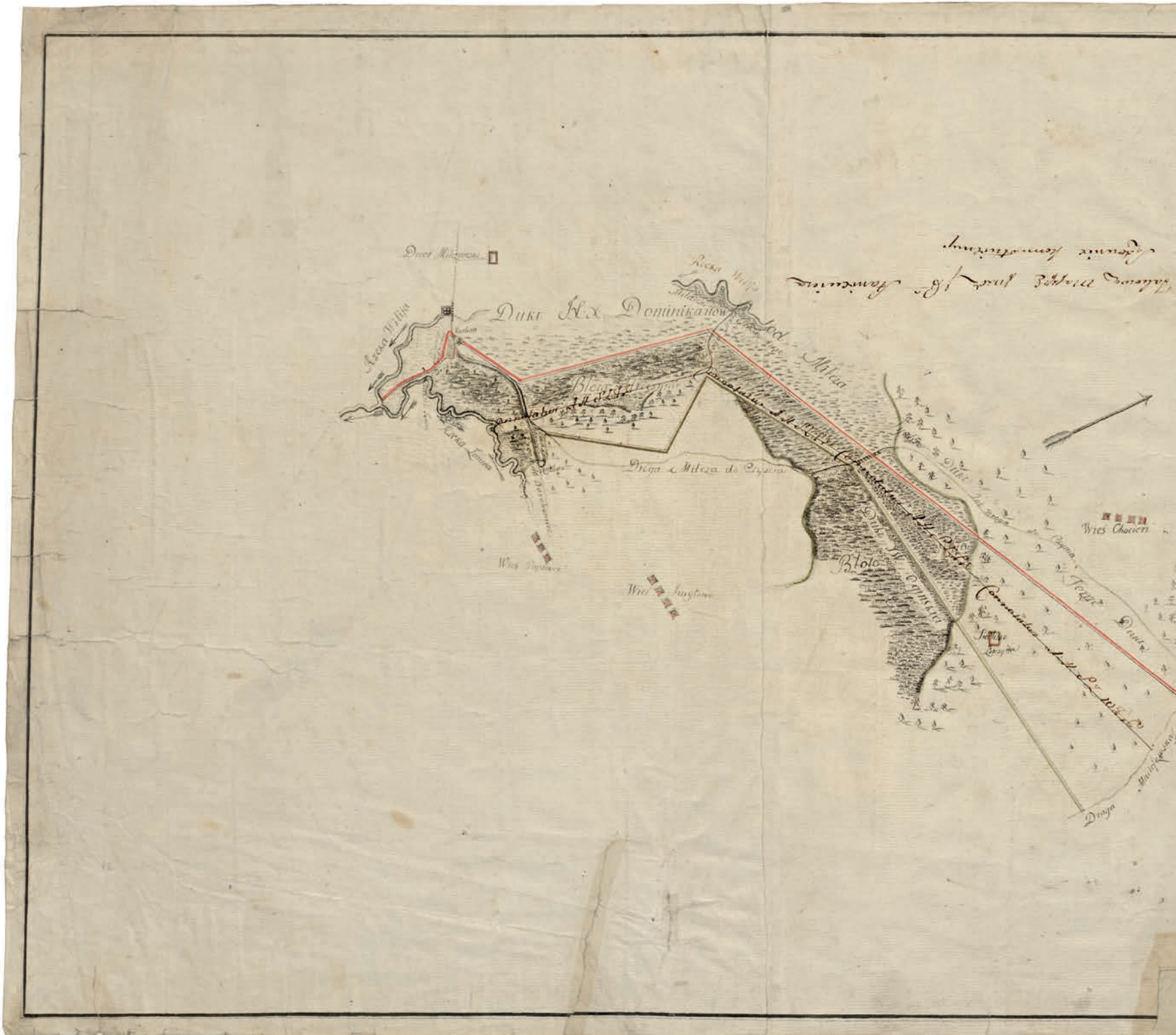

62 Vilniaus dominikonų ir kunigaikščių Ogińskių valdų atribojimo žemėlapis kopija. Sukūrimo vieta nežinoma, 1789–1790 m. / Copy of the delimitation map of the possessions of Vilnius Dominicans and Prince Ogiński family. Place of creation unknown, 1789–1790

Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-60. Pavadinimo nėra. S. Batoro UB RS vedėjas M. Brenszteinas šaltinį aprašė taip: *Mappa rozgraniczenia majątności XX Dominikanów Wileńskich z dobrami książąt Ogińskich w pow[iecie] Prużańskim. Įrašai apie dokumento sudarymą: R[ok]u 1789 m[iesi]ąca 9bra dnia takową mappę przez J[ą]śniego pana Staniewiczza, komornika sądowego, dolinerowana. Sądownie konnotuiemy: Antoni Karol Hryniewicz sędzie*

ziem[ski] w[oiewodztw]a Trockiego superarbiter, Thadeusz de Raës sędzia grod[зки] w[oiewodztw]a Troc[kie]go kompromissarz, Jan Chmielowski skar[bnik] Oszm[iański] kompromissarz; Roku 1790 mę[sia]ca Xbra 21 dnia z takowey autentycznej mappy że kopią oney z podpisem ręki mey własney J[ą]śnie] W[ielmożnej] p[ani] Ogińskiey, starosciney Dorsuniskiey, wydałem. Zaswiadczam Ignacy Staniewicz komornik W[ielkiego] X[ie]stwa Litt[ewskie]go. Dokumento formatas – 46,1 × 100,56 cm, restauruotas iki 1967 m. Reverse yra VUB antspaudas su įrašu 23-60, seni inventoriniai numeriai Inv. Nr. 60, 329. Popieriaus vandenženklis priklauso Lelijos vandenženklių grupei. Pieštas tušu, valdų ribos spalvintos žalia ir raudona spalvomis.

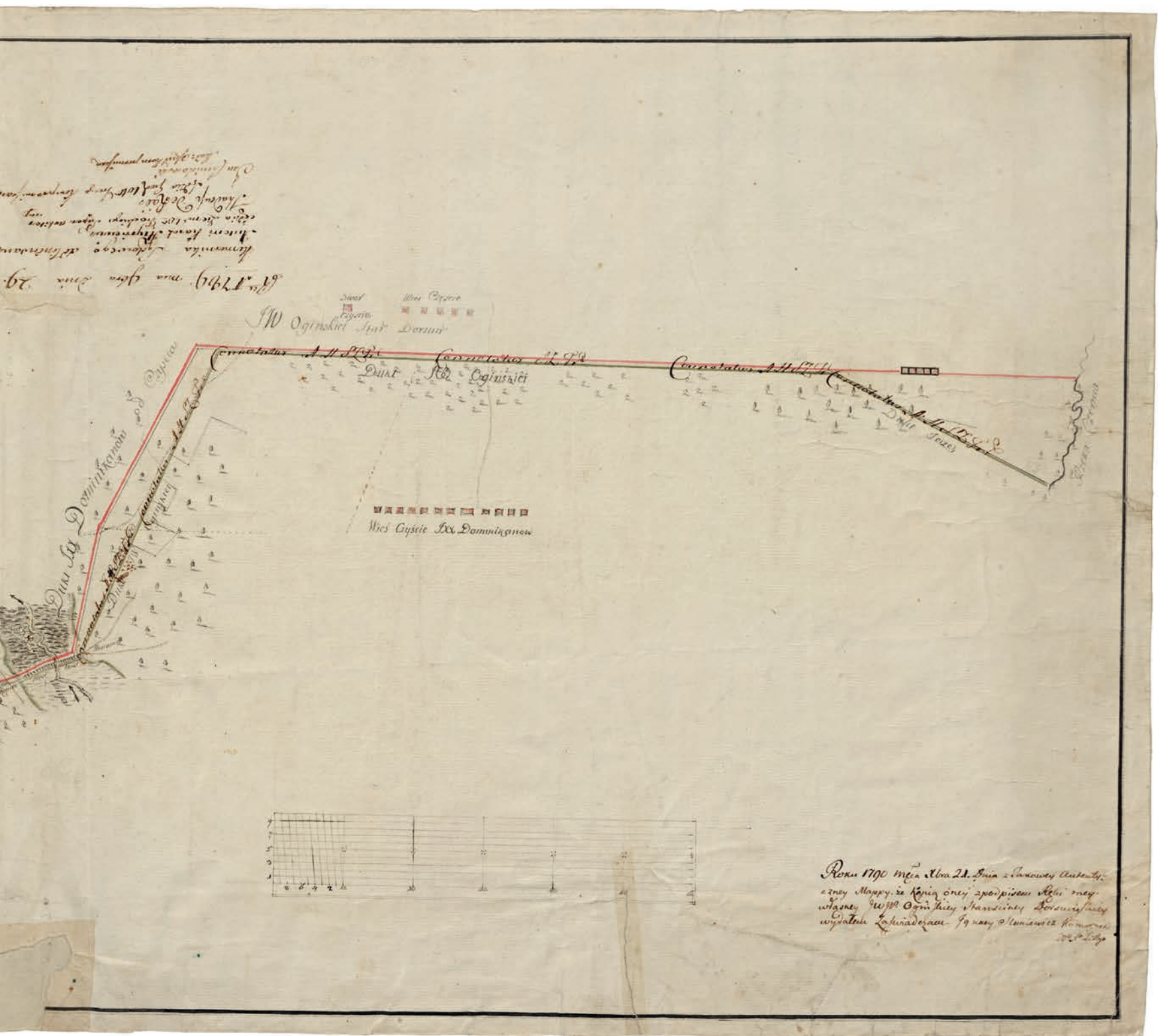
Žemėlapyje strėlė nukreipta į viršutinį dešinį kampą – šiaurę. Todėl lapo viršuje yra šiaurės vakarų kryptis. Vietovės reljefo objektai orientuoti į lapo viršų. Apytikslis mastelis – 1:19 000 cm.

Dokumento apačioje pateikta matavimų lentelė be pavadinimų. Turinyje pavaizduotas Darsūniškio seniūnienės kuni-gaikštienės Oginskienės Čistų dvaro ir kaimo (*Dukt JW Oginskiei star[oscinei] Dorsun[iskiey]*) atribojimas nuo Vilniaus dominikonų Čistų kaimo ir Milčios dvaro (*Dukt Dominikanow od Czyscia; Dukt JXX Dominikanow od Milcza*).

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
Rzeka Czernia	Černios upė	
Rzeka Wilija	Neries upė	
Rzeka Łonwa	Lonvos upė	
Wies Czyście JXX Dominikanow	Dominikonų Čistų (?) k.	Vitebsko srityje, Dokšicos r. yra trys gyvenvietės, kurių pavadinime yra žodis Čistai

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
Dwor Czyście	Čistų d.	Čistai
Wies Czyście JW Ogiński star[oscinei] Dorsun[iskiey]	Darsūniškio seniūnienės Oginskienės Čistų (?) k.	Čistai
Dwor Milczański	Milčos d.	Milča (Vileikos r.)
Wies Chocień	Chatenio k.	Chatenis (Lahoisko r.)
Wies Juryłowo	Jurilovo k.	Jurilovas (Lahoisko r.)
Wies Popowce	Popovcų k.	Popovcai (Lahoisko r.)
Droga Maciejewska	Matejevo kelias	Matejevas (Lahoisko r.)
Droga z Milcza do Czyscia / Taż droga do Czyscia	Kelias iš Milčos į Čistus	
Droga stara	Senas kelias	
Droga so Dorohomicz	Kelias i Dragomičius (?)	Nenustatytas

63 Syčevičių palivarko ir jam priklaususių žemių ribų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, XVIII a. pabaiga / Land boundary map of Sychevichi folwark and depended lands. Place of creation unknown, late 18th century

Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-99. Pavadinimas lenkų k.: *Mapa folwarku Syzewicz z wsiami Zaozierzem, Rumielkowem, Syzewiczami y Podonkami*. Senasis S. Batoro UB RS vedėjo M. Brenszteino aprašas teigia, kad šios valdos, besiribojusios su Lahoisko miestelio žemėmis, priklausė grafams Tiškevičiams. Dokumento formatas – 31,3 × 40,7 cm, restauruotas 2006 m. Lapo verso pusėje yra išblukęs VUB antspaudas ir seni inventoriniai numeriai Nr. 20, 4, senas šifras 534. Dorsalinis įrašas – *Mapa Folwarku Syzewicz*. Popieriaus vandenženklis priklauso *Pro Patria* vandenženklių grupei. Pieštas tušu, spalvintas.

Žemėlapiu vėjų rožės strėlė rodo šiaurės kryptį. Apytikslis mastelis – 1:24 000 cm.

Dokumento apačioje, augaliniu motyvu ornamentuotame rėmelyje, pateikta legenda, aiškinanti skaičiais ir lotyniškais raidėmis pažymėtus geografinius objektus (*Explikacija*). Šalia jos yra matavimų lentelė (*Skala sznury*). Turinyje pažymėtos Syčevičių palivarko ir jam priklaususių žemių ribos, pažymėtas vietovės reljefas, vandens telkiniai, kelių ir gyvenviečių tinklas, kiti objektai.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
		Žemėlapyje pavaizduota Ainos upė, kuri dokumente neįvardyta
<i>Wies Zaozierze</i>	Zaozerjės k.	Zaozerjė (Lahoisko r.)
<i>Wies Podonki</i>	Padonkų k.	Nuo 1969 m. kaimas vadinamas Znamenka (Lahoisko r.)
<i>Rumielkowe</i>	Rimelkov (?)	Nenustatytas
<i>Folwark Syzewicz</i>	Syčevičių (?) palivarkas	Nenustatytas
<i>Sznury wsiow Kosinskiach</i>	Kosino k. ribos	Kosinas (Lahoisko r.)
<i>Grunta Dworu Zaoziarskiego</i>	Zaozerjės d. žemės	Zaozerjė (Lahoisko r.)
<i>Grunt Kozia Gura ieszcze niemierzony</i>	Nematuota žemė Kozija Gura (?)	Nenustatytas
<i>Sznury miasta Łahoyska</i>	Lahoisko m. ribos	Lahoiskas (Minsko sritis)

64 Vilniaus dominikonų ir kunigaikščių Oginskių valdų Pružanų paviete atribojimo žemėlapis.

Sukūrimo vieta nežinoma, 1789–1790 m. /

Delimitation map of the possession of Vilnius Dominicans and Prince Ogiński family in Pruzhany powiat. Place of creation unknown, 1789–1790

Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-100. Pavadinimo nėra. S. Batoro UB RS vedėjo M. Brenszteino šaltinio apraše nurodyta: „*Mappa rozgraniczenia majątności XX Dominikanów Wileńskich z dobrami xiąząt Ogińskich w pow[iecie] Prużańskim*. Įrašai apie dokumento sudarymą: *R[ok]u 1789 m[iesia]ca 9bra d[nia] 29 takową mappę przez J[ego] P[ana] Staniewicza komornika Sądowego dolindewaną. Sądownie Konnotuiemy: Antoni Karol Hryniewicz Sędzia Ziemi Trocki Superarbiter, Thadeusz Raës Sędzia Grod[зки] wojewodzt[wa] Tr[ockiego] kompromissarz, Jan Chmiolowski Skar[bnik] Oszm[ianski] kompromissarz; Roku 1790 mę[sia]ca Xbra 21 dnia z takowey autentycznej mappy że kopia oney z podpisem ręki mey własney J[ei] W[ielmożniej] Pani Oginskicy S[taros]ttciniey Dorsuniszkiey wydałem. Zświadczam Ignacy Staniewicz komor[nik] W[ielkiego] X[ięstwa] Litt[ewskiego]*. Dokumento formatas – 46,5 × 69 cm. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašu 23-100, senas inventorinis numeris Nr. 100, senas šifras – 328. Popieriaus vandenženklis priklauso Lelijos vandenženklių grupei, popieriaus dirbtuvės inicialai – *D&C Blauw*. Pieštas tušu, spalvintas.

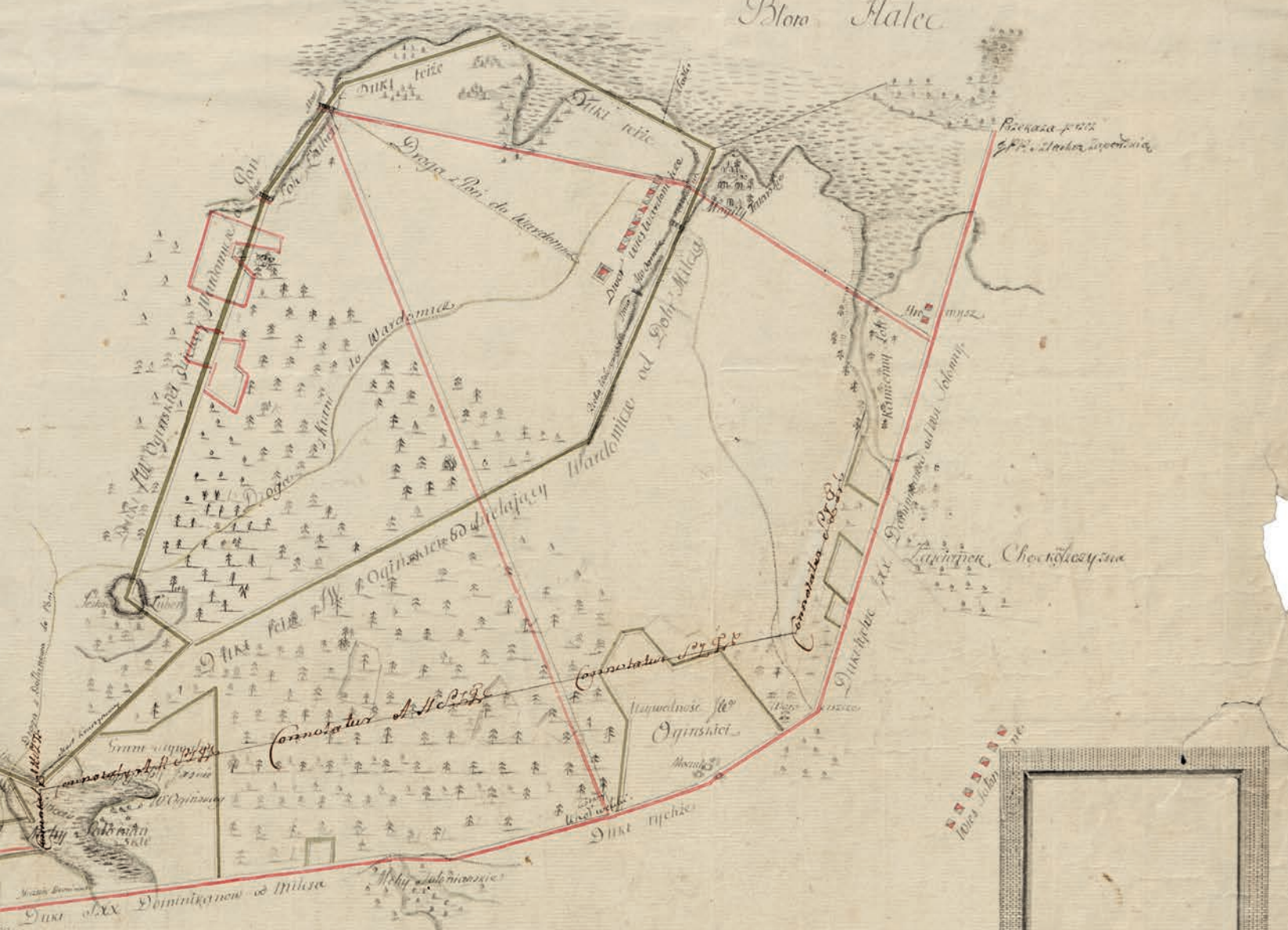
Žemėlapyje aiškiai nenustatytos pasaulio šalys, bet gyvenviečių tinklo išsidėstymas rodo, kad dokumento viršuje yra rytai. Dalis reljefo objektų taip pat orientuoti rytų kryptimi. Apytikslis mastelis – 1:16 200 cm.

Dokumente pavaizduotas kunigaikščių Oginskių valdų atribojimas nuo Kutnios (*Linija przez JW Ogińską wyprowadzona celem wymiaru 2 włok wsia Kutnia*), Sivcų (*Dukt JW Ogińskiej od wsi Siwcow*) kaimų; Vardomičių dvaro ir kaimo atribojimas nuo Milčios (*Dukt teyze JW Ogińskiej oddzielający Wardomicze od dobr Milcza*) ir Ponios (*Dukt JW Ogińskiej dzielący Wardomicze od Poń*) kaimų; Vilniaus dominikonų valdos atskirtos nuo Milčios (*Dukt JXX Dominikanow od Milcza*) bei Solonoje (*Dukt tychże JXX Dominikanow od wsi Solonny*). Pažymėti vandens telkiniai (*rzeka Wołocznicza, jezioro Luben, staw JW Oginskie okazywana*), pelkės (*Bloto Halec*), vietovės reljefas (*Kamienny loh, mchy Rudominowskie, loh Mieźnik, loh Luben*), laukai, miškai, totorių ir žydų kapinės (*Mogily tatarskie, mogily zydowskie*), kiti objektai.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
Rzeka Wołocznicza	Voločnicos (?) upė	Nenustatyta
Jezioro Luben	Lubenio ež.	Vileikos r. yra Lubenio k.
Dwor, Wies Wardomicze	Vardomičių d. ir k.	Vardomičiai (Vileikos r.)
Milcza	Milča	Milča (Vileikos r.)
Hromysz	Hromyš (?)	Nenustatytas
Wies Solonne	Solonoje k.	Solonoje (Vileikos r.)
Wies Siwce	Sivcų k.	Sivcai (Vileikos r.)
Wies Kutnia	Kutnoje k.	Kutnoje (Vileikos r.)
Wies Bubny	Bubnų k.	Bubnai (Vileikos r.)
Poń	Ponia	Ponia (Vileikos r.)
Zascianek Chockowszczyzna	Chockovščyznos (?) užsienis	Nenustatytas
Droga z Dołhunowa do Pońi	Kelias iš Dolginovo į Ponią	Dolginovo (Vileikos r.)
Droga z Kutni do Wardomicz	Kelias iš Kutnoje į Vardomičius	Kutnoje, Vardomičiai
Droga z Poń do Wardomicz	Kelias iš Ponios į Vardomičius	Ponia, Vardomičiai

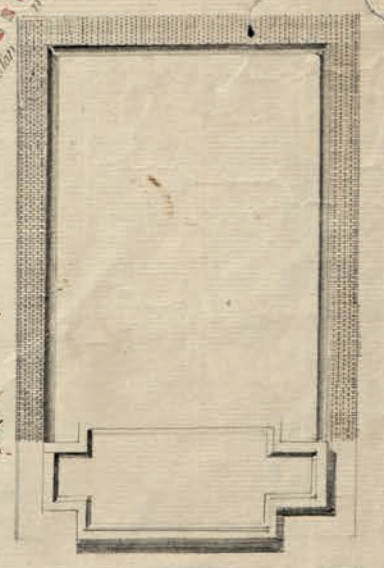

Błona Malec

1790. ma gbra D. 29. Takowa mapa iad. p. Staniewicza komornika król.
 delincowana, i adomnie komorniczym.
 Antoni Karol Krynicki
 Antoni Karol Krynicki
 Thad. de Kai
 Jan Chmielewski

Roku 1790 ruzca 21 dnia z tabuicy autentyczney
 ellappy ze kopiy oney z podpisem deli. mo. wstafney
 gofkarz Oginskiy Altiney Doroznickiuy wydaban za
 iunadczam. Jozefy Staniewicz
 Kamier Wladltpa

65 Gardino bernardinų vienuolyno planas.
Sukurtas Gardine, 1804 m. / Plan of Grodno
Bernardine monastery. Created in Grodno, 1804

Rankraštinis planas, VUB RS F23-71_8. Pavadinimas lenkų k.: *Mapa placu XX Bernardynow Grodzieńskich odrysowana stosownie do prawideł geometrycznych przez Konstantego Nieprzeckiego zakonnika z[akonu] o[jców] S[więtego] F[ranciszka]. Roku 1804 m[iesią]ca maja 1 dnia. Cały ten plac razem z ogrodem warzywnym, leżącym za klauzurą, wzięty zawiera w sobie morgow 4, prętow kwadratowych 51, pręcikow kwadr[atowych] 9. Dokumento formatas – 50,6 × 72,1 cm. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašu 23-71/8, senas inventorinis numeris Inv. Nr. 71. Plane yra vandenženklis, kuris priklauso *Liūto* vandenženklių grupei, popieriaus dirbtuvės inicialai – JHönig&Zoonen. Pieštas tušu, spalvintas akvarele.*

Pasaulio šalis rodo vėjų rožę (*Igla magnesowa*), jos rodyklė nukreipta į šiaurę. Lapo viršuje yra šiaurės rytai. Apytikslis mastelis – 1:1 600 cm.

Plano pavadinimas pateiktas dekoruotame rėmelyje, pavaizduoti ribų matavimo prietaisai. Yra dvi legendos: viena aiškina spalvomis pažymėtus objektus (*Wykład farb*), kitoje nurodytos skaičiais pažymėtų objektų reikšmės (*Wyszczególnienie znaczniejszych przedmiotow na całej mappe znaydujących*), dešinės pusės apatiniame kampe – matavimų lentelė (*Scala*). Turinyje pavaizduotas Gardino bernardinų vienuolynas, Šv. Kryžiaus atradimo bažnyčia, vienuolyno teritorijos tvora, ūkiniai pastatai, vidinis kiemas (*Krużganek*), šulinys, kalvė, alaus darykla, sodai, daržai (*ogrodczyk studeńcki, ogrod warzywny*), kapinės ir kiti objektai.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Niemen</i>	Nemunas	Upė
<i>Kosciół</i>	Bažnyčia	Šv. Kryžiaus atradimo bažnyčia (Gardinas)
<i>Klasztor</i>	Vienuolynas	Gardino bernardinų vienuolynas
<i>Kaplica S[więtego] Franciszka</i>	Šv. Pranciškaus koplyčia	

66 Paškonių kaimo ir aplinkinių žemių brėžinys. Sukūrimo vieta nežinoma, XVIII a. pabaiga / Scheme of Paszkany village and neighboring lands. Place of creation unknown, late 18th century

Rankraštinis brėžinys, VUB RS F5-F118-31300_4. Pavadinimo nėra. Dorsalinis įrašas lenkų k.: *Mapka Gruntow Paszkańskich alias Więczekowskich*. G. P. Dokumento formatas 42,4 × 32,8 cm. Popieriaus vandenženklis priklauso *Amsterdamo herbo* vandenženklių grupei. Pieštas tušu ir pieštuku, nespaltotas.

Brėžinyje pasaulio šalis nurodo vėjų rožė ir užrašyti pavadinimai. Lapo viršuje yra rytai (*Wschod*). Dokumento turinio objektai neturi vienodo išsidėstymo. Apytikslis mastelis – 1:18 500 cm.

Brėžinyje pavaizduotas Geranainių klebonijai priklausiusių Paškonių kaimo žemių atibojimas nuo Mikševičių (*Sciana bokowa odgraniczaiąca Paszkański grunt od Mikszewiczowskich gruntow*), Krukainių ir Tulonių miškų (*Sciana koncowa odgraniczaiąca lasy wsi Paszkan od lasu Krukan y Tulanskięgo*), Krukainių ir Januševščinos kaimų (*Sciana bokowa odgraniczaiąca grunty y las wsi Paszkan od Januszewszczyzny y Krukan*), Balsių ir Kuokančių kaimų (*Sciana koncowa odgraniczaiąca grunt wsi Paszkan od Bolsiow y Kuokancow*).

Centrinėje brėžinio dalyje pavaizduotos Paškonių kaimo žemės (*Siedziby wsi Paszkan; siedziba stara wsi Paszkan*) ir nurodytas kunigo Kaminskio pasodintas miškas (*Tu J[ego] m[ilość] x[iędz] Kaminski drzewo wypuscił*). Atskirai išryškintos Paškonių kaimo prarastos žemės (*Koczanowie zabrali; Jagielcy zabrali; grunt nazywaiący się Puzyłowski funduszem na Gieranony nadany, teraz wyżywaniu Jagielow zabrany*) ir tos, kurias kunigas laiko savo nuosavybe (*Tu J[ego] m[ilość] x[iędz] Kaminski Jakszyszkami zowie y swoi*). Prie Vinciūkų–Geranainių kelio pažymėtas miškingas plotas, kuriame, kaip nurodyta, būdavo dažni plėšimai ir užpuolimai (*Tu przez J[ego] [miłość] x[iędza] Kaminskięgo zboje, grabieży, strzelania statysię na granica proboskim*).

Brėžinyje pavaizduotas vietovės reljefas. Valdų ribas žymi tiesios linijos ir riboženkliai (*Kamien po littera G; z tej strony granica ciągnącasię wiele ma kamien krzyczami y roznemi znakami wpiątnowane miedza częściami popsuta y podarta*).

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
Gieranowie	Geranainys	Geranainys (Vijos r.)
Wies Paszkany	Paškonių (?) k.	Nenustatytas
Mikszewicze	Mikševičiai	Mikševičiai (Varanavo r.)
Wienciuki	Vinciūkai	Vinciūkai (Varanavo r.)
Januszewszczyzna	Januševščina	Januševščina (Varanavo r.)
Krukany	Krukainiai (?)	Nenustatytas
Luskance	Luskančiai (?)	Nenustatytas
Bolsie	Bolsiai	Bolsiai (Varanavo r.)
[Kuokance]	Kuokančiai (?)	Nenustatytas
Kulnie	Kulniai	Kulniai (Varanavo r.)
Jagiel	Jagielai	Jagielai (Varanavo r.)
Grunt Hermaniski	Armoniškių žemės	Armoniškės (Varanavo r.)
Las Tulanski	Tulonių (?) miškas	Nenustatytas
Las Krukanski	Krukainių (?) miškas	Nenustatytas
Droga z Więczukow do Gieranow	Kelias iš Vinciūkų į Geranainis	Vinciūkai, Geranainys
Droga Mieżiana	Kelias [...]	Nenustatytas, veda nuo Luskančių

Wschod
Mikogwizze

Tu grunt i termaniski
nt asentur niemaj wia-
domosci wiele y iakie g-
ramicze pomozgajcie Ho-
wne. Pochod

Tu Jmiej. Kaminski Drze.
wo roy pus sil

Tu Jmiej. Kaminski
Drzewo wy pus sil

Siedziba Wsi Pajkan

Krukanski

Las Krukanski

ady wa
wzrostki
em na gic
y nadamy
miejscami
powiaz droga

Tu mieszka Kaminski
i jego grzebiez
i szkalama i pa
i grzebiez i szkalama

Las Krukanski
wzrostki
em na gic
y nadamy
miejscami
powiaz droga

Las Wsi Pajkan
Las Kaminski
Las Krukanski

Krukanski

67 Rudnios palivarko žemių ribų žemėlapis.
Sukūrimo vieta nežinoma, 1799 m. / Land
boundary map of Rudnia folwark. Place of creation
unknown, 1799

Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-66. Pavadinimas lenkų k.: *Mappa folwarku Rudni 1799 roku przdziernika 21 dnia* – pateiktas puošniame lauke, kurį vainikuoja herbas (*Trimitai?*) su karūna ir neišaiškintu kryžiumi. Drobę, ant kurios užrašytas pavadinimas, laiko erelis. Parašas ir informacija apie matininką: *Takowa mapa iako iest zgodna z wymiarem na gruncie swiadczę Bartłomiej Stachorski komor[nik] przysią[dżony] p[owia]ttu Pins[kiego]*. Dokumento formatas 45,8 × 66,9 cm, restauruotas iki 1967 m. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašu 23-66, seni inventoriniai numeriai Inv. Nr. 66, 22, 28, senas šifras – 579. Į 23 fondą žemėlapis perkeltas iš Inventorių fondo – F4¹⁷. Popieriaus vandenženklis priklauso *Lelijos vandenženklių* grupei. Pieštas tušu, spalvintas akvarele.

Žemėlapyje pasaulio šalis rodo vėjų rožę, jos strėlė nukreipta į šiaurę (*N[ord]*), apytiksliai į viršutinį kairįjį kampą. Visi turinio objektai orientuoti į lapo viršų. Nustatyti mastelį nepakanka duomenų.

Viršutiniame dešiniajame kampe yra legenda, joje išaiškinti spalvomis ir simboliais pažymėti objektai (*Wyklad kolorów i znaków*), apačioje pateikta matavimų lentelė (*Skala miary...*).

Dokumente pavaizduotos Rudnios palivarko ribos su aplinkiniais kaimais, Svisločiaus giria, valstybiniu Nemeržo palivarku ir Belovežo giria, kurias atitinka Narevo upės vaga. Išreikštas vietovės reljefas: Narevo ir Rudavkos upės, tvenkinys ir tiltas per jį (prie Rudnios palivarko), kalvos (*Gora*), miškai (*Las Rudnianski*), girios (*Puszcza Swislocka, puszcza Skarbowa Białowiecka*), laukai ir dirbami žemės plotai.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Rzeka Radawka</i>	Rudavkos upė	
<i>Rzeka Narwa</i>	Narevo upė	
<i>Wies Michalki</i>	Michalkų (?) k.	Nenustatytas
<i>Wies Dobrowolia</i>	Dobrovolios k.	Dobrowolia (Svisločiaus r.)
<i>Folwark Rudnia</i>	Rudnios palivarkas	Rudnia (Svisločiaus r.)
<i>Folwark Niemierz</i>	Nemeržo (?) palivarkas	Nemeržanka, kaimas Svisločiaus r.
<i>Puszcza Białowiecka</i>	Belovežo giria	
<i>Puszcza Swislocka</i>	Svisločiaus giria	Svisločius (Svisločiaus r.)

17 Planas saugotas Tiškevičių archyve, šalia 1803 m. Svisločiaus ir Zankės dvarų (Valkavisko paviete) ribų patikrinimo dokumentų (VUB RS F4-A141-10266). Daugiau apie Rudnios palivarko inventorių: VUB RS F4-A141-10263, 10265; VUB RS F4-A141-10268.

68 Pavliušų palivarko, Pavliušų, Miževičių kaimų žemių ribų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1760 m. / Land boundary map of Pawluszki folwark and the villages of Pawluszki and Mizhevichi. Place of creation unknown, 1760

Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-77. Pavadinimas lenkų k.: *Delineacya geometryczna wsiow z grontami do nich należnemi folwarku, nazwanego Pawluszki ze wia Pawluskami y drugę, nazwaną Mizewicze, do Klucza Klepackiego należących, attinentij Swisłockiey, posesij y dziedzictwa Jasnie Wielmożnego [g]o [J]ego m[i]łości P[a]na Antoniego Tyszkiewicza, generała majo[ra] [J]ego Kr[olewskiej] m[os]ci woysk W[ielkiego] X[ięstwa] L[i]tt[ewskiego] r[ok]u teraznieyszym 1760 m[iesia]ca 7bra [d]nia 17. Wymierzonych ułożone [de]lineowane aże wieś Mizewicze [przed] od folwarku y wsi Pawl[uszek] tak ze sie gronta zadnym miey[scie] nie[łą]czą z sobą dla tego osob[liwie?] na mappie figūra iey podłożona [...] to mappe przy xiędzie pomiaru do [...] oddaię własną podpisuią [...] Sempelewski komor[nik] w[ojewodz]tt[w]a Wilen[skiego].* Dokumento formatas 41,3 × 55,6 cm, restauruotas 1967 ir 2006 m. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas. Seni inventoriniai numeriai – Inv. Nr. 1, 21, 30. Popieriaus vandenženklis priklauso Lelijos vandenženklių grupei. Pieštas tušu, spalvintas akvarele.

Pasaulio šalis žymi dvi vėjų rožes, kurių strėlės rodo pietų kryptį. Žemėlapio viršuje – pietryčiai. Nustatyti mastelį nepakanka duomenų.

Popieriaus lapas padalytas į dvi dalis. Jo dešinėje dalyje pateikti Miževičių kaimo, kairėje – Pavliušų kaimo ir palivarko žemėlapiai. Dokumento centre yra matavimų lentelė (*Skala sznurow [...]*). Šalia jos pavaizduota legenda, paaiškinanti lotyniškomis raidėmis ir skaičiais pažymėtus objektus (*Klucz do mappy*).

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Dwor Minki</i>	Menkų d.	Menkai (Berastavicos r.)
<i>Dwor Kwater</i>	Kvatorių d.	Kvatorai (Berastavicos r.)
<i>Folwark Pawluszki</i>	Pavliušų palivarkas	Pavliuškai (Berastavicos r.)
<i>Wies Pawluszki</i>	Pavliušų k.	Pavliuškai
<i>Wies y pola Jatowty</i>	Jatovtų k. ir laukai	Jatovtai (Berastavicos r.)
<i>Wies Kieylik</i>	Kelikų (?) k.	Nenustatytas
<i>Wies Mizewicze</i>	Miževičių k.	Miževičiai (Berastavicos r.)
<i>Wies Serkiszki</i>	Serkiškių (?) k.	Nenustatytas
[<i>Kulielki</i>]	Kuleikiai (?)	Nenustatytas
<i>Popowszczyzna</i>	Popovščyzna (?)	Nenustatytas
<i>Zascianek Wielkie Pole</i>	Didžialaukio (?) užusienis	Nenustatytas
<i>Zascianek Kowalewsczyzna</i>	Kovalevščyznos (?) užusienis	Nenustatytas
<i>Zascianek Jankowszczyzna</i>	Jankovščyznos (?) užusienis	Nenustatytas
<i>Zascianek Niedzwiedz</i>	Nedzvedžiaus (?) užusienis	Nenustatytas
<i>Grunta do wsi Lepios należące</i>	Lepių (?) k. priklausančios žemės	Nenustatytos
<i>Pola do Cicierowki</i>	Teterevkos laukai	Teterevka (Berastavicos r.)
<i>Pola wsi Mosznow</i>	Mašnų (?) k. laukai	Nenustatyti
<i>Morgi Brzostowickie</i>	Didžiosios Berestavicos laukai	Didžioji Berestavica (Berastavicos r.)
<i>Mlyn Kukiolski</i>	Kukiolskio malūnas	Nenustatytas

69 Derečino ir Javoro girių apylinkių žemių ribų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, XVIII a. pabaiga / Boundary map of lands in the vicinity of Derechin and Javor Forests. Place of creation unknown, late 18th century

Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-69. Pavadinimo nėra, reverse dorsalinis įrašas lenkų k.: *Mappa graniczna z [...]][ego] m[itoš]cią Radziwillem Generalem*. Senasis S. Batoro UB RS vedėjo M. Brenszteino šaltinio aprašas nurodo, kad jame pavaizduotas Sapiegoms priklausęs Venzaveco kaimas Slanimo pavieta (*Wieś Uzłowce w pow[iecie] Słonimskim w XVII Sapiehow*). Dokumento formatas 47,7 × 160 cm, restauruotas 1967 m. Popieriaus lapas sudarytas iš suklijuotų atskirų dalių. Kairėje jo pusėje priklijuotas mėlynos spalvos popieriaus lapas, kuriame naujai nupiešti geografiniai objektai. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašu 23-69. Senas inventorinis numeris – Inv. Nr. 69, senas šifras – 518. Popieriaus vandenženklis priklauso *Lelijos* vandenženklių grupei. Pieštas tušu, spalvintas akvarele.

Žemėlapio viršuje yra vakarų kryptis. Apytikslis mastelis – 1:12 000 cm. Dokumento apačioje pateikta matavimų lentelė (*Skalla maięca w sobie sznurow piendziesiąt*). Dešinėje lapo pusėje pavaizduoti žemių sklypai prie Javoro girios, gyvenvietės ir jų žemių ribos prie Derečino girios.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Rzeka Szczara</i>	Ščaros upė	
<i>Rzeka Dobra</i>	Dobros upė	
<i>Wies Łoski Panien Bry[g]idek</i>	Vienuolių brigitečių Lozkų k.	Lozkai (Zietelos r.), tikėtina, priklausė Gardino vienuolėms brigitetėms
<i>Wies Łoski pana Woynicza</i>	Pono Voiničiaus Lozkų k.	Lozkai (Zietelos r.)
<i>Wies Ruda</i>	Rudos (?) k.	Žinomi keli kaimai Zietelos r., kurių pavadinime yra žodis Ruda: Javoro Ruda ir Lipičiankos Ruda

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Wies Kurszuki alias Jalowce</i>	Kuršukų k., dar vadinamas Jalowcais (?)	Nenustatytas
<i>Rudnia</i>	Rudnia	Nenustatytas
<i>Puszcza Dereczynska</i>	Derečino giria	Derečinas (Zelvos r.)
<i>Puszcza Jaworska</i>	Javoro giria	Javoras (Zietelos r.)
<i>Grunta Lipiczanskie</i>	Lipičiankos žemės	Žinomi keli kaimai Zietelos r., kurių pavadinime yra žodis Lipičianka: Lipičiankos Pusčia ir Lipičiankos Ruda

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Hryniewszczyzna</i>	Hrinevščyzna (?)	Nenustatyta
<i>Sciana od Gruntow Sierzplewiczich</i>	Riba su Sverplevičiais	Sverplevičiai (Zietelos r.)
<i>Droga z Łozek Idąca</i>	Kelias iš Lozkų	
<i>Droga z Jawora y Uzłowiec do Lomow (?)</i>	Kelias iš Javoro ir Venzaveco į Lomus (?)	Venzavecias (Zietelos r.)
<i>Droga do Puszczy</i>	Kelias iki girios	Pagal geografinę padėtį – Javoro giria
<i>Stara Droga</i>	Senas kelias	Pagal geografinę padėtį – Javoro giria

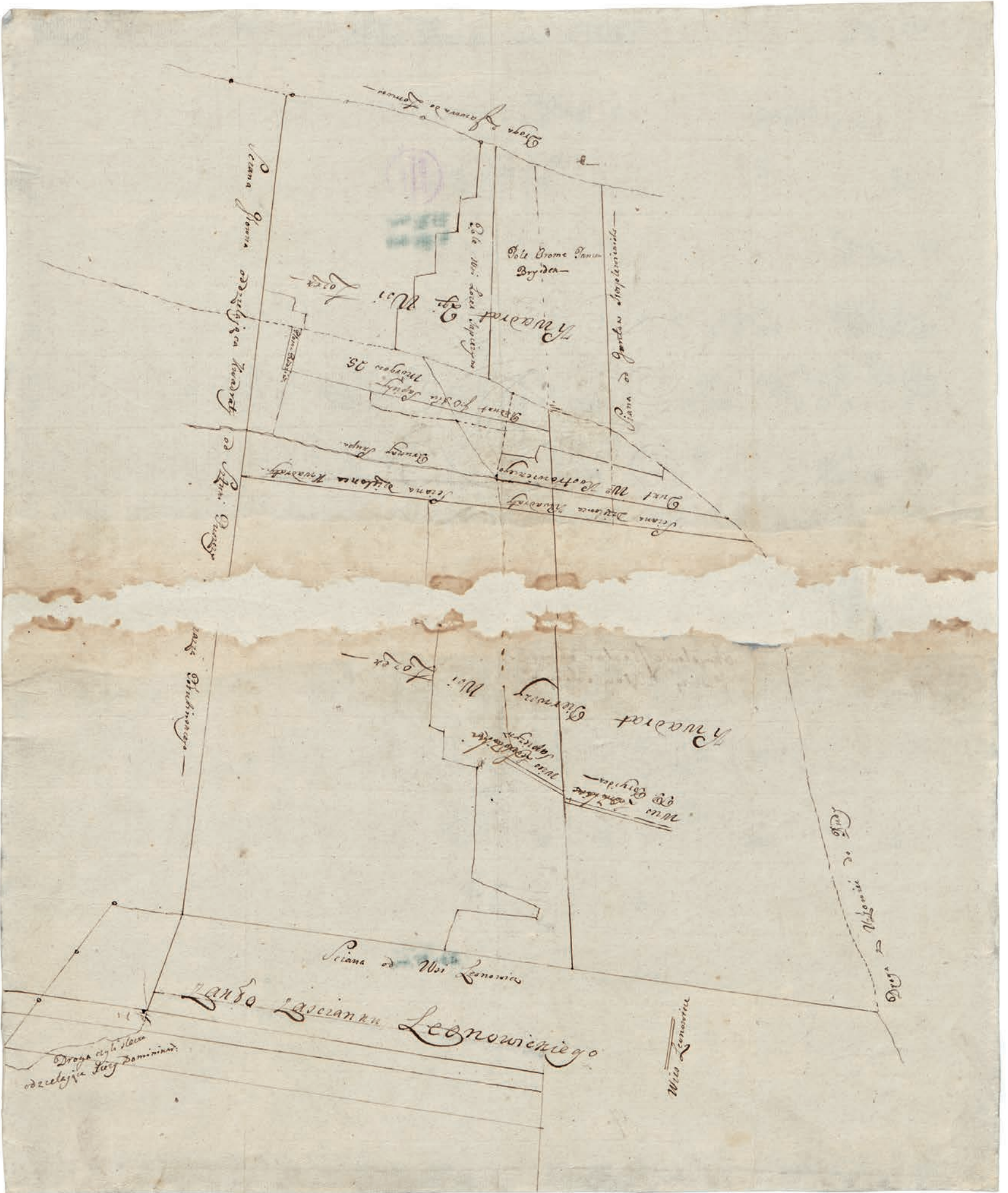

70 Venzaveco girios ribų brėžinys. Sukūrimo vieta nežinoma, XVIII a. pabaiga / Venzavec Forest boundary scheme. Place of creation unknown, late 18th century

Rankraštinis brėžinys, VUB RS F23-85_1. Pavadinimo nėra. Dorsalinis įrašas lenkų k.: *Okryślenie idealine obwodu puszczy Uzłowieckiej*. Dokumento formatas 42,1 × 35,7 cm, restauruotas iki 1967 m. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašu 23-85/1, seni inventoriniai numeriai Inv. Nr. 85, 17. Popieriaus vandenženklis priklauso *Laivo* vandenženklių grupei. Pieštas tušu, nespalvintas.

Geografinių objektų padėtis žemėlapyje rodo, kad lapo viršuje yra varkų kryptis. Apytikslis mastelis – 1:20 000 cm. Dokumente pavaizduotos Gardino vienuolių brigitečių Lozkų kaimo ribos, kunigaikščių Sapiegų kito Lozkų kaimo ribos, taip pat pono Kostrovickio sklypo ir Venzaveco girios atribojimas.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>[R]uczay Szupa</i>	Šupos (?) upelis	
<i>Wies Łoski Bry[g]idek</i>	Brigitiečių Lozkų k.	Lozkai (Zietelos r.), priklausė Gardino vienuolėms brigitetėms.
<i>Wies Łoski Sapiezyn[skie]</i>	Sapiegų Lozkų k.	Lozki (Zietelos r.)
<i>Wies Ruda</i>	Rudos (?) k.	Žinomi keli kaimai Zietelos r., kurių pavadinime yra žodis Ruda: Javoro Ruda ir Lipičiankos Ruda
<i>Wies Leonowicz</i>	Leonovičių k.	Leonovičiai (Zietelos r.)
<i>Zascianek Leonowicki</i>	Leonovičių užusienis	Leonovičiai
<i>Puszcza Uzłowiecka</i>	Venzaveco giria	Venzavecias (Zietelos r.)
<i>Droga z Jaworu do Łomow</i>	Kelias iš Javoro į Lomus (?)	Javoras (Zietelos r.)
<i>Droga z Uzłowiec do Rudy</i>	Kelias iš Venzaveco į Rudą	Venzavecias (Zietelos r.)
<i>Droga czyli slecka odzielająca Xiezy Dominikan</i>	Kelias, atibojantis dominikonų valdas	Tikriausiai minimi Gardino dominikonai

71 Venzaveco girios ribų brėžinys. Sukūrimo vieta nežinoma, XVIII a. pabaiga / Venzavec Forest boundary scheme. Place of creation unknown, late 18th century

Rankraštinis brėžinys, VUB RS F23-85_2. Pavadinimo nėra. Dorsalinis įrašas lenkų k.: *Okryslenie idealine obwodu puszczy Uzłowieckiej*. Dokumento formatas 35 × 41,5 cm, restauruotas iki 1967 m. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašu 23-85/2, seni inventoriniai numeriai Inv. Nr. 85, 17. Popieriaus vandenženklis priklauso *Laivo* vandenženklių grupei. Pieštas tušu, nespaltotas.

Dokumento turinio objektų geografinė padėtis preliminariai rodo, kad lapo viršuje yra vakarai. Visi turinyje pavaizduoti ir užrašyti geografiniai objektai orientuoti į skirtingas puses. Apytikslis mastelis – 1:42 000 cm.

Brėžinyje pavaizduotos Lozkų kaimo valdų ribos, Gardino dominikonų, vienuolių brigitečių žemės ir Venzaveco girios ribos su riboženkliais (*Kopiec pod omszarem; kopiec w [Borankincach] pod dębom*).

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
		Tikėtina, kad brėžinio apačioje pavaizduota Ščaros upė
<i>Rzeka Jaworka</i>	Podjavorkos (?) upė	
<i>Rzeka Sierplewka</i>	Serplevkos (?) upė	Nenustatyta, įteka į Podjavorką
<i>Wies Lozki</i>	Lozkų k.	Lozkai (Zietelos r.).
<i>Wies Ruda</i>	Rudos (?) k.	Žinomi keli kaimai Zietelos r., kurių pavadinime minima Ruda: Javoro Ruda ir Lipičiankos Ruda
<i>Wies Mała y Wielka Wola</i>	Malaja (Mažoji) Volia k. ir Velikaja (Didžioji) Volia k.	Malaja Volia (Zietelos r.), Velikaja Volia (Zietelos r.)
<i>Łomy</i>	Lomai (?)	Nenustatytas
<i>Zienkowiczowszczyzna</i>	Zienkovičovičyžna (?)	Nenustatytas
<i>Owtoczyniszczyzna</i>	Ovtočiniščižna (?)	Nenustatytas
<i>Trachimowicze</i>	Trochimovičiai	Trochimovičiai (Zietelos r.)
<i>Puzicze</i>	Puzičiai (?)	Nenustatytas
<i>Zuki</i>	Žukai (?)	Nenustatytas
<i>Horodni</i>	Horodnai (?)	Nenustatytas
<i>Sziporowszczyzna</i>	Šiporovsčižna (?)	Nenustatytas
<i>Grunta Swerplewskie</i>	Sverplevičių žemės	Sverplevičiai (Zietelos r.)
<i>Puszcza Uzłowiecka</i>	Venzaveco giria	Venzavec (Zietelos r.)
<i>Kwadrat Leonowiczi</i>	Leonovičių kvadratas	Leonovičiai (Zietelos r.)
<i>Droga z Jaworu [do] Łomow</i>	Kelias iš Javoro į Lomus	Javoras (Zietelos r.)

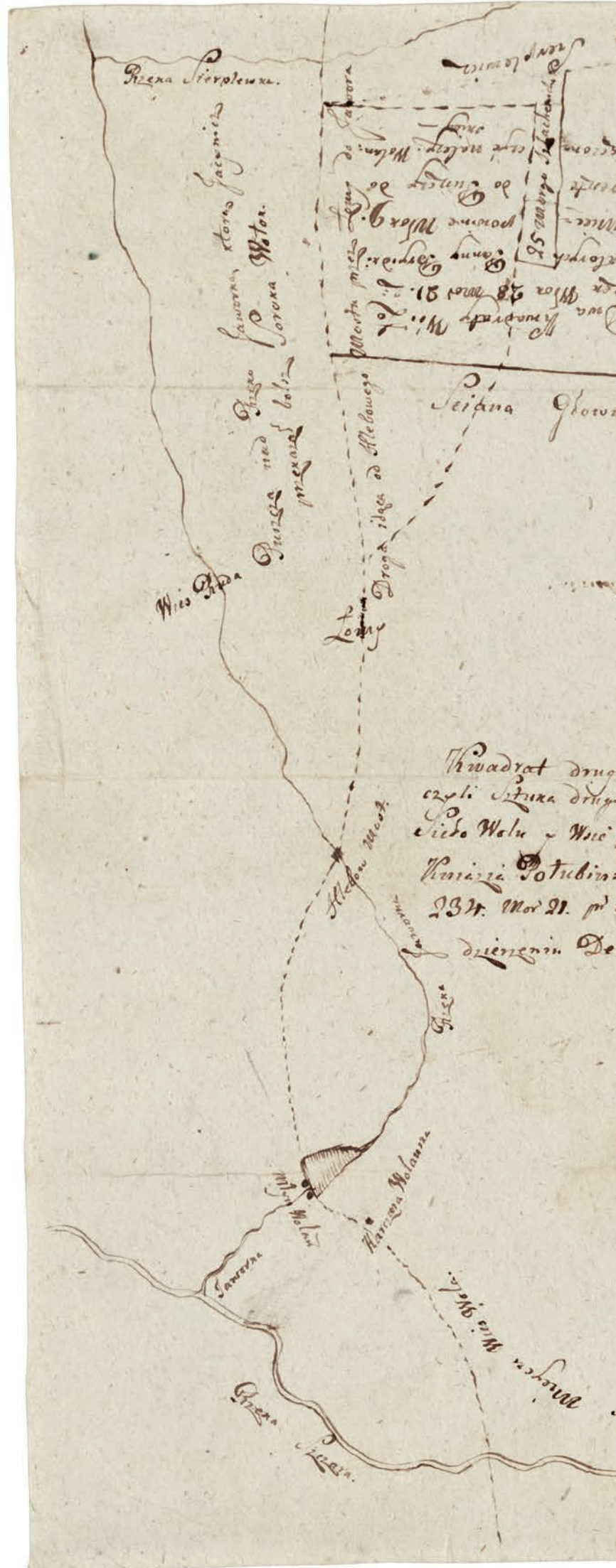
72 Venzaveco girios ribų brėžinys. Sukūrimo vieta nežinoma, XVIII a. / Venzavec Forest boundary scheme. Place of creation unknown, late 18th century

Rankraštinis brėžinys, VUB RS F23-85_3. Pavadinimo nėra. Dorsalinis įrašas lenkų k.: *Okryślenie idealine obwođu puszczy Uźłowieckiej stosownie do dekretu p. Tryznę podkomor[ze]go Słonims[kiego] ferowanego*. Dokumento formatas 42,1 × 35,9 cm, restauruotas iki 1967 m. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašu 23-85/3. Seni inventoriniai numeriai – Inv. Nr. 85, 17. Popieriaus vandenženklis priklauso *Vienagalvio aro* vandenženklių grupei. Pieštas tušu, nespalvotas.

Dokumente užrašyti geografinių objektų pavadinimai ir paaiškinimai orientuoti į skirtingas lapo puses. Jeigu būtų laikoma, kad Lozkų kaimas pavaizduotas dokumento viršuje, o Ščaros upė apačioje, tai pasaulio šalis išsidėstytų taip: viršuje – vakarai, apačioje – rytai, dešinėje – šiaurė, o kairėje – pietūs. Apytikslis mastelis – 1:52 000 cm.

Brėžinyje pavaizduotos Venzaveco girioje buvę Kaminskio, Skigoro, Haraburdos, Zienkovičiaus, Maskevičiaus, Lopateckių ir kitų asmenų žemių ribos su Lozkų kaimu, priklausiusiu Gardino vienuolėms brigitetėms, ir kitais kaimais.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
Rzeka Szczara	Ščaros upė	
Rzeka Jaworka	Podjavorkos upė	
Rzeka Sierplewka	Serplevkos (?) upė	Nenustatyta, įteka į Podjavorką
Rzeka Chytra	Chytros (?) upė	Nenustatyta
Wies Lozki	Lozkų k.	Lozkai (Zietelos r.)
Wies Ruda	Rudos (?) k.	Žinomi keli kaimai Zietelos r., kurių pavadinime minima Ruda: Javoro Ruda ir Lipičiankos Ruda
Łomy	Lomai (?)	Nenustatytas
Zuki	Žukai (?)	Nenustatytas
Horodni	Horodnai (?)	Nenustatytas
Sioło Wola	Volios k.	Žinomi keli kaimai Zietelos r., kurių pavadinime minima Volia: Mažoji Volia ir Didžioji Volia
Karczma Wolanska	Volios smuklė	Mažoji Volia, Didžioji Volia
Młyn Wolanski	Volios malūnas	Mažoji Volia, Didžioji Volia
Zascianek Leonowicze	Leonovičių užusienis	Leonovičiai (Zietelos r.)
Puszcza Uźłowiecka	Venzaveco giria	Venzavecas (Zietelos r.)
Sciana od Sierplewicz	Riba su Sverplevičiais	Sverplevičiai (Zietelos r.)
Droga idąca od Hlebowego Mostu przez Łomy do Jawora	Kelias nuo Lomų į Javorą	Javoras (Zietelos r.)
Panny Brygidki	Vienuolės brigitetės	Gardino brigitičių vienuolyno vienuolės (Baltarusija)
Dzierzanie Dereczynskie	Derečinas	Derečinas (Zelvos r.)

73 Lozkų kaimo žemių ribų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1802 m. / Land boundary map of Lozki village. Place of creation unknown, 1802

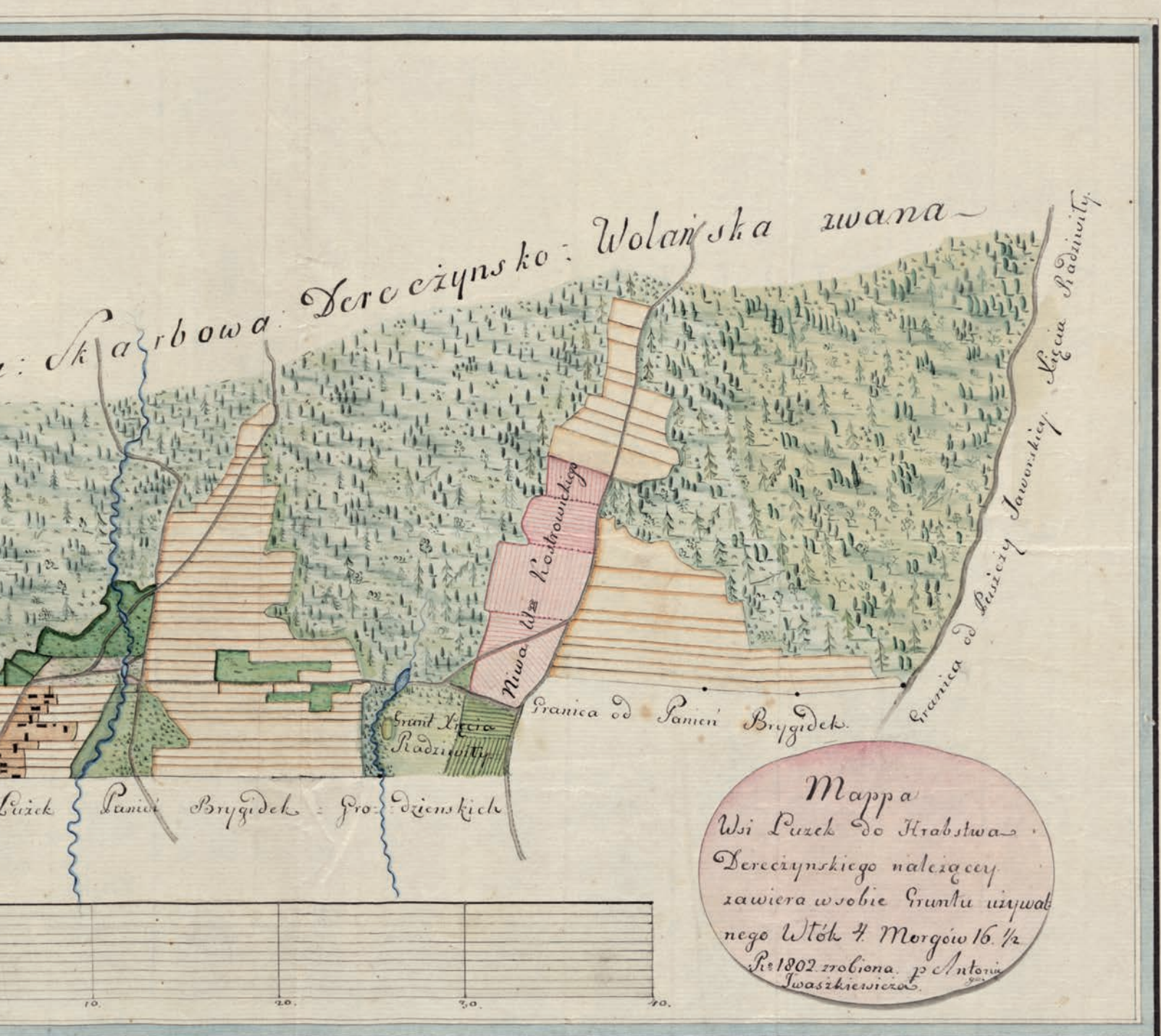
Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-74. Pavadinimas lenkų k.: *Mapa wsi Łuzek do Hrabstwa Dereczynskiego należącej zawiera w sobie gruntu używalnego włok 4, morgów 16 ½. R[oku] 1802 zrobiona p[ana] Antoniego Iwaszkiewicza*. Dokumento formatas 31,7 × 49,6 cm. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašu 23-74, senas inventorinis numeris Inv. Nr. 74, senas šifras 520. Popieriaus vandenženklis priklauso *Liūto* vandenženklių grupei, popieriaus dirbtuvės inicialai *JHonig&Zoonen*. Pieštas tušu, spalvintas akvarele.

Dokumente pasaulio šalis žymi vėjų rožė, jos strėlė nukreipta į šiaurę (plano dešinė pusė). Lapo viršuje yra vakarai. Dauguma turinio objektų nukreipti į viršų. Nustatyti mastelį nepakanka duomenų.

Turinyje pažymėta valstybinė Derečino giria, pono Kostrovickio valdos ir kunigaikščio Radvilos žemių riba. Pavaizduotos pono Zienkovičiaus miško (*Granica od zarosli J[ego] W[ielmożnego] Zienkowicza*), Gardino brigitetėms priklausiusio Lozkų kaimo ir kunigaikščio Radvilos Javoro girios ribos.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Wies Łuzki</i>	Lozkų k.	Lozkai (Zietelos r.)
<i>Panny Brygidki Grodzienski</i>	Gardino vienuolės brigitetės	Gardino brigitiečių vienuolyno vienuolės (Baltarusija)
<i>Puszcza Skarbowa Dereczynsko: Wolańska zwana</i>	Valstybinė Derečino giria, vadinama Volansko	Derečinas (Zelvos r.), Malaja Volia (Zietelos r.)
<i>Puszcza Jaworska</i>	Javoro giria	Javoras (Zietelos r.)

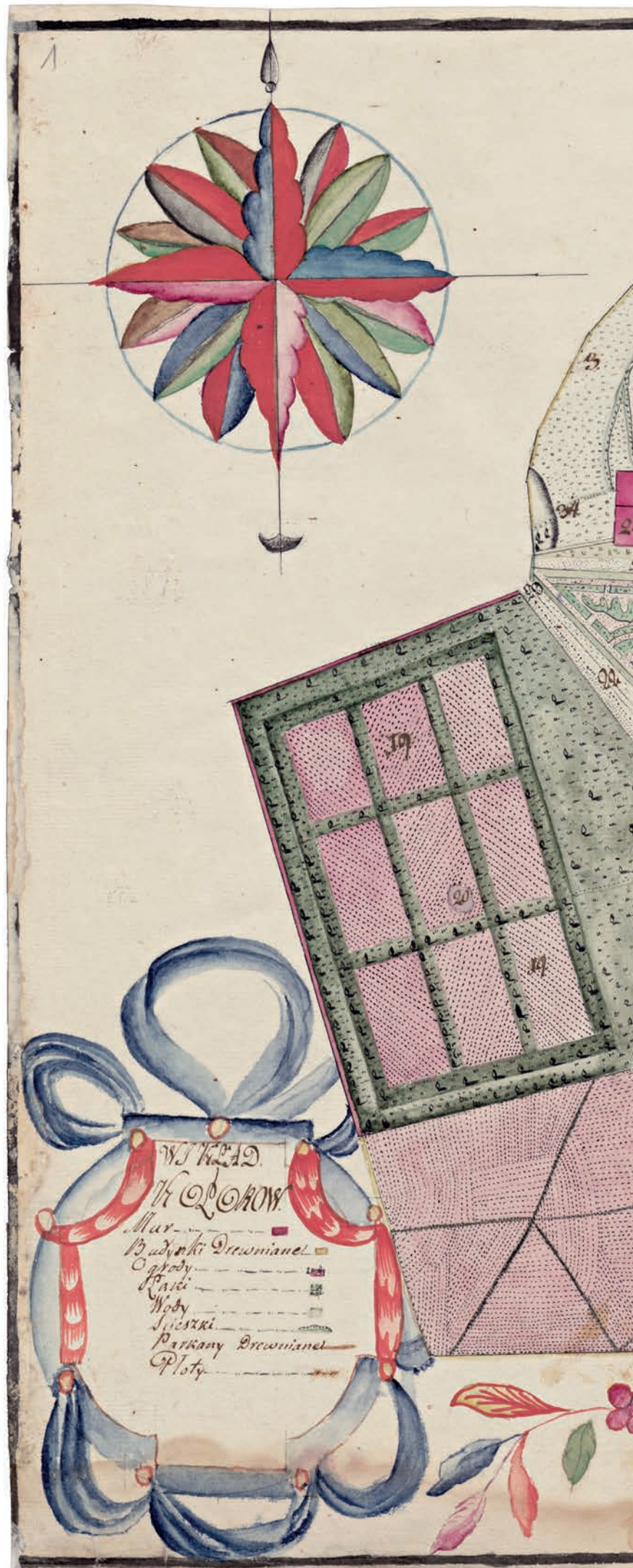
74 Slanimo bernardinų vienuolyno ir jo valdų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1805 m. / Map of Slonim Bernardine monastery. Place of creation unknown, 1805

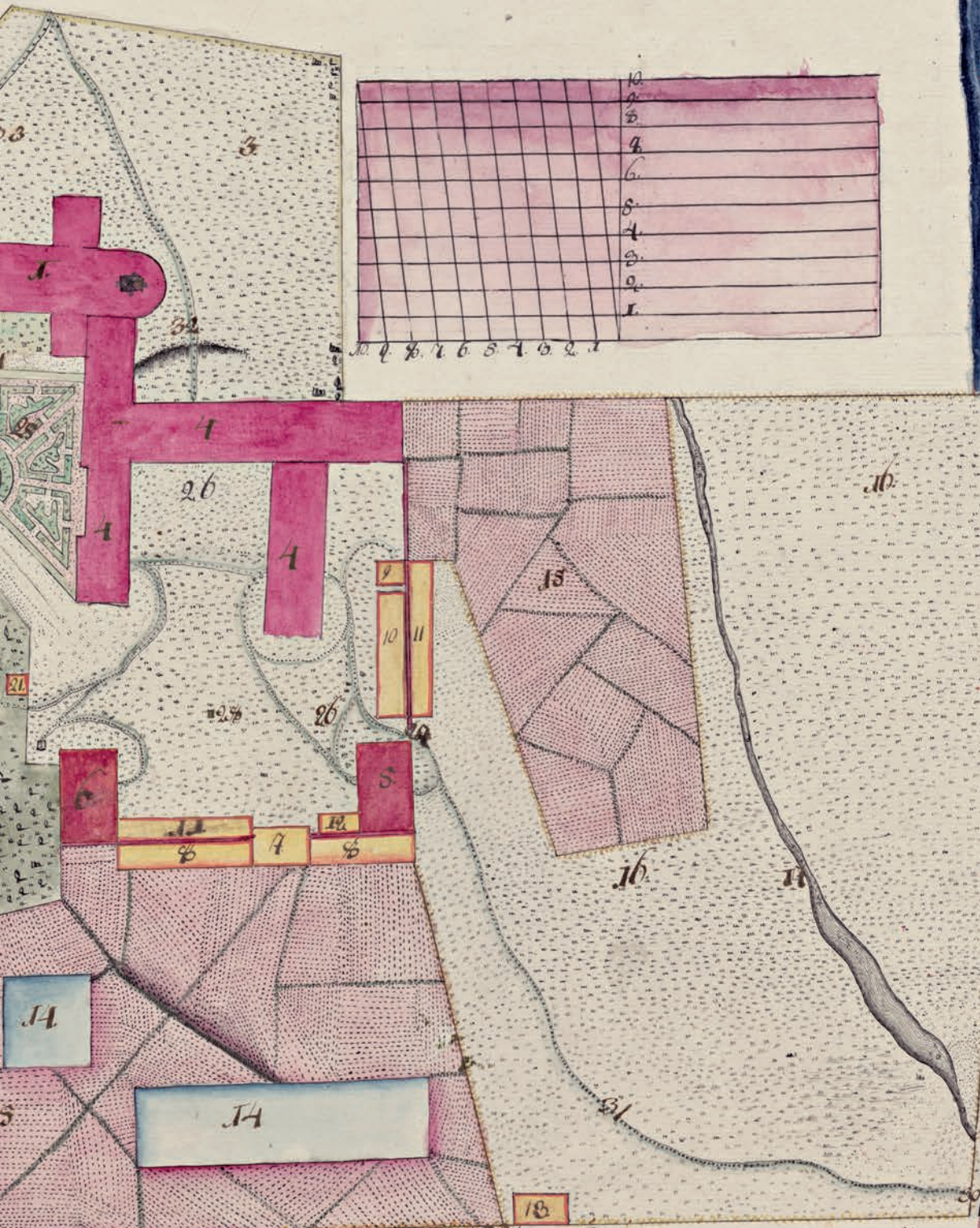
Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-79_1. Pavadinimas lenkų k.: *Mappa klasztoru xięży Bernardynow Słonimskich. Roku 1805 w dniach Junij zrysowana przez xiędza Antoniego Drobysza, ucznia filozofij y matematiki. Cały ten plac zawiera w sobie morgow 6, prętow kwadratowych 44, pręcikow kwadratowych 74.* Dokumento formatas – 45,4 × 55,8 cm. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašu 23-79/1, seni inventoriniai numeriai Inv. Nr. 79, 316. Popieriaus vandenženklis priklauso *Herbo* vandenženklių grupei, popieriaus dirbtuvės inicialai *D&C Blauw*. Pieštas tušu, spalvintas akvarele.

Dokumente pasaulio šalis nurodo vėjų rožė, kurios rodyklė nukreipta į šiaurę – lapo viršų, šia kryptimi orientuoti ir turinio objektai. Nustatyti mastelį nepakanka duomenų.

Žemėlapyje dvi dekoruotos legendos: dešinėje pusėje – legendoje paaiškintos skaičiais pažymėtų objektų reikšmės (*Wykład liczb*), kairės pusės legendoje nurodyta spalvomis pažymėtų objektų reikšmė (*Wykład kolorow*). Turinyje pavaizduotas Slanimo bernardinų vienuolynas, Šv. Trejybės atradimo bažnyčia, vienuolyno teritorija, kapinės, alaus darykla, ūkiniai pastatai, sodai (*ogrodek na sadzienie kwiatow*), daržai (*ogrody warzywne; ogrody fruktow*), kanalai (*ruczay z rzeki Isy idący; kanał za placem ze Szczary*), gatvių ir takelių išsidėstymas (*ulica do bramy klasztorney; uliczka idąc do kosciola; scieszka do fary klasztorney; scieszka z bramy cmentarza do kosciola; scieszka z fostki cmentarza do kosciola*) ir kiti objektai.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Rzeka Isa</i>	Isos upė	
<i>Szczara</i>	Ščiara	Upė
<i>Kosciol</i>	Bažnyčia	Šv. Trejybės bažnyčia
<i>Klasztor</i>	Vienuolynas	Slanimo bernardinų vienuolynas

Wzrost 1713

1. Koniada
2. Płoty mutowanie na obdarzenie iedy konicznych
3. Cmentarz
4. Kłasztor
5. Solwarskie
6. Browar
7. Spichnia
8. Stajnie
9. Lodownia
10. Wozownia
11. Chlewiki
12. Powietka
13. Odryna
14. Sadzawki
15. Ogrody wartywane
16. Pastewnik
17. Kuchnia i kielichy wazy
18. Kanał i placowki przy
19. Ogrodziny
20. Stajnia
21. Wzdłaznia
22. Ulica do Bramy Kłasztornej
23. Brama marmurowa
24. Wozownia
25. Ogrodziny nasadzenia kwiatowe
26. Studzienice
27. Studnia
28. Kłompa Koryntalska
29. Brama między Solwarskim i wozownią
30. Branka nad Kanałem
31. Uliczka do Kanału
32. Sienszka do Farty Kłasztornej
33. Sienszka do Bramy Cmentarskiej do Koniada
34. Sienszka z Fontai Cmentarskiej do Koniada

M. 1713
 Wzrost Księstwa Warszawskiego Stanisława Augusta 1795 w Dniach Świąt Bożego Narodzenia
 wana przez Ludzkiego Dobrego i Mądrych i Matematyków i
 ten plan zawieszony w sobie Morsow 6. Przewodnik
 towarzyszy 44 Przekonanie Kłasztorskie 44

75 Tivinščinos žemių ribų brėžinys. Sukūrimo vieta nežinoma, XVII a. pirma pusė / Scheme of Tivinszczina land boundaries. Place of creation unknown, 1st half of the 17th century

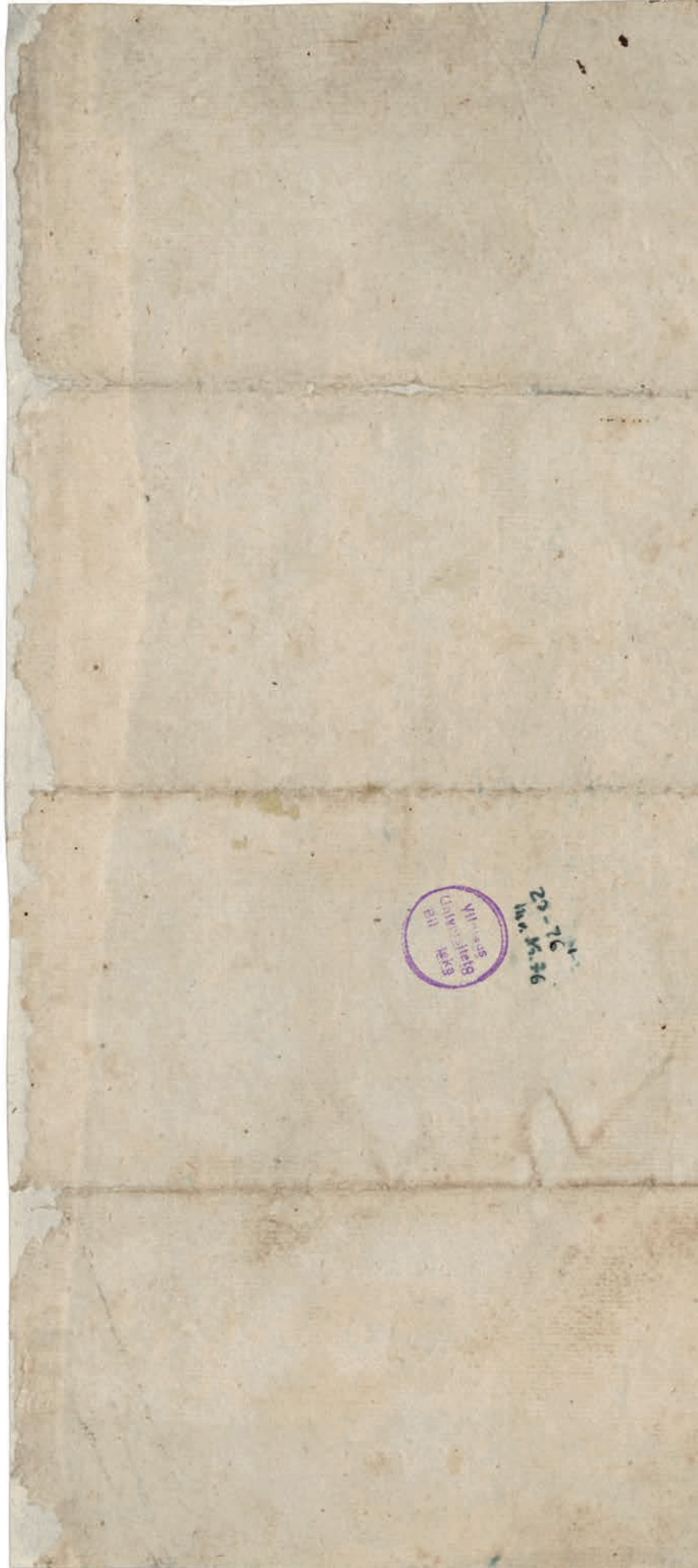
Rankraštinis brėžinys, VUB RS F23-76_1. Pavadinimas lenkų k.: *Opisanie granic Ciwinszczyzny, teraz to trzyma po Baliwonowiczu pan Jan Stankiewicz*. Dokumento formatas – 32,2 × 42,4 cm. Brėžinys turi VUB antspaudą su įrašu 23-76/1, senas inventorinis numeris Inv. Nr. 76, senas šifras – 530. Popieriaus vandenženklis priklauso *Dvigalvio aro* vandenženklių grupei. Pieštas tušu, nespalvotas.

Pasaulio šalys neparodytos, tiksliai jas nustatyti nepakanka duomenų. Galima tik spėti, kad lapo viršuje yra vakarai. Turinyje pavaizduoti objektai orientuoti į skirtingas šalis. Nustatyti mastelį nepakanka duomenų.

Brėžinį sudaro stačiakampis, padalytas į keturias dalis. Trys dalys vaizduoja atskirus žemių plotus, prie kurių pateikti matmenys. Kiekvienas plotas padalytas į dar mažesnius rėžius. Ketvirtoje dalyje nurodyti bendri viso ploto matavimo duomenys. Aprašas žymi valdų vidines (*Sciana ktora dwie pola podle siebie lezace dzieli; sciana ktora dzieli trzecia pole od dwoch pol*) ir išorines (*Blota y chorosty pod polem idą nad Świętym izeiorem od Słonima; włoki Pietralewskie idą wdluz po[...]ay tey sciany kopcami az do drogi, co idzie z Słonima do Choroszcwicz; pole Szymana Strzela y rzeczy Chorosewskie, ktorzych cześć wyszł w te włoki; pola y pogrebki tegoz Folwarka P. Kamienskiogo y tego chłopa co w diestkach, y konczy się ta sciana w mostu na Rowie*) ribas.

Dokumentas publikuotas: *Alexandrowicz S. Kartografia Wielkiego Księstwa Litewskiego*, s. 320.

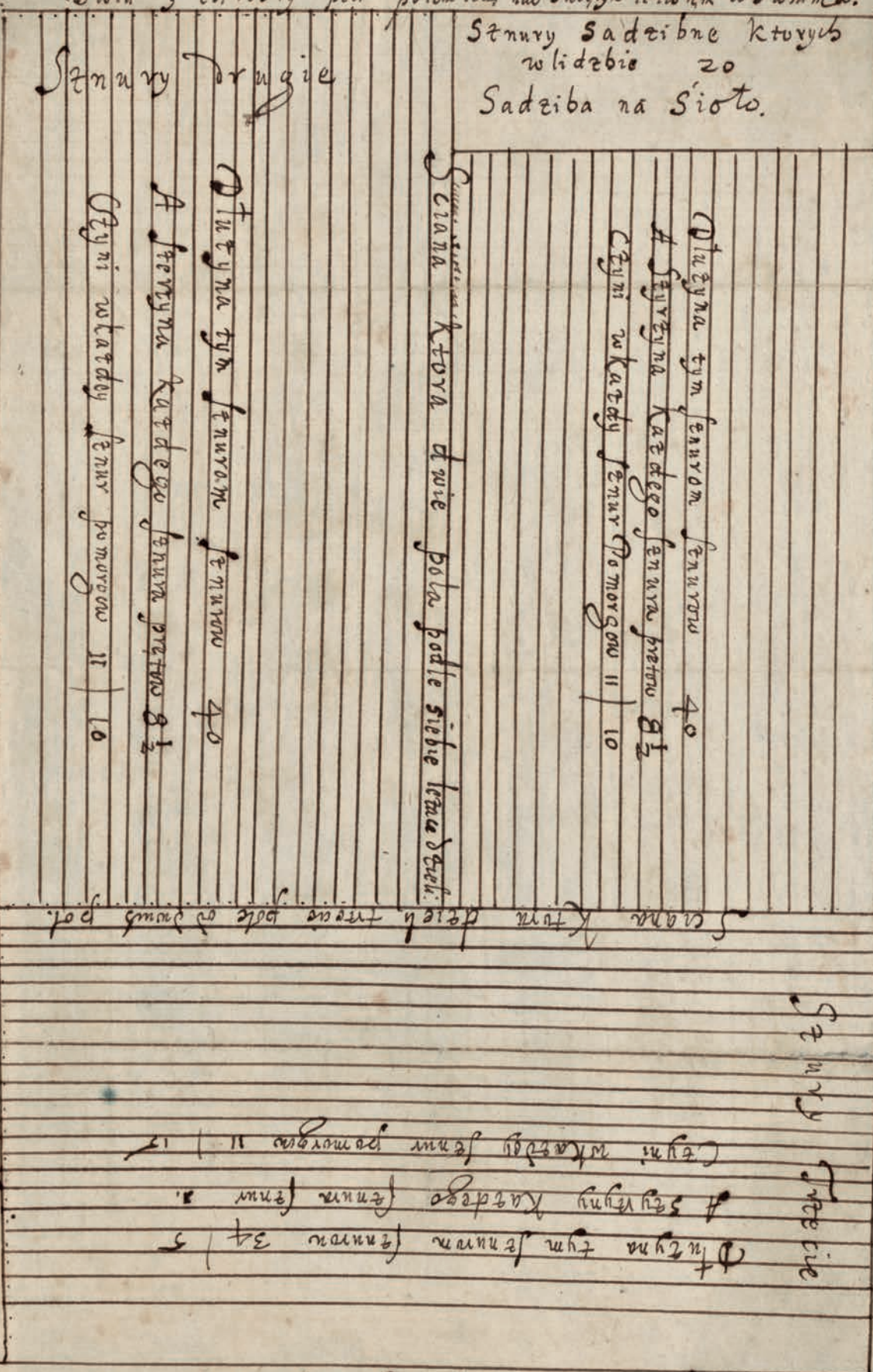
Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Iezioro Święte</i>	Švento ež.	Nenustatytas
<i>Rowa</i>	Rova (?)	Upė, nenustatyta
<i>Słonim</i>	Slanimas	Slanimas (Slanimo r.)
<i>Ciwinszczyzna</i>	Tivinščina	Tivinščina (Slanimo m. dalis)
<i>Rzeczy Chorosewskie</i>	Choroševičių valdos	Choroševičiai (Slanimo r.)
<i>Droga z Słonima do Choroszcwicz</i>	Kelias iš Slanimo į Choroševičius	

Opisanie granice Ciwinczeyny, teraz to trzyma
Po Baliwonowiczu Pan Jan Stankiewicz.

Wtota y Chrosty pod polem ida nad Swastytzi uziorem od Stonima.

Wtota y Chrosty pod polem ida nad Swastytzi uziorem od Stonima.

Stany Sadzibne ktorych
wliedzie 20
Sadziba na Sioto.

Wtoki Pietra lewskie ida wdluz bok u ty sany kopiami a to drugi co idzie z Stonima do Chrosty.

Polie Szymana Strelia y rzety Chrostowskie ktorych czty ryfto wie wto.

Opisane granice Ciwinczeyny

Opisane granice Ciwinczeyny
 wliedzie 20
 Sadziba na Sioto

76 Tivinščinos žemių ribų brėžinys. Sukūrimo vieta nežinoma, XVII a. pirma pusė / Scheme of Tivinszczina land boundaries. Place of creation unknown, 1st half of the 17th century

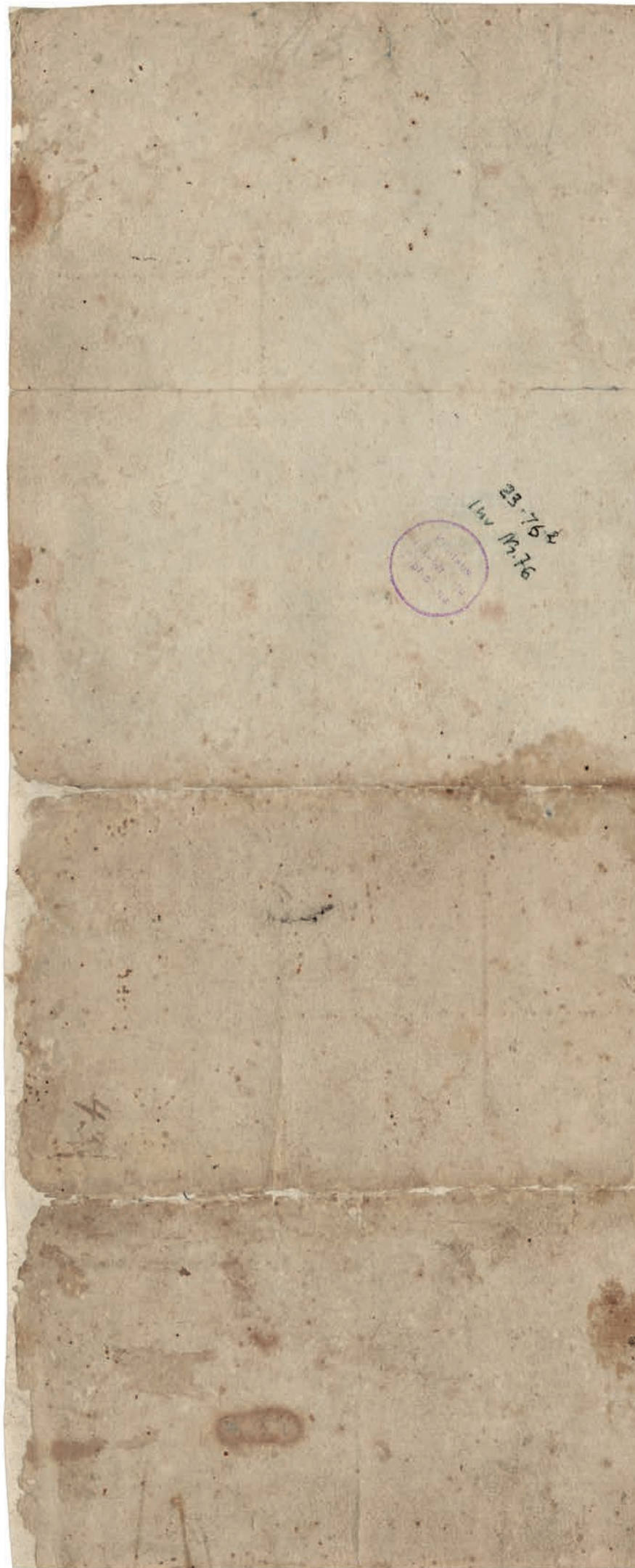
Rankraštinis brėžinys, VUB RS F23-76_2. Pavadinimas lenkų k.: *Opisanie granice Ciwinszczyzny, teraz to trzym[a] po Baliwonowiczu pan Jan Stankiewicz* (vardas ir pavardė įrašyti kitu raštu). Įrašė nurodyta: *Panu Stankowiczowi mam oddać w Słonimie. / Do Ciwinszczyzny* (kitas raštas) / *Tabella granicy Ciwinskięy* (išblukęs, kitu raštu). Dokumento formatas – 33,7 × 41 cm. Ant lapo yra VUB antspaudas su įrašu 23-76/2, seni inventoriniai numeriai Inv. Nr. 76, 43, senas šifras – 530. Popieriaus vandenženklis priklauso Žuvies vandenženklių grupei. Pieštas tušu, nespalvotas.

Pasaulio šalys neišreikštos, tiksliai jas nustatyti nepakanka duomenų. Galima spėti, kad lapo viršuje yra vakarai. Visi brėžinyje pavaizduoti objektai orientuoti į skirtingas puses. Nustatyti mastelį nepakanka duomenų.

Brėžinį sudaro tikslus stačiakampis, padalytas į keturias dalis. Trys dalys vaizduoja atskirus žemių plotus, prie kurių pateikti matmenys, kiekvienas jų padalytas į dar mažesnius ruožus. Ketvirtoje dalyje nurodyti bendri viso ploto matavimo duomenys. Dokumente aprašytos valdų vidinės (*Sciana ktora dwie pola podle siebie lęzaczę dzieli; sciana ktora dzieli trzęcie pole od dwóch pol*) ir išorinės (*Blota y chorosty pod polem idę nad Świętym izeziorem od Słonima; włoki Pietralewskie idę [...]ray tey sciany kopcami az do drogi, co idzie z Słonima do Choroszewicz; pole Szymańa Strzelca y rzeczy Chorosewskie, ktorych cześć wyszło w te włoki; pola y przerobki tegoz folwarka P. Kamienskie[go] y te [ch]łopa co w dzyskach, y konczy sie ta sciana w mostu na Rowie*) ribos.

Dokumentas publikuotas: *Alexandrowicz S. Kartografia Wielkiego Księstwa Litewskiego*, s. 320.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Iezioro Święte</i>	Švento ež.	Nenustatytas
<i>Rowa</i>	Rova (?)	Upė, nenustatyta
<i>Słonim</i>	Slanimas	Slanimas (Slanimo r.)
<i>Ciwinszczyzna</i>	Tivinščina	Tivinščina (Slanimo m. dalis)
<i>Rzeczy Chorosewskie</i>	Choroševičių valdos	Choroševičiai (Slanimo r.)
<i>Droga z Słonima do Choroszewicz</i>	Kelias iš Slanimo į Choroševičius	

Opisanie granice Ciwińszczyzny teraz to trzym.
 Po Baliwonowiczu Pan Jan Stankowicz. a
 Blota y chrostki pod polem idz nad Swiętym uczniem oddaloma

W nowym miejscu w kwiścu w polu bliższym i gębszym od pola

Sznurki drugi	Długość tym sznurkiem 40
	i przynajmniej 34
	i przynajmniej 34
	i przynajmniej 34

Sznurki sadzibne kto.
 wchodzi w lidzkie 20
 Sadziba na sioto.

Noto: Siota w siote idz

w tym miejscu kopca mi agda i siota oddaloma

Sznurki trzeci	Długość tym sznurkiem 34
	i przynajmniej 34
	i przynajmniej 34
	i przynajmniej 34

Siota która jest bliższym pole oddaloma

W tym miejscu w polu bliższym i gębszym od pola

Pole sznurka sadzibnego y wchodzi w lidzkie 20

Paniu Stankowiczu
 w imieniu oddać
 w Słoniem. do Ciwińszczyzny.

77 Ščaros palivarko ir kitų kunigaikščio Pranciškaus Sapiegos valdų Slanimo paviete žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1796 m. / Land boundary map of Szczara folwark and other possessions of Prince Francis Sapieha in Slonim powiat. Place of creation unknown, 1796

Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-81. Pavadinimas lenkų k.: *Mapa geometryczna folwarku Szczary z wioskami [idq.] Danami, Howczewem, Rybałowiczami, Czerlonką, Przewozem, Zadworzem, Namuyłami w powiecie Slonimskim leżącym do Jasnie Oswieconego x[ię]cia Franciszka Sapiehy generala artyleryi Litewskiej należącymi po iak naydokładniejszym wymiarżze znależył pilnością do inwentarza stosownie w roku 1796 mar[ca]30 dnia. Dokumento formatas – 42,9 × 65,1 cm, restauruotas iki 1967 m. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašu 23-81. Senas inventorinis numeris – Inv. Nr. 81, senas šifras – 522. Popieriaus vandenženklis priklauso Lelijos vandenženklių grupei. Pieštas tušu, spalvintas akvarele.*

Pasaulio šalis rodančios vėjų rožės nėra. Geografinių objektų išsidėstymo padėtis rodo, kad žemėlapio viršuje yra šiaurės vakarai. Visi pavaizduoti geografiniai objektai ir užrašai orientuoti į skirtingas puses. Apytikslis mastelis – 1:20 000 cm.

Plano apačioje yra matavimų lentelė (*Skalla maięca sznurów piędziesiąt*). Skirtingomis spalvomis pavaizduotas Ščaros palivarkas ir jo ribos (iš kairės: *Granica od Malkiewicz Jasnie Wielmóznego Oskierki kanoniška katedry Wilenskiej*; iš apačios: *Od zarosli dworney zaściankowskię, od trzeciego poletku wsi Nackowa, od drugie y trzeciego pole[t]ka wsi Kuryłowiczy gruntu dwornego zaściankowskię*; iš dešinės: *Od rczow wsi Miechowska, od rzeki Sechny alias Sipy, od puszczy Kozibor zwany*; iš viršaus: *Rzeka Szczara odgraniczaięca puszczą Lipiczanską [ašnie] O[swieconego] x[ięcia] Radziwily woiew[ody] Wilen[skiego]*), jam priklausiusios kaimų žemės. Tikėtina, kad prie žemėlapio buvo atskiras inventoriųs, kurio dabar nėra, aiškinęs skaičiais pažymėtų valdų sudėtį.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
Rzeka Szczara	Ščaros upė	
Rzeka Sechn[a] alias Sup[a]	Sečnos arba Sipos upė	
Folwark Szczara	Ščaros palivarkas	Ščara (Mastų r.)
Czerlonka	Čerliona	Čerliona (Mastų r.)
Wies Przewoz	Pževozo k.	Nenustatyta
Wies Zadworze	Zadvorjės k.	Zadvorjė (Mastų r.)
Wies Rybałowicz	Rybalovičių k.	Rybalovičiai (Mastų r.)
Wies Zaymiszczce	Zaimiščės k.	Zaimiščė (Mastų r.)
Dance	Doncai	Doncai (Mastų r.)
Howcow	Hovčėvas	Hovčėvas (Mastų r.)
Wies Kamoły	Kamolų (?) k.	Nenustatytas
Wies Nackowa	Nackovo k.	Nackovo (Mastų r.)
Wies Kuryłowiczy	Kurilovičių k.	Kurilovičiai (Mastų r.)
Malkiewicz[ie]	Malkovičiai	Malkovičiai (Mastų r.)
Kuklec		Nenustatytos žemės
Ocholnik		Nenustatytos žemės
Porubiesz		Nenustatytos žemės
Łoh		Nenustatytos žemės
Puszcza Kozibor	Koziboro (?) giria	Nenustatyta
Puszcza Lipiczanska	Lipičiankos giria	Lipičiankos giria (Zietelos r.)

78 Milkovščinos dvaro žemių ribų planas.
Sukūrimo vieta nežinoma, 1805 m. / Land
boundary plan of Milkovszczina estate. Place of
creation unknown, 1805

Rankraštinis planas, VUB RS F23-75. Pavadinimas lenkų k.: *Plan geometryczny maiętnosci Milkowszczyny w powiecie Grodzieskim lezącey, dzieziczney W[ielmożnego] J[aśnego] p[ana] Michała Borzęckiego, byłego sędziego ziems[kiego] p[owia]ttu Grodzieskiego oraz dalszych kon aktorow y sukcesorow domu Eysmontowskiego, w caley owey obszernosci iak iest przez zamianę byley Rzeczy Pospolitey Polskiej za szudziałow nadana na skutek dekretu akcesory[al]nego we roku 1804 mię[siaca] 8bra 19 dnia in fundo teyże maiętnosci przez podkomorzego p[owia]ttu Słonimskiego J[aśnie] w[ielmożnego] Adama Szukiewicza ferowanego z wyszczegulnieniem poszegulnym kazdey JPP possesorow possesi y gatunku ziemi stosownie domysli tegoz sądu podkomorskiego dekretu przezemnie Kazimierza Cwika Zelazowskiego, przysiągłego p[owia]ttu Mozyrskiego komornika, w roku 1805 mię[siaca] Julij 24 dnia zakonczoney y delinowaney oczym summar[yusz] czyli klucz cielosci y dobrosci ziemi osąbno sporządzony y do tego planu przy[łq]czony dostatecznie obja[s]nia. Dokumento formatas – 156,6 × 76,6 cm. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašu 23-75. Senas inventorinis numeris – Inv. Nr. 75. Planas užklijuotas ant drobės, dėl to negalima nustatyti vandenženklis. Pieštas tušu, spalvintas akvarele.*

Pasaulio šalis nurodo vėjų rožę, jos rodyklė nukreipta šiaurės kryptimi (*Nord*) – į lapo viršų. Visi pavaizduoti objektai ir jų aprašai orientuoti į šiaurę. Apytikslis mastelis – 1:8 000 cm.

Dokumento dešinėje pusėje – legenda, paaiškinanti žemių padalijimą (*Opisanie dyferęcyi*). Žemiau pateikta legenda, aiškinanti spalvomis ir simboliais pažymėtus objektus (*Zjasnienie znakow planu*). Kairėje pusėje – legenda, aiškinanti lotyniškais raidėmis pažymėtus sklypus (*Opisanie przygraniczaięcych gruntow*). Planas sukurtas sprendžiant turto dalybų bylą, jo tikslas – dokumentuoti žemių ribas.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Rzeka Prudczanka</i>	Prudčankos (?) upė	Nenustatyta
<i>Rzeka Spusza</i>	Spušankos upė	
<i>Rzeka Lesna</i>	Lesnaja (?) upė	Neišaiškinta
<i>Rzeka Olchuwka</i>	Olchuvkos (?) upė	Neišaiškinta
<i>Rzeka Tr[osci]anka</i>	Trostiankos (?) upė	Nenustatyta
<i>Rzeka Skidlica</i>	Skidliaus upė	Skidlius (Gardino r.)
<i>Dwor Mikowszczyzna</i>	Milkovščinos d.	Milkovščina (Gardino r.)
<i>Folwark Suchmicz dobr skarbowych</i>	Valstybinis Suchničių palivarkas	Suchničiai (Mastų r.)
<i>Grunta folwarku y wsi Kozakowcow XX Bazylianow Czerlonskich</i>	Čerlenos bazilijonų Kozakovcų palivarko ir k. žemės	Kozakovcai (Mastų r.), Čerlenos (dabar Plodovaja) bazilijonų vienuolynas (Mastų r.)
<i>Folwark Pieszczanki</i>	Pesčankos palivarkas	Pesčanka (Gardino r.)
<i>Sioło Naumowa nazwane Prystupicze y Spusza</i>	Naumovo k., vadinamas Pristupičiais ir Špuša	Pristupičiai (Gardino r.)
<i>Zwano dawniey sioło Ogrodniki</i>	Seniau vadintas Ogorodnikų (?) k.	Nenustatytas
<i>Sioło Chownowo nazwane Choniewiczze</i>	Chainovo k. vadinamas Chanevičiais	Chanevičiai (Gardino r.)
<i>Sioło Solenikowo nazwane Soroczyce</i>	Solenikų k., vadina- mas Soročicais (?)	Nenustatytas
<i>Wies Zalesna</i>	Zalesnos k.	Zalesna (Ščiutino r.)
<i>Wies Strzelcy</i>	Strelcų k.	Strelcai (Gardino r.)
<i>Wies Bubny</i>	Bubnų k.	Bubnai (Gardino r.)
<i>Wies Achrymowcy</i>	Achrimovcų k.	Achrimovcai (Gardino r.)
<i>Wies Osniki zwano Ososznikami</i>	Osnikų k., vadinamas Osošnikais	Osnikai (Gardino r.)
<i>Wies Prudcy do maiętnosci Kamionki</i>	Kamenkos dvarui priklausantis Prudcų k.	Prudcai (Ščiutino r.), Kamenka (Ščiutino r.)
<i>Byłe sioło Prystupicze, teraz uroczyszczze</i>	Buvęs Pristupičių k., dabar užusienis	Pristupičiai (Gardino r.)
<i>Zascianek Naumowo</i>	Naumovo (?) užusienis	Nenustatytas
<i>Sikorowszczyzna</i>	Sikorica	Sikorica (Gardino r.)
<i>Uroczyszczze Hotyszczze</i>	Hotyščių (?) apyrubė	Nenustatyta
<i>Uroczysko Maslaczek</i>	Maslačeko (?) apyrubė	Nenustatyta
<i>Uroczysko Sierhiewszczyzna</i>	Sierhievščyznos (?) apyrubė	Nenustatyta
<i>Uroczysko Berwiszczze</i>	Bervių apyrubė	Berviai (Gardino r.)
<i>Uroczyszczze Suszki</i>	Suškų (?) apyrubė	Nenustatyta
<i>Uroczysko Woronowszczyzna</i>	Voronovščyznos (?) apyrubė	Nenustatyta
<i>Uroczysko Zahaniszczze</i>	Zaganiščių (?) apyrubė	Nenustatyta
<i>Uroczysko Karolina</i>	Karolinos (?) apyrubė	Nenustatyta
<i>Kaskowo</i>	Kaskovas	Nenustatyta
<i>Puszcza Dubienska</i>	Dubienkos giria	Nenustatyta
<i>Trakt podcztowy z Grodna do Wilna</i>	Pašto kelias iš Gardino į Vilnių	Gardinas (Baltarusija), Vilnius (Lietuva)
<i>Droga z Ostryny do Rewkow podlug odwodu Kamionki</i>	Kelias iš Astrynos į Revkus	Astryna (Ščiutino r.), Revki (Mastų r.)
<i>Droga do wsi Prudcow</i>	Kelias iki Prudcų	Nenustatytas

79 Čolo apyrubės Belovežo girioje planas.
Sukūrimo vieta nežinoma, 1814 m. / Plan of
Czolo area in Białowieża Forest. Place of creation
unknown, 1814

Rankraštinis planas, VUB RS F5-F110-30284. Pavadinimas rusų k.: Планъ урочища Чоло Пружанскаго уезда Гродненской губернии. 1814 года на 1 листе. Pavadinimas lenkų k.: Plan Litewsko=Grodzieńskiego gubernij p[owia]tu Pruzańskiego, uroczyska Czola attynency Masiewa, dobr skarbowych w puszczy Białowieżkiej leżącego, po ukazu Jego Imperatorskiej mosci z Izby skarbowej teyże gubernij od dnia 7go mė[sia]ca Augusta idącego za Nr 3009 wydanego dla zweryfikowania planu W[ielmożnego] Pelechowskiego, byłego geometry Ekonomicznego, wspólnie z członkiem Sądu Niiszego y powiatowym strapczym, przezemnie, niżej podpisanego, po wymierzeniu na meyscu odrysowany. 1814go r[ok]u mė[sia]ca 7bra 21szego [dn]ię. Informacija apie matininką: Wymieryl y plan odrysował Pruzański powiatowy ziemlomie[rz] Stanisław Reszka. Przy tym byli y podpisuię się: Hipolit Gechowski assesor, уезный стряпчий Коцеукий. Dokumento formatas – 43 × 33 cm. Prie plano pritvirtintas popierinis viršelis, ant jo užklijuota Vilniaus viešosios bibliotekos Rankraščių skyriaus lipdė su senu saugojimo vietos šifru: N 163 витрина 4. Viršelio verso pusėje yra archyvavimo įrašas: Итого перенумерованных одинъ листъ. Титулярный советникъ (parašas-autografas), senas eilės numeris – N. 227, išliko sena puslapių numeracija nuo 60 iki 62. Popieriaus vandenženklis priklauso Meškos vandenženklių grupei. Pieštas tušu, spalvintas.

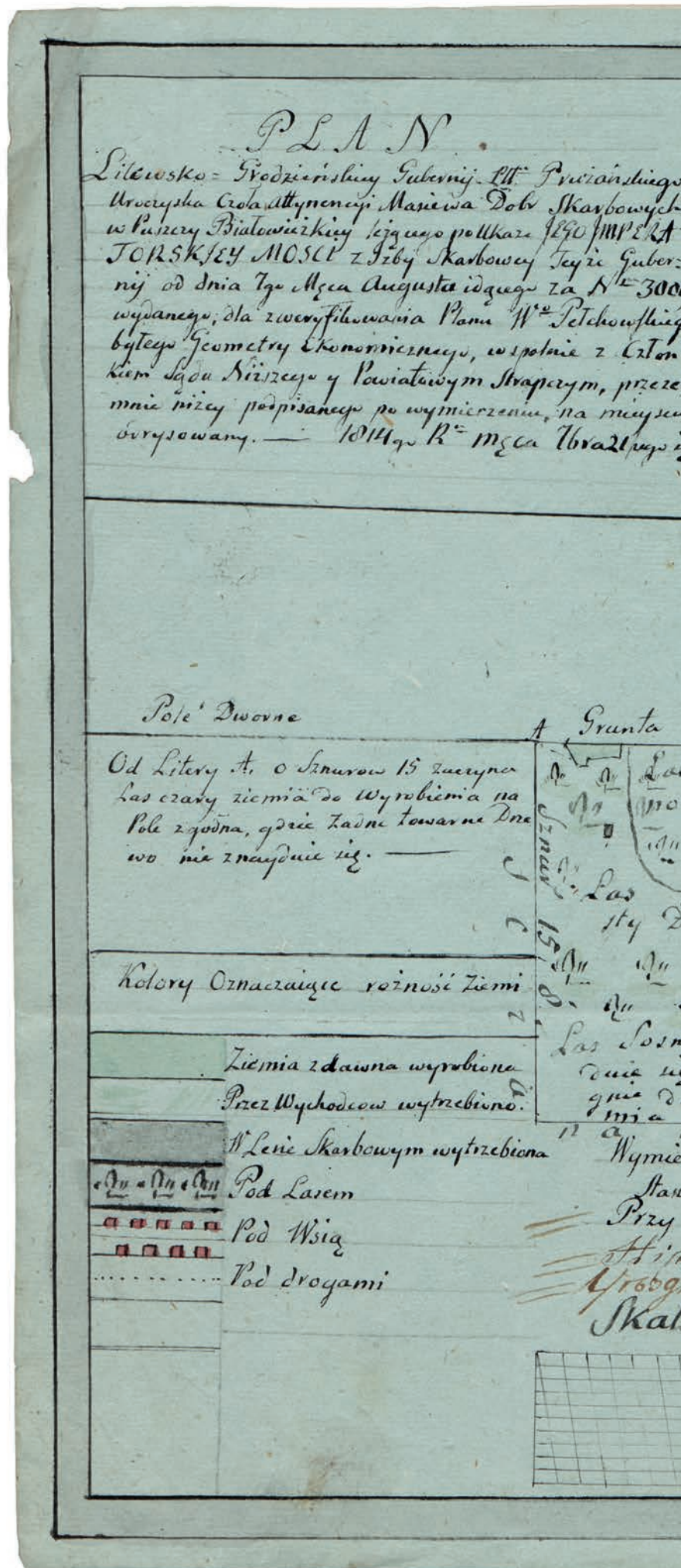
Pasaulio šalių išsidėstymą nurodo vėjų rožė, jos strėlė nukreipta į plano viršų – šiaurę. Šia kryptimi orientuota absoliuti dauguma turinio objektų. Nustatyti mastelį nepakanka duomenų.

Plano apačioje yra matavimų lentelė (Skalla sznurow Litewskich 30). Viršuje surašyti inventoriniai duomenys apie žemių matavimus (Wyrachowanie ziemi). Informaciją apie valdas, augaliją nurodo aprašas rusų k. lapo verso pusėje (Изяснение), parengtas matininko Stanislovo Reškos (Пружанскій уездный землемеръ Станиславъ Решка).

Apatiniame kairiajame lapo kampe – legenda, aiškinanti dokumente įvairiomis spalvomis pavaizduotas žemės paskirtį (Kolory oznaczajęce różność ziemi). Pieštas tušu, spalvintas akvarele.

Turinyje pavaizduotos Čolo apyrubės ribos (Sciana od gruntow wsi Masiewa; sciana od kolonij¹⁸ W[ielmożne]go [I]ego m[itos]c[i] pana Skrodzkiego; sciana od puszczy skarbowej), žemės plotai ir jų paskirtis, gyvenvietės, keliai ir kiti objektai.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
Wies Masiewo	Masevo k.	Stare Masevas (Palenkės vaivadija, Lenkija)
Czolo	Čolo	Čolo (Svisločiaus r. (?), Baltarusija)
Czolo	Čolo	Vokiečių kolonija
Las Czarny	Juodasis miškas	
Puszcza Skarbowa	Belovežo giria	Belovežo giria (Lenkija, Baltarusija)

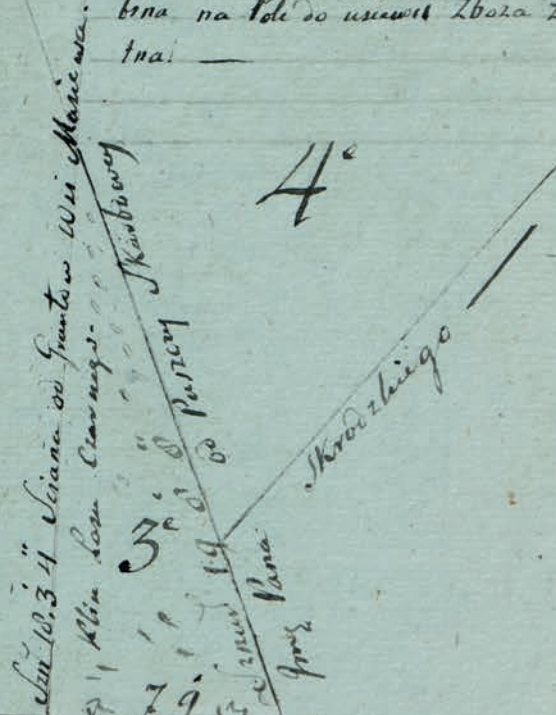

18 Čoloje vokiečių kolonistai įsikūrė XIX a. pradžioje. Žr. Hedemann O. Dzieje Puszczy Białowieżkiej w Polsce przedrozbiorowej (do 1798 r.). Prace Instytutu Badawczego Lasów Państwowych s. A, nr 41. Warszawa, 1939, s. 146.

Wyrachowanie Ziemi

Grunt dawny	10 Uroszy		Założony Tępy Kąt
	Stu	Co	
Średniego	10	121	
Piaszczystego	8	200	
Nowo wytrzebionego	1	7	11 146
Pod Zabudowaniem	3	141	
Pod Lasem	7	2 200	
Pod Ułozą		200	
Pod Drogami		97	
Między Siana Wsi Mariowa i Średniego lasu Czarne go w Klinie przy Lesie Ślubi	24	44	
Wszystkiego	92	5155	11 145
Kłosaie	4	145	
W Ogule	10		11 145

Las czarny, Gralina, Osina, Brzo-
zina, Jwina, a rzadko Jedlina y Os-
lina na Pole do usiuw Zbora Zda-
tna

orome, wsi Mariowa. Sin 42.52

30	30	7e
----	----	----

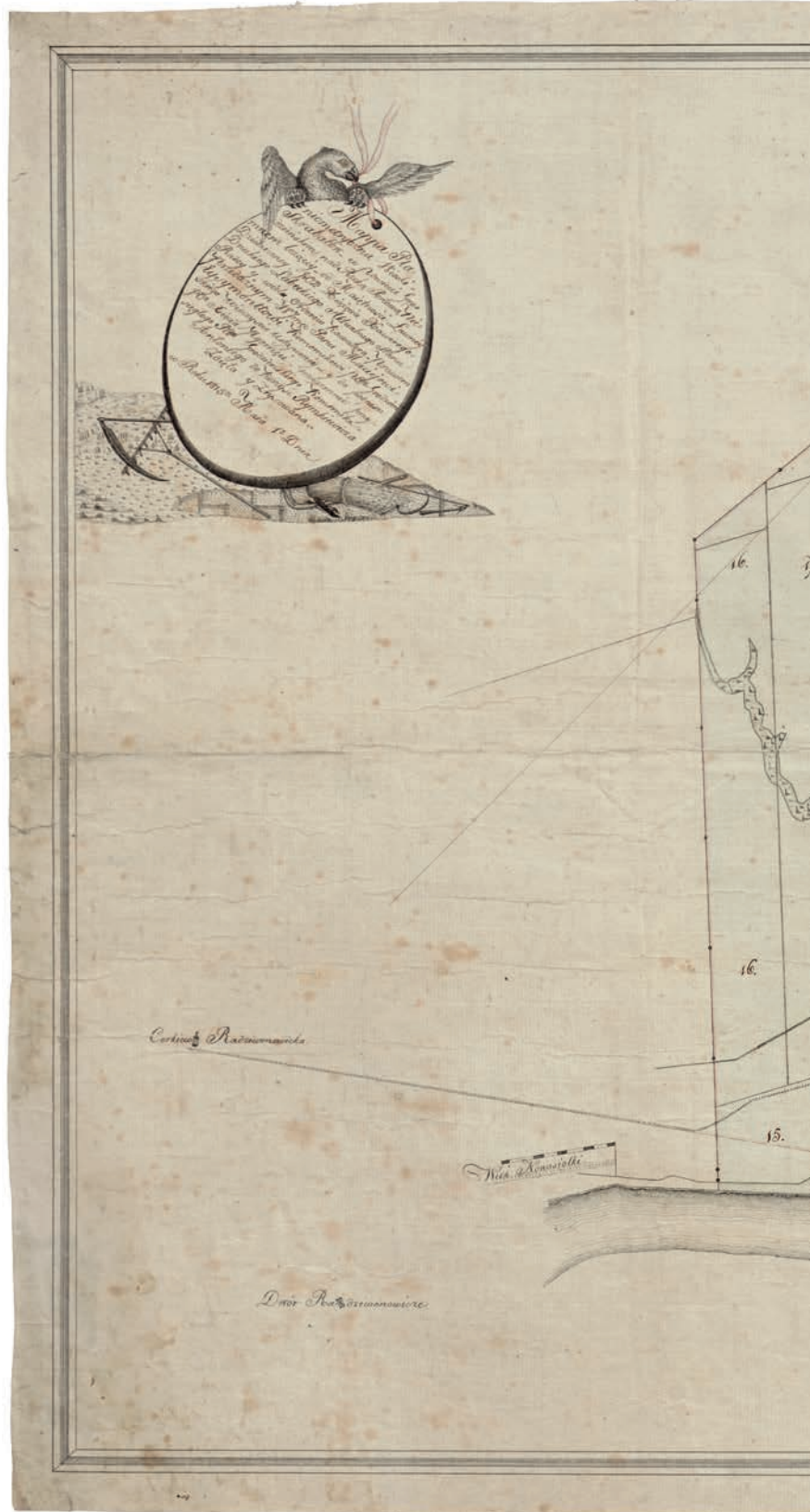
80 Skrabalių kaimo žemių ribų žemėlapis.
Sukūrimo vieta nežinoma, 1815 m. / Land
boundary map of Skrabali village. Place of creation
unknown, 1815

Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-78. Pavadinimas lenkų k.: *Mappa planimetryczna wioski Skrabalów w powiecie Grodzieńskim nad rzeką portową Niemnem leżącej od maiętności Ławney, dziedzicznej J[asnie] O[swiecone]go xiążęcia Xawerego Druckiego Lubeckiego, aktualnego stanu radcy y wielu orderów kawalera, prawem przedaznym W[ielmożnemu] J[ego] mę[łosc]i panu Maciejowi Eysymontowi, komornikowi p[owia]ttu Grodzieńskiego wieczysie ustąpioney – y do podpisu J[asnie] O[swiecone]go xię[ze]cia J[ego] m[ilo]sci – przezemnie przysięgłego p[owia]ttu Grodzieńskiego komornika Antoniego de Korzyść Rymkiewicza zdjęta y zrysowana. W roku 1815m Maia 1[g]o dnia. Dokumento formatas – 55 × 89,2 cm. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašais: 23-78, Jedwabna, Przesadradło, Samemu Dob.; senas inventorinis numeris – Inv. Nr. 78. Žemėlapis užklijuotas ant drobės. Pieštas tušu, spalvintas akvarele.*

Pasaulio šalys dokumente nurodytos, bet pavaizduotų gyvenviečių ir Nemuno upės vagos santykis rodo, kad lapo viršuje yra vakarai. Visi dokumente pažymėti objektai orientuoti į lapo viršų. Apytikslis mastelis – 1:25 000 cm.

Pavaizduotos Skrabalių kaimo, priklausiusio kunigaikščio Ksavero Druckio-Liubeckio Lavnos dvarui, ribos, aprašyti žemių plotai, pateikti inventoriniai duomenys (*Grunta dworu Skrabalskiego; grunta dla wsi Skrabalów przeznaczone; grunta J[asnie] W[ielmożnego] Muczyńskiego w jednym szachowniczym szmacie w obrębie Skrabal*).

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Rzeka Niemen</i>	Nemuno upė	
<i>Dwor Radziwonowicze</i>	Radzivonovičių / Radzivilovičių (?) d.	Neišliko
<i>Ławna</i>	Lavna	Lavna (Mastų r.)
<i>Folwark Ławna</i>	Lavnos palivarkas	Lavna
<i>Wies Miesieczniki</i>	Mesiečnikų (?) k.	Nenustatytas
<i>Wies Nowosiolki</i>	Novosiolkų k.	Novosiolkai (Gardino r.)
<i>Wioska Skrabalów</i>	Skrabalių (?) k.	Nenustatytas

Grunta Dworu Skrabalskiego.

Lp. Nr.	Dystrykta		Miarowy		Juntów		Dykt
	Pola		Laki		Lasy		
	Przebieg Polny	Przebieg Polny	Przebieg Polny	Przebieg Polny	Przebieg Polny	Przebieg Polny	
1	2300 00						2300 00
2			40		816 50		2300 00
3		201 00			25 50		232 50
4				60		100	160
5					3 07 90		3 07 90
6					20 22 30		20 22 30
7					2 36 50		2 36 50
8							2 34
9							15 24 50
10							45
11	1300 00						1300 00
12							17 50
13							1300 00
14					1 32 90		1 32 90
15							2 30 00
16					3 25 30		3 25 30
17							45 50
18					1 37 00		1 37 00
19							22 17 50
20		1300 00	2305 00	6206 00	2 44 30	9115 00	40 17 36 50
21							6206 00
22					1 66 50		1 66 50
23					1 21		1 21
24					53 20 50		53 20 50
25					2 42		2 42
26					60 05		60 05
27					5 28 00		5 28 00
28							3 24 30
29					5 29 00		5 29 00
30		1300 00	2305 00	6206 00	2 44 30	9115 00	40 17 36 50
31							6206 00
32							1 66 50
33							1 21
34							53 20 50
35							2 42
36							60 05
37							5 28 00
38							3 24 30
39							5 29 00
40		1300 00	2305 00	6206 00	2 44 30	9115 00	40 17 36 50

Grunta S. Kucharskiego w Sołnym Pałacu w Okręgu Skrabal.

1							
2							2 50
3							2 50 00
4							1 21
5							30 50
6							1 21 00
7							1 21 00
8							1 21 00
9							1 21 00
10							1 21 00
11							1 21 00
12							1 21 00
13							1 21 00
14							1 21 00
15							1 21 00
16							1 21 00
17							1 21 00
18							1 21 00
19							1 21 00
20							1 21 00
21							1 21 00
22							1 21 00
23							1 21 00
24							1 21 00
25							1 21 00
26							1 21 00
27							1 21 00
28							1 21 00
29							1 21 00
30							1 21 00
31							1 21 00
32							1 21 00
33							1 21 00
34							1 21 00
35							1 21 00
36							1 21 00
37							1 21 00
38							1 21 00
39							1 21 00
40							1 21 00

Skrabal Dwor

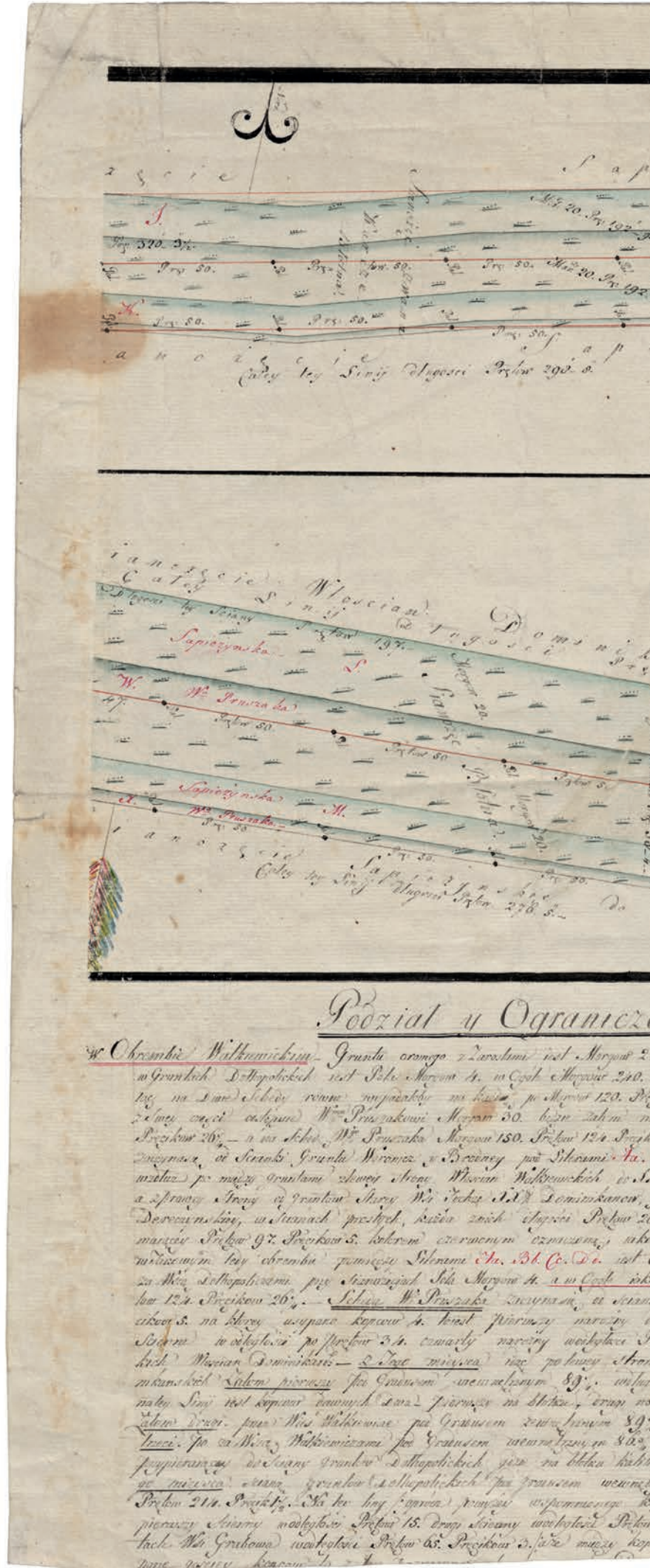
81 Valkevičių kaimo žemių ribų plano fragmentas. Sukūrimo vieta nežinoma, 1817 m. /
 Fragment of plan boundary of Valkevichi village.
 Place of creation unknown, 1817

Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-87. Aprašas lenkų k.: *Mappa gruntow y sianożęci wsi Walkiewicz do skarbu J[ąsnie] O[swieconego] xięcia Sapiehy y W[ielmożne]go Prusaka należących, iak podług dawney uzywalnosc, iako też y podług nowego podziału y rozagraniczenia. Dnia 28 7bra 1817[g]o roku sporządzona.* Formatas – 45,1 × 57,4 cm, restauruotas iki 1967 m. Dokumentas ne visas, trūksta lapo apatinės dalies ir kairės pusės. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašu 23-87, užrašas *Mappa co do granicy z W[ielmożnym] Prusakiem.* Senas inventorinis numeris – Inv. Nr. 87, senas šifras – 517. Popieriaus vandenženklis priklauso *Liūto* vandenženklių grupei. Lapo kairėje pusėje pateiktas atskiras sklypų ir jų ribų aprašymas (*Podzial y ograniczenie*). Žemėlapis pieštas tušu, spalvintas akvarele.

Pasaulio šalis rodo vėjų rožę, jos rodyklė nukreipta į šiaurę. Dokumento viršuje yra šiaurės vakarai. Turinyje pavaizduoti objektai išdėstyti ne viena kryptimi. Nustatyti mastelį nepakanka duomenų.

Popieriaus lapas padalintas į tris dalis. Didesnėje dalyje, dešinėje lapo pusėje, yra Valkevičių kaimas ir žemės, šalia buvę kunigaikščio Sapiegos ir pono Prušako sklypai, nurodytos jų ribos, padėtis ir matmenys. Kitose dviejose žemėlapio dalyse pažymėti atskiri žemių plotai ir jų ribos.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Walkiewiczze</i>	Valkevičiai	Valkevičiai (Zelvos r.)
<i>Wies Dołhopolicze</i>	Dolgopoličių k.	Dolgopoličiai (Zelvos r.)
<i>Stara wies tychze XX Dominikanow</i>	Tų pačių dominikonų Staroje k.	Staroje Selo (Zelvos r.)
<i>Folwark Baiki plebanij Ruskiey Dereczynskiey</i>	Derečino rusų klebonijos Baikų (?) palivarkas	Nenustatytas
<i>Grunta do wsi Grabowa</i>	Grabovo k. žemės	Grabovas (Zelvos r.)
<i>Grunta do wsi Uhrynie</i>	Ugrino k. žemės	Malaja Ugrin (Zelvos r.)
<i>[S]ianożęcia wloscian Dominikańskich</i>	Dominikonų pavaldinių šienaujamos pievos	Derečino dominikonai
<i>[S]inożęcie Sapiezynskie do Lukonicy</i>	Sapiegų Lukonicos šienaujamos pievos	Lukonica (Zelvos r.)
<i>Scianki grunta Woronicz y Brodna</i>	Voroničių ir Brodno (?) žemių riba	Voroničiai (Zelvos r.)
<i>Droga z Dołhopol</i>	Kelias iš Dolgopoličių	Dolgopoličiai
<i>Droga do Dereczyna</i>	Kelias į Derečiną	Derečinas (Zelvos r.)
<i>Droga do Starey wsi</i>	Kelias iki Staroje Selo	Staroje Selo

82 Medilo altarijai priklausiusio Siniakovo palivarko ir Mankovičių dvaro ribų brėžinys. Sukurtas Medile, 1628 m. / Land boundary scheme of Siniakov folwark of Myadzyel possessions and Mankowitz estate. Created in Myadzyel, 1628

Rankraštinis brėžinys, VUB RS F5-F124-31413_1. Pavadinimas lenkų k.: *Mappa graniczna folwarku Siniakowa do altaryi Miadzielskiej należącego od gruntow Mankowskich. Roku 1628 m[iesia]ca Juny 16 dnia przez J[ego] m[ilość] x[ię]dza Mikolaja [N]jewęgłowskiego, plebana Miadzielskiego, zaprzysięzona. Dokumento formatas – 32,6 × 39,3 cm. Lapo verso pusėje yra dorsalinis įrašas (1628 16 Junii Mappa Altaryi Miadziel[skiej]) ir įrašas apie riboženklis (iedna osina z obu stron dobrze ociosiona dwie osinu po [troie] z iedney stroncy będzone [brzozie] wielkiej doł wycięty na dębie pod [wyniosłym] roku albo daley krzyz wyięty). Senas inventorinis numeris – Nr. 2. Popieriaus vandenženklis priklausio Vyčio vandenženklių grupei. Pieštas tušu, nespalvotas.*

Pasaulio šalys nenurodytos, jos nustatytos pagal gyvenvietės geografinių objektų padėtį. Todėl gali būti, kad lapo viršuje yra šiaurė. Dokumento turinio objektai orientuoti įvairiomis kryptimis. Apytikslis mastelis – 1:21 500 cm.

Brėžinio viršuje, dešinėje pusėje, pavaizduotas Siniakovo palivarkas prie Lučaikos upės. Nurodyta, kad jis 1543 m. buvo užrašytas Medilo altarijai (minima kuni-gaikščio Jurgio Sluckio žmona Elena ir Elžbieta Radvilaitė). Pažymėta senoji Siniakovo vieta (*Mieysce starego Siniakowa*) ir Jokūbovčiznos kaimas. Brėžinio apačioje – senas Polocko vieškelis. Centre pažymėtos naujos Mankovičių dvaro ir Siniakovo palivarko ribos (*poczyna się granica teraznieyszą Mankowska; teraznieysza Mankowska granica ku folwarkowi Siniakowa pomknie [...] tu znaki swieze [...] nach zaciosy y krzyz na dębę*). Prie naujos ribos pažymėtas Botvinų kaimas, pro kurį vedė kelias link Mankovičių dvaro. Jo sankryžoje su Polocko vieškeliu yra akmuo (*kamien stayący*). Nurodyta, kad Gri-vos upelis atitinka ribą (*Ruczaiem Hryną nazwanym Jm. X. Zienowicz prowadził gra-nica*). Plano apačioje, prie Polocko vieškelio, nupieštas Mankovičių miestelis. Nuo jo teka Lučaikos upė (*Rzeką Luczayke w Kust Wierbowy*). Apatiniame kairiajame brėžinio kampe yra Mankovičių dvaras, šalia jo surašyta informacija apie mokesčius: *Z dwor-ney paszni Mankowskiej należy dziewięcina snopna so Altaryi Miadzielskiej funduszem r[ok]u 1543 w dzien Bożego ciała opisana w zamku Miadzielskim. Virš jo pavaizduo-ta Mankovičių dvaro klebonija (*Plebania x[ię]dza priesbitera Monkowskiego*), bažnyčia (*Cerkiew Mankowka*), tvenkinys (*Staw*) ir malūnas (*Młyn Mankowski w ktorym wolna mliwo Jm xięzu altarysacie Miadzielskiemu bez płaty y mierki funduszem opisane r[ok]u 1543 w dzien Bożego ciała*). Brėžinio viršuje nupiešti du riboženkliai – kaupai (*Kopiec*), prie kurių pažymėtos Pastovių kaimo ribos su Siniakovu ir Mankovičiais (*[Kopiec] Postawski z Siniakowem y Mankowiczami; [kopiec] Postawski z Siniakowem [y] Manko-wiczami od ktorego poczyna się granica borem idzie do ruczaja nazwanego Prowe[ys]ga*)).*

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Rzeka Luczayko</i>	Lučaikos upė	
<i>Hryna ruczay</i>	Gri-vos (?) upelis	Nenustatytas
<i>Ruczay Krzywy</i>	Kžyvy (?) upelis	Nenustatytas
<i>Ruczay Proweyga</i>	Proveigos (?) upelis	Nenustatytas
<i>Ruczay Szczepanowski</i>	Ščepanovskio upelis,	Nenustatytas
<i>przewany Rubiez</i>	pervadintas Rubežiumi (?)	
<i>Zamek Miadzielski</i>	Medilo pilis	Medilas (Medilo r.)
<i>Miasteczko Mnkowicz</i>	Mankovičių miestelis	Mankovičiai (Pastovio r.)
<i>Dwor Mankowski</i>	Mankovičių d.	Mankovičiai
<i>Folwark Altaryski Siniakow</i>	Altarijos palivarkas	Nenustatytas
	Siniakovas	
<i>Wies Jokubowczyzna</i>	Jokūbovčyznos (?) k.	Nenustatytas
<i>Wies Bocwinowicze</i>	Botvinų k.	Botvinai (Pastovio r.)
<i>Wies Lipniki</i>	Lipnikų k.	Lipnikai (Pastovio r.)
<i>Wies Postawska</i>	Pastovių k.	Pastovys (Pastovio r.)
<i>Stary gościniec Polocki</i>	Senas Polocko vieškelis	Polockas (Polocko r.)
<i>Droga teraznieysza z Mankowicz do Siniakowa</i>	Dabartinis kelias iš Mankovičių į Siniakovą	
<i>Droga z Mankowicz do Postow [na] wies Postawską</i>	Kelias iš Mankovičių į Pastovį, į Pastovių k.	
<i>Drozka ze wsi Sawicz i innych na goscinniec</i>	Keliukai iš Savičių k. link vieškelio	Savičiai (Pastovio r.), Polocko vieškelis
<i>Droga stara do Siniakowo przez wies Bocwinowicze iduce</i>	Senas kelias į Siniakovą, einantis pro Botvinus	Botvinai
<i>Drozka ze wsi Lipnik do miasteczka Mankowicz przez błoto Hrazkie</i>	Keliukas iš Lipnikų k. į Mankovičių miestelį, vedęs pro Grazkos pelkę	Lipnikai, Mankovičiai

Mapa graniczna Folwarku
Siemakowa do Alkary
Miej na drogę od 1714 roku
roku 1623. Mica Lin
16. Dna
wiel in. K. Nicolaja
wystawiony P. Lesana
miej. Mica Lin

Stosunek granicy
Postawski z Siemakowem o
Mankowiczami
Wid do Luceja narwanego

Ruczaj Rozepanowski przez wazy

Folwark Siemakow ad
Luceja narwanego
w 1714 roku
wiel in. K. Nicolaja
wystawiony P. Lesana
miej. Mica Lin

wies Jakubowicza

Ruczaj Krzywy

Granica między
Ruczajem Krzywym
a Siemakowem
do M. A. Stralicy

Miasteczko
AAAAAA

Postawski
Siemakow

83 Medilo altarijos Siniakovo palivarko ribų brėžinys. Sukurtas Medile, 1759 m. / Land boundary scheme of Siniakov folwark of Myadzyel possessions. Created in Myadzyel, 1759

Rankraštinis brėžinys, VUB RS F5-F124-31413_8. Pavadinimas lenkų k.: *Mapa folwarku altaryi staro Miadzielskiew nazwanego Siniakowo, graniczącego z Postawami, Mankowiczami y Męczeniqtami. Delineowana roku 1759 m[iesia]ca augusta 18 dnia.* Dorsalinis įrašas verso pusėje: *Mappa Altaryi Miadzielskiew.* Dokumento formatas – 34,9 × 41,7 cm. Senas inventorinis numeris – Nr. 12. Popieriaus vandenženklis priklausio *Vienagalvio aro* vandenženklių grupei. Pieštas tušu, nespaltotas.

Pasaulio šalių kryptys užrašytos lotynų k. Lapo viršuje yra vakarai (*Occidens*). Turinio objektai išdėstyti įvairiomis kryptimis. Apytikslis mastelis – 1:35 000 cm.

Siniakovo palivarką iš vakarų riboja Pastovių žemės, iš šiaurės – Mančaniatų palivarko žemės, iš pietų – Mankovičių miestelio ir dvaro valdos. Šalia pavaizduotos Lučaikos upės Polocko vieškelis pro Mankovičių miestelį, smuklę (*Karczma*) ir bažnyčią (*Cerkiew, Presbiteria*) veda į Vilnių. Jo sankryžoje su keliu į Siniakovą yra akmuo (*Kamien stojący*). Prie Mankovičių dvaro pavaizduotas malūnas (*Młyn*) ir tiltas per Medilos upę. Dokumente pažymėta ir daugiau panašių objektų.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Gora Lysa</i>	Plikasis kalnas	Nenustatytas
<i>Rzeka Luczayka</i>	Lučaikos upė	Lučaika
<i>Rzeka Miadzielica przez staw Postawski płynąca</i>	Medilos upė, tekanti prieš Pastovio užtvanką	Medila
<i>Ruczay Ploski do Luczayki ciekący</i>	Plosko (?) upelis, tekantis iki Lučaikos	Nenustatytas
<i>Ruczay Ploski do Miadzielicy ciekący, graniczący Postawy</i>	Plosko (?) upelis, tekantis iki Medilos, besiribojantis su Pastoviu	Nenustatytas
<i>Ruczay Szczepanowski do Luczayki ciekący</i>	Ščepanovskio (?) upelis, tekantis iki Lučaikos	Nenustatytas
<i>Ruczay Szczepanowski do Miadzielicy ciekący</i>	Ščepanovskio (?) upelis, tekantis iki Medilos	Nenustatytas
<i>Ruczay Hrywa wpadają w Ruczay Szczepanowski</i>	Grivos (?) upelis, įtekėjęs į Ščepanovskio upelį	Nenustatytas
<i>Ruczay Proweyga początek granicy Siniakowey zaprysieżoney z Mankowicz</i>	Proveigos (?) upelis, ribos pradžia tarp Siniakovo ir Mankovičių	Nenustatytas
<i>Miasteczko Monkowskie</i>	Mankovičių miestelis	Mankovičiai (Pastovių r.)
<i>Dwor Mankowski</i>	Mankovičių d.	
<i>Postawy</i>	Pastovys	Pastovys (Pastovio r.)
<i>Markowszyczna</i>	Markovšyzna (?)	Nenustatytas
<i>Wies Lipnicka do Męczeniqt należąca</i>	Lipnikų k., priklausantis Mančaniatams	Lipnikai (Pastovio r.) Mančaniaty (Pastovio r.)
<i>Wies Jakubowszczyzna</i>	Jokūbovčyznos (?) k.	Nenustatytas
<i>Wies Botwinowcze</i>	Botvinų k.	Botvinai (Pastovio r.)
<i>Szurpiki Wielkie do Postaw nalezące</i>	Didieji Šurpikai, priklausantys Pastoviui	Šurpikai (Pastovio r.)
<i>Januszkowo</i>	Januškovo (?)	Nenustatytas
<i>Siniakow</i>	Siniakovas	Nenustatytas
<i>Folwark Konono XX Franciszkanow Postawskich</i>	Pastovio pranciškonų Kononovo (?) palivarkas	Nenustatytas
<i>Urocyszcz Pietraszowo</i>	Petrašovo (?) užsienis	Nenustatyta
<i>Dubonosowszczyzna</i>	Dubonosovščyzna (?)	Nenustatyta
<i>Ozarkowszczyzna</i>	Ozarkovščyzna (?)	Nenustatyta
<i>Wieslisniki na pustowinie altariskiew zabudowana</i>	Vieslisnikai (?), pastatyti altarijos dykvietėje	Nenustatyta
<i>Naretowszczyzna</i>	Naretovščyzna (?)	Nenustatytas
<i>Gosciniac stary Polocki przez Mankowicze do Wilna</i>	Senas vieškelis iš Polocko pro Mankovičius į Vilnių	Polockas (Baltarusija), Vilnius (Lietuva)
<i>Z Mankowicz droga nowa do Siniakow</i>	Naujas kelias iš Mankovičių į Siniakovą	
<i>Z Mankowicz droga stara do Siniakow</i>	Senas kelias iš Mankovičių į Siniakovą	
<i>Z Siniakow droga do Postaw</i>	Kelias iš Siniakovo į Pastovį	
<i>Z Mankowicz droga nowa przez kurhany</i>	Naujas kelias iš Mankovičių pro pilkapį	
<i>Drozka przez bor do błota Hrazkiego</i>	Keliukas pro šilą link Grazkos pelkės	

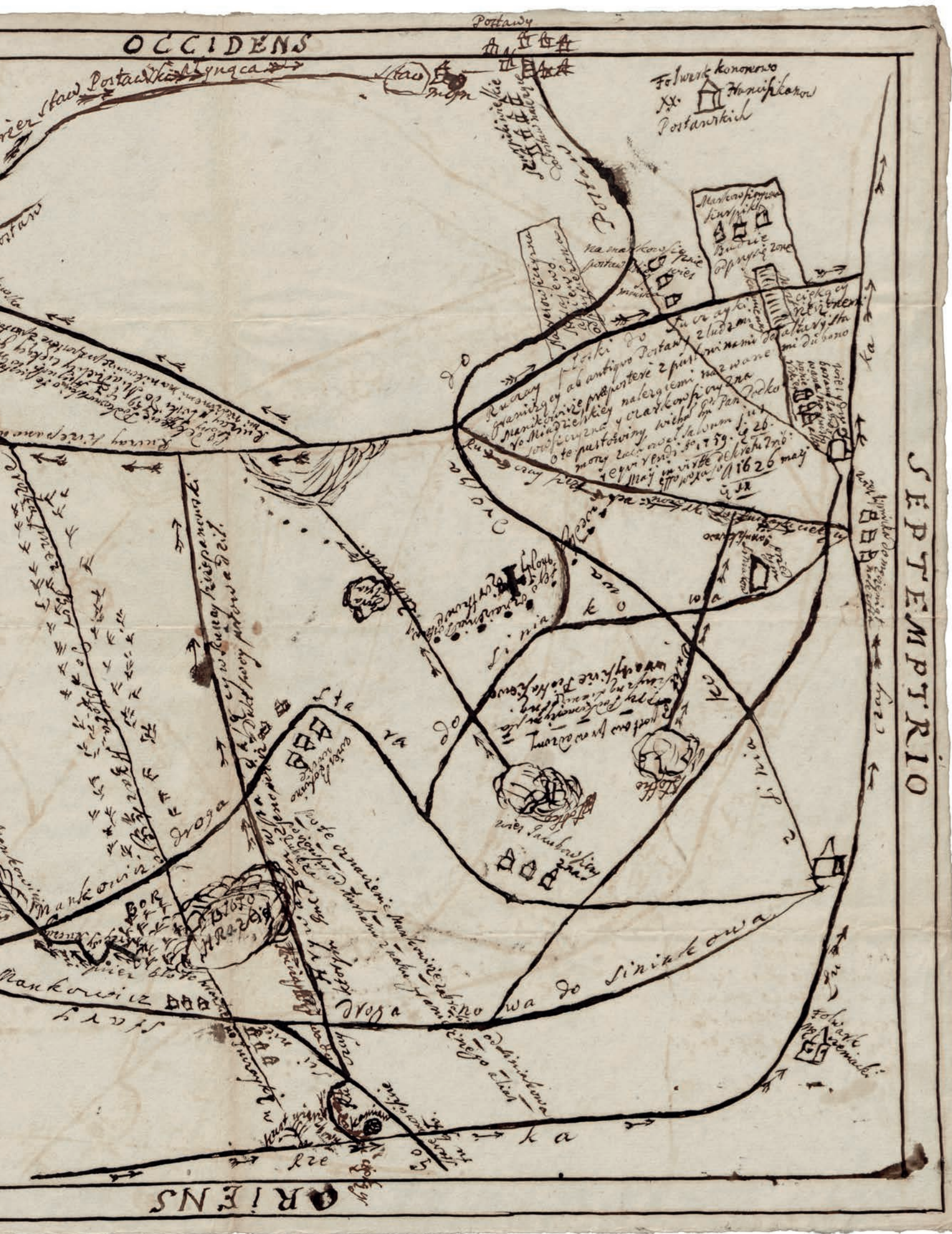
OCCIDENS

Postawy

Felwiesz kononowo
XX. Hnospikow
Postawicki

SEPTENTRIO

ORIENTIS

84 Polocko bernardinų vienuolyno planas. Sukurtas Polocke, 1802 m. / Plan of Polotsk Bernardine monastery. Created in Polotsk, 1802

Rankraštinis planas, VUB RS F23-108_5. Pavadinimas lenkų k.: *Mappa placu xięzy bernardynow Połockich zrysowana przez xiędza Paterna Woyszwiłły zakonnika. R[ok]u 1802 mę[sia]ca lipca 1 dnia. Cały ten plac zawiera w sobie morgow 2, sznur kwadratowy[ch] 1, prętot kwadratowych 74, precikow kwadratowych 52. Dokumento formatas – 46 × 64,8 cm. Lapo verso pusėje VUB antspaudas su įrašu 23-108/5. Seni inventoriniai numeriai: Inv. Nr. 105, 5. Popieriaus vandenženklis priklauso *Liūto* vandenženklių grupei, popieriaus dirbtuvės inicialai *JHonig&Zoonen*. Pieštas tušu, spalvintas akvarele.*

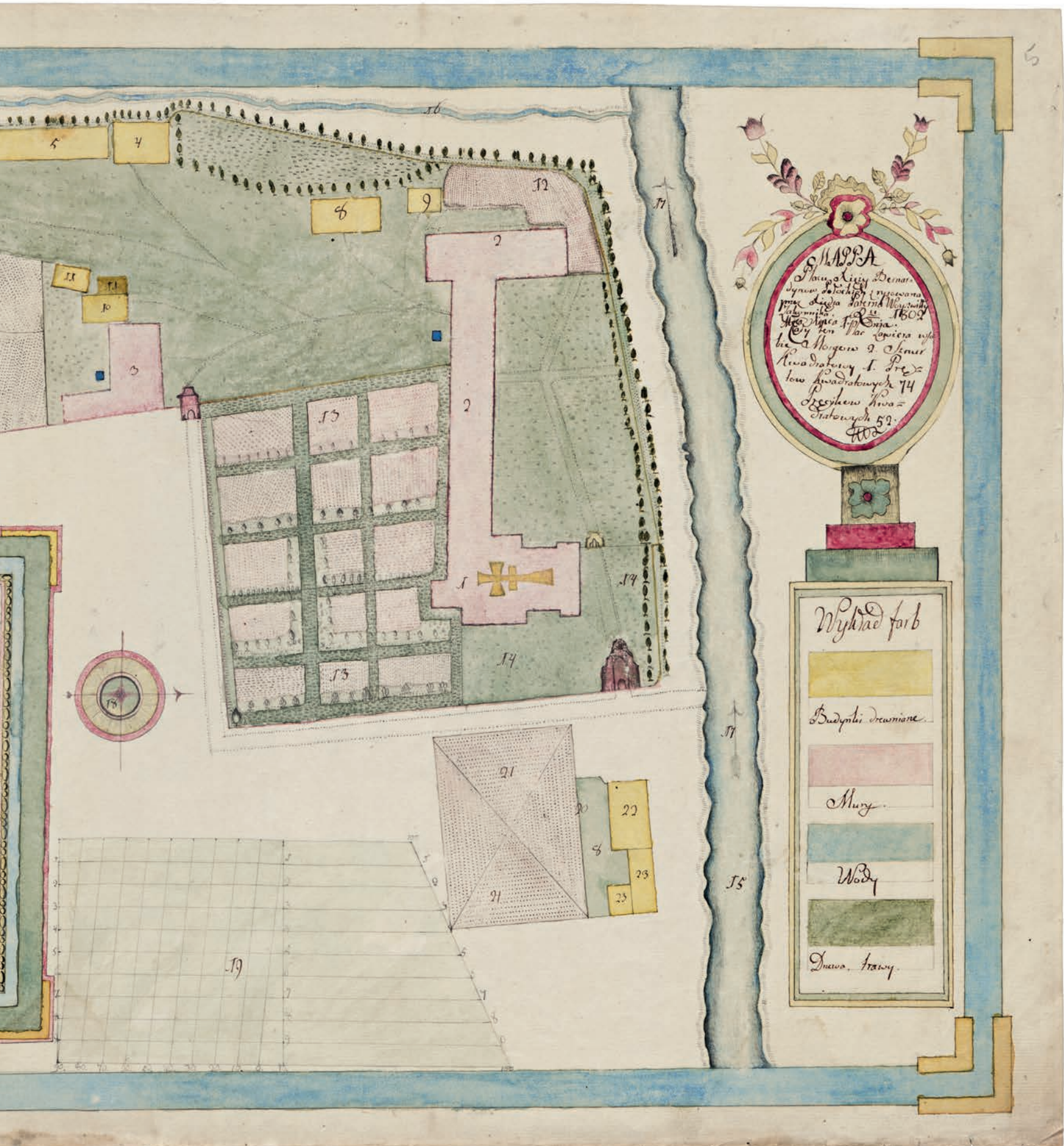
Pasaulio šalis rodo vėjų rožę (*Igla magnesowa*), jos rodyklė nukreipta šiaurės kryptimi. Atitinkamai pagal tai viršuje yra vakarų kryptis. Visi pavaizduoti objektai orientuoti į viršų. Nustatyti apytikslį mastelį nepakanka duomenų.

Plane dvi legendos: pateiktoje dešinėje pusėje paaiškintos spalvomis pažymėtų objektų reikšmės (*Wyklad farb*), legendoje kairėje pusėje surašytas skaičiais pažymėtų geografinių objektų paaiškinimas (*Regestr szczegulmiesznych przedmiotow znaydujących się na mapie*). Plano apačioje yra matavimų lentelė (*Skala*).

Dokumente pavaizduotas Polocko bernardinų vienuolynas, Šv. Mergelės Marijos bažnyčia, medžiais apsodinta vienuolyno teritorija, kapinės, alaus darykla, vandens malūnas, ledainė, kepykla, ūkiniai pastatai, sodai (*Ogrod, ogrod szpitalny*), daržas ir kiti objektai.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
Dzwina	Dauguva	Upė
Rzeczuska wpadająca do Dzwiny	Upelis, įtekantis į Dauguvą	
Kosciół	Bažnyčia	Polocko Šv. Mergelės Marijos bažnyčia (neiškliko)
Klasztor	Vienuolynas	Polocko bernardinų vienuolynas

MAPA
 Planu Miasta Demar.
 Synowa, położonego w powiecie
 Lublinskim, między Wodami
 i Łąkami, 1602.
 Czym ten Plan powiada widać
 być, że Miasto i Słonec
 kwadratowy, i. Prę-
 łożenie kwadratowe 74
 Prężenie kwad-
 ratowe 59.
 1702

Wykład farb
 Budynki drewniane
 Mury
 Wody
 Trawa, trawy

85 Smolensko vaivadijos ir Oršos pavieto ribų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1799 m. / Land boundary map of Smolensk voivodeship and Orsha powiat. Place of creation unknown, 1799

Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-107. Pavadinimas lenkų k.: *Mapa granicy powiatu Orszanckiego z wojewodztwem Smolenskim przez WW J[ei] m[ilos]ci PP rewizorow Marcina Ratomskiego podkom[orzego], Antoniego Hlebickiego Jozefowicza sędziego ziem[skiego], Michała Krogera sędziego grodzkiego, urzędnikow tegoz powiatu, w r[ok]u 1766 m[esia]ca pazdzier[nika] obiechaney y zrewidowaney przez nas, komornikow: Antoniego Muswica Szadurskiego, Leono Woropaia, Władysława Korwina Skalskiego, po przemierzeniu teyze granicy, w r[ok]u y miesiacu wyz wyrazonym, odrysowana z oznaczeniem kolorami – zielonym p[owia]ttu Orszanckiego, czerwonym – w[oiwodzt]wa Smolenskigo, litterami – uroczyszcz, miasteczek y wsios obostronnych lidzbą fortpostow Rossyiskich. (Originale pasirašė) Marcin Antoni Ratomski podkom[orzy] p[owia]ttu Orszan[skiego], iako pierwszy rewizor p[owia]ttu Orszan[skiego]; Antoni Hlebicki Jozefowicz sędzia y presyden[t] sęd[ow] ziem[skich] y w[oiwodzkich]; Michał Kroger sędzia grodzki p[owia]ttu Orszan[skiego]; Antoni Tadeusz Muswic Szadurski kom[ornik] graniczny p[owia]ttu Orszan[skiego]; Leon Woropay komornik p[owia]ttu Orszan[skiego]; Władysław Skalski komornik graniczny p[owia]ttu Orszan[skiego]. Dokumento formatas – 42,6 × 52,8 cm. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašu 23-107. Senas inventorinis numeris Inv. Nr. 107, senas šifras – 495. Popieriaus vandenženklis priklausio Paštavežių rago vandenženklių grupei, popieriaus dirbtuvės inicialai D&C Blauw. Pieštas tušu, spalvintas akvarele.*

Žemėlapyje pasaulio šalis išreiškia vėjų rožė, jos strėlė rodo šiaurės kryptį. Atitinkamai žemėlapiu viršuje yra vakarai. Dauguma pavaizduotų objektų orientuoti į lapo viršų. Apytikslis mastelis – 1:88 000 cm.

Žemėlapiu apačioje yra matavimų lentelė: *Scala geometriczna AB ma w sobie sznurow geometrycznyvh 400. Sznur ma stop 150. Scala geograficzna EF ma w sobie mil polskich 3. Milam a stop 19988. Turinyje pavaizduota linijinė Smolensko vaivadijos ir Oršos pavieto riba, pažymėtos pasienio gyvenvietės, upių vagos ir santakos. Žemėlapiu viršuje pateiktas ribos atkarpų ([Pri]mo, [secun]do) paaiškinimas. Atskirai surašyti anksčiau Rusijos pusėje (Smolensko vaivadijoje) buvę (iki ATR panaikinimo) pasienio įtvirtinimai, kurie žemėlapyje žymėti romėniškais skaitmenimis nuo 1 iki 19 (Fortposty Rossyskie). Dalis jų atitiko gyvenvietes, o dalis – specialius pasienio apsaugos postus (Puszczy na Star[em] goscin[ce], w puszczy, Witowa Gura). Prie kai kurių postų pažymėta, kad jie nugriauti (Borsukowski zniesiony, Krasny Łoh zniesiony, Kurhan zniesiony, Nowy zniesiony).*

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>R[zeka] Jelna</i>	Jelnios upė	
<i>R[zeka] Radomka</i>	Radomkos upė	
<i>R[zek] Husinka</i>	Gusinkos (?) upė	Nenustatyta
<i>R[zeka] Berezina</i>	Berezinos upė	
<i>R[zeka] Dniepr</i>	Dniepro upė	
<i>R[zeka] Miereia</i>	Merejos upė	
<i>R[zeka] Iwata</i>	Ivatos upė	
<i>Rzeczka Zeliwna</i>	Želibnios upelis	
<i>Rzeczka Smerdziacza</i>	Smerdiačkos upelis	
<i>Woiewodztwo Mscislawskie</i>	Mstislavlio vaivadija	Mstislavlis (Baltarusija)
<i>Woiewodztwo Smolenskie</i>	Smolensko vaivadija	Smolenskas (Rusija)
<i>Powiat Orszanski</i>	Oršos pavietas	Orša (Baltarusija)
<i>Hrabstwo Dombrowięskie</i>	Sapiegų Dombrovsko grafystė	
<i>JOx Sapiehow</i>		
<i>Hrabstwa Romanowskie</i>	Radvilų Romanovskio grafystė	
<i>JPx Radziwiłłow</i>		
<i>Miasteczko polsk[ie] Husin</i>	Lenkijos miestelis Gusinas	Gusinas (Krasnojės r., Rusija)
<i>Miasto pol[skie] Lady</i>	Lenkijos miestelis Liadai	Liadai (Dubrounos r., Baltarusija)
<i>Miasto pol[skie] Baiewo</i>	Lenkijos miestelis Bajervas	Bajervas (Dubrounos r., Baltarusija)
<i>Wies Waryki</i>	Varikų (?) k.	Nenustatytas
<i>Wies pol[ska] Dubrowka</i>	Lenkijos k. Dubrovka	Dubrovka (Krasnojės r., Rusija)
<i>Wies ross[yjska] Łuczkowo</i>	Rusijos k. Lučkovas	Lučkovas (Krasnojės r., Rusija)
<i>Wies pol[ska] Bierozina</i>	Lenkijos k. Berezinas	Berezinas (Krasnojės r., Rusija)
<i>Wies pol[ska] Prychaby</i>	Lenkijos k. Prychabai (?)	Nenustatytas
<i>Wies pol[ska] Wilowo</i>	Lenkijos k. Vilavas (?)	Nenustatytas
<i>Wies pol[ska]Kuszewo</i>	Lenkijos k. Kuševas (?)	Nenustatytas
<i>Wies pol[ska] Rochmanki</i>	Lenkijos k. Rochmankai (?)	Nenustatytas
<i>Wies pol[ska] Sieliszczce</i>	Lenkijos k. Sieliščė (?)	Nenustatytas
<i>Wies pol[ska] Moskolonki</i>	Lenkijos k. Maskalenkai (?)	Maskalenkai (Krasnojės r., Rusija)
<i>Wies ross[yjska]Kozły</i>	Rusijos k. Kozly (?)	Kozly (Krasnojės r., Rusija)

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Wies pol[ska] Biekiedowo</i>	Lenkijos k. Bekedovas (?)	Nenustatytas
<i>Wies pol[ska] Raczkowszczyzna</i>	Lenkijos k. Račkovščyzna (?)	Nenustatytas
<i>Wies ross[yjska] Klimięce</i>	Rusijos k. Klimentai	Klimentai (Krasnojės r., Rusija)
<i>Wies pol[ska] Solowie</i>	Lenkijos k. Solovji (?)	Nenustatytas
<i>Wies ross[yjska] Chwiłaty</i>	Rusijos k. Filatai	Filatai (Krasnojės r., Rusija)
<i>Wies ross[yjska] Szamony</i>	Rusijos k. Samonai	Samonai (Krasnojės r., Rusija)
<i>Wies ross[yjska] Płowny</i>	Rusijos k. Plaunai	Plaunai (Krasnojės r., Rusija)
<i>Wies ross[yjska] Szalbany</i>	Rusijos k. Šelbanai	Šelbanai (Krasnojės r., Rusija)
<i>Wies pol[ska] Maslino</i>	Lenkijos k. Maslino	Maslino (Dubrounos r., Baltarusija)
<i>Wies ross[yjska] Czarnyszy</i>	Rusijos k. Černyšai	Černyšai (Krasnojės r., Rusija)
<i>Wies ross[yjska] Linno</i>	Rusijos k. Glinoje	Glinoje (Krasnojės r., Rusija)
<i>Wies pol[ska] Kisiele</i>	Lenkijos k. Kisieliai	Kisieliai (Dubrounos r., Baltarusija)
<i>Wies pol[ska] Rudaszkowo</i>	Lenkijos k. Rudaškovas	Rudaškovas (Dubrounos r., Baltarusija)
<i>Wies pol[ska] Leparowszczyzna</i>	Lenkijos k. Lapirovsčina	Lapirovsčina (Dubrounos r., Baltarusija)
<i>Wies ross[yjska] Kowszycze</i>	Rusijos k. Kovšičiai	Kovšičiai (Krasnojės r., Rusija)
<i>Wies pol[ska] Walki</i>	Lenkijos k. Valkai (?)	Nenustatytas
<i>Wies pol[ska] Borsuki</i>	Lenkijos k. Borsukai (?)	Nenustatytas
<i>Wies pol[ska] Korwiaki</i>	Lenkijos k. Korviakai (?)	Nenustatytas
<i>Wies ross[yjska] Szczyna</i>	Rusijos k. Šcyna (?)	Nenustatytas
<i>Uroczyszczce Roszczyryna Buda</i>	Užusienis Roščyryna Buda (?)	Nenustatytas

86 Ušačų miestelio ir aplinkinių žemių žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, 1792 m. / Map of Ushachy town and neighbouring lands. Place of creation unknown, 1792

Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-110. Pavadinimas lenkų k.: *Mappa miasta Uszacza z przyległościami. Dnia 16 lipca 1792 zrysowana.* Dokumento formatas – 31,6 × 39,5 cm. Lapo verso pusėje – VUB antspaudas su įrašu 23-110, senas inventorinis numeris Inv. Nr. 110, senas šifras – 580. Popieriaus vandenženklis priklauso *Paštavežių* rago vandenženklių grupei. Pieštas tušu, nespaltotas.

Pasaulio šalių kryptis išreiškia vėjų rožės strėlė, rodanti į lapo viršų. Vietovės geografinių objektų padėtis rodo, kad lapo viršuje yra vakarai. Nustatyti apytikslių žemėlapio mastelį nepakanka duomenų.

Apatiniame kairiajame lapo kampe pateikta legenda, joje išaiškinti dokumente skaičiais pažymėti geografiniai objektai. Vaizdžiai išreikštas krašto vaizdis, gyvenvietė, geografiniai objektai.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
		Ušačkos upė, žemėlapyje nepažymėta
<i>Kościół XX Dominikanow</i>	Dominikonų bažnyčia	Šv. Jeronimo bažnyčia ir dominikonų vienuolynas
<i>Cerkiew XX Bazyljanow</i>	Bazilijonų vienuolynas	

Mappa Miasta
Uszacza.

Z przyleglosciami
Dnia 16 Lipca 1792.

Zrynowana

580.

87 Sudilovičių, Kirejevo ir Puščajų kaimų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, XVIII a. pabaiga / Land boundary map of Sudilovichi, Kireevo and Puszcziae villages. Place of creation unknown, late 18th century

Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-109. Pavadinimas lenkų k.: *Mapa trzech wiosek idą Sudziłowicz, Kirejowa y Puszczajuw w woytowstwie Tuchinskim przemierzonych*. Dokumento formatas – 24,6 × 39,9 cm. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašu 23-109, senas inventorinis numeris Inv. Nr. 109, senas šifras – 551. Popieriaus vandenženklis priklauso *Lelijos* vandenženklių grupei. Pieštas tušu, spalvintas akvarele.

Pasaulio šalis vaizduoja vėjų rožė, jos strėlė rodo į kairę – šiaurė (*S[eptentrio]*). Lapo viršuje yra rytai (*Or[ient]*). Apytikslis mastelis – 1:23 000 cm.

Žemėlapiu dešinėje yra lentelė, paaiškinanti lotyniškais raidėmis ir skaičiais pažymėtus sklypus ir inventorinius duomenis (*Klucz do mappy*). Apačioje – matavimų lentelė (*Scala sznurow czterdziecie N° 40*). Virš jos pateiktas spalvų išaiškinimas (*Kolory wyrazią grunt pod wsiami szkrzynne, będące papier zas sam przez się biały znaczy grunt cudzy albo swoi niemierzony*). Dokumente pažymėti Sudilovičių, Kirejevo, Puščajų kaimai ir jų žemės.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Wies Sudziłowicze</i>	Sudilovičių k.	Sudilovičiai (Dubrounos r.)
<i>Wies Kirejowo</i>	Kirejevo k.	Kirejevo (Dubrounos r.)
<i>Puszczaje</i>	Puččajai (?)	Nenustatytas
<i>Romaniońki</i>	Romanionkai (?)	Nenustatytas
<i>Zascianek nieszkarudny do Teolina należący</i>	Užusienis, priklausantis Teolinui	Teolinas (Dubrounos r.)
<i>Rozrobek woyta Tuchinskiego</i>	Tuchino vaito dirbama žemė	Navaja Tuchin (Dubrounos r.)

Mapa trzech wio
 Jed. idg. Ondziłwias, Kire
 jowa z Puszczajew w
 Woj. Kurlandzie Suchinjin
 przemierzung.

Wolny wyrazaj grunta pod wia
 mi Szarynne bez papier
 zaś sam przez się biał, znaczy
 grunt cudzy albo swój niemierzony.
 Scała Linnow Cakrodziepie N. 10.

Aluz do Mapy.

		Miarą Kwadratową.		
		Włok	Prut	Prut
N. 99 ^{mu}	Grunta Wsi Ondziłwias Szarynne Orome -	21		
	Pozrobli pod Szaryn Podmoku Kyzelwsi -	4		
N. 100 ^{mu}	Pozrobek Wosy Suchinlicy Kyzelwsi Kuzharz g. mch.	1.200		
N. 101 ^{mu}	Wsi Kirejowa grunta.	5.100		
N. 102 ^{mu}	Pozrobek pod Szaryn -	3		
N. 103 ^{mu}	Kyzelwsi Mchz g. Kuzharz	20.20		
N. 104 ^{mu}	grunta Wsi Puszajew jow użycze Szarynne	4.15		
	Pozrobli Kyzelwsi za Lafiankiem Szaryn lezaj te - - - -	19.100		
N. 105 ^{mu}	So między Szarynnemi gruntami Wsi Puszajew Mchz g. Dagna - -	9.150		
Summa Włok		17.250		
N. 106 ^{mu}	So między gruntami Szaryn nemi Wsi Puszajew g. Kuzharz Ondziłwias grunta Lafian leu Seolnlicz do Polsejow niemierzony.			

88 Achremcų kaimo žemių žemėlapis. Sukurtas Valinčiuose, 1805 m. / Land boundary map of Achremcy village. Created in Volyncy, 1805

Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-105. Pavadinimas lenkų k.: *Mappa wsi zwanej Achremcy [ašnie] W[ielmożnego] Swołynskiego, marszałka, geometryczna, wedle rozmiaru zrysowana przezemnie Antoniego Tołłockę, ucznia klasy II w szkołach Publicznych Zabialskich r[ok]u 1805*. Dokumento formatas – 50,5 × 64,5 cm. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašu 23-105. Senas inventorinis numeris Inv. Nr. 105, senas šifras – 366. Pieštas tušu, spalvintas akvarele.

Vėjų rožės strėlė nukreipta į kairę lapo pusę, bet kryptis neužrašyta. Žemėlapio geografinių objektų išsidėstymas rodo, kad jo viršuje yra pietūs. Turinyje pavaizduoti objektai orientuoti į pietus. Nustatyti mastelį nepakanka duomenų.

Žemėlapio kairėje pusėje yra kaimo žemių matmenys ir legenda, kuri paaiškina lotyniškėmis raidėmis pažymėtus geografinius objektus (*Wykład znakow*).

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Rzeka Drysa</i>	Drisos upė	
<i>Wies Achremcy</i>	Achremcų k.	Achremcai (Verchniadzvinsko r.)

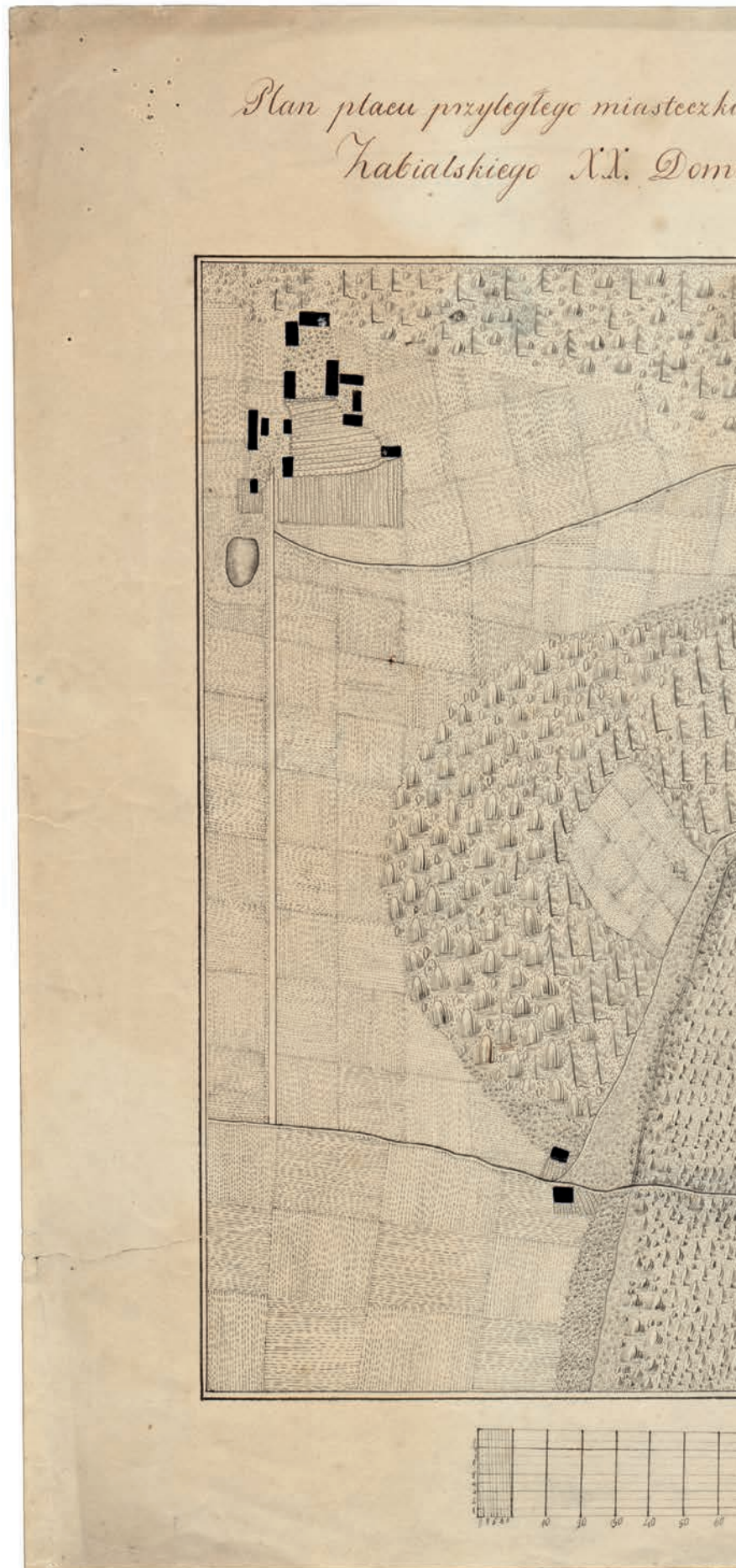

89 Valinčių miestelio ir jo apylinkių planas.
Sukurtas Valinčiuose, 1834 m. / Plan of the town
of Volyncy and its surroundings. Created in
Volyncy, 1834

Rankraštinis planas, VUB RS F23-111. Pavadinimas lenkų k.: *Plan placu przyległego miasteczku Wołynców, zdięty przez uczniow trzech klass wyższych gimnazyum Zabialskiego XX Dominikanow. Roku 1834 w pierwszych dniach maja*. Informacija apie sudarytoją: *Zrysował Felicyan Butkiewicz, uczeń klasy [pią]tej*. Dokumento formatas – 42,1 × 60 cm. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašu 23-111. Senas inventorinis numeris Inv. Nr. 111, senas šifras – 489. Pieštas tušu, nespaltotas.

Pasaulio kryptys plane nenurodytos, bet Valinčių ir Drisos upės geografinė padėtis rodo, kad lapo viršuje – šiaurė. Šia kryptimi orientuoti ir dokumente pavaizduoti objektai. Masteliui nustatyti nepakanka duomenų. Dokumento apačioje pateikta matavimų lentelė, be pavadinimo. Valinčių miestelio apylinkių plane pažymėti kaimai ir kitos gyvenvietės (be pavadinimų), keliai, upės, žemių plotai.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Miasteczko Wołyncy</i>	Valinčių miestelis	Drisos upė, žemėlapyje neįvardyta
		Valinčiai (Verchniadzvinsko r.)

Melnycom zdiesty przez Ulezniow trzech Klass wyiszych Gimnazyum
rikanow. Roku 1854. w pierwszych dniach Maja.

Krysowa Felicyan Butkiewicz Ulezeni Klassy N° 1.

90 Borkolabovo žemių ribų brėžinys. Sukūrimo vieta nežinoma, 1604 m. / Borkolabovo land boundary scheme. Place of creation unknown, 1604

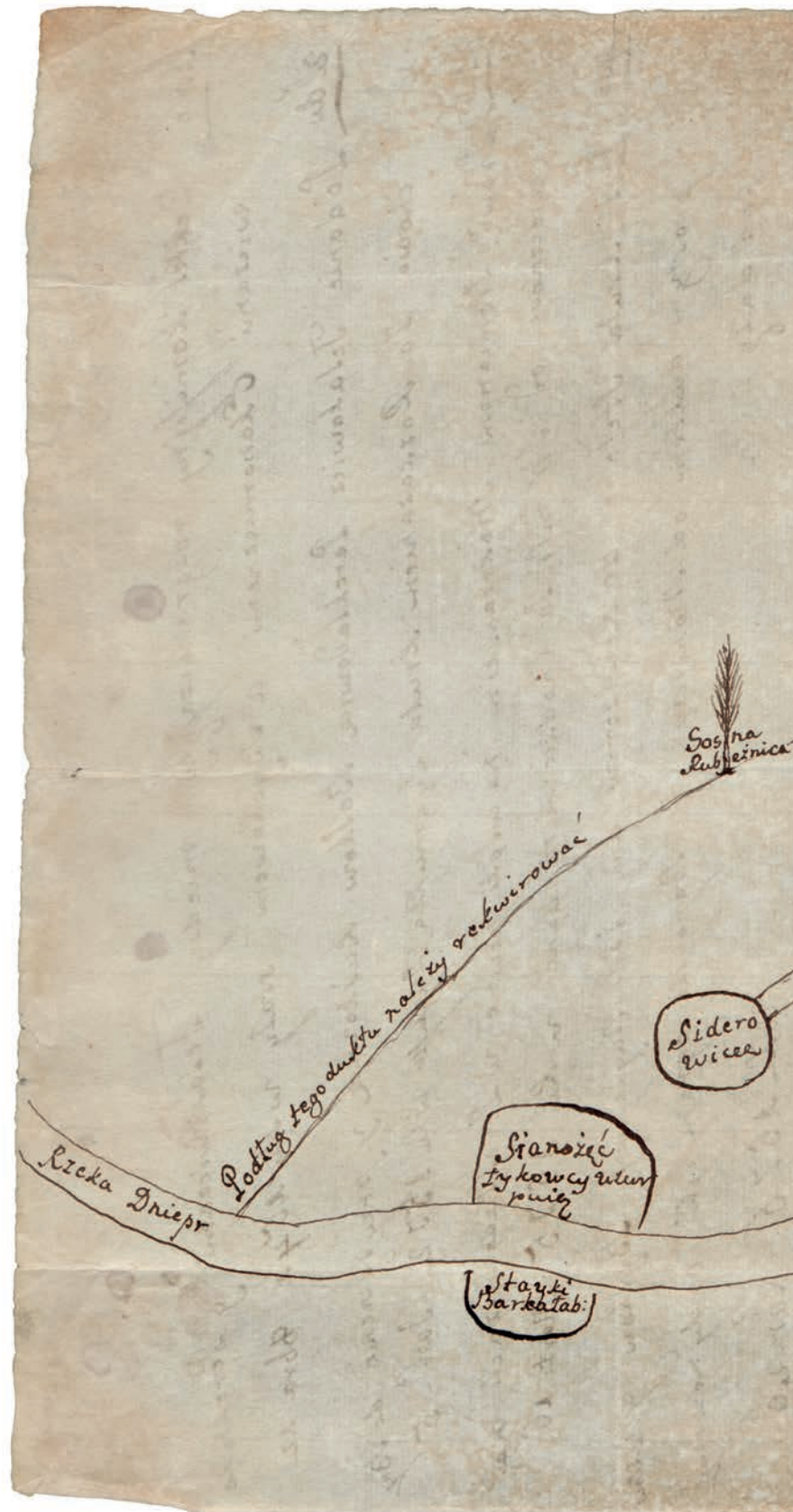
Rankraštinis brėžinys, VUB RS F23-103. Pavadinimo nėra. Dorsalinis įrašas lenkų k.: *Mappa do granicy dobr Barkulabowskich y Mohilowskich reguliujca się*. Brėžinio verso pusėje yra dokumentų sąrašas, susijęs su Bychavo apylinkių žemių ribų nustatymu. M. Brenszteinas šaltinį datavo XVIII a. Tačiau jo rašto braižas verčia paankstinti datavimą. Tikėtina, kad brėžinys darytas 1604 m., nes jo verso pusės dokumentų sąrašas kaip tik minimas 1604 m. Borkolabovo žemių atribojimas (*Ograniczenie Barkulabowskie stałe w roku 1604 n[owem]bra 1 [d]ię*). Dokumento formatas – 24 × 38 cm. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašu 23-103, senas inventorinis numeris Inv. Nr. 103, senas šifras – 531. Popieriaus vandenženklį nurodo romėniškas skaitmuo III. Pieštas tušu, nespalvotas.

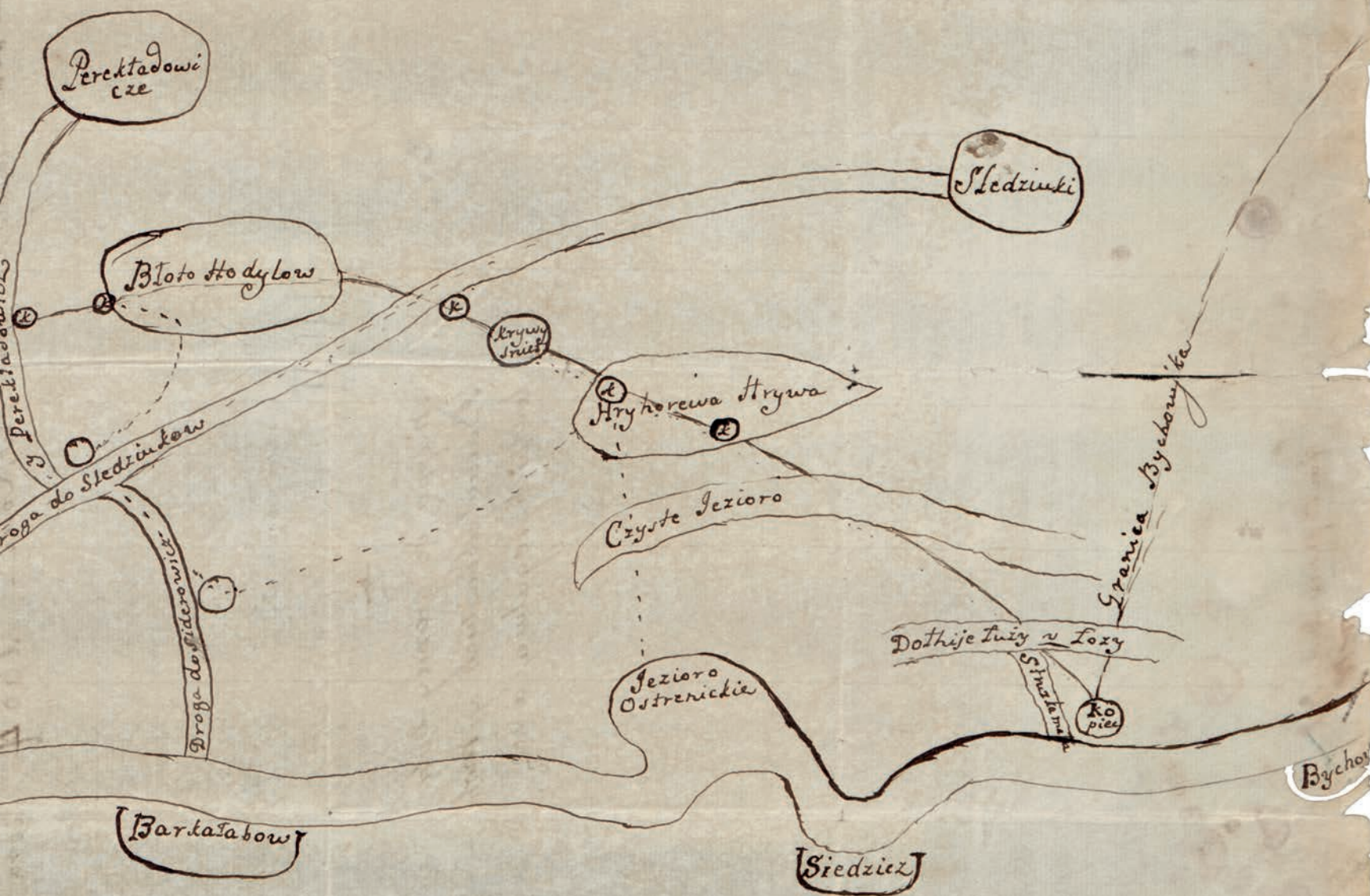
Pasaulio šalys nepažymėtos, bet Dniepro upės vagos ir gyvenviečių santykis rodo, kad lapo viršuje yra rytai. Didesnė dalis turinyje pavaizduotų objektų orientuoti į lapo viršų. Apytikslis mastelis – 1:36 000 cm.

Brėžinyje pažymėtos Borkolabovo žemių ribos su Bychavu (*Granica Bychowska*) ir rekvizuota valda (*Podług tego dukta należy rekwirować*).

Dokumentas publikuotas: *Alexandrowicz S. Kartografia Wielkiego Księstwa Litewskiego, s. 319.*

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Rzeka Dniepr</i>	Dniepro upė	
<i>Czyste Jezioro</i>	Čistų ež. (?)	Nenustatytas
<i>Jezioro Ostrenickie</i>	Ostrenickių ež. (?)	Nenustatytas, panašus į Dniepro išplatėjimą
<i>Błoto Hodylow</i>	Godylevo pelkė	Žinomas Godylevo ežeras
<i>Bychow</i>	Bychavas	Bychavas (Baltarusjia)
<i>Borkulabow</i>	Borkolabovas	Borkolabovas (Bychavo r.)
<i>Stayki Barkulab.</i>	Borkolabovo Staikai	Staikai (Mogiliavo r.)
<i>Siderowicze</i>	Sidorovičiai	Sidorovičiai (Mogiliavo r.)
<i>Perekładowicze</i>	Perekladovičiai	Perekladovičiai (Bychavo r.)
<i>Sledziuki</i>	Slediukai	Slediukai (Bychavo r.)
<i>Siedzicz</i>	Sedičius	Sedičius (Bychavo r.)
<i>Sianożęc Lykowcy</i>	Lykovo šienaujama žemė	Lykovo (Mogiliavo r.)
<i>Droga do Sledziukow</i>	Kelias į Slediukus	
<i>Droga do Siderowicze y Perekładowicz</i>	Kelias į Sidorovičius ir Perekladovičius	

91 Bychavo grafystės žemėlapis. Sukurtas Bychave, 1826 m. / Bykhaw County map. Created in Bykhaw, 1826

Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-102_1. Pavadinimas lenkų k.: *Mappa Hrabstwa Bychowskiego*. M. Brenszteinas šaltinį datavo pagal žemėlapio priedą: *Wykaz dusz rewizyjnych Hrabstwa Bychowskiego 1826 roku maia 29 dnia* (VUB RS F23-102_2). Dokumento formatas – 41,9 × 51,6 cm. Lapo verso pusėje – VUB antspaudas su įrašu 23-102/1, seni inventoriniai numeriai Inv. Nr. 102, 125, senas šifras – 513. Popieriuje yra vandenženklis fragmentas, jame matyti popieriaus dirbtuvės inicialai *C&I Honig*. Pieštas tušu, spalvintas.

Žemėlapyje nubrėžta strėlė rodo į viršutinį kairįjį lapo kampą – šiaurę. Atitinkamai dokumento viršuje yra šiaurės rytai. Turinyje pavaizduoti objektai orientuoti į skirtingas puses. Apytikslis mastelis – 1:200 000 cm.

Dokumente pavaizduota Bychavo grafystės teritorija su centru Bychavu, upių, gyvenviečių ir viešelių tinklas. Žemėlapio apačioje yra numeruotų gyvenviečių paaiškinimas. Iš viso jų pažymėta 39 (miestai, miesteliai, kaimai, palivarkai ir kt.). Šiuo atveju publikacijoje nėra galimybių visas jas aptarti, todėl lokalizuotos tik svarbiausios jų ir hidronimai.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Rzeka Soż</i>	Sožo upė	
<i>Rzeka Dniepr</i>	Dniepro upė	
<i>R[zeka] Kosel (?)</i>	Koselio (?) upė	Nenustatyta
<i>R[zeka] Bachanka</i>	Bachankos (?) upė	Žinomas Bachanės kaimas (Slauharado r.)
<i>R[zeka] Bołotnianka</i>	Bolotniankos upė	Kitaip vadinama Gutianka
<i>R[zeka] Wuhlaśc</i>	Uchlestės upė	
<i>R[zeka] Lachwa</i>	Lachvos upė	
<i>R[zeka] Hreza</i>	Grezos upė	
<i>R[zeka] Moszna</i>	Mošnos upė	
<i>R[zeka] Jezwa</i>	Jezvos upė	
<i>R[zeka] Druc</i>	Drutės upė	
<i>R[zeka] Dołzonka</i>	Dolžankos upė	
<i>R[zeka] Choczynka</i>	Chačinkos upė	
<i>Rzeczka Wiedziorka</i>	Vediorkos upė	
<i>J[ezioro] Prudkowske</i>	Prudkovsko ež.	
<i>Heyszyn</i>	Gaišinas	Gaišinas (Slauharado r.)
<i>Miasteczko Nowy Bychow</i>	Miestelis Naujasis Bychavas	Naujasis Bychavas (Bychavo r.)
<i>Folwark Łudczyce</i>	Ludčicų palivarkas	Ludčicai (Bychavo r.)
<i>Awuls Lahodow</i>	Lagodovo (?) palivarkas	Nenustatytas
<i>Miasto Stary Bychow</i>	M. Senasis Bychavas	Bychavas (Baltarusija)
<i>Folwark Sapieżynek</i>	Sapiežinkos palivarkas	Sapiežinka (Bychavo r.)
<i>Miasteczko Barkalabow</i>	Borkolabovo miestelis	Borkolabovas (Bychavo r.)
<i>Folwark Przyberez</i>	Priberezjės palivarkas	Priberežjė (Bychavo r.)
<i>Buynicze</i>	Buiničiai	Buiničiai (Mogiljavo r.)
<i>Daszkowka</i>	Daškovka	Daškovka (Mogiljavo r.)
<i>Folwark Ratchyn</i>	Ratčino (?) palivarkas	Nenustatytas
<i>Miasteczko Czehrynka</i>	Čegrinkos miestelis	Čegrinka (Kirovsko r.)
<i>Folwark Jurcze</i>	Jučų (?) palivarkas	Nenustatytas
<i>Trakt Czernihowski</i>	Černigovo vieškelis	Černigovas (Ukraina)
<i>Trakt Zytomirski</i>	Žytomyro vieškelis	Žytomyras (Ukraina)
<i>Trakt Bobruiski</i>	Babruisko vieškelis	Babruiskas (Baltarusija)

Mapa Powiatu Bychowskiego.

1. Miasteczko Kopyzyn
2. Solwank Kopyzyn
3. " Eustajyn
4. " Soki
5. " Anielin
6. " Segojce
7. " Cholepcia
8. " Słani
9. " Wolnia
10. Miasteczko Nowy Bychów
11. Solwank Lidowycy
12. " Mostki
13. Swiele Szadec

14. Miasto Stary Bychów
15. Solwank Szachajany
16. " Mondosic
17. " Suthow
18. Miasteczko Szachatobow
19. Solwank Szymborzi
20. " Michajowa
21. Miasteczko Buzyniżce
22. Solwank Buzyniżce
23. " Soltanowka
24. Miasteczko Paszkowka
25. Solwank Paszkowka
26. " Serocyna

27. Solwank Szalocyna
 28. " Szajmionowa
 29. " Chonow
 30. " Szapolowce
 31. " Szolowce
 32. " Szobowka
 33. " Cwirsdow
 34. " Szakylca
 35. " Szowczowce
 36. " Silec
 37. " Wiun
 38. Miasteczko Czornyja
 39. Solwank Jurce
- X40

92 Bresto miesto dalies žemėlapis. Sukurtas Breste, 1802 m. / Map of a part of the city of Brest. Created in Brest, 1802

Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-65. Pavadinimas lenkų k.: *Mappa części miasta Brzescia z gruntami przyległemi wymierzona przez uczniów klasy 4tej a zrysowana przez Józefa Kolędowskiego ucznia teyże klasy w roku 1802 dniu 20 miesiąca czerwca w szkołach powiatowych Brzeskich*. Dokumento formatas – 45,3 × 54,8 cm. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašu 23-65, senas inventorinis numeris Inv. Nr. 65. Popieriaus vandenženklis priklausio Lelijos vandenženklių grupei, popieriaus dirbtuvės inicialai *C&I Honig*. Pieštas tušu, spalvintas akvarele.

Pasaulio šalis rodo vėjų rožę, apytiksliai lapo viršuje (su nedideliu poslinkiu į dešinę pusę) yra vakarai (*Zachod*). Turinio objektai orientuoti į vakarus. Apytikslis mastelis – 1:4 000 cm.

Lapo viršuje pateikti matavimo duomenys: *Powierzchnia ogólna mappy wlok 2, morgow 12, sznurow 2, prętow 90, przecikow 22*. Apatinėje dalyje – matavimų lentelė (*Podziałka zamieraiąca sznurow 10*). Kairėje pusėje – legenda, aiškinanti lotyniškėmis raidėmis pažymėtus objektus (*Tłomaczenie liter*).

Dokumente pavaizduota Bresto miesto dalis, Dominikonų, Bazilijonų, Jėzuitų, Bernardinų, Bernardinių ir kitos bažnyčios, įvairių konfesijų vienuolynų žemės, miestiečių sklypai, daržai ir sodai. Prie Muchaveco upės – žydų kapinės (*Mogiłki żydowskie*).

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Muchawiec</i>	Muchavecas	Upė
<i>Kościół Dominikanski</i>	Dominikonų bažnyčia	Šv. Sofijos dominikonų bažnyčia
<i>Kościół Bazyljanski</i>	Bazilijonų bažnyčia	Šv. Petro ir Povilo bazilijonų bažnyčia
<i>Kościół po Jezuicki</i>	Jėzuitų bažnyčia	Viešpaties Jėzaus Kristaus ir Šv. Kazimiero jėzuitų bažnyčia
<i>Kościół Farny</i>	Parapinė bažnyčia	Šv. Kryžiaus ir Šv. Onos bažnyčia
<i>Kościół Bernardynski</i>	Bernardinų bažnyčia	Šv. Jono Krikštytojo bernardinų bažnyčia
<i>Kościół Bernardynek</i>	Bernardinių bažnyčia	Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo bernardinų bažnyčia

Podziałka Episkopa Nassy
 Włók 9
 Morgow 12
 Lopusow 2
 Dział 00
 Przekow 22

Nowa część Miasta Brzeska
 z gwałtami przyległemi wy-
 znaczona przez Macieja
 Kłaję 17^{ty} a wyznaczona
 przez Józefa Koleszczyka
 ze Stanisława Kłaję
 w Roku 1702 Dnia 26
 Miesiąca Czerwca ---
 W Sądach Powiatowych
 Brzeskich

Podziałka Laminarzo Szwecji 10

93 Radežo ir Zburažo kaimų ribų planas. Sukūrimo vieta nežinoma, 1802 m. / Land boundary plan of the villages of Radezh and Zburazh. Place of creation unknown, 1802

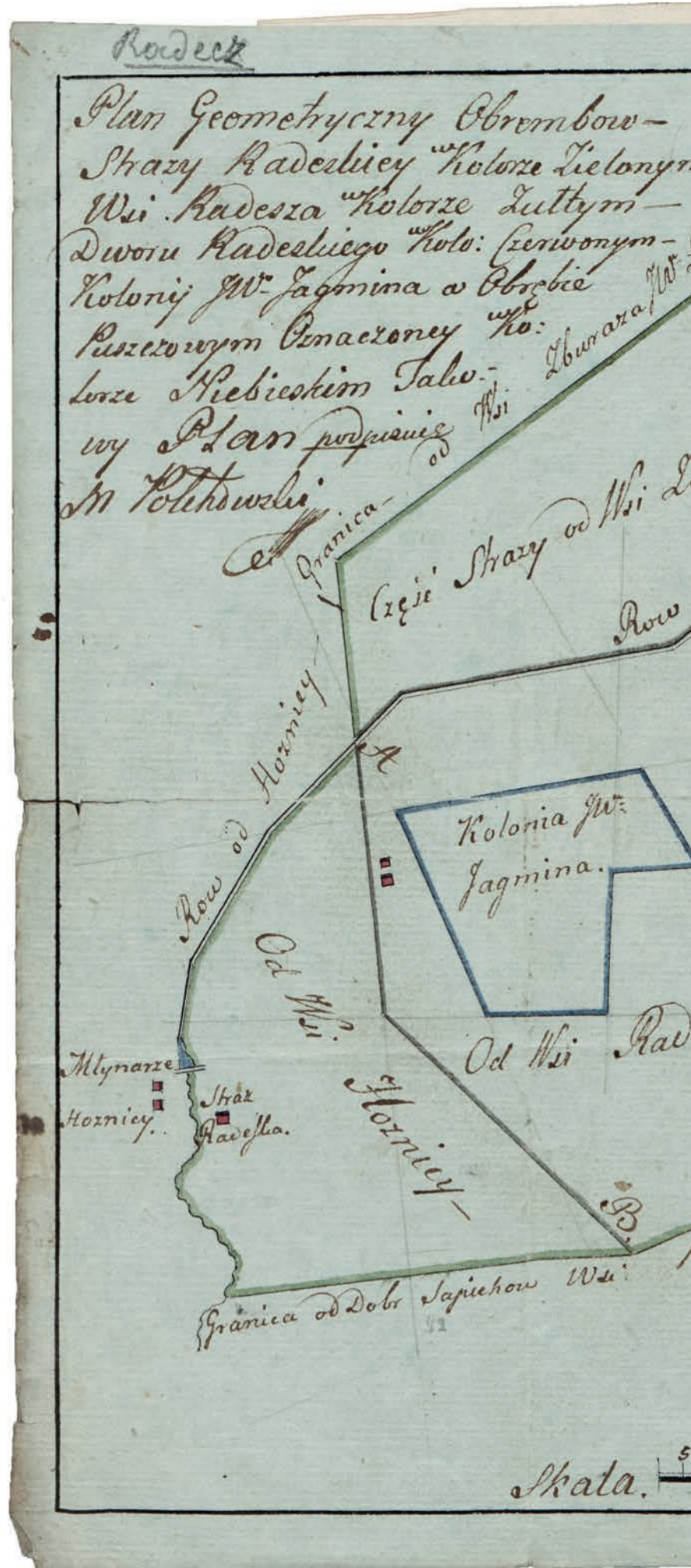
Rankraštinis planas, VUB RS F5-F110-30283. Pavadinimas rusų k.: Планъ Именя Збужа и Радѡжа 1802 год на 1 листе. Informacija apie plano sudarymą: Plan z ekonomicznych map czasu sledztwa Sądu Grod[zkiego] p[owia]tu Brzeskiego w moc ukazu rządowego od puszczy J[eg]o I[m]p[er]at[orskiej] m[ilos]ci Radeskiej 1802 8bra 6 dnia delinearowany. Dokumento formatas – 32,2 × 43 cm. Prie plano pritvirtintas popierinis viršelis, ant kurio užklijuota Vilniaus viešosios bibliotekos Rankraščių skyriaus lipdė su senu saugojimo vietos šifru: N 163 витрина 5. Viršelio verso pusėje archyvuojamo įrašas rusų k.: Итого перенумерованныхъ одинъ листъ. Титулярный советникъ (parašas), senas eilės numeris – N. 226, ankstesnė lapų numeracija – 25, 26. Plano popieriaus vandenženklis priklauso Raidžių vandenženklių grupei. Pieštas tušu, spalvintas akvarele.

Pasaulio šalių išsidėstymą rodo vėjų rožė, strėlė pakrypusi į apatinį kairį lapo kampą – šiaurę (Septentrio). Nustatyti mastelį nepakanka duomenų.

Plano viršuje pateikti duomenys apie spalvomis pažymėtų ribų reikšmes: Plan geometryczny obrembow Strazy Radeskiej w kolorze zielonym – wsi Rasesza w kolorze żółtym – dworu Radeskiego w kolo[rze] czerwonym – kolonij J[asne] W[ielmożnego] Jagmina w obrębie puszczy oznaczony w kolorze niebieskim. Takowy plan podpisuie M. Połektowski. Informacija apie plano panaudojimą teisme: 1803 r[oku] 24 februar[ia] takowy plan konnotuujemy Stanisław Matuszewicz s[ędzia] g[rodzki] p[owiatu] B[rzeskie]go, Kr. Engelhardt, pisarz Ozuchowski, assesor Lyszczynski. Lapo apačioje – matavimų lentelė (Skala sznurow).

Dokumente pavaizduotos Radežo dvaro ir kaimo ribos su pono Lancio Zburažo ir Oltušo kaimais (Granica od wsi Zburaza JW Łackiego od wsi Oltusza; granica od Oltusza JW Łackiego), taip pat su valstybiniu Chripsko dvaru (...od Chrypska dobr Koronnych), su Sapiegų valdomis (Granica od dobr Sapiehow...) ir Čersko kaimu (Granica od Czerska). Tiesi linija plano viduryje žymi sieną su Lenkija (Sciana puszczyzna polami oznaczona z Rządu Polskiego).

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
Wies Radesz	Radežo k.	Radežas (Malarytos r.)
Wies Zburaz	Zburažo k.	Zburažas (Malarytos r.)
Wies Oltusz	Oltušo k.	Oltušas (Malarytos r.)
Wies Rahozna	Rogozno k.	Rogoznas (Bresto r.)
Wies Hozna	Goznos k.	Nenustatytas
Czersk	Čerskas	Čerskas (Bresto r.)
Chrypsk	Chripskas	Chripskas (Šacko r., Ukraina)
Kolonia JW Jagmina	Jagmino kolonija	Nenustatyta
Gosciniac Łucki	Lucko vieškelis	Luckas (Ukraina)

Plan z Ekonomicznym Mapą
 czasu Świdwa Sędzi Groy Plu
 Przesłany w Msc Uhoru Kęz
 dowego od Puszczy J. Jm. Mi
 Radejskiej 1002. Obra bdm
 Delineowany.

lięgo, od Mi Otusza -

uraza

Granicia od Puszczy
 Palarni
 Seiana
 Puszczyowa

Obromb
 Radejskiego Dworu

Wies Radejs

Granicia od Otusza
 Msc
 Relięgo

Wiosnomnych

Granicia od Curscha Radziwittow.

Kojnia
 Puszczy od
 Chrypska

Dob

20 30 40 50 60 70 80 90 100 110 120 130 140 150 160
 Saznów.

94 Tartakų kaimo žemių ribų žemėlapis.
Sukūrimo vieta nežinoma, 1805 m. / Land
boundary map of Tartak village. Place of creation
unknown, 1805

Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-83. Pavadinimas lenkų k.: *Mapa gruntów Tartackich, między puszcza Hrabstwa Myszkiego położonie maiących dóbr J[ąśnie] W[ielmożneg]o Józefa Hrabi Niesiołowskiego, woiewody Nowogródzkiego, orderow Polskich kawalera, geometrycznie wymierzonych roku 1805 miesiąca junij 23 dnia sporządzona.* Informacija apie matininką: *Takową mappę, iako przezemnie sporządzoną, podpisuię Stanisław Floryanowicz, p[owia]ttu Nowogr[ódzkiego] komornik.* Dokumento formatas – 46,6 × 78,6 cm, restauruotas iki 1967 m. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašu 23-83, seni inventoriniai numeriai: Inv. Nr. 83, Nr. 17, 27. Popieriaus vandenženklis priklauso *Lelijos* vandenženklių grupei, popieriaus dirbtuvės inicialai *C&I Honig*. Lapo verso pusėje dorsalinis įrašas: *[1]50 Junij 23 [Ma]ppa wsi Tartaka.* Pavadinimas su 1809 m. data pakartotas dar kartą ir nubrauktas. Žemėlapis pieštas tušu, spalvintas akvarele.

Pasaulio šalis nurodo vėjų rožę, jos strėlė rodo šiaurę (*Pułnoc*), apytiksliai į lapo kairę pusę. Todėl dokumento viršuje yra rytai. Visi turinyje pažymėti objektai orientuoti į skirtingas puses. Nustatyti mastelį nepakanka duomenų.

Dešinėje žemėlapio pusėje yra lentelė, joje pateikti lotyniškais raidėmis pažymėtų žemių matavimo duomenys (*Summaryusz gruntow Tartackich pod literami*). Lapo apačioje – matavimų lentelė (*Miara sznurow Litewskich 20*).

Dokumente pavaizduotas Tartakų dvaras prie Dereviankos upės tvenkinio, įvairios paskirties žemės ir ribos, lentelėje surašyti jų nuomininkai ir savininkai.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Rzeka Derewienka</i>	Dereviankos upė	
<i>Staw na rzece Derewience</i>	Užtvanka Dereviankos upėje	
<i>[Wies] Tartaka</i>	Tartakai	Tartakai (Baranovičių r.)
<i>Droga z [...] do Tartaku</i>	Kelias iš [...] į Tartakus	Nenustatytas
<i>Droga z Tartaku do Słonima</i>	Kelias iš Tartakų į Slanimą	Slanimas (Baltarusija)
<i>Droga du Huty</i>	Kelias iš Tartakų į Gutą	Guta (Baranovičių r.)
<i>Droga do Hrzalowa</i>	Kelias į Gžalovą (?)	Nenustatytas
<i>[Droga] do Byteni</i>	Kelias iš Tartakų į Bytenį	Bytenis (Ivacevičių r.)

Miaro w lokach, w stopniach.

Summarysz Gruntow. Tartacki ch. 11. 11. 11.

A.	B.	C.	D.	E.	F.	G.	H.	I.	J.	K.	L.	M.	Summa
Plac z ogrodem	Plac z ogrodem	Plac z ogrodem	Plac z ogrodem	Plac z ogrodem	Plac z ogrodem	Plac z ogrodem	Plac z ogrodem	Plac z ogrodem	Plac z ogrodem	Plac z ogrodem	Plac z ogrodem	Plac z ogrodem	Plac z ogrodem
1. Plac Dworny z zabudowaniami													168 50.
2. Plac zabudowany													3
3. Plac zabudowany z karczemnym ogrodem													1
4. Plac pod karczem z ogrodem													49 61
5. Grunta do siodly karczemny													1 150
6. Pustka przyniesiona od szlaku	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	18 922 1/2
7. Pustka droga przy Wasile Łoyce	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	18 922 1/2
8. Wasil Łoyce	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	18 922 1/2
9. Jan Łoyce	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	18 922 1/2
10. Oleszki	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	18 922 1/2
11. Łany Łoyce z zabudowaniami													18 922 1/2
Pod karczem, pod pastwiskiem, w Hlubokim													10 50
Pod karczem, pod pastwiskiem, w Łowczynie													10 50
Summa gruntow Tartackich	5	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	3 10 290 32

Takowa Mapa iako przeliczenie sponrzedzona podpisanie,
Stanislaw Florianowicz, Plac Nowogr. Komernik.

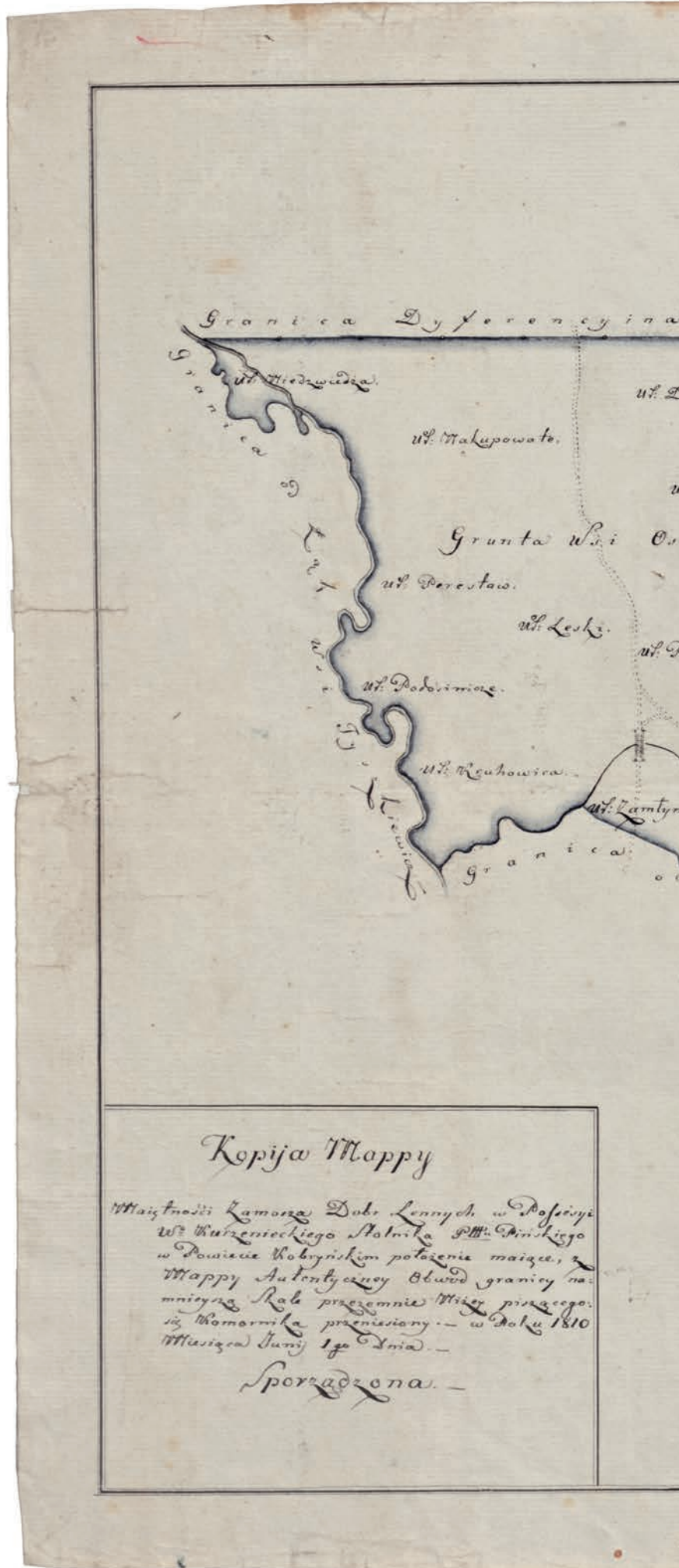
95 Zamošės dvaro ribų žemėlapis kopija.
Sukūrimo vieta nežinoma, 1810 m. / Copy of the
boundary map of Zamosze estate. Place of creation
unknown, 1810

Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-68. Pavadinimas lenkų k.: *Kopia mapy majątności Zamosza, dobr lennych w posesyi W[ielmożneg]o Kurzenieckiego, stolnika p[owia]ttu Pinskięgo, w powiecie Kobryńskim położenie, mające z mapy autentycznej obwod granicy na mnieyszą skale, przezemnie, niżey pi-szącego się komornika, przeniesiony w roku 1810 miesiąca Junij 1go dnia sporządzona.* Dorsalinis įrašas rusų k.: 1810 Юня 1. Планъ И. Замоша. Kopijos autentiškumą liudija įrašas: *Takowy obwod granicy że zgodny iest z mapą autentyczną podpisuię Józef Hlebowicz komornik powiatu Trockiego.* Dokumento formatas – 37,7 × 49,2 mm, restauruotas 1967 m. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašu 23-68. Seni inventoriniai numeriai: Inv. Nr. 68, 12, senas šifras – 554. Popieriaus vandenženklis priklauso *Liūto* vandenženklių grupei, popieriaus dirbtuvės inicialai *JHonig&Zoonen*. Pieštas tušu, spalvintas akvarele.

Pasaulio šalis rodo vėjų rožę, jos strėlė nukreipta šiaurės kryptimi (apatiniam kairiajame plano kampe). Atitinkamai lapo viršuje yra pietryčiai. Dauguma dokumento turinio objektų nukreipti į viršų. Apytikslis mastelis – 1:29 000 cm.

Žemėlapio apačioje yra matavimų lentelė (*Skalla od sznurow 60*). Pavaizduotas žemės plotas padalytas į keturias dalis, jų ribos paryškintos skirtingomis spalvomis. Kairėje pusėje – gatvinis Osovnicos kaimas, jo valdų ribos paryškintos tamsiai mėlyna spalva. Surašytos kaimo žemėse buvusios apyrubės (*Ur. Niedzwiedza, ur. Nakupowate, ur. Douhaie, ur. Bahnowate, ur. Pereslaw, ur. Leski, ur. Polwarek, ur. Podosinicze, ur. Kruhowica, ur. Zamlyniszcze*). Šalia Osovnicos kaimo pavaizduotos Osovnicos palivarko valdos, jų ribos paryškintos rausva spalva. Taip pat surašytos apyrubės palivarko žemėse (*Ur. Kałaszewo, ur. Małaszewo*). Trečioje dalyje ribos paryškintos geltona spalva, pavaizduotos Smierdziačos kaimo žemės su apyrubėmis (*Ur. Podlesie, ur. Ostrowok, ur. Połoski, ur. Podmoyscie, ur. Wyboy, ur. Wielkie Pole, ur. Zabrodzie, ur. Dót, ur. Zakliniszczce, ur. Chinki*). Paskutiniame plote – Zamošės dvaro ir kaimo žemės su apyrubėmis (*Ur. Kruhy, ur. Małaszowo, ur. Siękowszczyzna, ur. Hancewicze, ur. Wielki les, ur. Halukowszczyzna, ur. Kozłowszczyzna, ur. Cegielnia, ur. Poboiszczce*), ribos paryškintos šviesiai mėlyna spalva.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
Dwor Zamosze	Zamošės d.	Zamošė (Ivanovo r.)
Wies Zamosze	Zamošės k.	Zamošė
Wies Osownica	Osovnicos k.	Osovnica (Ivanovo r.)
Folwark Osownica	Osovnicos palivarkas	Osovnica
Wies Smierdziacza	Smierdziačos (?) k.	Nenustatytas
Miasteczko Motol	Motolio miestelis	Motolis (Ivanovo r.)
Majątność Mołodowa	Molodovo valda	Molodovas (Ivanovo r.)
Wies Zastruza y Nowoszyć	Zastružjės ir Novošyco (?) k.	Zastružjė (Ivanovo r.), kita vietovė nenustatyta
Wies Drużyłowicz	Družilovičių k.	Družilovičiai (Ivanovo r.)
Wies Kalila	Kalilių k.	Kalilos (Ivanovo r.)
Wies Tyszkiewicz	Tiškovičių k.	Tiškovičiai (Ivanovo r.)

96 Siličių ir Lyskovo žemių ribų žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, XIX a. / Silichy and Lyskov land boundary map. Place of creation unknown, the 19th century

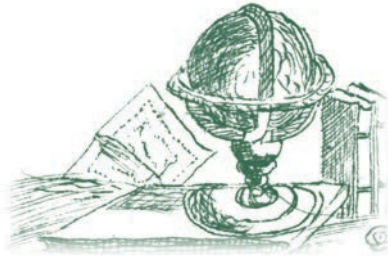
Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-67. Pavadinimas lenkų k.: *Mappa dyferency między Sieleczyzno y Lyskowem powienkszey części w sianozęciach y polach w odwieczney possessyi sieleczyzny będący po litery a. b. c. Geometrycznie, a reszta idealine zrobiona*. Dokumento formatas – 42,3 × 69,7 cm. Lapo verso pusėje – VUB antspaudas su įrašu 23-67, senas inventorinis numeris Inv. Nr. 67. Popieriaus vandenženklis priklauso *Lelijos* vandenženklių grupei, popieriaus dirbtuvės inicialai *C&IHonig*. Pieštas tušu, spalvintas akvarele.

Pasaulio šalys nenurodytos, bet iš gyvenviečių išsidėstymo galima spręsti, kad apytiksliai lapo viršuje yra pietūs. Visi turinio objektai orientuoti į skirtingas puses. Nustatyti mastelį nepakanka duomenų.

Viršutiname kairiajame žemėlapio kampe – legenda, joje paaiškinti spalvomis pažymėti objektai (*Explikacya kolorow*). Dokumente nubrėžtos Siličių ir Lyskovo žemių ribos ir riboženkliai, išskiriant Zababjės dvaro žemes (*Pien od sosny na którey iak powiadaią ze byli h[e]rby graniczne*). Rausvos spalvos linija pažymėta 1559 m. Siličių riba (*Dukt Sieleczyzny podług dokumentu granicznego Wołowicza roku 1559 czynionego*).

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Rzeka Jasiołda</i>	Jaseldos upė	
<i>Rzeka Temra</i>	Temros upė	
<i>Dwor Zababski</i>	Zababjė (?). d.	Nenustatytas
<i>Wies Truchonowicz</i>	Truchonovičių k.	Truchonovičiai (Pružanų r.)
<i>Wies Mielniki</i>	Mielnikų (?) k.	Nenustatytas
<i>Wies Zamosz</i>	Zamošjės k.	Zamošjė (Pružanų r.)
<i>Dukt Łyszkowski</i>	Lyskovo riba	Lyskovas (Pružanų r.)
<i>Dukt Sieleczyzny</i>	Siličių (?) riba	Siličiai (Pružanų r.)
<i>Droga z Huty do Mielnikow</i>	Kelias iš Gutos į Mielnikus	Guta (Pružanų r.)

Ukraina / Ukraine

97 Pietinio Bugo intakų Snivodos ir Sosonkos apylinkių žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, XVII a. / Map of the Southern Bug and its tributaries the Snivoda and the Sosonka area. Place of creation unknown, the 17th century

Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-128. Pavadinimo ir dorsalinio įrašo nėra. Dokumentas datuojamas XVII a.¹⁹ Formatas – 42,2 × 39 cm, restauruotas iki 1967 m. Lapo verso pusėje yra VUB antspaudas su įrašu 23-128 ir užrašu *Mappa*, senas inventorinis numeris Inv. Nr. 128, senas šifras – 528. Popieriaus vandenženklis priklauso *Pasagos* vandenženklių grupei. Pieštas tušu, spalvintas akvarele.

Dokumento viršuje lenkų k. užrašyta *Wsc[o]d* – rytai. Dauguma turinio objektų orientuoti į plano viršų – rytus, kai kurie – šiaurės kryptimi. Apytikslis mastelis – 1:60 000 cm.

Žemėlapyje pavaizduotos Pietinio Bugo bei jo intakų Sosonkos ir Snivodos baseinų apylinkės ir gyvenvietės, žemių riboženkliai, miškai, vandens telkiniai.

Dokumentas publikuotas: Čelkis T., Karpova V. Lietuvos Didžiąjį Kunigaikštystei, p. 53–65.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Rzeka Boh</i>	Pietinio Bugo upė	
<i>Rzeka Snivoda</i>	Snivodos upė	
<i>Rzeczka Hlinsk</i>	Glinsko upelis	
<i>Sasonka Rzeczka</i>	Sosonkos upelis	
<i>Rzeczka [...]Kolodiaz</i>	Kolodiežo (?) upelis	Nenustatyta
<i>Rzeczka Osniczka</i>	Osničkos (?) upelis	
<i>Rzeczka Radowska</i>	Radivkos upelis	Radivka (Kalinivsko r.)
<i>Prziluk</i>	Stara Priluka	Panašiu pavadinimu žinomos dvi gyvenvietės: Stara Priluka ir Nova Priluka (Lipovecko r.)
<i>Miasto i zamek Pykow</i>	Pikivo m. ir pilis	Pikivas (Kalinivsko r.)
<i>Janiow</i>	Janivas	Janivas (Kalinivsko r.)
<i>Zameczek Hlinsk</i>	Glinsko pilis	Glinskas (Kalinivsko r.)
<i>Czerepassincze</i>	Čerepašincai	Čerepašincai (Kalinivsko r.)
<i>Hulewicze</i>	Gulevcai	Gulevcai (Kalinivsko r.)
<i>Holiaki</i>	Goliakai (?)	XVII a. kaimas (Kalinivsko r., Vinicos sritis)
<i>Postolow</i>	Postolovas	Žinoma upė šiuo pavadinimu
<i>Huszczincze</i>	Gušincai	Gusincai (Kalinivsko r.)
<i>Miziakow</i>	Miziakivas	Miziakivas (Kalinivsko r.)
<i>Siolo Lulincze</i>	Lulincų k.	Lulincai (Kalinivsko r.)
<i>Siolo Kutsisko</i>	Kutyščos (?) k.	Panašiu pavadinimu žinomos dvi gyvenvietės Kalinivsko r.: Velikije Kutyšča ir Malyje Kutyšča
<i>Siolo Osniczkie</i>	Osničkos (?) k.	Nenustatytas
<i>Siolo Czarnawa</i>	Čarnava (?)	Nenustatytas
<i>Czarny slias</i>	Juodasis kelias	Senas totorių kelias.

¹⁹ Žr. Alexandrowicz S. *Mapy majątkowe północnego Podlasia*, s. 305; Čelkis T., Karpova V. Lietuvos Didžiąjį Kunigaikštystei, p. 53–65.

98 Pietinio Bugo intakų Snivodos ir Sosonkos apylinkių žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, XVII a. pirma pusė / Map of the Southern Bug and its tributaries the Snivoda and the Sosonka area. Place of creation unknown, 1st half of the 17th century

Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-133. Be pavadinimo, dorsalinis įrašas lapo verso pusėje: *Mappa Hlinska cum dyfferencyinych gruntow p[an]a Halickiego y innych wiosek kollatoralnych*. Datuojamas XVII a.²⁰ Dokumento formatas – 41,2 × 53,1 cm, restauruotas iki 1967 m. Lapo verso pusėje – VUB antspaudas su įrašu 23-133. Senas inventorinis numeris Inv. Nr. 133, senas šifras – 529. Popieriaus vandenženklis priklauso *Kirvio* vandenženklių grupei. Pieštas tušu, spalvintas akvarele.

Žemėlapyje pasaulio šalis rodo užrašai lapo kairėje ir dešinėje pusėse – *Pulnocy* ir *Puludnie*. Atitinkamai lapo viršuje yra rytai. Dauguma turinyje pavaizduotų objektų orientuoti į lapo viršų. Apytikslis mastelis – 1:45 000 cm.

Dokumente pavaizduotos Pietinio Bugo intakų Sosonkos ir Snivodos baseino gyvenvietės ir apylinkės, žemėlapyje pažymėti valdų riboženkliai (*Grun[t] [...]iewiem y zawod pana Halickie[g]o*).

Dokumentas publikuotas: Čelkis T., Karpova V. Lietuvos Didžiąjai Kunigaikštystei, p. 53–65.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Rzeka Boh</i>	Pietinio Bugo upė	
<i>Snivoda</i>	Snivoda	
<i>Rzeka Hlinsk</i>	Glinsko upė	
<i>Sosonka Rzeka</i>	Sosonkos upė	
<i>Rzeka Zhor</i>	Zgaro upė	
<i>Radawska Rzeczka</i>	Radivkos upelis	
<i>Awdeiewka</i>	Avdejevka (?)	Nenustatytas
<i>Rzeka Osnicka y wies</i>	Osničkos (?) upė ir k.	Nenustatyti
<i>Hlinsk</i>	Glinskas	Glinskas (Kalinivsko r.)
<i>Janiow zameczek</i>	Janivo pilis	Janivas (Kalinivsko r.)
<i>Pykow Zamek y miasteczko</i>	Pikivo miestelis ir pilis	Pikivas (Kalinivsko r.)
<i>Maczelin</i>	Mačelin (?)	Nenustatytas
<i>Wies Lutiszcze</i>	Liutiščiai (?)	Nenustatytas
<i>Wies Lulincze</i>	Lulincų k.	Lulincai (Kalinivkos r.)
<i>Radawka</i>	Radivka	Radivka (Kalinivsko r.)
<i>Czarnawa wies</i>	Čarnavos (?) k.	Nenustatytas
<i>Bernaszewka</i>	Bernaševka (?)	Nenustatytas
<i>Hulewicze</i>	Gulevcai	Gulevcai (Kalinivsko r.)
<i>Czerepaszyncze</i>	Čerepašinciai	Čerepašinciai (Kalinivsko r.)
<i>Holaki</i>	Goliakai (?)	Nenustatytas
<i>Baikowicz</i>	Baikivka	Baikivka (Kalinivsko r.)
<i>Postolow</i>	Postolovas	Nenustatytas, žinomas upelis Postolova
<i>Huszczenicze</i>	Gusinciai	Gusinciai (Kalinivkos r.)
<i>Mieziakow</i>	Miziakivas	Miziakivas (Kalinivkos r.)
<i>Zalesie</i>	Zalesė (?)	Nenustatytas
<i>Szlach Czarny</i>	Juodasis kelias	Totorių kelias
<i>Droga Bieloczerkiewska</i>	Kelias į Bilą Cerkvą	Bila Cerkva (Kijevo sritis)
<i>Droga do Holakow</i>	Kelias į Goliakus	

20 Žr. ibid.

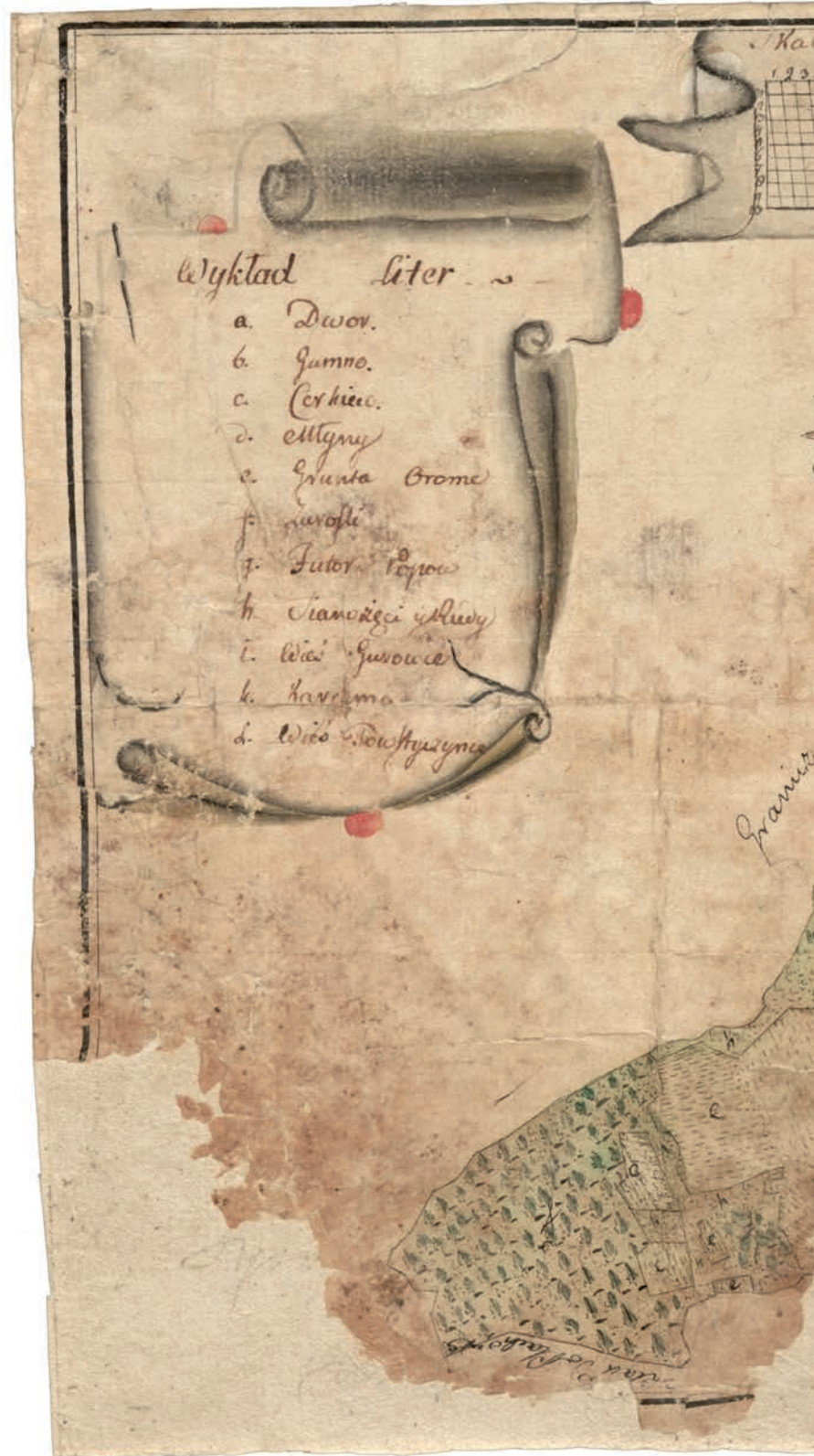
99 Gurivcų palivarko žemėlapis. Sukūrimo vieta nežinoma, XVIII a. antra pusė / Map of Gurvicai folwark. Place of creation unknown, 2nd half of the 18th century

Rankraštinis žemėlapis, VUB RS F23-126. Pavadinimas lenkų k.: *Mappa folwarku Gurowiec zawieraiącego w sobie gruntu oromego włok 50, morg[ow] 2, prętow 135, sianożęci z zarosła włok 11, mor[gow] 14, sz[nu]r 2, prę[tow] 91. Dokumento formatas – 25,4 × 42,1 cm, restauruotas iki 1967 m. Lapo verso pusėje – VUB antspaudas su užrašo fragmentu: [...] *фольварка Гуровецѣ*. Seni inventoriniai numeriai: Inv. Nr. 21, 31. Popieriuje yra nenustatyto vandenženklis fragmentas. Pieštas tušu, spalvintas akvarele.*

Dokumente pasaulio šalis rodo vėjų rožę, jos rodyklė nukreipta į apatinę kairiąją kampą – šiaurę (*Nord*). Lapo viršuje yra pietryčiai. Nustatyti mastelį nepakanka duomenų.

Žemėlapio viršuje pateikta matavimų lentelė (*Skala sznurow y prętow*). Kairėje lapo pusėje – legenda, joje paaiškinti lotyniškais raidėmis pažymėti objektai (*Wyklad liter*). Turinyje pavaizduotas Gurivcų dvaras, palivarkas, kaimas, žemės ir jų ribos.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
<i>Folwark Gurowiec, wies Gurowce</i>	Gurivcų k. ir palivarkas	Gurivcai (Koziatino r.)
<i>Wies Towstyczynce</i>	Tovstyčyncų (?) k.	Nenustatytas
<i>Dz[erza]nowka</i>	Deržanivka	Deržanivka (Koziatino r.)
<i>Puzyrki</i>	Puzirkai	Puzirkai (Koziatino r.)
<i>Graniczy z Gluchowcami</i>	Riba su Glichivcais	Gluchivcai (Koziatino r.)
<i>Droga do Gadomic</i>	Kelias į Gadomcus	Mali Gadomcai (Berdyčivo r., Žitomiro sritis)
<i>Szlag Berdyczowski</i>	Kelias į Berdyčivą	Berdyčivas (Žitomiro sritis)
<i>[Szlak] Bialopolski</i>	Kelias į Bilopilę (Belopolję)	Bilopilė (Koziatino r.)
<i>Szlak do Plachowa</i>	Kelias į Pliachovą	Pliachova (Koziatino r.)
<i>Droga z Nepedowki do dworu</i>	Kelias iš Nepedivkos į dvarą	Nepedivka (Koziatino r.)

**100 Bilopilės miesto planas. Sukurta
Bilopilėje, 1780 m. / Bilopilio city plan.
Created in Bilopilia, 1780**

Rankraštinis planas, VUB RS F23-125. Pavadinimas lenkų k.: *Plan-
ta miasta Białopola z wyrażeniem placu cirkumferencyi okopow, stawow, etd.
Znayduiącego się, oraz z okazaniem zabudowania teraz na nim będącego, sa-
mym tylko tuszem oprowadzonego, a nowo nastąpić mającego kolorem żółtym
odznaczonego, w roku terazn[iejszym] 1780 na miarę zwyczajną tameczno z
przyłączoną do niey osobliwszą względem mieysć liczbami oznaczonych expli-
kacyą delienowana.* Dokumento formatas – 45,3 × 31,4 cm, restauruotas iki
1967 m., senas šifras – 532. Užkljuotas ant kietesnio popieriaus lapo, dėl to
nėra galimybės nustatyti popieriaus vandenženklį. Pieštas tušu, spalvintas
akvarele.

Pasaulio kryptys nepažymėtos. Tačiau pavaizduoto miesto ir geografi-
nių objektų santykio padėtis rodo, kad plano viršuje yra vakarai. Šia kryptimi
nukreipti dokumento turinio objektai. Apytikslis mastelis 1:1 500 cm.

Plano apačioje yra matavimų lentelė (*Lokci Koronnych*).
Turinyje pavaizduotas Bilopilės miesto planas, jame skaičiais paży-
mėti gyvenamieji namai. Tikėtina, kad prie plano buvo sudarytas
inventorius, kuriame išaiškinti skaičiais pažymėti objektai. Pavaiz-
duotas miestelis, apsuptas dviejų vandens telkinių. Išskirta centrinė
miestelio dalis su aikšte ir atokiau plytinčia lyguma bei bažnyčia,
kuri ten buvo nuo XVII a.

Originalus pavadinimas	Vertimas	Geografinė padėtis
		Guivos upė, žemėlapyje neįvardyta
<i>Miasto Białopole</i>	Bilopilės m.	Bilopilė (Koziatino r.)

Plania Miasta
 Białopola z wyrazieniem Placu w
 Cirkumferencyi Okopow Stawow etc
 znajdujacego się, oraz z okazaniem
 zabudowania teraz na nim będącego
 samym cyklem Jusem oprowadzonym
 u nowo nastąpić mającego kole
 rem żelaznym oznaczonego, co
 Roku Terazn. 1780. na kpi
 re zwyyczajną tamże no z przy
 łączoną sonecy doobliwczą wyko
 dem mieste borbarni oznaczony
 Explikacya delienous
 n. 1.

Archyviniai šaltiniai

Latvijas Valsts Vēstures Arhīvs: F 6828, 4 aprašas, 288 byla.

Vilniaus universiteto biblioteka, Rankraščių skyrius:

F4-A141-10263, F4-10265, F4-A141-10266, F4-A141-10268;

F5-F110-30283, F5-F110-30284, F5-F118-31300_4, F5-F124-31413_1, F5-F124-31413_8;

F8-381;

F13-219;

F23-1, F23-2, F23-3, F23-4, F23-5, F23-7, F23-9, F23-10, F23-11, F23-12, F23-13, F23-14_1, F23-15, F23-16, F23-17, F23-18, F23-19, F23-20, F23-21, F23-22, F23-23, F23-24, F23-25, F23-26, F23-27, F23-28, F23-29, F23-30, F23-31, F23-32, F23-33, F23-34, F23-35, F23-37, F23-38, F23-39, F23-40, F23-41, F23-44, F23-45, F23-47, F23-48, F23-50, F23-51, F23-52, F23-56, F23-57_1-8, F23-58_1-7, F23-59, F23-60, F23-65, F23-66, F23-67, F23-68, F23-69, F23-70, F23-71_8, F23-74, F23-75, F23-76_1, F23-76_2, F23-77, F23-78, F23-79_1, F23-81, F23-83, F23-85_1, F23-85_2, F23-85_3, F23-87, F23-94_2, F23-95, F23-99, F23-100, F23-102_1, F23-103, F23-105, F23-107, F23-108_5, F23-109, F23-110, F23-111, F23-112_1-7, F23-113_1-14, F23-114_1-12, F23-125, F23-126, F23-128, F23-129, F23-131, F23-132, F23-133, F23-134, F23-135, F23-154, F23-155, F23-203, F23-232.

Publikuoti šaltiniai

Cartographica Poloniae 1570–1930: katalog źródeł rękopiśmiennych do historii ziem polskich w zbiorach szwedzkich. Oprac. U. Ehrensward, M. Wawrzyńczak. Warszawa–Sztokholm, 2008.

Codex epistolaris saeculi decimi quinti, t. 2. Wyd. A. Lewicki. Kraków, 1891.

Katalog dawnych map Rzeczypospolitej Polskiej w kolekcji Emeryka Hutten Czapskiego i w innych zbiorach (XV–XVI wieku), t. 1. Oprac. W. Kret. Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk, 1978.

Lietuva žemėlapuose. Sud. A. Bieliūnienė, B. Kulnytė, R. Subatniekienė. Vilnius, 2011.

Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istorinės vėliavos ir žemėlapiai. Sud. R. Černius. Vilnius, 2006.

Lietuvos Metrika. Knyga Nr. 1 (1380–1584). Užrašymų knyga 1. Parengė A. Baliulis, R. Firkovičius. Vilnius, 1998.

Lietuvos XVII–XIX a. pradžios ikonografijos ir kartografijos šaltiniai Švedijoje. Parengė E. Vasiliauskas, G. Zabiela. Klaipėda, 2013.

Lithuania on the map. Compiled by A. Bieliūnienė, B. Kulnytė, R. Subatniekienė. Vilnius, 2011 (ed. 2).

Łopatecki K., Walczak W. Mapy i plany Rzeczypospolitej XVII w. znajdujące się w archiwach w Sztokholmie, t. 1–2. Warszawa, 2011.

Белорусь у працах Польскіх картографаў XVI–XX ст. Падрыхтаваў Л. Р. Казлоў. Мінск, 2004.

Метрики Великаго Княжства Литовскаго (1545–1572). Книга посольская. Собр. М. Оболенси, И. Данилович. Москва, 1843.

Описи царского архива XVI века и архива Посольского приказа 1614 года. Ред. С. О. Шмидт. Москва, 1960.

Покровский Ф. В. Археологическая карта Ковенской губернии. Вильна, 1899.

Ревизия пущ и переходов звериных в бывшем Великом Княжестве Литовском, с присовокуплением грамот и привилегий на входы в пущи и на земли, составленная Григорием Богдановичем Воловичем в 1559 году, с прибавлением другой актовоей книги, содержащей в себе привилегий, данныя дворянам и священникам Пинского повета, составленной в 1554 году. Виленская археографическая комиссия. Вильна, 1867.

Сигизмунд Герберштейн. Записки о Московии. Перевод И. А. Малеина, В. А. Назаренко. Москва, 1988.

- Alexandrowicz S. Dziedzictwo kartografii wojskowej ziem Wielkiego Księstwa Litewskiego. Jej funkcje źródłowe i polityczne na tle kartografii krajów Europy Wschodniej XVI i XVII wieków // Środowiska kulturotwórcze i kontakty kulturalne Wielkiego Księstwa Litewskiego od XV do XIX wieku. Materiały z XVII spotkania Komisji Lituanistycznej zorganizowanego przez Instytut Historii PAN, Instytut Historyczny UW i Instytut Historii Prawa UW w Warszawie 23–24 września 2008. Pod red. U. Augustyniak. Warszawa, 2009, s. 191–204.
- Alexandrowicz S. Kartografia Wielkiego Księstwa Litewskiego od XV do połowy XVIII wieku. Warszawa, 2012 (3 leidimas).
- Alexandrowicz S. Kartografia wojskowa Wielkiego Księstwa Litewskiego do połowy XVII wieku // Kartografia wojskowa krajów strefy bałtyckiej XVI–XX w. Red. S. Alexandrowicz, Z. Karpus, W. Rezmer. Toruń, 1996, s. 11–22.
- Alexandrowicz S. Mapy majątkowe północnego Podlasia z XVI wieku // Kwartalnik Historii Kultury Materialnej, nr 2 (R. 14). Warszawa, 1966, s. 279–305.
- Alexandrowicz S. Polskie mapy majątkowe z XVI–XVIII wieku jako źródła historyczne // Problemy nauk pomocniczych historii, III: materiały na III Konferencję poświęconą naukom pomocniczym historii, Katowice–Wiśła, 29–31. 1974, s. 129–141.
- Alexandrowicz S. Źródła kartograficzne do wyprawy Połockiej Stefana Batorego roku 1579 // Od armii komputerowej do narodowej (XVI–XX w.). Red. Z. Karpus, W. Rezmer. Toruń, 1998, s. 17–43.
- Alexandrowicz S. Studia z dziejów miasteczek Wielkiego Księstwa Litewskiego. Toruń, 2011.
- Andrejevas A., Morkūnas E. Vėjo malūnai // Technikos paminklai Lietuvoje. Vilnius, 1982, p. 6–24.
- Baranowski B. Polskie młynarstwo. Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk, 1977.
- Błaszczak G. Geografia historyczna Wielkiego Księstwa Litewskiego. Stan i perspektywy badań. Poznań, 2007.
- Bucevičiūtė L. Heraldiniai simboliai XVI–XVIII a. kartografijoje: Lietuvos valstybingumo trajektorijos // *Ministri historiae: pagalbinių istorijos mokslai Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės tyrimuose. Mokslinių straipsnių rinkinys, skirtas Edmundo Antano Rimšos 65-mečio sukakčiai*. Sudarytojai Z. Kiaupa, J. Sarcevičienė. Vilnius, 2013, p. 363–377.
- Bucevičiūtė L. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės erdvė: geopolitinė perspektyva XVI a. naratyviniuose tekstuose // Lietuvos istorijos metraštis 2008/2. Vilnius, 2009, p. 5–32.
- Buczek K. Dzieje kartografii Polskiej od XV do XVIII wieku. Zarys analityczno-syntetyczny. Wrocław–Warszawa–Kraków, 1963.
- Buczek K. The History of Polish cartography. From the 15th to the 18th century. Transl. A. Potocki. Wrocław–Warszawa–Kraków, 1966.
- Butvilaitė R. Architektūros studijos Vilniaus universitete 1773–1832 metais. Vilnius, 2009.
- Chomskis V. 1613 m. Lietuvos žemėlapis. Jo analizė ir vertinimas Lietuvos kartografinio vaizdo raidoje. Vilnius, 2004.
- Čelkis T. 1788 m. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės ir Prūsijos karalystės sienos žemėlapis // Krikščionių visuomenės raidos atodangos LDK vakarinėje dalyje ir Prūsijoje: nuo užuomazgos iki brandos. Skiriama prof. Stephen C. Rowell 50-mečiui. Sud. M. Ščavinskas. Klaipėda, 2015, p. 254–263.
- Čelkis T. Kaip keliauta Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje XV–XVII a.? // *Liaudies kultūra*, 2015, Nr. 4, p. 6–14.
- Čelkis T. Keliais po viduramžių Lietuvą. I: XIII–XV amžiaus pirmosios pusės sausumos kelių samprata // *Lituanistica*, t. 59, Nr. 2 (92). 2013, p. 61–76.
- Čelkis T. Keliais po viduramžių Lietuvą. II: XIII–XV a. pradžios karo žygių sąlygos // *Lituanistica*, t. 59, Nr. 3 (93). 2013, 125–137.
- Čelkis T. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės teritorija: sienų samprata ir delimitaciniai procesai. Vilnius, 2014.
- Čelkis T. Privačios žemėvaldos ribų nustatymas ir žymėjimas XV–XVI a. Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje // *Istorijos šaltinių tyrimai*, t. 3. Sud. D. Antanavičius. Vilnius, 2011, p. 31–58.
- Čelkis T. Stan drog lądowych i struktura systemu połączeń w Wielkim Księstwie Litewskim w końcu XV–XVII wieku // *Zapiski Historyczne*, t. 79, zeszyt 3. 2014, s. 39–61.
- Čelkis T. „Valdovo keliai“ Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės teritorinės struktūros sandaroje XV–XVI amžiuje // Lietuvos Statutas ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės bajoriškoji

- visuomenė. Straipsnių rinkinys. Sudarė I. Valikonytė, L. Steponavičienė. Vilnius, 2015, p. 247–259.
- Čelkis T. Žemių ribų ženklimas Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje XV–XVI amžiuje // Liaudies kultūra, Nr. 4. 2013, p. 16–26.
- Čelkis T., Karpova V. Bažnytinės žemėvaldos pavyzdys: trys vienos teritorijos XVII–XIX a. planai // Lietuvos istorijos studijos, t. 32. 2013, p. 159–172.
- Čelkis T., Karpova V. Lietuvos Didžiąjai Kunigaikštystei priklausiusių žemių „veidrodžiai“: du neskelbti XVII a. pirmos pusės žemėvaldos žemėlapiai // Istorija, t. 86. 2012, p. 53–65.
- Dambrauskaitė N. Bajorų namų ūkis Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje XVI a. Magistro darbas, Vilnius, 2012, saugomas Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto Senovės ir viduramžių istorijos katedroje.
- Dambrauskaitė N. Ką sutiktume pravėrę bajoro sodybos vartus? Tarnai ir šeimynykščiai Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės bajorų namų ūkyje XVI amžiuje ir XVII amžiaus pirmoje pusėje // Lietuvos istorijos studijos, t. 34. Vilnius, 2014, p. 9–22.
- Dargužas Vaclovas. Kartografijos kolekcija. Sud. P. Račius. Vilnius, 1992.
- Demotz F. L'homme des IXe–XIe siècles face aux plus hautes montagnes d'Europe. Espace connu, espace imaginé et espace vécu // Géographes et voyageurs au Moyen Âge. Dir. H. Bresc, E. Tixier Du Mesnil. Paris, 2010, p. 91–115.
- Downs R. M., Stea D. Image and Environment: Cognitive Mapping and Spatial Behavior. Chicago, 1973.
- Drozd Z. Miernicyw po pomiarze włócznej w Wielkim Księstwie Litewskim w Drugiej połowie XVI wieku // Lituanoslavica posnaniensia, t. 13. Poznań, 2008, s. 37–68.
- Dubonis A. Žemėvalda // Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos kultūra. Tyrinėjimai ir vaizdai. Vilnius, 2001, p. 785–895.
- Gautier-Dalché P. De la liste a la carte: limites et frontière dans la géographie et la cartographie de l'occident Médiéval // Frontière et peuplement dans le monde méditerranéen au Moyen Âge. Castrum 4. Ed. J. M. Poisson. Roma, 1992, p. 19–31.
- Gložaitis A. A. Mažosios Lietuvos žemė: XVIII–XX amžių dokumentuose ir žemėlapiuose. Vilnius, 2013.
- Godek S. III Statut Litewski w dobie porozbierowej. Warszawa, 2012.
- Gołaski J. Kształtowanie się mapy wsi w Polsce do końca XVIII w. Wrocław–Warszawa–Kraków, 1969.
- Gołaski J. Technika inwentaryzacji i podziału gruntów w XVI i XVII wieku w świetle poznańskich ksiąg grodzkich i ziemskich (część I) // Przegląd geodezyjny, nr 6 (R. 34). Warszawa, 1962, s. 267–271.
- Gołaski J. Technika inwentaryzacji i podziału gruntów w XVI i XVII wieku w świetle poznańskich ksiąg grodzkich i ziemskich (część II) // Przegląd geodezyjny, nr 9 (R. 34). Warszawa, 1962, s. 389–393.
- Gołaski J. Technika rozgraniczania dóbr ziemskich w końcu XVI i XVII wieku w świetle poznańskich ksiąg podkamorskich (Z badań nad staropolską praktyką mierniczą) // Przegląd geodezyjny, nr 11–12 (R. 31). 1959, s. 449–455.
- Guizard-Duchamp F. Les espaces du sauvage dans le monde franc: réaliés et représentations // Construction de l'espace au Moyen Âge: pratiques et représentations. Paris, 2007, p. 117–129.
- Hedemann O. Dawne puszcze i wody. Wilno, 1934.
- Hedemann O. Dzieje Puszczy Białowieskiej w Polsce przedrozbirowej (do 1798 r.). Prace Instytutu Badawczego Lasów Państwowych s. A, nr 41. Warszawa, 1939.
- Ilarienė I. Trys žemėlapiai, reprezentuojantys Lietuvos Didžiąją Kunigaikštystę: iš kartografinės ir ikonografinės medžiagos paieškų Drezdene ir Berlyne // Vilniaus Žemutinė pilis XIV–XIX a. pradžioje: 2005–2006 metų tyrimai. Sud. L. Glemža. Vilnius, 2007, p. 351–379.
- Jakovleva M. Granice Księstwa Kurlandzkiego w epoce nowożytniej. Wybrane zagadnienia // Klio. Czasopismo poświęcone dziejom Polski i powszechnym, t. 11. Toruń, 2008, s. 29–40.
- Jegelevičius S. Aneksuotos Lietuvos valdymas Rusijos imperijoje // Lietuvos vidaus reikalų istorija. Red. N. Šepetyš. Vilnius, 2008, p. 124–183.
- Kain J. P. R., Baigent E. The Cadastral Map in the Service of the State: A History of Property Mapping. Chicago, 1992.
- Kamieniecki W. Rozwój własności na Litwie w dobie przed I. Statutem (Studia historyczno-gospodarcze). Kraków, 1914.
- Karalius L. Tiltai, pervažiuojamieji perkolai, kamšos, pagrandos, mediniai grindiniai, pylimai Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės sausumos keliuose XVI amžiuje // Lietuvos istorijos metraštis, 2008/1. Vilnius, 2009, p. 5–25.
- Kazimierski J. Inwentarz pomiarowy dóbr kłucza Brańczyckiego na Białorusi z 1682 roku // Kwartalnik historii kultury materialnej, nr 2 (R. 3). Warszawa, 1955, s. 403–434.
- Kazimierski J. Inwentarz pomiarowy, s. 403–434.
- Kiaupa Z. Lietuvos istorija. Trumpasis XVIII amžius (1733–1795 m.), t. 7, dalis 1. Vilnius, 2012.
- Kivelson V. Cartographies of Tsardom. The Land and its meanings in seventeenth century Russia. London, 2006.
- Laucevičius E. Popierius Lietuvoje XV–XVIII a. Vilnius, 1967.
- Laucevičius E. Popierius Lietuvoje XV–XVIII a. Atlasas. Vilnius, 1967.
- Lietuvos nacionalinis atlasas, t. 2. Vilnius, 2015.
- Miernictwo i równowazenie, ułożone przez A. Szahina. Wilno, 1829.
- Milius V. Žemaitijos vandens malūnai // Milius V., Morkūnienė J., Šidiškienė I. Lietuvos etnologija 2. Amatas ir kūryba. Vilnius, 1997, p. 15–98.
- Miškinis A. Klaipėdos genėzė ir urbanistinė raida iki XVII a. pabaišos // Architektūros paminklai, Nr. 5. Vilnius, 1979, p. 19–36.
- Miškinis A. Lietuvos urbanistikos paveldas ir jo vertybės. Užnemunės miestai ir miesteliai, t. 1. Vilnius, 1999.
- Miškinis A. Lietuvos urbanistikos paveldas ir jo vertybės. Rytų Lietuvos miestai ir miesteliai, t. 2, knyga 1–2. Vilnius, 2002, 2005.
- Miškinis A. Lietuvos urbanistikos paveldas ir jo vertybės. Vakarų Lietuvos miestai ir miesteliai, t. 3, knyga 1–2. Vilnius, 2004, 2007.

- Miškinis A.* Lietuvos urbanistikos paveldas ir jo vertybės. Vidurio Lietuvos miestai ir miesteliai, t. 4. Vilnius, 2009.
- Miškinis A., Baliulis A.* Lietuvos miestų planai iki 1800 m. // Lietuvos TSR aukštųjų mokyklų mokslo darbai. Urbanistika ir rajoninis planavimas, t. 13. 1986, p. 98–141.
- Nedzinskaitė Ž.* LDK jėzuitų retorikos ir poetikos paskaitų rankraščiai: teorijos ir praktikos dermė // Istorijos šaltinių tyrimai, t. 3. Sud. D. *Antanavičius*. Vilnius, 2011, p. 131–152.
- Niesiecki K.* Herbarz Polski, t. 7. Wyd. J. N. *Bobrowicz*. Lipsk, 1841.
- Pamerneckis S., Sakalauskaitė R.* Senkonių palivarko inventorių // Lietuvos istorijos studijos, t. 16. 2005, p. 31–40 (leidinio priedas).
- Petrauskas Z.* Lietuvos valdymo reorganizavimas 1794–1797 metais // Teisinių institutų raida Lietuvoje XIV–XIX (Teisės istorijos studijos 2). Vilnius, 1981, p. 58–64.
- Puodžiukienė D.* Istoriniai šaltiniai XVI a. – XX a. pradžios medinės dvarų sodybų architektūros tyrimuose // Acta academiae artium Vilnensis, t. 55. 2009, Vilnius, p. 77–101.
- Puodžiukienė D.* Medinė dvarų sodybų architektūra // Medinė architektūra Lietuvoje. Sud. A. *Jomantas*. Vilnius, 2002, p. 36–49.
- Ragauskienė R., Karvelis D.* 1645 m. Juzefo Naronovičiaus-Naronskio Biržų kunigaikštystės žemėlapis: Radvilų valdos istorija ir kartografija. Vilnius, 1997.
- Sawicki K.* Inżynier Józef Naronowicz-Narowski (1610–1678) // Przegląd geodezyjny, nr 8 (R. 38). 1960, s. 301–306.
- Sawicki K.* Stanisław August – protektor geodezji i kartografii // Przegląd geodezyjny, nr 9 (R. 34). 1962, s. 27–31.
- Simiński R.* Od „solitudo“ do „terra culta“. Przestrzeń jako przedmiot wyobrażeń w Inflantach i Prusach od XIII do początku XV wieku. Toruń, 2008.
- Sintautai. Sudarytojai V. *Girininkienė, R. Daniliauskas, K. Misius*; vyr. red. V. *Girininkienė*. I dalis. Vilnius, 2013.
- Śreniowski S.* Uwagi o łanach w ustroju folwarczno-pańszczyźnianym wsi Polskiej // Kwartalnik historii kultury materialnej, nr 2 (R. 3). Warszawa, 1955, s. 301–337.
- Šenavičius A., Smalskys V.* Administracinės reformos Rusijos valdomoje Lietuvos teritorijoje XVIII a. pabaigoje – XIX a. pradžioje // Viešoji politika ir administravimas, 2009, Nr. 27, p. 101–108.
- Šmigelskytė-Stukienė R.* Išmatuoti erdves: „Ribų komisijų“ įkūrimas ir veikla 1791–1792 m. // Viešosios ir privačiosios erdves XVIII amžiaus Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje. Sud. R. *Šmigelskytė-Stukienė*. Vilnius, 2008, p. 223–251.
- Thürlemann F.* Paukščių akimis: sakymo struktūra tam tikros rūšies geografiniuose žemėlapiuose // Baltos lankos, t. 30. Vilnius, 2009, p. 49–65.
- Tymowski S. J.* Zmiany w strukturze zawodu mierniczego w Polsce w wieku XVIII w. (część I) // Przegląd geodezyjny, nr 10 (R. 12). 1956, s. 430–433.
- Tversky B.* Cognitive Maps, Cognitive Collages and Spatial Mental Models // Spatial information theory: A theoretical basis for GIS. Ed. A. U. *Frank, I. Campari*. Berlin, 1993, p. 14–24.
- Vaitkevičius V.* Alkai. Baltų šventviečių studija. Vilnius, 2003.
- Vaitkevičius V., Žikulinas J.* Atrandant žemėlapius, arba kartografija – archeologijai // Lietuvos archeologija, t. 36. 2010, p. 9–28.
- Visuotinė lietuvių enciklopedija, t. 18. Vilnius, 2010.
- Visuotinė lietuvių enciklopedija, t. 25. Vilnius, 2014.
- Wood D.* Review: The History of Topographical Maps: Symbols, Pictures and Surveys. P. D. A. *Harvey*. Thames and Hudson, New York, 1980 // Cartographica, 17 (3). 1980, p. 130–133.
- Woodward D.* The History of Cartography, Vol. 3, Cartography in the European Renaissance. Part 2. Chicago, 2007.
- Żytkowicz L.* Rządy Repnina na Litwie w Latach 1794–7. Wilno, 1938.
- Ваврычына М.* Карта України Гійома Боплана як історичне джерело // Kartografia wojskowa krajów strefy bałtyckiej XVI–XX w. Red. S. *Alexandrowicz, Z. Karpus, W. Rezmer*. Toruń, 1996, s. 51–61.
- Вялікі гістарычны Атлас Беларусі, том 1–2. Мінск, 2009, 2013.
- Голубеў В. Ф.* Сельская абшчына ў Беларусі XVI–XVIII стст. Мінск, 2008.
- Зенкович А. Ф.* План г. Вильны 1648 года // Записки Северо-Западного отдела Императорского Русского Географического Общества, книга 4. Вильна, 1914, с. 190–194.
- Пичета В. И.* Аграрная реформа Сигизмунда-Августа в Литовско-Русском государстве. Москва, 1958.
- Постников А. В.* Развитие картографии и вопросы использования старых карт. Москва, 1985.

Knygoje vartojami sutrumpinimai

d. – dvaras	r. – rajonas
ež. – ežeras	sav. – savivaldybė
k. – kaimas	vaiv. – vaivadija
m. – miestas	vs. – viensėdis

Žv-11 **Žvilgsnis į Lietuvos Didžiąją Kunigaikštystę iš paukščio skrydžio** (Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyriaus fondai) = Bird's-eye view of the Grand Duchy of Lithuania : XVI–XIX amžiaus rankraštiniai kartografijos šaltiniai (Funds of the Manuscript Department of Vilnius University Library) / parengė (prepared by) Tomas Čelkis, Valentina Karpova-Čelkienė. – Vilnius : Vilniaus universitetas, Vilniaus universiteto leidykla, 2015. – 312 p. : iliustr.

Bibliogr.: p. 309–311.

ISBN 978-609-459-622-3

Šio tyrimo objektas yra XVI–XIX a. pradžios buvusių Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės (LDK) žemių valdų rankraštiniai žemėlapiai ir planai. Leidinio įvade-studijoje pristatomi kartografiniai dokumentai kaip istorijos šaltiniai, išryškinant jų naudojimą LDK istorijos tyrimuose; aptariama kartografinių šaltinių simbolių ir ženklų, išreiškusių erdves, kaita XVI–XIX a. Analizė leidžia iš dalies kalbėti apie atskirų epochų žmonių kognityviają – mentalinę žemėlapių sampratą. Antrą tyrimo – leidinio dalį sudaro XVI–XIX a. LDK ir, 1795 m. panaikinus Abiejų Tautų Respubliką (ATR), jos teritorijų Rusijos imperijos sudėtyje privačių žemių valdų ir gyvenviečių, administracinių vienetų žemėlapių bei planų publikacijos. Skelbiamas šimtas kartografinių šaltinių, atrinktų iš Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyriaus saugyklos. Šių dokumentų visuma rodo, kad LDK gyvavimo metais jų daugiausia parengta XVIII a. antroje pusėje. Nemažai jų sukurta XIX a. pradžioje Rusijos carų valdymo metais. Kai kuriuose XIX a. pradžios žemėlapiuose perbraižyta ankstesnių amžių kartografinių dokumentų informacija, atspindinti mažai pakitusią ATR teritorinę struktūrą. Šia kartografinių šaltinių publikacija siekiama į mokslo apyvartą įtraukti mažai žinomus ir kuo įvairesnius LDK istorijos pažinimo ir paveldo dokumentus.

The object of this research to focus on the manuscript maps and plans of former territories of the Great Duchy of Lithuania (GDL) of the 16th–early 19th century. In the first part of the publication a separate introductory study is dedicated to the inquiry into the maps and plans of local territories and private landholdings of the GDL. Two objectives are tackled in this part, namely cartographic documents are introduced as historical sources emphasizing their utilization in the research of the GDL history; and the evolution of symbols and signs of cartographic sources used to represent space in the 16th–19th century is discussed. Their analysis partially enables us to speak about the cognitive-mental perception of maps, characteristic of people representing different periods of history. The second part of the study comprises publications of 16th–19th century maps and plans representing private land possessions and settlements as well as administrative units of the GDL and its former territories which became part of the Russian Empire following the dissolution of the Polish Lithuanian Commonwealth in 1795. The publication includes a hundred cartographic sources selected from the depository of the Manuscript Department of Vilnius University Library. These documents indicate that in the period of the GDL most of them were drawn up in the second half of the 18th century. Quite a few were produced in the early 19th century under the rule of the Russian tsars. Some maps of the early 19th century contain redrawn information from cartographic documents referring to earlier centuries and reflect the little changed territorial structure of the GDL. This publication of cartographic sources is aimed at the introduction of little-known and maximum diverse sources of knowledge and heritage of the GDL history into the scientific circulation.

UDK 912.43(474.5)(093)+528.9(474.5)(091)+930.2(474.5)

ŽVILGSNIS Į LIETUVOS DIDŽIĄJĄ
KUNIGAIKŠTYSTĘ IŠ PAUKŠČIO SKRYDŽIO:
XVI–XIX amžiaus rankraštiniai kartografijos šaltiniai
(Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyriaus fondai)

BIRD'S-EYE VIEW OF THE GRAND DUCHY OF LITHUANIA:
Manuscript Cartography Sources of the 16th–19th Century
(Funds of the Manuscript Department of Vilnius University Library)

Parengė / Prepared by
Tomas Čelkis
Valentina Karpova-Čelkienė

Viršelio dailininkė Audronė Uzielaitė
Redaktorė Gražina Indrišūnienė
Maketuotoja Vida Vaidakavičienė

Tiražas 400 egz. 20,32 aut. l. 39 sp. l.
Išleido Vilniaus universitetas,
Vilniaus universiteto leidykla
Universiteto g. 3, LT-01315 Vilnius
Spausdino „Standartų spaustuvė“
S. Darius ir S. Girėno g. 39, LT-02189 Vilnius

9 786094 596223